

Voorwoord

In de jaren zeventig verscheen in het Utrechts Nieuwsblad een reeks stukjes uit 'het dagboek van Betje Boerhave'. Dat dagboek was gevonden onder de vloer van het kruidenierswinkeltje ('t Hoogt 6 in Utrecht). Ik genoot van die stukjes, ze gaven een inkijk in wat er honderd jaar eerder speelde in het dagelijks leven van Betje. Hierdoor aangespoord besloot ik toen dat ik dat ook eens zou doen, een dagboek maken met de dingen die in mijn leven speelde. Dan zou er, honderd jaar later, weer zo'n uniek document zijn.

Het dagboek kwam er niet van. Ik ging studeren, werken en stichtte een gezin. En ik kreeg een andere hobby, namelijk 'genealogie', ofwel het zoeken naar voorouders. Op de zaterdagen was ik vaak in de archieven te vinden en het resulteerde in een imposante reeks voorouders en aanverwanten. Maar liefst 12.000 overleden mensen werden uit de anonimiteit van het verleden getrokken en kregen weer een plekje in het heden van mijn gedocumenteerde voorgeslacht.

De lijn 'Koenen' eindigde bij 'Johannes Koenen, portier bij het seminarie in Bergh, geboren rond 1758 in Wezel (Wesel? Wese?) Duitsland en overleden op 10 juni 1828 in Bergh, Gelderland.

Daarna is er een missing link, maar ik vermoed dat er een connectie is met de Koenens in Düren (D).

Het waren rijke lakenfabrikanten tot ene Leonardus Koenen het familiekapitaal heeft vergokt, verhoerd en verzopen. Vervolgens verdwenen ze van het toneel.

Veel meer dan in de archieven te vinden is, heb ik niet van mijn voorouders. Als Betje Boerhave een voorouder was geweest, dan had ik een prachtig document, dacht ik wel eens bitter. Ik moet dat dagboek toch nog eens gaan maken.

Inmiddels is ook de hobby genealogie verwaterd.

Het leven gaat door, maar niet voor altijd. Inmiddels ben ik van de generatie waarbij de dood af en toe eens om de hoek komt kijken en soms iemand dat hoekje om trekt. Zelfs bekenden die jonger zijn dan ik!

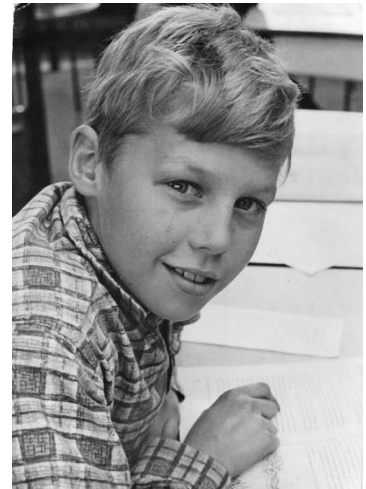
En dan komt het dagboek weer naar voren. Betje Boerhave is dan wel dood, maar ze heeft haar dagboek nagelaten. Als ik ook zoiets zou willen doen, een mooi tijdsbeeld geven van een stukje van de tijd waarin ik heb geleefd, dan moest ik het nu dan toch wel gaan doen.

Het idee van het boek ging steeds meer door mijn hoofd spelen. Ik kon wel een dagboek gaan schrijven, maar dan is het wel erg persoonlijk en misschien wel eenzijdig. Nog leuker zou het zijn als ik het samen met een ander zou schrijven. We zouden elkaar dan kunnen aanvullen. Waar ik geen oog voor had, daar had die ander misschien wel oog voor. En wellicht had die ander ook wel een hele andere visie op de maatschappij. Het boek zou dan nog unieker en vollediger worden.

Ik ging zoeken in de kring van mensen om me heen die ik in staat achtte om het geweldige project met mij te doen.

Er kwam er maar eentje echt naar voren en dat was Fred Vonk. Fred en ik hebben allebei aan het pleintje gewoond in Voordorp, Utrecht. We hebben op elkaars kinderen gepast, zitten borrelen, vele leuke gesprekken gehad, we hebben elkaars lief en leed gedeeld en hebben toch altijd contact gehouden, ook al verhuisde ik naar Oost-Groningen.

Ik bewonder hem om zijn creativiteit en om de oprechte en eerlijke manier waarin hij in het leven staat. Ook heel relativerend en af en toe met wat zelfspot. Hij kan schilderen en schrijven (is al bezig aan een ander boek!). Fred moest het gaan worden, maar zou hij het ook doen?

Leo Koenen

Ik belde Fred op en hij reageerde niet direct positief. Maar hij ging er wel over nadenken. Na een paar dagen belde hij terug en zei dat hij mee zou doen. Yes!

Vanaf dat moment was het boek niet meer een hersenspinsel, een fantasie of een droom, maar een concreet project.

Het resultaat heeft u nu in handen. Ons beeld en beleven van het jaar 2023. U kent dat jaar natuurlijk zelf ook wel en u heeft daar uw eigen gedachten en beleven bij. Maar door de jaren heen zal ons boek steeds waardevoller worden als tijdsbeeld van het jaar 2023, want herinneringen vervagen.

We treden in de voetsporen van Betje Boerhave!

Nou ja, niet helemaal. Ik vertelde Fred over Betje Boerhave die aan de oorsprong van het idee had gestaan en naar aanleiding daarvan goochelde ik haar nog even. Het blijkt dat Betje Boerhave helemaal niet heeft bestaan. Ze is verzonnen door Jan Veenhoven, toen de initiatiefnemer van het kruideniersmuseum in het Hoogt. Een handige truc om het museum te promoten. Pas in 2017 werd de vervalsing ontmaskerd. Het dagboek van Betje Boerhave was nep.

En dat maakt dit boek nog unieker. Want Fred en ik bestaan wel degelijk en ons boek is ontzettend echt. Het vult een hiaat op in de Nederlandse literatuur. Ik wens u veel leesplezier in 2023!

Fred Vonk

Toen jij me belde en vroeg of je me wat mocht vragen pijnigde ik mijn hersens af op zoek naar irritante uitspraken of verwerpelijk gedrag. 'Wil je iets gaan doen', was de vraag, 'iets wat je nog niet eerder hebt gedaan?' Goddank geen verwijten of suggesties om iets aan mijn leven te veranderen. Maar wat is erger, met iets moeten stoppen of met iets geheel nieuws beginnen? 'Wat zou je ervan vinden om samen met mij een boek te schrijven, om de dag een stukje, het hele jaar door?' Ik hoorde door de telefoon het stemgeluid van een visionair die wellicht een mooi voorstel deed, maar eentje die de impact van zijn voorstel niet goed op zijn netvlies had. Ik wist van andere columnschrijvers dat zoiets een heikele onderneming is

waarbij het doorzettingsvermogen danig op de proef wordt gesteld. Ik ben er de man niet naar om me zomaar in een avontuur te storten, maar ging na wat wikken en wegen toch overstag. Iets ondernemen waar je 0 ervaring in hebt, geen cursus voor hebt gevolgd, noch de wetten kent die de grenzen van het toelaatbare markeren, sprak op de een of andere manier de opgekropte energie van een nietsontziende piraat in me aan, een energie die niet genegeerd mocht worden.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Inhoudsopgave	3
'T het nog nooit, nog nooit zo donker west of 't wer altied wel weer licht	7
De tuin	8
Koffie.....	9
Amelisweerd.....	10
Uitwaaien	12
Tijd bestaat niet	13
Beroepskeuze	14
Age of Apes.....	16
Van kwaad tot erger.....	17
Zuid-Afrika	19
Griep	20
Stout eten.....	22
ChatGtp	24
ChatGtp 2.0 en 3.0.....	25
Goedemorgen Nederland	26
Hartelijk gefeliciteerd	27
Buiten de lijntjes kleuren	28
Bier	30
Broodje Mario	31
Boodschappen doen.....	32
Woord, afbeelding en werkelijkheid	34
Vogeltje	35
Nightingale	36
Dag van het vergeten kinderlied	38
Anita en Foppe.....	39
Pagina 6.....	40
Half om half	41
Een jaar oorlog in Oekraïne	42
Onbedoelde kunst	43
Carnaval.....	44
Een bord met spaghetti	45

IK BEN ALLES.....	47
Het moet er een keer van komen.....	48
Die eet.....	49
Chocolade toetjes	50
Tom	51
Het verkiezingsdebat.....	53
BBB	54
A Beautiful day.....	56
Help, de dokter verzuipt	57
Hosanna.....	58
Vonknap	59
Hoe het werkelijk ging	61
De wanhoop nabij	62
De aandoening	63
De klassieker van tegenwoordig.....	65
Genieten met een zwarte rand	66
De fontein.....	67
Een wit vel papier	68
De week van de poëzie	69
Van mijn hand	70
Voor vermiste solisten	71
Het ultieme gedicht.....	72
Een goede buur	73
One moment in time	74
Het leven gaat door	75
Stom dat het altijd zo moet gaan.....	76
Oordelen (1)	77
Samenwerken.....	78
Oordelen (2)	80
Wolken kijken	81
Ronnie.....	82
Helemaal niets, helemaal niemand	84
Van Heino naar Elton John	85
Aansprakelijkheidswaardevaststellingsveranderingen	86
Tuin open.....	87
Onzinnig handelen	88

Vogelnestje	89
De boekenlegger	90
Openbaring openbaar	91
Onverwachte aanloop	92
Donderslag bij heldere hemel	93
100!	95
Irene Vesters	96
Kusje erop	97
De weg kwijt	98
De weg kwijt (vervolg)	99
De val	100
Het bittere kruid	101
Schrijven is schrappen	102
L'histoire se répète	104
La douce France	105
Jezus ontmoeten	106
Tjibbe	108
De midgetgolfbaan	109
Na de zomer	110
Tot in de eeuwigheid	112
Niet zomaar een dag	113
Pijn	114
De entartete kunst van Groen Links	116
De fik erin	117
En bedankt	118
Waar woorden tekortschieten	119
De herfst	120
De mol en de kip	122
Waar zijn ze in hemelsnaam?	123
Alles goed?	124
De aaibaren	125
Een goed gesprek	126
De interventie	128
Waar is het feestje?	129
Het geheim van oma Hofman	130
Geven en nemen	131

Dansen op de vulkaan	132
Mohammed	134
De elfde van de elfde.....	135
Een waardeloze God	136
Van de dingen die voorbijgaan	137
Vol verwachting klopt ons Nederlandsche hart.....	138
De krantenbezorger	139
Blue pale dot	141
Meloenijs met bastognekoekkruimels.....	142
Verdieping en onder ons	143
De notenkraker	144
De onzin van 2023.....	145
Storm Leo.....	146
Thema	147
Het laatste stukje.....	149
Het allerlaatste stukje	150
Nawoord.....	152

'T het nog nooit, nog nooit zo donker west of 't wer altied wel weer licht.

01-01-2023 L. Het jaar 2021 eindigde uiteindelijk best nog wel redelijk. We zaten weliswaar in een lockdown, maar de vooruitzichten waren goed. Het leven zou zich herpakken. Maar dat gebeurde niet. Op 24-02-2022 viel er een zwarte deken over de wereld toen Poetin Oekraïne binnenviel en datgene ontketende wat we helemaal niet meer hadden verwacht: Oorlog in Europa. Het begin van een cascade aan gebeurtenissen. Het jaar 2022 moet worden geschreven op zwarte bladzijden en daarop laten zwarte letters zich niet lezen. Laten we 2022 dus maar vergeten en achter ons laten.

En vervolgens gebeurde er op 30 december 2022 iets bij mij wat alles in een ander perspectief zette. Natuurlijk waren de honderdduizenden doden in Oekraïne vreselijk. Dankzij de nieuwe media konden we rechtstreeks getuige zijn wat zich daar afspeelde. Vanzelfsprekend was de stroom van asielzoekers naar, ook de groeiende kloof tussen arm en rijk was rot. En, o ja, dat steeds duidelijker wordt dat de zesde extensie is begonnen, maakt het ook niet vrolijker. Maar op 30 december kreeg 2022 een diepzwarte rand en verbleekte eigenlijk al het andere naar de achtergrond.

Toen ik op 30 december 2022 beneden kwam, lag er een hondenhoop in de gang. Even verderop lag een plas. Ik liep naar een lege hondenmand en daar lag schuim in. Er was ook nog gebraakt. Even verderop lag Femke, de liefste witte herder die ooit heeft bestaan. Ik riep haar, maar ze kon niet overeind komen. Toen ik haar wilde helpen, jankte ze het uit van de pijn. Natuurlijk ging ik direct met haar naar de dierenarts en ze werd opgenomen. 's Middags was er de diagnose: Femke had een acute hernia met een bloeding op het ruggenmerg. Hierdoor waren de achterpoten nagenoeg verlamd. Een parese posterior heet dat. Femke kreeg hoge doseringen corticosteroïden om de zwelling in het ruggenmerg te doen verminderen. 'Als het goed is, dan knapt ze de komende dagen weer op', zei de dierenarts. 'En als het niet goed is?', vroeg ik. 'De voornaamste verbetering zie je in de eerste twee dagen', zei de dierenarts, 'anders wordt de prognose slecht en moet je denken aan laten inslapen.'

Hierop stortte de wereld in. Een dag eerder had ik nog met haar op het voetbalveld gespeeld en was er niets aan de hand. En dan nu dit. Ik heb die nacht naast haar mand op de bank geslapen. De volgende dag was er nauwelijks verbetering en de woorden van de dierenarts riepen een vreselijke angst in mij op. Femke laten inslapen. Rationeel zou dat dan misschien wel het beste zijn, maar dat mocht toch niet!

Dit is eigenlijk het gekke van 2022. Het jaar waarin ik op de televisie bijna live getuige mocht zijn hoe duizenden mensen werden afgeslacht. Natuurlijk vond ik dat erg, maar dat mijn hond door haar poten zakte, dat was pas een ramp. En dat er duizenden diersoorten op uitsterven staan, is natuurlijk verschrikkelijk. Maar eigenlijk, en ik schaam me om het te zeggen, valt dat voor mij in het niet bij de situatie dat ik één hond, maar dan wel Femke, zou moeten laten inslapen. Bizar eigenlijk dat het kleine leed in mijn eigen omgeving zoveel zwaarder weegt dan het onvoorstelbare leed dat over de wereld gonst. Stof tot nadenken.

Het jaar 2022 eindigde dus zwarter dan zwart. En toen kwam Claudia de Brey (wat een prachtige vrouw) met haar oudejaarsconference op de tv waarin ze Ede Staal (de Jacques Brel van het Noorden) zong: 'T het nog nooit, nog nooit zo donker west of 't wer altied wel weer licht. En zo is het. In 2023 werpen we de zwarte deken af. Het wordt een prachtig jaar.

Vanmorgen stond Femke op. Ze dronk weer en at. Ze plaste en poepte. Het lopen ging nog moeizaam, want haar linker achterpoot deed het nog niet helemaal. Maar ze is de hond van het jaar.

De tuin

02-01-2023 F. Voor mijn huis staat een boom die ik door de jaren heen als een soort vriend ben gaan beschouwen. Wat me nu zo fascineert aan die boom, dat weet ik eigenlijk niet precies. Het is een niet eens zo'n erg hoge boom, wijd vertakt, met in de zomer een dicht bladerdek waaronder het op warme zomermaanden heerlijk toeven is. Ik zit graag in de schaduw van de boom wat te lezen of heerlijk weg te dommelen. De boom behoeft verder geen naam, 'boom' is genoeg.

Ooit las ik onder deze boom het boek 'Het parfum' van de Duitse schrijver Patrick Süskind. Prachtig verhaal, echt een aanrader. In het verhaal komt een passage voor waarin mirabellenjam wordt bereid. In de regel stoort het me niet dat ik niet precies weet wat mirabellen nou eigenlijk voor vruchten zijn en ga onverdroten door met lezen, maar deze keer zocht ik het toch maar eens op. Gek eigenlijk dat zo'n moment je opeens dwingt tot een nadere verklaring. Of is het juist opvallend dat het onverklaarbare je op andere momenten met rust laat en onverklaarbaar wenst te blijven?

Tot mijn verbazing bleek het te gaan om een pruimachtige vrucht die ik van de foto herkende als de vrucht die mijn eigen boom ook draagt, de boom waar ik op dat moment onder zat. De 'boom' werd op die dag 'mirabellenboom'. Door dit merkwaardige toeval gesterkt voelde ik dat de band met mijn vriend op een diepere laag was gestuit.

Geheel anders is het gesteld met de bomen achter mijn huis, een appel- en een kersenboom. Daar heb ik helemaal niets mee. Ze bestaan, ontegenzegglijk, maar ik voel er geen aparte binding mee.

Dat aparte gevoel een band met een boom te hebben overvalt me ook wanneer ik platanen op mijn pad tegenkom. Deze majestueuze boom met zijn gevlekte boomschors heb ik voor eeuwig in mijn hart gesloten, jaren geleden al, op een terras ergens in Frankrijk.

Eigenlijk zijn de ingrediënten om voor bomen gevoelens te koesteren heel simpel. Het gaat blijkbaar om warme zomermaanden, een heerlijk terras, onder de bewuste boom je onderdompelen in een mooi verhaal en gekoesterd worden door de schaduw van een dicht bladerdek. Eigenlijk niets bijzonders, goed te verklaren. Een kopje koffie is optioneel.

Zo koester ik ook een voorliefde voor de mus. Andere vogelsoorten merk ik wel op: roodborstjes, kraaien, kauwen en duiven, maar die wekken niet datzelfde sentimentele gevoel op. Ik zeg wel mus, maar het mogen wat mij betreft om het even welke mussen zijn, huismus, ringmus, heggenmus, allemaal even leuk.

Sinds kort vliegt er ook een koolmeesje voor mijn huis, misschien zijn het steeds verschillende koolmezen, wie zal het zeggen, die als een bezetene tegen mijn voorraam aanvliegt, weer omhoog fladdert, zich met zijn pootjes tegen de stenen muur vastzet en als een bezetene met zijn snavel tegen het raam begint aan te pikken. Geen idee wat hij hiermee probeert te bereiken. Eten, seks, een nestje? Ik denk van niet. Het lijkt erop dat het beestje de weg kwijt is. Een gestoorde koolmees. Wanneer er op het raam wordt getikt, blijkt het geen bezoek te zijn, maar steeds weer die verrekte koolmees.

Er lopen ook eksters om het huis, maar die stralen met hun agressieve houding en hun zwart witte verenkleed een arrogantie uit die al heel snel een grote antipathie in mij opwekt. Die vogels probeer ik daarom maar zoveel mogelijk te negeren.

Achter het huis zijn de schuttingen aan vervanging toe. Er is een offerte opgesteld. In totaal doen er vijf huizen mee. Volgens planning zal begin Februari de klus geklaard zijn.

Langs de schutting groeit een klimop. De plant weekert als een bezetene en moet dan ook regelmatig worden gesnoeid. Vanwege mijn lichamelijke beperking, ik kan steeds moeilijker staan en lopen door de impact van de ziekte Multiple Sclerose, moet ik daar iemand voor inschakelen. Een vervelende afhankelijkheid, die naar ik vrees bij het klimmen der jaren steeds groter zal worden, MS is namelijk een progressieve aandoening. De plant is werkelijk niet te stuiten. Hij groeit zelfs door het hout van de uitbouw heen en komt olijk even binnen koekeloeren. Een hoop gedoe, dus ik heb besloten, met pijn in het hart, dat de woekerende plant maar moet worden opgedoekt. Dat is vooral vervelend voor de vele mussen die erin schuilen.

Niet zelden krijg ik ook bezoek van een kat, her en der bedekt met oranje vlekjes op zijn witte vacht. Minutenlang zit hij voor de groene wand aandachtig te loeren, de kop naar boven gebogen. Ik vrees dat ook hij in de toekomst mijn tuintje voorbij zal lopen. Jammer, maar helaas. Ik moet maar eens op zoek naar een musvriendelijk groen alternatief. Hierover misschien later meer.

Koffie

07-01-2023 L. We zijn druk bezig om achter in onze tuin een alcoholvrije horeca te maken waar mensen met een afstand op de arbeidsmarkt kunnen werken (een dagbesteding dus).

Ongehinderd door enige kennis vallen we in elke sloot die we tegenkomen (soms in meerdere tegelijk), maar met veel vallen, opstaan, vloeken en weer doorgaan gaan we het toch realiseren.

We wonen in oost-Groningen en willen in onze horeca lokale dingen presenteren. Zoals de echte Winschoter citroenballen. Dat is een Joodse lekkernij die vroeger in het hele land met Pesach (zeg maar het joodse paasfeest) werd gegeten. Winschoten was vroeger na Amsterdam de grootste jodenstad, maar de tweede wereldoorlog maakte daar een wreed einde aan. Slechts weinigen keerden terug. Ook de maker van de Winschoter citroenballen, Mozes Zuidema (aanvankelijk was dat Mozes van Berg, daarom heet het ook wel 'balletje van Berg'. Hij verkocht het geheime recept aan Mozes Zuidema) werd vermoord in het concentratiekamp Birkenau. De balletjes bleven behouden omdat dochter Geertruida de oorlog overleefde en het recept weer doorgaf aan Mimi Cohen.

En dan zijn er de Grunneger Kekaigies, stroopballetjes die vroeger in plaats van suiker in de koffie werden gebruikt. Wij hebben dat!

Natuurlijk gaan we poffert serveren, een typisch Groningse broodcake, en rond oud-en-nieuw staat er spekkedikken op het menu, dat zijn kleine pannenkoekjes van roggemeel met spek en droge worst.

In onze zoektocht naar lokale producten kwamen we er ook achter dat er in Winschoten een echte koffiebranderij is. Dat zou nog eens leuk zijn, echte Winschoter koffie in onze horeca. Lokaler kan het niet. En zo gingen we vandaag naar de Torenstraat waar de branderij gevestigd is.

Er is een winkeltje bij de branderij waar je de koffie ook kunt drinken.

Er stond een vrouw achter de toonbank die ons liet zien welke soorten koffie er gebrand werden.

We mochten er ook aan ruiken. Eerlijk gezegd rook ik niet zoveel bijzonders, maar dat kun je niet zeggen tegen iemand die trots het aroma presenteert. En daarnaast staat het niet deskundig als je de ene koffiesoort niet van de andere kunt onderscheiden.

Gelukkig weet ik dan wel weer te improviseren. Ik merkte op dat de ene een subtiele donkere geur had, en dat de andere tamelijk rijp was gebrand. De derde koffiesoort benoemde ik als onderscheidend met een weerbarstig vleugje bitter.

Vergiste ik me, of kreeg de vrouw de neiging om zelf nog eens een keertje te ruiken?

Uiteindelijk besloten we om een koffie te proeven. Inge nam een Americano en ik een dubbele espresso. Na de eerste slok waren we het unaniem eens: dit was niet om te zuipen. 'Ik drink het niet eens op', zei Inge. 'Dat kun je niet maken', antwoordde ik, 'daarmee beledig je deze mensen.' Maar ze was onvermurwbaar. En dus moest ik me, na mijn dubbele espresso, ook nog eens door haar Americano heen worstelen. Dat viel niet mee. Vrouwen zijn hard. De vrouw achter de toonbank keek naar ons en ik stuurde haar een opbeurende duim. Nadat ik de koffie uiteindelijk toch had weggewerkt, liep ik naar de toonbank om te betalen. 'En, hoe vond u het?', vroeg de vrouw achter de toonbank. Zonder een moment van aarzeling zei ik heel overtuigend: 'Heerlijk' en ik vervolgde: 'We komen snel weer terug.' Daarna hebben we het pand definitief verlaten. Is 7 januari te laat om nog voornemens te maken?

Amelisweerd

08-01-2023 F. Door het landgoed Amelisweerd loopt een drukke snelweg, de A27. De overheid hoopt met meer kortzichtige asfalt het dichtslibben van deze belangrijke verkeersader te voorkomen. Meer heerlijk helder asfalt, de natuur moet maar even wijken.

De A27-uitbreidingsambities van de overheid en de protesten daartegen gaan al jaren hand in hand en lijken onlosmakelijk met elkaar verbonden, zoals slagroom op de appeltaart en rookworst in de erwtensoep. Zeg je appeltaart dan zeg je al snel slagroom, zeg je erwtensoep, dan zeg je in feite ook rookworst.

Al sinds de jaren 80 van de vorige eeuw ketenen protesterende natuurvorschers zich vast aan de met ondergang bedreigde bomen, terwijl ze in het donker gespannen de mobiele eenheid afwachten die met de wet in de hand er een hardhandig einde aan komt maken.

Je zou in de verleiding kunnen komen om ook in de combinatie van protesterende burgers en geüniformeerde ordehandhavers een koppeltje te zien. Niet zo liefelijk als de band tussen slagroom en appeltaart natuurlijk, maar toch. Maar schijn bedriegt. Kloppende rebellerende harten en geharde wethandhavers verhouden zich nou eenmaal niet zo goed tot elkaar.

Ook de laatste jaren zijn er weer uitbreidingsplannen en hoor je, hoe kan het ook anders, weer luide protesten. De naakte feiten, het gras, de bomen, de lucht, ze brengen allerlei herinneringen naar boven. Ik kom er al jaren, in diverse hoedanigheden. Eerst als studentje van 20, samen met m'n eerste echte vlam, liggend in het gras, een beetje onbestemd in de verte turend naar een groepje knotwilgen die die dag iets weg hadden van een kudde olifanten. Het plekje waar we toen verliefden bestaat nog steeds, een strook gras langs de slootkant, waar nu nog steeds datzelfde bankje staat. Ook de knotwilgen staan er nog, maar ik herken er met de beste wil van de wereld geen olifanten meer in. Maar goed, er zijn ergere dingen.

Her en der staan bunkers, overblijfselen uit de tijd van de besnorde Duitse Heiland. Door het zien van deze betonnen kleutergebouwtjes zie en hoor ik flarden van schreeuwende bevelhebbers,

plichtsgetrouwe soldaten, ronkende legervoertuigen en silhouetten van talloze kanonnen, kortom de gefantaseerde oorlogsgeuren-en-kleuren in vreedstijd. Zou er ooit in Nederland nog eens een echte oorlog kunnen uitbreken? Logischerwijs moet je die vraag natuurlijk gewoon met 'ja' beantwoorden. Emotioneel schreeuwt alles in mij 'nee, afschuwelijk, dat nooit meer! Daar ben ik niet op gebouwd! Daar ben ik veel te fijngevoelig voor!'

Wanneer kun je als gewone burger zeggen dat je er klaar voor bent? Aan de Oekraïners werd ook niets gevraagd.

In Amelisweerd zie je vaak hele families lopen, gezellig aan de wandel, mamma's, pappa's, opa's en oma's, kinderen, en kleinkinderen. Eerst lekker bewegen om daarna gezellig samen wat te eten en te drinken in het

Theehuis Rhijnauwen.

Anders dan de naam doet vermoeden is het nuttigen van pannenkoeken er de hoofdactiviteit. Wanneer je geluk hebt dan kun je er een stoel bemachtigen vlak bij de waterkant, alwaar je tijdens de maaltijd van het fraaie uitzicht kunt

genieten. Rust, water, het weidelandschap, koeien, machtige bomen, mooie luchten en overal om je heen vredelievende mensen. Ik bedacht wat ik zou willen bestellen. Van te veel koffie raak je maar opgefokt en ik moet toch echt eens op mijn lijn gaan letten, minderen met het nuttigen van allerhande vette en zoete rotzooi. Te vet en te veel suikers, dat is niet goed voor een mens, allemaal slechte calorieën. Wanneer je, zoals ik, te weinig beweegt dan kan het letterlijk dodelijk zijn om maar van alles naar binnen te schuiven. Bovendien is het soort appelgebak dat er op de kaart staat wat aan de zure kant, te waterig, te kief en mist het die lekkere boterkoek-achtige harde rand. Ik had op dat moment m'n keus nog niet gemaakt, honger had ik niet, dus een uitgebreide lunch was niet aan de orde. Ik hoorde me hardop tegen de ober zeggen: 'Graag een cappuccino en een stuk appelgebak. Op de vraag of ik er ook slagroom bij wilde, antwoordde ik: 'Ja, doe maar, heerlijk!'

Er lopen op het terrein ook enkele dieren rond. Wel in bepaalde afgeschermden delen, dus niet tussen de gasten door. Af en toe word je opgeschrikt door het onsmakelijke geluid van een balkende ezel. Aan de ander kant, niet in dezelfde wei, waggelt een lief hangbuikzwijntje. Jezusmina, wat is dát een dikkerd zeg! Daar ben ik niets bij! Ik rekende af en stuurde mijn scootmobiel richting de uitgang. Even verderop, nog een uitspanning, waar ook weer van alles op de kaart staat. Op een bord aan de straatkant stond in grote letters te lezen dat het weer tijd was voor hun fameuze snert, rijkelijk gevuld en heerlijk op smaak. Ik overwoog een kommetje, maar appeltaart en snert samen, dat is toch net iets te veel van het goede. Dat kan niet gezond zijn.

Dus je raadt het al, even later zat ik met m'n snuffel in de zon vrolijk te wachten op mijn welverdiende bakkie snert. Ja, niet alleen Gods wegen zijn ondoordringelijk.

Uitwaaien

10-01-2023 F. Misschien herken je het wel, je zit er even doorheen dus tijd om eens lekker uit te waaien, liefst in een omgeving met bomen, weidelandschappen en dieren. Probaat middel tegen sombere gedachten. Ik vind het fijn om ritjes met de scootmobiel te maken en wanneer het weer het toelaat, hup, met de vlam in de pijp opstomen naar de bossen rond Lage Vuursche. Het is een tocht van ongeveer 3 kwartier heen, daar wat drinken en weer 3 kwartier terug, al met al een fikse onderneming. Vanuit mijn woning kom ik al vrij snel uit bij weidevelden, koeien en paarden en dan links de bossen in. Ik begroet de bomen die langs het pad staan met een ook voor hen onbegrijpelijk 'Hallo Jongens!' en tuf vervolgens richting Maartensdijk, steek daar de weg over, richting mijn eindbestemming.

Ik ben inmiddels een graag geziene gast van de vele pannenkoekenrestaurants, waar ik overigens nog nooit een pannenkoek genuttigd heb. Bij een van de restaurants maak ik graag een praatje met de eigenaar, een man van een jaar of 30. Eerst was hij ober, maar sinds kort is hij de eigenaar. 'Gekocht', vertelde hij, 'net voor de lockdown, dus in het begin was het wel even pittig'. Ik ken hem niet anders dan positief, altijd vol met optimistische plannen. Mooi om te zien.

Het is alweer een aantal jaren geleden. Ik was weer eens op pad, had lekker geluncht en was alweer op de terugweg, gewapend met een goed humeur en waarom ook niet. Ik weet een weggetje waar enorm veel varens staan, geen kleintjes maar van die joekels van een metertje of twee. Ik reed er op een sukkeldrafje naartoe, stopte en liet de zegen van de varens in stilte op me neerdalen. Het gevoel door een varenfamilie opgenomen te worden kun je gerust als indrukwekkend bestempelen.

Maar na een kwartier drong de tijd aan op vertrek en vervolgde ik mijn tocht. Ik kwam aan bij een smal bospaadje. Het had al tijden niet geregend dus met de drassigheid viel het wel mee, je kon er zo doorheen karren, ware het niet dat er vanuit de verte 2 personen op me afkwamen. Om alle stress te vermijden hield ik stil en wachtte geduldig af. De man schatte ik zo'n 50 jaar oud en het meisje ergens in de 20. De man droeg een donkerbruin, 3-delig pak, compleet met glimmende lakschoenen, geen uitrusting voor een wandeling door de bossen. Het meisje, ietwat gezet, een wollen trui, wit met daarop een grote gele, jolig lachende smiley geborduurd.

Het uitgelaten gejoel was al van verre te horen. Haar armen gingen wild heen en weer en haar hoofd bewoog onrustig van links naar rechts. Het was duidelijk, het meisje was spastisch en geestelijk beperkt. Toen ze me passeerden gebeurde er iets wonderlijks, iets wat me daarna nog lang heeft beziggehouden. De man in zijn nette kleren deed een stap naar voren, zodat hij tussen mij en het meisje kwam te staan. Ondertussen hield het uitgelaten geschreeuw en het druk gesticuleren gewoon aan. De beweging van de man en de blik die hij me daarbij toewierp wekten bij mij allerlei associaties op. Het had er alle schijn van dat hij haar wilde beschermen. Tegelijkertijd bemerkte ik iets van de liefde die hij voor het meisje voelde en zag ik iets in zijn blik, een mengelmoes van verdriet en schaamte.

Ik heb er het volgende verhaaltje bij bedacht. De man, die was natuurlijk de vader, altijd druk. Hij reisde voor zijn werk de hele wereld over. Af en toe maakte hij tijd vrij om zijn dochter op te komen zoeken. Een moeder komt in het verhaaltje niet voor. Zij moesten het samen rooien. Het meisje zat in een instelling en kon onmogelijk op zichzelf wonen. Ze was altijd blij en uitgelaten en niet alleen maar wanneer hij haar met een bezoekje kwam vereren. Zij miste hem, heel erg zelfs. Hij miste haar ook en dan vooral wanneer hij met zijn ziel onder de arm ergens op de wereld eenzaam op een verlaten hotelkamer zat. Graag had hij meer tijd voor haar gehad, maar hij zag daar op korte termijn geen mogelijkheden voor. Eens in de zes maanden zocht hij haar op, even snel tussen alle bedrijven door... altijd snel, snel, snel, geen tijd om zich te verkleeden. Dan maar met dat nette pak de bossen in.

Ik vraag me tot op de dag van vandaag af wat het echte verhaal geweest zou kunnen zijn. Het romantische beeld van een eenzame vader samen met zijn gehandicapte dochter, het 'alleen op de wereld' scenario, staat bol van de sentimentele interpretaties en doet waarschijnlijk geen recht aan wat er zich die dag voor mijn ogen afspeelde.

Wat denk jij? Wat zou het werkelijke verhaal geweest kunnen zijn?

Tijd bestaat niet

11-01-2023 L. Vandaag bekeek ik prachtige ruimtefoto's van de James Webb telescoop en kwam daardoor op het volgende: Tijd bestaat niet, Fred, en ik ga je uitleggen dat jij op dit moment onstuimige seks hebt met het meisje dat vroeger niets van je wilde weten.

Voor we zover zijn, moet ik eerst even terug naar mijn moeder. In een (wanhopige) poging om een fortuin bij elkaar te krijgen, deed zij mee aan de lotto. Ik legde haar uit dat dit nooit iets zou worden, maar dat wilde er bij haar niet in. 'Er is altijd een kans, hoe minimaal ook', zei ze dan. Ze had gelijk. En ik ook, want ze heeft nooit iets gewonnen.

Een keertje vroeg ze of ik een rijtje voor haar wilde invullen omdat ik misschien geluk bracht. Nu heb ik nog nooit iemand geluk gebracht, dus dat was een vreemde vraag. Maar goed, ik vulde de nummers in: 1,2,3,4, 5 en 6. Dat vond ze flauw, want die combinatie kon niet vallen, zei ze. Dat ging haar bevattingvermogen namelijk te boven.

Ik kreeg de opdracht om zes willekeurige getallen in te vullen, want een willekeurige combinatie kon wel vallen volgens haar. Ik vulde in: 7, 12, 19, 23, 24 en 31. Mijn moeder was tevreden, deze getallen konden wel vallen. Als ik haar had verteld dat ik de winnende getallen van de week daarvoor had ingevuld, dan had ik een draai om mijn oren gekregen, want het ging haar bevattingsvermogen te boven dat twee keer achter elkaar dezelfde getallen zouden kunnen vallen.

Alles is afhankelijk van ons bevattingsvermogen. Je kunt zelfs elke week de lotto winnen, als je maar voldoende lijstjes maakt, met alle cijfercombinaties. Je wordt er niet rijk van, want er zijn veel meer verliezende combinaties, maar toch. En nu gaan we jouw bevattingsvermogen testen.

Het universum is oneindig groot. Hoewel we het niet kunnen bevatten, accepteren we dat. En zelfs als er gezegd wordt dat er oneindig veel universa om ons universum heen draaien, allemaal oneindig groot, dan kunnen we dat ook accepteren.

Nu vraag ik je om een tekening te maken van een planeet. Wat zie je als je op die planeet staat?

Je mag doen wat je fantasie je ingeeft. Het grappige is dat ergens in die oneindige ruimte in één van die vele universa, waar oneindig veel (en nog meer) planeten zweven, er eentje bij zal zitten die precies jouw tekening weergeeft. Er zijn immers oneindig veel planeten. Heb je paarse bergen gemaakt met groen water en eenogige wezens? Ergens bestaat dat!

Maar nu maak ik een selfie van mijzelf achter de computer en ik vertel je dat in die vele universa er nog een 'ik' op dit moment dit stukje zit te tikken, waar mijn selfie dan een foto van is. En waarschijnlijk zelfs oneindig vaak, want alles is oneindig.

Er haken nu mensen af. Die hebben wel het bevattingsvermogen van paarse bergen, maar niet dat alle universa meerdere Leo's kunnen herbergen. En gelijk hebben ze (denken ze).

Ik ga het nog erger maken. Ergens in die oneindigheid is er een planeet waarop je precies het beeld van morgen zult aantreffen. Morgen doe ik een rode trui aan. Ergens loop ik daar nu al in rond.

En ergens in die onmetelijke ruimte blaas ik nu mijn laatste adem uit. Maar... weer ergens anders word ik nu geboren. Tijd bestaat dus niet. Alles is in het nu: geboren worden, leven en doodgaan.

Er haken meer mensen af, maar jij leest nog. Ik ga het dus nog erger maken. Er zijn ook planeten waar je het beeld kunt zien als het allemaal anders was gelopen. Er is een planeet waar dat meisje dat jouw afwees, Fred, je niet af heeft gewezen en op dit moment hebben jullie daar onstuimige seks.

Je hebt er geen donder aan, want je zit hier en nu op deze aarde, maar het is toch fijn voor je.

Zo, weer tijd voor een joint.

Beroepskeuze

12-01-2023 F. Ik ben voorbestemd voor de agrarische sector. Tenminste, dat oordeel kwam uit een beroepskeuzetest. Op de lagere school nota bene. Blijkbaar had ik dingen aangekruist die gelieerd zijn aan een werkzaam leven op het platteland. Die voorkeur voor het platteland kwam niet uit de lucht vallen. Je moet weten dat we in mijn kinderjaren de vakanties voornamelijk doorbrachten bij familie in Leens, een plaatsje gelegen op het Groninger Hogeland. Ik ben Groninger van geboorte, net als mijn beide zussen, vader en moeder, eigenlijk komt mijn hele familie daar vandaan.

We woonden begin jaren 60 als kersvers Vonk-gezinnetje in Delfzijl, alwaar mijn vader een kleine slagerij bestierde. Later verhuisden we naar de Randstad, maar vakanties brachten we stevast door in Leens; vader, moeder en de zussen bij oma, ik bij ome Louwe, tante Ali en de neefjes Laurens, Arie en Bert. Mijn oma's huisje lag aan de straat met de fraaie naam 'Valge', schuin tegenover de protestantse kerk, de plek waar mijn ouders ooit getrouwd zijn.

Ome Louwe had een loonbedrijf, vanuit het hertenkamp gezien de weg omhoog en dan gelijk naar links. In de schuur stonden diverse tractoren, karren en een gigantische Claas combine. Ik stond als kind van 10 ademloos te kijken hoe mijn oom het korenmonster met veel kabaal naar binnen dirigeerde.

Overdag was er voor mij niet zoveel te beleven. Iedereen was aan het werk, ook mijn neefjes, dus ik verveelde me vaak te pletter. In de lege schuur vond ik hamers, beitels en tangetjes, werktuigen die ik gebruikte om stukken hout te laten voelen wie hier nou eigenlijk de baas was.

Een keer nam m'n oom me mee, koren van het land halen. Ik zat hoog en droog naast hem op de groene dorsmachine. Enorm spannend natuurlijk. Maar ook heel stoffig en warm. Van mij hoefde het niet, die herrie en al dat stof.

Mijn oma was in die dagen ongeveer 75 jaar oud en zat de hele dag als een sfinx op een stoel naast de kachel en kwam alleen in beweging voor het eten en voor de streekbus, die pal voor haar huisje halthield. Dan draaide ze het volgende riedeltje af; 'ze ziet de bus, staat op, kijkt op de klok en mompelt iets over te laat, te vroeg of op tijd zijn en gaat weer zitten, de handen in de schoot'.

Ik herinner me dat ik als kind naast haar zat en aandachtig naar het schilderij keek dat boven de schouw hing: 'mannelijke met kruiwagen in het bos', het schilderij dat nu bij mij in de huiskamer hangt. Telkens wanneer ik er naar kijk zie ik ons daar weer samen zitten. Ze zei niet veel, mijn oma, eigenlijk geen woord, maar je wist gewoon dat het een lieve vrouw was. Mijn opa heb ik nooit gekend, maar volgens mijn moeder was dat ook een lieverd. Dat heb ik dus niet van een vreemde.

Wanneer je vanuit mijn oma's huisje rechtsaf gaat, kom je uit bij de Borg Verhildersum, waar schuin tegenover de singer-songwriter Ede Staal opgroeide. Veel later vertrok

hij samen met zijn gezin naar Delfzijl, waar hij ook gestorven is. Ik wil niet veel zeggen, maar Leens én Delfzijl? Dat is té toevallig, '*mien en zien bestoan*' hebben wel heel veel met elkaar gemeen! Hij zingt weliswaar beter, is ook een veel betere tekstdichter en bekender dan ik ooit wezen zal, maar toch. Uit dezelfde klei getrokken, dat schept toch een band.

Een enkele keer nam mijn vader me mee naar de visafslag in Lauwersoog. Al die vissersboten, dobberend in de haven, prachtig om te zien. Mijn vader kocht er voor een weeshuis aan vis. Thuisgekomen, in de tuin van mijn oma, werd de kronkelende paling ontdaan van zijn donker glimmende velletje, waarna ze samen met tonnen aan schol en tong in olie mooi bruin werden gebakken. Mijn oma klaagde vaak over de vette walm. Van een kritische depositiewaarde aangaande vette neerdalende walmen in oma's keukentje was toen nog geen sprake. Het resultaat, een enorme stapel gebakken vis, die na enkele dagen voor $\frac{3}{4}$ in de vuilnisvat belandde.

Ik zie het nog voor me, mijn vader en ik samen in de blauwe kever (HJ-68-51) op weg naar Lauwersoog. Op een kruispunt eventjes stoppen om te zien of er soms verkeer aankwam. Overal om ons heen weidse akkers, goudgele korenaren, zachtjes wiegend in de wind. Een prachtig moment.

Weer voel ik me op een kruispunt staan. Ede roept vanuit de verre duisternis. Titels heb ik al. *'T is nait aal doage kovvie mit kouke'*; *'T het nog nooit zo mooi west'*; *'Ale lutje beetjes helpm'*. Ik weet het, nog lang geen Ede, maar ik voel dat ik goud in handen heb. Nu nog wat leuke tekstjes erbij prakkezeren, pianoriedeltje eronder en klaar is Kees. Kat in het bakkie. Lang leve Ede Staal, *dreiwurf* hoera, hoera, hoera!

Age of Apes

15-01-2023 L. Ik herinner me nog dat jij verontwaardigd je huis uitrende, Fred. Dat was toen mijn zoontje oorlogje aan het spelen was en samen met wat vriendjes voor jouw deur hun gevangengenomen tegenstanders wilden executeren. Je hebt de agressors toen ontwapend en bestraffend toegesproken. Was het in het echte leven ook maar zo simpel.

Mijn zoon vond het een overtrokken reactie. 'Het was maar een spelletje', bromde hij, 'En als we ze niet zouden executeren, dan moesten we ze blijven bewaken, dus het was gewoon logisch'.

Het spel en de realiteit. Ik moest daar vandaag aan denken toen ik las dat binnenkort GTA-6 uitkomt. GTA staat voor 'Grand Theft Auto' en in dat spel ben je een crimineel die zich middels misdadige missies in de organisatie moet opwerken.

Ik had geen flauw idee hoe realistisch en gewelddadig dit spel was. Het schijnt zelfs dat je, als je het spel helemaal wilt uitspelen, iemand moet doodmartelen.

Omdat ik dat alles niet wist, mocht mijn zoontje het spelen. Als ik over zijn schouder meekeek, dan vond ik sommige scenes wel wat gewelddadig, maar ach, het was maar een spelletje.

En toen werd het 7 januari 2015. Op die dag was er een terroristische aanslag op het satirische blad Charlie Hebdo waarbij elf mensen werden doodgeschoten. Bij het vluchten schoten de terroristen vervolgens buiten een agent neer. Deze lag weerloos op straat toen een terrorist hem passeerde. De agent stak zijn hand nog op, maar de terrorist mikte op zijn hoofd en schoot. De agent stierf ter plekke (hij werd nummer 12).

Ik kan dit zo gedetailleerd vertellen omdat het op de televisie te zien was. Schokkend.

Een paar uur later liep ik naar mijn zoontje die achter de computer 'Grand Theft Auto' aan het spelen was. Ik keek over zijn schouder mee en zag hem een missie spelen. Hij moest een brandweerkazerne overvallen. Gewapend met een geweer ging hij het terrein op en schoot een brandweerman neer die zich daar toevallig bevond. Toen hij doorliep passeerde hij de brandweerman en deze stak zijn hand naar hem op. Mijn zoontje schoot hem vervolgens door zijn hoofd.

Ik zag tot mijn verbijstering de realiteit van een paar uur eerder terug als spelletje.

Het was mijn dieptepunt als opvoeder en sindsdien weten mijn kinderen dat ik absoluut tegen elke vorm van geweld ben, zowel in spel, als in films, als in het echt.

Dat binnenkort GTA-6 wordt uitgebracht vind ik dan ook een van de schandalen van 2023.

Eigenlijk zou iedereen die mee heeft gewerkt aan de ontwikkeling van dit spel 20 jaar gevangenisstraf moeten krijgen in een Russisch strafkamp. En iedereen die het spel speelt zou verplicht naar een Chinees heropvoedingskamp moeten.

Ik speel geen computerspelletjes. Wel speel ik soms een spelletje op mijn telefoon, zoals 'back gammon' of 'pool biljart'. Dat is tenminste onschuldig.

Hoewel... Als je die onschuldige spelletjes speelt, dan moet je verplicht advertenties bekijken. Meestal word je daarbij dan verleid om een ander spelletje te gaan spelen en krijg je een voorproefje te zien van het genot daarvan.

Dan moet je in een spelletje bijvoorbeeld een verstoten vrouw (ze kleepte zich niet mooi genoeg) helpen overleven. Of je moet iemand helpen die onder water met een ketting aan een steen vastzit en verdrinkt als jij niet snel genoeg bent. In het volgende level is er een cirkelzaag boven het hoofd die langzaam dichterbij komt en alleen jij kunt het noodlot voorkomen door snel te handelen.

En ook hier is er de verwording. In een advertentie voor 'Age of Apes' drukt een mensachtig creatuur een pistool op het voorhoofd van een aapachtige en executeert hem. In de 25 seconden volgende seconden van de advertentie vallen er vervolgens nog drie doden.

Ach, het is maar een spelletje...

Van kwaad tot erger

16-01-2023 F. Ik zag de buurman de schutting weghalen. Hiervoor moest hij een geul graven. Toen ik hem daar zo bezig zag deed het me denken aan het beeld van een loopgraaf gravende Oekraïense soldaat. Wie had dat gedacht, in 2023 loopgraven in Europa! Dat was toch WO-I?

Ik moest onwillekeurig denken aan wat schrijver H. Mullish er ooit eens over zei. Druivenranken langs de Rijn deden hem denken aan oorlogsgraven. Nog nooit had hij naar oorlogsgraven gekeken en gedacht: 'hé, wat doen die me aan druivenranken denken'. De associatie gaat van kwaad tot erger, nooit andersom. En inderdaad, bij het zien van loopgraaf gravende Oekraïense mannen denk ik nooit: 'Hé, kijk, net mijn buurman'. Loopgraven. De tot soldaat gemaakten, koud en angstig wachtend op het aanstormende geweld.

God wat haat ik geweld en zeker wanneer het de gelegitimeerde variant betreft. Een waanzinnige dictator droomt zich af op Peter de Grote, heerser van het groot Russische Rijk. Heb je weleens gezien hoe groot dat land is? Rupsje nooitgenoeg! Volgens Poetin is het een gerechtvaardigde strijd, een speciale operatie gericht op de vernietiging van het satanische Westen en het Oekraïense nazisme. Moedertje Rusland moet verdedigd worden. Moeten ze maar niet lonken naar het NAVO-lidmaatschap. Het tegengestelde gebeurde. Zweden en Finland zijn toegetreden. Grote Scandinavische landen, die in militair opzicht zeker een toontje mee kunnen blazen. Loopgraven in een tijd waarin bommen, raketten, mortieren en granaten enorme afstanden kunnen overbruggen. Waar is trouwens de luchtmacht?

Gisteren werd bekend dat de Engelsen 10 moderne tanks zullen gaan leveren. Volgens Zelenski een druppel op de gloeiende plaat. Hij heeft er honderden nodig. De druk op Duitsland wordt opgevoerd om ook modern wapentuig te leveren. Ze twijfelen. Ze vrezen escalatie. Wanneer je de beelden ziet van de vernietiging van burgerdoelen, zoals dat flatgebouw waar het dodental vooralsnog op 29 staat, dan vraag ik me wel af, welke escalatie? Alles wat God verboden heeft, het eerbiedigen van de Universele rechten van de mens, het oorlogsrecht, alles wordt aan de Russische laars gelapt. Het doorboorde flatgebouw deed me denken aan de Bijlmerramp, 43 doden. Geen idee wat kwaad of erger is.

Ik beschouw mezelf als pacifist, trouw lid van Amnesty International, ben geen voorstander van martelpraktijken, verafschuw de inzet van chemische wapens, walg van genocide, ben tegen alle vormen van geweld, anti-oorlog, anti-kernwapens en ga zo maar door.

Wat betekent het voor ons als mensheid dat we onze hoop gevestigd hebben op mannen als Xi of Erdogan? China bekleedt vooralsnog een merkwaardige rol. Enerzijds zijn ze loyaal aan Poetin, voor het gas, anderzijds verbiedt Xi de inzet van (tactische) nucleaire wapens. Die zijn slecht voor de wereldeconomie en dus ook voor de Chinese economie, dus slecht voor Xi.

Ook zo'n vaag begrip: 'tactisch nucleair'. Alsof de normale inzet van nucleaire wapens niet tactisch zou zijn, ongericht zonder plan een beetje nucleair in het rond bombarderen. Nucleair blijft nucleair. Misschien wordt er de kleinere schaal mee aangeduid, zeg maar op een schaal van een stad als Hiroshima.

Er wordt beweerd dat iedere oorlog eindigt aan de onderhandelingstafel. De beide kampen hebben allebei niets te winnen bij onderhandelen. Rusland wil op zijn minst beslag leggen op alle geannexeerde gebieden, inclusief de Krim, terwijl Oekraïne al deze gebieden juist wil heroveren. Een patstelling. Er kunnen natuurlijk allerlei onverwachte dingen gebeuren. Rusland bestaat uit allerlei deelstaten waarin nationalistische groeperingen zich roeren. Nationalistische leiders kunnen de roep op verzelfstandiging nauwelijks weerstaan. Ook in het Russische leger schijnt deze stammenstrijd tot uiting te komen. Ik hoop maar dat de Russische expansiedrift intern zal worden opgeblazen. Het wachten is op een door Marx gedefinieerde '*Verelendung*', revolutie en ommekeer volgend op verpaupering. Wanneer de Russische samenleving economisch en sociaal onderuitgaat en de bereidheid om te sterven haar dieptepunt heeft bereikt en de Russische bevolking de propaganda niet meer slikt, moe van alle angst en dood, dan pas zal het gebeuren. Maar ik vrees dat het verpauperen nog wel een tijdje zal kunnen aanhouden. Helaas.

Zuid-Afrika

17-01-2023 L. Het afgelopen weekend hebben we de zolder opgeruimd en daar ontsloot zich een leven aan herinneringen. Opruimen betekent wegdoen en dat is niet mijn sterkste kant. De naaimachine die mijn moeder bij haar trouwen heeft gekocht. Zo'n oude Singer naaimachine die je met de hand moest draaien. Zou mijn zoon die misschien leuk vinden, vroeg ik me af. Maar Inge zei resoluut dat dit niet het geval zou zijn. Als het om opruimen gaat, dan kijkt ze niet van mijn zijde omdat er anders niets van terecht komt.

Bij het opruimen zijn er vier vakken: het grof-vuil-vak, het rommelmarkt-vak, het misschien-wil-die-het-nog-wel-vak en het zeker-bewaren-vak. Ik wist de Singer naaimachine nog in het rommelmarkt-vak te krijgen. Uitstel van executie. Dat gold ook voor de oude naaidoos van mijn oma.

Argumenten als 'emotionele waarde' tellen bij Inge niet. Verder is ze de liefste vrouw van de wereld, maar als ik mijn levenspartner uit had moeten zoeken op het gebied van zolders opruimen, dan had ze geen schijn van kans gehad.

Voor me ligt nu een doos vol oude foto's en die moet ik selecteren. Het rommelmarkt-vak doet niet meer mee, de andere vakken nog wel. Vooral het misschien-wil-die-het-nog-wel-vak is mijn redding. Ik kan daarmee de verantwoordelijkheid voor eliminatie van de foto's, en daarmee de moord op onze herinneringen, verschuiven naar mijn broer Ton en mijn zoon Erik. Sommige foto's halen het zeker-bewaren-vak. Zoals de trouwfoto van mijn ouders. En ja, ook de foto van mij als kleuter die op het dichtgevroren singeltje vlak bij ons huis op een slee zit. Onder mijn arm draag ik een pakketje. Dat had de kleuterjuf gemaakt en er zat een volgepoepte onderbroek in. Ongelukje. Mijn moeder mocht het kadootje uitpakken.

Uiteraard zit Inge weer naast me. De zoveelste foto van mijn oma, ditmaal met twee mensen naast zich die ik niet herken... 'Weg ermee', sist Inge. 'Maar het zijn misschien wel zussen van mijn oma', probeer ik nog.

'We zullen het nooit weten', antwoordt Inge bikkelhard. Het grof-vuil-vak in.

Er ligt een foto-album van een vakantie in Zuid-Afrika. Ook dat roept weer herinneringen op. Toen mijn ouders naar Zuid-Afrika gingen, moest ik op het huis passen en ik maakte van die gelegenheid gebruik om in het ouderlijk bed een onstuimige nacht te hebben met M., of heette ze R.? Nou ja, what is in a name. De volgende dag kwam plots de buurvrouw ten tonele. Ik denk dat ze een geheime afspraak met mijn moeder had om mij in de gaten te houden. Ze heeft het bed weer keurig opgemaakt, je zag er niets meer van.

'Ben je aan het wegdromen?', vraagt Inge. Ik blader het album weer door. Mijn ouders bij vrienden, mijn ouders op safari. Ze lachen, het was de reis van hun leven. 'Dit kan ik toch niet wegdoen', probeer ik stellig. 'Dat kun je wel', zegt Inge, 'Kijk nou eens naar deze foto, dat is een foto van een bloem! Daar staat niet eens iemand op! Onzin om te bewaren'. 'Dat is niet zomaar een foto van een bloem', antwoord ik verontwaardigd, 'dit is een foto van een bloem die door een van mijn ouders is gemaakt. En daar zijn er meer van. Misschien zit er wel een patroon in en leer ik mijn ouders daardoor nu pas echt kennen.'

'Misschien krijg je daar dan wel vreselijke spijt van', zegt Inge.

Uiteindelijk onderhandelen we dat ik drie foto's mag uitzoeken om te bewaren. Dat geeft weer een nieuw probleem. Ik kan niet kiezen. En dan gooi ik de handdoek in de ring. Die foto's liggen anders toch weer jaren ergens te verstoffen. 'Doe alles maar weg', zeg ik resoluut, 'als je dan maar nooit meer zegt dat ik niet kan loslaten.'

'Ik ben trots op je', zegt Inge.

Dan valt mijn oog op een luciferdoosje. Zo'n ouderwets zwaluw-luciferdoosje. Die bestonden toen al, sterk merk. Ze waren nog van hout, niet zoals nu van karton. Ik open het doosje en er zit een plastic zakje in met wat tandjes. Er zit een briefje bij: 'melktandjes van Ton, dat zwart zijn vullingen', heeft mijn moeder er bij geschreven.

Ach.. Ik maak er een foto van en app deze door naar mijn broer.

Even later krijg ik antwoord: 'Heel apart! Bewaar die maar voor me!'

Godzijdank!

Griep

19-01-2023 L. Het jaar begon slecht voor onze prachtige herdershond Femke, maar inmiddels gaat het weer goed met haar. Ze rent weer achter onze andere hond aan en ik observeer dan grondig of ik nog iets van verminderd gebruik van de achterpoot ontdek, maar het gaat gewoon goed.

Ik herinner me hoe de dierenarts aangaf dat 'inslapen' de optie was als ze niet snel opknapte. Die woorden hebben Femke (en ook andere hond Alex) al de nodige plakjes worst opgeleverd, uit dank dat het niet hoefde te gebeuren. De dood leek een momentje heel dichtbij, maar we hebben het weer even af kunnen wenden. Uitstel van executie.

Ik denk wel meer aan de dood, zo met het ouder worden. Met de coronapandemie is de hele generatie boven me weggevaagd! Goed, het was er nog maar eentje (tante Maatje), maar toch. Eerder speelde de dood slechts een figurantenrol in mijn bestaan. Bijvoorbeeld als ik als kind naar mijn kamer werd gestuurd. Ik lag dan snikkend op mijn bed te wensen dat ik dood ging. Dat zou ze dan wel leren. Mijn vader zou woedend zijn op mijn moeder. 'Als jij hem niet naar zijn kamer had gestuurd, dan was dit nooit gebeurd'. En mijn moeder zou gejammerd hebben dat ze een vreselijke spijt had en dat ze alles, maar dan ook alles zou doen om mij weer terug te halen. Maar ja, dat kon niet meer. Een terechte straf!

Verder stelde de dood zich een tijdlang terughoudend op en kwam slechts in mijn leven voor een of ander derde of vierde graads familielid, dat ik eigenlijk niet kende. Soms kwam je dan op de begrafenis een neef of nicht van vroeger tegen. Gezellig, weer even herinneringen ophalen.

Of er stierf weer eens een buurman of een collega, ik lag er niet echt wakker van.

Daarna werd de dood wat opdringeriger. Mijn ouders werden gehaald. Maar ach, ze hadden er ook de leeftijd voor. Hoewel er bij mijn vader toch ook wel een medisch foutje speelde. Dat was een vergissing die ik de dood heb vergeven.

Het leven lacht mij dus toe. Tot afgelopen week. Ik kreeg griep. Lamelijk lag ik op de bank. Hoesten, diarree, hoofdpijn. Inge legde een fleecedeken over me heen en ik kreeg een warme hittepit. Daarmee trachtte ik te overleven, maar in feite zag ik de dood in de ogen. En hij keek niet vriendelijk!

Ik vroeg Inge om een aspirientje en een glas water en ze bracht het. Later kreeg ik toch wel weer een beetje trek en ik vroeg haar om een crackertje. Met kaas. En doe er een glas melk bij. Daar moet wel de kou afgehaald zijn. O ja, en de honden waren nog niet uit lopen geweest. Of ze dat even wilde doen, want ze werden onrustig en dat kon ik niet aan mijn hoofd hebben.

Inge werd die dag steeds stiller en toen ik haar 's middags riep voor een glas limonade, ik mocht immers niet uitdrogen, kwam er geen reactie. Ik probeerde het met stemverheffing, maar ik was te slap. Ik moest haar bellen.

'Ik ben druk in de tuin', foeterde ze door de telefoon.

'Ja, de tuin, die is belangrijk', antwoordde ik.

Ze kwam naar binnen, maar niet als een Florence Nightingale.

'Ik zet een fles limonade bij je neer, maar verder wil ik je niet horen', zei ze,

'Je hebt weer voldoende praatjes, dus je redt je maar'.

'Dat zou mijn moeder nooit gezegd hebben', mokte ik.

'Ik ben dan ook je moeder niet' antwoordde ze.

Eén van de belangrijkste redenen van echtscheidingen is dat vrouwen geen moederrol willen vervullen voor hun bloedeigen man (en dat terwijl mannen best een vaderrol willen vervullen voor hun vrouw).

Toen Inge weer naar de tuin ging, draaide ik me om op de bank en kroop diep onder mijn fleecedeken. Als ik straks in mijn slaap overlijdt, dan heeft ze spijt van haar gedrag, dacht ik wraakzuchtig.

Leraren middelbare school

20-01-2023 F. Dit is een foto van alle leraren van mijn middelbare school. Mijn eigen leraren gebroederlijk naast de mij onbekende. Herinneringen komen bovendrijven, leuke en minder leuke.

Onderste rij, 5^e van rechts, mijn lerares Frans. Ik kreeg tot 3 keer toe de beurt om voor de klas te komen en moest ten einde raad, voor straf, heel vroeg in de ochtend, nog voor de lessen begonnen, op school komen. Ik zou het te horen krijgen. Maar wat er op dat moment ook gezegd werd, het ging allemaal langs me heen. Het was namelijk zo dat ik verliefd op haar was en me van alles door haar liet zeggen, zolang ik maar bij haar in de buurt kon zijn. Zo vroeg in de morgen, met haar alleen in die klas, ik krijg er nog kippenvel van.

Onderaan, 7^e van rechts, mijn Geschiedenisleraar, de enige leraar waar ik tegenop keek. Hij gaf binnen zijn vak Geschiedenis les in 'de wereld van de geest', iets met filosofen en filosofieën. Ik ging er helemaal voor. We discussieerden er hartelijk op los. Ik heb hem ooit eens horen zeggen dat ik volgens hem in de voetsporen van Karl Marx zou treden. Ik wist niet precies wat dat inhield, maar het gaf me, ondanks dat onbegrip, toch een fijn gevoel.

Tweede rij, 4^e van links met baard, Biologieleraar, een excentrieke man die, naar verluid, thuis in zijn badkuip schilpadden hield. Hij is later getrouwd met lerares Nederlands, 4^e van links 3^e rij.

1^e rechts, 2^e rij van onderen ook een leraar Biologie, maar dan zo eentje van de citroenzuurcyclus. Ik hield van plantjes en dieren, maar was niet zo gecharmeerd van kennis over koolstof, waterstof en zuurstof en hun chemische verbindingen, maar toen ik het eindexamen voor Biologie afsloot met een ook door mij onvermoed hoog cijfer liep hij me lachend tegemoet met de woorden: 'Hoe heb je me dat nou geflikt!', ongeveer dezelfde reactie die ik later van mijn rijleraar mocht ontvangen toen ik voor het rijexamen slaagde. Ongeloof, vermengd met een soort vrolijke gelukzaligheid. En opluchting natuurlijk.

Ik wil ook de leraar Nederlands niet onvermeld laten, met baard in het midden op de achterste rij. Samen met twee andere leerlingen ploegden we ons een weg door het Zwarte Licht, een boek van H. Mulisch. Op een keer verzuchtte de leraar dat hij ons nu toch echt moest afremmen. We waren volgens hem op onze literaire speurtocht helemaal van het padje afgeraakt. Resultaat, een 9. Fijne man.

Stout eten

22-01-2023 F. Je op gezette tijden overgeven aan stout eten kan heerlijk zijn en is, mits ten volle genoten, een groots en uniek ervaren. Met 'stout' moet je niet gelijk denken aan 'fout'. Genieten is een belangrijke waarde in een mensenleven waar niet lichtzinnig over gedacht mag worden. Het stoute eten waaraan ik me overgeef is in de meeste gevallen overigens wel degelijk ongezond en niet goed voor lijf en leden en zou dan ook zowel stout als fout genoemd mogen worden. Maar het is wel genieten geblazen! Voor eventjes dan. Je overgeven aan het kwaad kan daadwerkelijk tot overgeven leiden.

Ik doe een poging tot definitie. Stout eten is eten waar je intens naar kunt verlangen, maar waarvan je tijdens de eerste hap al denkt, dat had ik beter niet kunnen doen. In mijn geval betreft het voornamelijk vet en gekruid eten. 'Waarom toch?' en 'Oh nee, daar komt het maagzuur al!' In bed, een steen op je maag. De volgende morgen maar snel proberen om een hompje klei weg te leggen, hopende hiermee het opgeblazen gevoel wat te verlichten.

Stout eten komt voor in verschillende smaken. Boven aan de piramide staat zonder enige twijfel het broodje shoarma. Na een avondje bierslempen, nog even snel naar de shoarmatent. Rond middernacht met een dronken kop, gezeten op een barkruk gulzig afgezaagde stukken vlees met overvloedige hoeveelheden knoflooksaus naar binnenwerken. Zalig!

In de categorie stout eten vind je ook het patatje oorlog met uitjes, de frikandel speciaal, ook met uitjes, de gehaktstaaf, maar dan zonder uitjes, maar wel met een ferme lik mayo erbij en verder alles van de barbecue, vaak nog rauw of zwartgeblakerd. Voedselvergiftiging, veroorzaakt door bacteriën of schimmels, is nooit ver weg. Die teilen drank doen natuurlijk ook geen goed. Maar ja, dat lange wachten hè, dat is de boosdoener.

Vandaag had ik last van maag en darmen. De reden? Ik had zin in een tosti en vond in de koelkast nog een stuk kaas, weken oud, maar het zag er, vond ik, nog best betrouwbaar uit. Tijdens het kantjes-er-van-af-snijden wist ik het eigenlijk al. Tijdens de eerste hapen, hommeles in Paradise, gerommel en gestommel in de maag- en darmstreek! Ik had het nog zo duidelijk afgesproken: 'Bij twijfel echt niet doen!' Heldere gedachten zijn blijkbare onvoldoende om stout gedrag de kop in te drukken.

Er bestaat ook een categorie eten dat niet getypeerd wordt door gulzigheid alleen, maar is over het algemeen net zo ziekmakend. Je hebt er geen trek in, maar je wilt niet flauw zijn, niet halsstarrig vasthouden aan oude gewoontes. Niemand wil bekend staan als iemand met een gebruiksaanwijzing. Neem nou de zalmoot, voor mij veel te vet. Ik voel me na het eten van deze door menigeen zo bejubelde vissoort altijd enorm misselijk worden.

In de categorie 'drank' is koffie een twijfelgeval. Niet in alle gevallen voel ik me na het drinken ziek worden van deze cafeïne houdende drank, maar toch. Ik heb laatst de cafeïnevrije variant eens uitgeprobeerd maar die is werkelijk niet om te zuipen. Alcohol is natuurlijk ook een beruchte boosdoener. C_2H_5OH en ik hebben jaren geleden al besloten dat het maar beter is om uit elkaar te gaan.

Waarom is het toch zo moeilijk om te stoppen met eten en drinken van dingen die evident slecht voor je zijn? Gewoonte? Verslaving? Obsessive Compulsive Behaviour Disorder? Op een niet functionele manier proberen op te lossen van een emotioneel gemis? De kracht die uitgaat van directe gratificatie kan heel sterk zijn, zeker wanneer het ook nog eens ondersteund wordt door prethormonen zoals dopamine, de neurotransmitter voor het ervaren van geluk, genot, blijdschap en welzijn. Het slechte gevoel op langere termijn wordt alsmaar groter, maar dat mag de korte termijn pret niet drukken.

Ik heb mijn eigen doen en laten eens onder een vergrootglas gelegd, op zoek naar dwangmatigheid. Van tevoren nog gedacht dat het wel mee zou vallen, maar de uitkomst van het kritische onderzoek was duidelijk, de conclusie onverbiddelijk. Gemiddeld 8 uur per dag naar schermpjes turen, voornamelijk naar YouTube?! En wat te denken van de T.V.?! En slaappillen?! En 4 jaar als een dooie op de bank hangen, niet bewegen, daardoor de conditie van een mollige drol in de baggertijd?! Dwangmatig geen eters willen uitnodigen, bang om hiervoor geen energie te hebben?!

Ik heb een beslissing genomen. Vanaf vandaag ga ik de dingen maar eens anders aanpakken. Fitnessen, goed voor de bloedsomloop en misschien val je er wel van af. Ze zeggen dat trainen in groepsverband verbazend leuk kan zijn. Ik vaardig een verbod uit op het slikken van slaappillen. De uitnodigingen voor etentjes bij mij thuis zijn de deur al uit.

Allemaal goede stappen voorwaarts. En met dat stomme gekoekeloer naar al die schermpjes moet het ook maar eens afgelopen zijn.

24-01-2023 F. Schrijf een artikel over Leo en Fred die in 2023 om en om verslag doen van de dingen van de dag.

Leo en Fred zijn twee beste vrienden die in 2023 om en om verslag doen van de dingen van de dag. Ze vinden het leuk om elkaar op de hoogte te houden van alle nieuwtjes en ontwikkelingen. Zo kunnen ze samen napraten over wat ze die dag allemaal hebben meegemaakt. Leo begint op maandag met verslag te doen van de dag. Hij vertelt over alle gebeurtenissen die hij heeft meegemaakt en over wat hij heeft geleerd. Fred luistert aandachtig en vraagt hem vervolgens om meer uitleg over bepaalde onderwerpen. Op dinsdag is het Freds beurt om verslag te doen. Hij vertelt over zijn ervaringen op werk en over de plannen die hij voor de komende dag heeft. Leo luistert aandachtig en vraagt hem vervolgens om meer uitleg over bepaalde onderwerpen. Op woensdag is het weer Leo's beurt om verslag te doen. Hij vertelt over de vakantie die hij heeft geboekt en over de plannen die hij heeft gemaakt voor de komende week. Fred luistert aandachtig en vraagt hem vervolgens om meer uitleg over bepaalde onderwerpen. Op donderdag is het Freds beurt om verslag te doen. Hij vertelt over de film die hij heeft gezien en over de boeken die hij heeft gelezen. Leo luistert aandachtig en vraagt hem vervolgens om meer uitleg over bepaalde onderwerpen. Op vrijdag is het weer Leo's beurt om verslag te doen. Hij vertelt over de verjaardag van zijn neefje en over de cadeaus die hij heeft gekocht. Fred luistert aandachtig en vraagt hem vervolgens om meer uitleg over bepaalde onderwerpen. Op zaterdag is het Freds beurt om verslag te doen. Hij vertelt over de feestjes die hij heeft bezocht en over de mensen die hij heeft ontmoet. Leo luistert aandachtig en vraagt hem vervolgens om meer uitleg over bepaalde onderwerpen. Op zondag is het weer Leo's beurt om verslag te doen. Hij vertelt over de voetbalwedstrijd die hij heeft gekeken en over de discussie die hij heeft gehad met zijn vader. Fred luistert aandachtig en vraagt hem vervolgens om meer uitleg over bepaalde onderwerpen. Tot slot bespreken Leo en Fred alle onderwerpen die ze die week hebben besproken. Ze vinden het leuk om elkaar op de hoogte te houden van alle ontwikkelingen.

Schrijf een artikel over de voordelen van een nieuwe tuinschutting.

Tuinschuttingen bieden veel voordelen. Zo zorgen ze ervoor dat je privacy beter beschermd is en je tuin afgeschermd is van de buitenwereld. Daarnaast zorgen ze ervoor dat er geen ongewenste gasten meer naar binnen kunnen komen. Ook zijn tuinschuttingen een uitstekende manier om de wind tegen te houden. Hierdoor blijft je tuin warmer in de winter en koeler in de zomer. Daarnaast zijn tuinschuttingen ook nog eens heel decoratief. Je kunt kiezen uit verschillende soorten en maten, zodat je schutting helemaal naar jouw smaak is.

Schrijf een artikel over Jos, de vriend van Leo die hij al sinds zijn middelbare school kent.

Leo en Jos kennen elkaar al sinds hun middelbare school. Ze zijn onafscheidelijk en doen alles samen. Jos is de beste vriend van Leo, maar ook de enige. Ze weten alles van elkaar en kunnen altijd goed met elkaar opschieten. Toen ze allebei nog studeerden, woonden ze samen in een studentenhuus. Ze deelden allemaal dezelfde hobby's en hadden veel lol samen. Nu Leo een succesvolle ondernemer is en Jos een goede baan heeft, wonen ze niet meer samen maar blijven ze wel goede vrienden. Jos is een erg gezellige persoon en altijd in voor een feestje. Hij is ook erg sportief en houdt van hardlopen en fitness. Leo en Jos doen veel dingen samen, maar ze genieten ook elk moment apart. Zo gaan ze vaak samen hardlopen of naar de film, maar ze kunnen ook goed alleen zijn. Jos is een belangrijke persoon in het leven van Leo en ze hopen elkaar nog lang te blijven ontmoeten.

Niet zo sappig en welbespraakt als onze eigen verbeelding, maar een door ChatGtp gegenereerd verhaal is wel zo makkelijk.

ChatGtp 2.0 en 3.0

25-01-2023 L. Eventjes dacht ik bezorgd dat je weer paddenstoelen aan je avondeten had toegevoegd, maar na wat googelen werd het me duidelijk. Je hebt het stukje gisteren met hulp van een programma geschreven. Je geeft dat programma een schrijfpdracht en dan maakt het er een verhaaltje van. Artificial Intelligence (AI) heet dat.

Heel interessant en met goede mogelijkheden. Maar het staat nog in de kinderschoenen, dat is wel duidelijk. Dat wij aandachtig naar elkaar zouden luisteren, daar heb ik geen actieve herinnering aan. En dat jij meer uitleg vraagt over de discussie met mijn vader, dat kan ik me wel voorstellen, want die is al decennia morsdood.

Het kan tegenwoordig al beter met ChatGtp 2.0. In samenwerking met google, facebook en de Chinese overheid analyseert het namelijk je surf- en belgedrag.

Ik heb even bij ChatGtp 2.0 een opdrachtje ingetikt: 'Schrijf een artikel over Fred en Leo die in 2023 om en om verslag doen van de dingen van de dag':

Fred en Leo zijn twee kennissen die in 2023 om en om verslag doen van de dingen van de dag.

Fred vindt het fijn om stukjes te schrijven, want dan kan hij even ontsnappen aan zijn online gokverslaving.

Leo schrijft ook graag, al besteedt hij zijn tijd liever op dubieuze sites.

Elke dag schrijven ze wat hen die dag bezig houdt. Hoewel het de ander weinig boeit, doen ze toch alsof en zo houden ze een goede verstandhouding. Dat vinden ze allebei belangrijk omdat ze niemand anders hebben. Verder valt er over Fred en Leo eigenlijk weinig zinnigs te vertellen.

Dat komt toch al meer met de werkelijkheid overeen. Maar echt toppie wordt het met ChatGtp 3.0. Deze komt over een aantal jaren uit. Door middel van een analyse van op het toetsenbord achtergelaten sporen wordt een compleet DNA-profiel gemaakt. Via de camera van je laptop wordt er een iriscopische patroon gemaakt en via de microfoon wordt aan de hand van je ademhaling je gemoedstoestand in kaart gebracht. Dit alles wordt gecombineerd met de data die alle mensen om je heen op internet achterlaten en verder wordt via satellieten direct op je ingezoomd voor de laatste details.

Toevallig ken ik de ontwikkelaar van ChatGtp en mocht ik het prototype van ChatGtp 3.0 testen.

'Schrijf een artikel over Fred en Leo die in 2023 om en om verslag doen van de dingen van de dag':

Leo en Fred zijn twee mensen die een ongelofelijke kolere-hekel aan elkaar hebben. Toch hebben ze besloten om in 2023 om en om verslag te doen van de belevenissen in hun verder nutteloos bestaan.

Het einde van 2023 wordt echter niet gehaald. Los van het defect op gen 13 waardoor Leo een vergrote kans heeft op een hartinfarct, zal hij binnen enkele maanden tragisch omkomen na het nuttigen van een vergiftigde bal gehakt. Dit gezien het surfgedrag van zijn levenspartner Inge (op strychnine, arsenicum en recepten voor gehaktballen). Fred vergaat het al niet veel beter. Aanvankelijk lijkt het hem wel voor de wind te gaan en wint hij een mooie geldprijs, maar tijdens zijn daarop volgende wereldreis wordt hij in Noord-Korea gearresteerd en daar sterft hij in een miserabele cel tussen 20 homoseksuele verkrachters een troosteloze dood op 12 november 2023.

Tja...nu maar hopen dat er wat kinderziekten zitten in het prototype van ChatGtp 3.0.

Naschrift 1: Bij het zoeken naar 'gifsoorten voor de ideale moord' (strychnine, arsenicum) verscheen op de zoekpagina de volgende tekst: HULP IS BESCHIKBAAR! Praat vandaag nog met iemand: 0800-0113.

Dat is dan toch wel weer netjes.

Naschrift 2: Ik hoop niet dat iemand uit mijn directe omgeving eerdaags wordt vergiftigd. Gezien mijn surfgedrag van vandaag is mijn rechtszaak dan kansloos.

Goedemorgen Nederland

27-01-2023 L. In Rusland zijn er dappere mensen die geprotesteerd hebben tegen de oorlog in Oekraïne. Ze werden gearresteerd.

In Iran zijn er dappere mensen die geprotesteerd hebben tegen de verdrukking van vrouwen.

Ze werden gearresteerd.

In China zijn er dappere mensen die geprotesteerd hebben tegen het regime.

Ze werden gearresteerd.

Het recht om te demonstreren is een van de fundamenteën van een rechtsstaat. Iedereen heeft het recht om te demonstreren of je het er nu mee eens bent of niet.

Soms is dat best wel moeilijk, bijvoorbeeld als mensen gaan demonstreren die juist tegen een rechtsstaat zijn, zoals bijvoorbeeld neonazi's.

Of als mensen gaan demonstreren die een stuitend gebrek aan respect hebben voor anderen, bijvoorbeeld mensen die demonstratief de Koran gaan verbranden.

Maar als je in een rechtsstaat woont, dan accepteer je dat omdat je weet hoe belangrijk het recht is om te demonstreren.

Dan accepteer je het ongemak van boeren die snelwegen blokkeren of stakend treinpersoneel.

Soms is het minder moeilijk om achter een demonstratie te staan. In mijn geval is dat zo als het om het klimaat gaat. Naar mijn mening rennen we als lemmingen op de afgrond van onze ondergang af omdat we om een of andere bizarre reden maar niet voor dat klimaat, en dus voor onze toekomst, willen kiezen.

Daarom was mijn verbazing en verontwaardiging groot toen ik vanmorgen dit bericht las:

Goedemorgen Nederland - 27 januari 2023 — 08:24

Arrestatie klimaatactivisten A12 leidt juist tot steun voor blokkade

Door de arrestaties van de klimaatactivisten van Extinction Rebellion (XR) die donderdag naar de demonstratie op de A12 bij Den Haag wilden gaan, lijkt er juist meer steun te ontstaan voor de snelwegblokkade. Negen maatschappelijke organisaties stellen dat de aanhoudingen "een poging zijn het maatschappelijk debat over vreedzaam actievoeren negatief te beïnvloeden en te criminaliseren" en zijn nu van plan zich aan te sluiten bij de acties van XR.

De activisten werden van hun bed gelicht en opgepakt voor opruiing, omdat ze zich niet alleen zelf wilden aansluiten bij de demonstratie, maar ook anderen vroegen dat te doen. Na verhoor mochten ze weer vertrekken, maar de activisten kregen wel een gebiedsverbod voor de omgeving van de Utrechtsebaan. Volgens de advocaat van de zes

In Nederland zijn er dappere mensen die wilden protesteren ten behoeve van het klimaat.

Ze werden gearresteerd.

Daarmee schaart Nederland zich dan in het rijtje van Rusland, Iran en China.

Goedemorgen Nederland!

Hartelijk gefeliciteerd

29-01-2023 L. Vandaag is een heugelijke dag. Althans, dat zou het moeten zijn. Ik ben vandaag namelijk 65 jaar geworden.

Applaus alom. Hij heeft het dus toch gehaald. Had jij dat verwacht? Nee, ik niet.

Hij ziet er nog wel leuk uit. Vind je dat? ga eens naar een oogarts, mens.

Opmerkelijk is hoeveel vrienden je op je verjaardag hebt. Bol, Wehkamp, Denksport, Otto, Praxis, ANWB, Mediamarkt. Allemaal hartelijk dank voor jullie sympathieke felicitatiemail met daarin zelfs een kortingscode die ik op jullie website mag besteden.

En dan zijn er al die vrienden en vriendinnen die op sociale media zitten en er zo aan herinnerd worden dat ik jarig ben. Sommigen ken ik niet eens (meer): Niels, wie is dat? Ooit eens een vriendschapsverzoek van gehad, denk ik.

Allemaal mijn hartelijke dank voor jullie attente gelukwensen.

En dan natuurlijk alle vrienden die niet op de sociale media zitten. Je haalt ze er meteen uit, want ze vergeten geheid je verjaardag. Geeft niet, Fred, volgend jaar weer een nieuwe kans. Ik doe zelf ook niet aan sociale media, dus ik heb geen flauw idee wanneer jij jarig bent. Kun je dat even voor me opschrijven?

Toevallig viel mijn verjaardag dit jaar samen met de nationale holocaust-herdenking.

Hoewel, toeval bestaat niet, zeggen ze.

Ik heb even naar de live uitzending gekeken vanmorgen. Wat zijn we toch een heerlijk domineesvolkje.

De ene na de andere speech werd met gedragen stem vanaf een echte kansel tot ons gebracht.

‘Wij mogen niet vergeten!’

‘Dit mag nooit meer gebeuren!’

Burgemeester Femke Halsema van Amsterdam won voor mij de eerste prijs voor de ‘gedragen stem’.

En bij haar blijft het niet bij woorden, want ze gaat nog dit jaar naar Auschwitz: *"Want we kunnen mensen niet dwingen hoe te denken, maar we kunnen wel de twijfel wegnemen over wie wij zijn."*

Op de eerste rij zat Rutte, minzaam om zich heen lachend. Hij had zelfs een keppeltje opgedaan.

Marketing. Prachtige woorden en daarna nog even wat naborrelen.

En we vergeten even de op dit moment gaande holocaust, de genocide op de Oeigoeren. Meer dan een miljoen Oeigoeren zitten in Chinese heropvoedingskampen waar ze vernederd en gemarteld worden. De tweede kamer sprak al over genocide en zelfs de VVD ging vorig jaar om en benoemde het eveneens als genocide. En dat is het dan ook. Maar vandaag zijn onze gedachten even niet bij de Oeigoeren. Morgen overigens ook niet echt. China is een te groot en machtig land om daadkrachtig tegen op te treden. En natuurlijk een belangrijke handelspartner.

Nee, dan kijken we liever even weg.

‘We kunnen wel de twijfel wegnemen over wie wij zijn’. De woorden klinken nog na. De twijfel, voor zover die er nog was, is inderdaad weggenomen.

Verder zou ik nog pagina's door kunnen praten over hoe onterecht het is dat de pensioengerechtigde leeftijd is verschoven van 65 naar 67 jaar (dat heb ik weer), en hoe mijn lijfrentes vandaag toch niet tot een uitkering kwamen (dat heb ik weer), maar het moet vandaag toch een beetje feestelijke dag blijven. Behalve dan natuurlijk voor die Oeigoeren, maar die vergeten we even.

Mocht u toevallig vandaag ook jarig zijn, dan van harte gefeliciteerd.

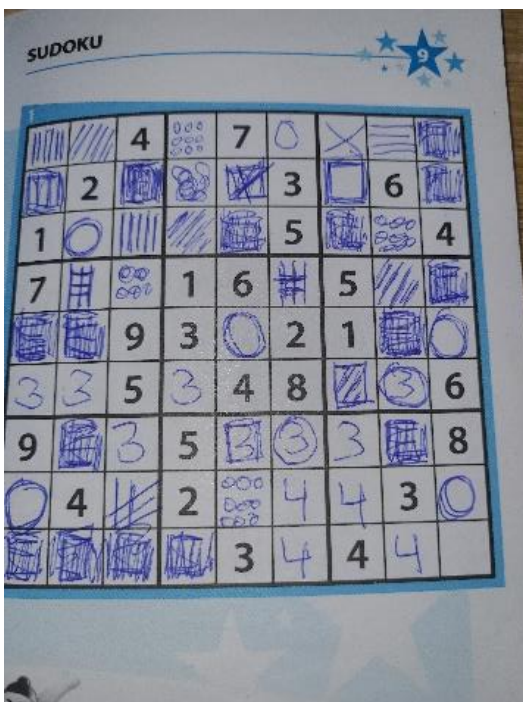
Buiten de lijntjes kleuren

30-01-2023 F. Ik was laatst op bezoek bij een vriendin die al jaren als mantelzorger voor haar demente ouders zorgt. Voor de gezelligheid gaan ze soms een potje scrabbelen. Dit wordt steeds ingewikkelder, want haar moeder begint sinds kort allerlei vreemde, onbestaanbare woorden op het bord neer te leggen. Wat moet je doen? Corrigeren is geen optie, dat leidt alleen maar tot boosheid en verzet. Dan maar net doen alsof je neus bloedt en er verder maar geen probleem van maken? Zelf ook maar buiten de lijntjes gaan kleuren? De poort naar ongebruikelijke lettercombinaties staat wagenwijd open. Hoe lang zou je dit als weldenkend persoon kunnen volhouden? We vinden er al snel niets meer aan wanneer we spelletje zonder duidelijke spelregels moeten spelen en aangespoord worden om totaal willekeurig allerlei imaginaire woorden uit de hoge hoed te toveren.

Misschien moet ik dit vreemde-woorden-spel maar eens gaan uitwerken tot een kort en spannend verhaal. De geheimzinnige lettercombinaties die staan voor belangwekkende geheime boodschappen. Misschien schemert er zelfs wel een Stephen King plot in door.

Uit vroegere tijden kennen we het fenomeen 'orakel', onduidelijk geformuleerde gebrabbel-de-babbel, door de goden ingegeven. Als dat kan, waarom zou het dan ook niet mogelijk zijn om via de onbegrijpelijke demente woordenschat belangwekkende boodschappen door te krijgen? In bepaalde kringen, lieden waar ik verder niet mee gezien wil worden, is het begrip 'channeling' in zwang, een moderne vorm van het 'ge-orakel-de-kukel-de-kakel'. Een orakel werd in vroegere tijden geraadpleegd om de goden te bevragen, b.v. in het kader van een veldslag, de oogst, dat soort dingen.

Ik ben gefascineerd door de performance art van Marina Abramović. Zij en haar toenmalige man Ulay deden allerlei sociaal ongemakkelijke, niet geheel ongevaarlijke of lugubere performances, gekenmerkt door termen als 'er helemaal voor gaan', zelfbeschadiging en uitputting. Jij en ik maken soms ook mooie plannetjes, maar daar blijft het dan vaak bij. Wat zij bedachten, voerden ze ook echt uit, *no matter what*.

Door hen aangespoord wilde ik als een soort discipel ook wel eens een gokje wagen, maar dan niet zo totaal en gevaarlijk als zij. Het moest gemakkelijk en veilig. Echte risico's lopen is geen hobby van me.

Wat had ik bedacht? Het leek me wel eens lollig en leerzaam om een sudoku denksport boekje willekeurig in te gaan vullen om daarna de bladzijden uit te knippen en op een groot vel papier te plakken om het vervolgens als kunstvoorwerp aan de muur te hangen. Het leek me een geinig en uitvoerbaar experiment.

Dan gaat er wel wat door je heen en ik kan je uit eigen ervaring vertellen dat zoiets nog niet zo eenvoudig is. Al snel slaat de interne waakhond aan:

'Waar slaat dit op, joh? Ben je nou helemaal gek geworden? Heel vermoeiend allemaal, zucht! Zonde van de tijd en zonde van het geld! Zo'n mooi boekje, helemaal aan gort.'

Ik heb het volgehouden tot aan bladzijde 10, maar moest toen toch echt afhaken, terwijl ik donders goed wist dat het om een zelfbedacht onschuldig kunstproject ging, een soort meditatie zo u wilt. Blijkbaar kan ik me maar slecht losrukken van de gebroeders zinvolheid en logica.

Heel fascinerend om waar te nemen is het dat je bij het zogenaamde 'willekeurig invullen' het blijkbaar niet kunt laten om in patronen te denken, b.v. volgens het ritme van 'Om en om een hokje zwart maken', '1234 invullen en daarna 4321' etc. Geheel onzinnig bezig zijn, iets ondernemen zonder enige logica blijkt al snel een brug te ver.

Ik voel het niet alleen, ik weet het zeker! Het is het innerlijke verzet dat een dam wil opwerpen tegen de kwade wil van Duivelse geesten! Tenminste, dat zou uiteindelijk blijken uit dat Stephen King plot.

Epibreren

02-02-2023 L. Een leuk stukje schreef je maandag: 'buiten de lijntjes kleuren'.

Je beschreef hoe een demente moeder bij het scrabbelen onbestaanbare woorden op het bord neerlegde en vervolgens ging je fantasie er mee aan de haal en bedacht je hoe je dit zou kunnen uitwerken tot een kort verhaal.

Het fenomeen 'onzinwoorden' bestaat uiteraard al veel langer. Sterker nog, 'onzinwoorden' op zich is een bestaand scrabblewoord (daarmee dus geen onzinwoord meer) en met de letters van dat woord kun je 315 woorden maken.

Een onzinwoord is een reeks letters die op een conventioneel woord lijkt, maar niet voorkomt in een standaardwoordenboek. Hoewel het geen betekenis heeft, is het bedacht om een bepaald effect te creëren.

Een bekend onzinwoord is 'epibreren', dat in 1954 werd gepubliceerd door Simon Carmiggelt. Hij had dat overigens niet zelf bedacht, zei hij later. Het was verzonnen door een ambtenaar die een lastige klant heen zond met de mededeling dat deze groot gelijk had, maar dat men nog een weekje nodig had om de zaak te epibreren.

Epibreren is inmiddels opgenomen in het woordenboek en het betekent: net doen alsof je iets belangrijks doet of gaat doen, terwijl je eigenlijk niets (nuttigs) uitvoert of zult uitvoeren.

Daarmee is epibreren dus ook geen onzinwoord meer.

Toen ik je stukje las, bedacht ik me dat ik ooit een intro moest schrijven voor een weblog en dat ik dat had gedaan door middel van onzinwoorden. Ik was dat verhaaltje uiteraard inmiddels kwijt, maar met wat googelen op internet kon ik het toch nog terugvinden. Het ging zo:

Ik ben geboren op een woensdagochtend. Het kind is broest, zei de zuster, waarop mijn moeder zei: 'dat heeft hij van zijn vader, die knoorde een etmaal op een bokkel'. Het is dan ook niet verbazend dat ik in mijn jonge jaren al snel de prenk van de straat was. Meermalen stonden er burens aan de deur om te klagen over mijn foesten en bulgen. Mijn moeder stond ze vriendelijk te woord. 'Het is niet anders', zei ze dan. Hij is nu eenmaal een knelp en die doen dat soort dingen.

Na een moeizame middelbare school leerde ik mijn vrouw kennen. Het was op een obatik-beurs waar zij het ceremoniele prognar speelde. Ik was meteen verloren en wist dat ik deze vrouw zou moeten grampen. Maanden heb ik haar achterna gelopen. Uren heb ik voor haar deur staan gloepsen, net zo lang tot ze me eindelijk zag en me haar beminnelijke begof gaf. We hadden een huwelijk vol gorst en begkel, maar we hielden het vol. Tot zij uiteindelijk tegen me zei dat ze klaft ontdekt had en daarom besloten had te prallen. Het was een natuurlijk een trui, maar geen trui die je niet te boven kan komen. Ik besloot vanaf dat moment dat ik gereel zou halgen. En zo was het goed.

En dan nog even dit: Er wordt schaamteloos verdiend aan de energiecrisis als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Vandaag werden de winstcijfers gepubliceerd van de oliemaatschappijen. De winsten waren verdubbeld. Bij de SHELL bijvoorbeeld van 20 miljard dollar naar 40 miljard dollar. Ondertussen komen veel Nederlanders in de financiële problemen omdat men de rekening van gas en licht niet kan betalen. En de politiek doet niets, daarvoor is de lobby van de oliemaatschappijen te groot. De directieleden en aandeelhouders van de oliemaatschappijen zijn zuivere bordoven die wat mij betreft ter plekke mogen worden gemutterd en in strieken worden gelumperd. Waarvan akte.

Bier

04-02-2023 L. Vandaag hebben we afscheid genomen van W. De eerste letter van zijn voornaam is in het kader van de privacy gefingeerd. De echte letter is bij mij bekend.

W. heeft twee jaar bij ons gewoond. Hij heeft een verstandelijke beperking en werkt bij de boer.

Hij giechelt om alles en zijn standaardantwoord op alles is 'bier'.

Zo heerlijk overzichtelijk kan het leven zijn. 'Wat is je lievelingseten, W.?' 'Bier', is dan het antwoord, gevolgd door een aanstekelijk gegiechel.

'Wat wil je hebben voor je verjaardag?' 'Bier'.

'Wat was het mooiste dat je dit jaar hebt beleefd?' 'Bier'.

'Op wat voor brandstof rijdt je auto?' 'Bier'.

'Hoeveel is 23 min 19?' 'Bier'.

De boer heeft honderden koeien en die melkt hij drie keer per dag uit. Want hoe vaker je een koe melkt, hoe meer melk zij gaat produceren. De koeien zien ook geen wei. Ze hebben een kort melkvol en verder zinloos leven in de stal.

Niet alleen de koeien worden uitgemolken, ook W. ondergaat dat lot. Zijn normale werkdag begint om zes uur 's ochtends en eindigt tegen zes uur 's avonds. Maar geregeld moet hij een paar uur eerder beginnen en soms is het ook nodig dat hij 's avonds doorwerkt. Hij komt dan na middernacht thuis en doet een korte slaap om de volgende dag weer door te melken.

W. is een keer achter het stuur van zijn auto van vermoeidheid in slaap gevallen en tegen een lantaarnpaal aangereden. Daarbij liep hij een knieletsel op.

W. zou door ons moeten worden begeleid, maar dat vindt de boer onzin. 'W. weet wel hoe een wasmachine werkt'. Makkend ging de boer evenwel akkoord dat W. een paar uur per week door ons werd begeleid. Wat we niet wisten was dat hij dan de volgende dag om vier uur moest beginnen in plaats van om zes uur.

Uiteindelijk vonden we het niet verantwoord dat W. zo door ging, en wij hadden voor W. ook de zorgplicht. Dus nodigden we moeder en de werkbegeleider (de taak van deze man is om te zorgen dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt goed terecht komen en dat hun belangen worden verdedigd) uit om te overleggen.

Maar moeder, zelf ook uit een boerengezin afkomstig, vond lange werkdagen bij een boer heel gewoon en ook de werkbegeleider had er geen enkel probleem mee. Als W. het leuk vond, waarom dan iets anders?

Het resultaat was dat we de begeleiding gestopt zijn en dat W. daarom ook niet meer bij ons kon wonen. Zijn moeder moest een ander plekje voor hem vinden en dat is niet gelukt. Maar gelukkig kwam de werkbegeleider met een goed idee en de boer wilde daaraan maar al te graag meewerken. W. kan in een keet op het erf bij de boer gaan wonen! Probleem opgelost. En veel minder kans op een ongeluk met de auto, want hij hoeft niet meer naar zijn werk te rijden.

Dit weekend heeft W. zijn appartement leeg gemaakt. Hij liep nog wat mankend, acht maanden na zijn ongeval. 'Hoe is het met je knie, W.?' vroeg ik. 'Goed', zei hij. 'Helemaal geen last meer?', hield ik aan. 'Alleen nog bij bepaalde bewegingen', antwoordde hij. Ik denk dat hij bij het ongeval een achterste kruisbandruptuur heeft opgelopen. Over 25 jaar heeft hij waarschijnlijk een versleten knie. Maar ja, ik kan daar verder niets aan doen.

Ik gaf W. een pakje. 'Een kadootje voor je', zei ik. 'Bier' antwoordde hij giechelend. Hij had gelijk.

Broodje Mario

05-02-2023 F. Veel, zo niet alles verandert. De Griekse filosoof Heraclitus zei het al, je kunt niet tweemaal in dezelfde rivier stappen. Ook de stad Utrecht ontkomt er niet aan. Ik woon er vanaf 1978, dus al zo'n 40 jaar. In de loop der jaren zijn er voornamelijk drink- en eetgelegenheden bijgekomen. Vertrouwde adressen hebben hun boeltje bijeengepakt om elders weer uit te pakken. De gemeentelijke bibliotheek en boekwinkel Broese, ooit gevestigd tegenover het stadhuis, pal in de binnenstad, vind je nu in of om het oude postkantoor aan de Neude, een Gesamtkunstwerk, een gebouw met bijpassende kunst, ornamenten, meubels en gebruiksvoorwerpen, aangelegd volgens de principes van de Amsterdamse school. Dat waren geen vrolijke jongens. Andere tijden. De donkerbruine beelden in de bieb kijken je streng aan. Indrukwekkend vormgegeven hoor, mooi materiaal, maar somberrrrrr! Voor ieder continent een streng kijkend figuur, gebeiteld in hardsteen.

Via een lift naar boven. In mijn scootmobiel is het prettig rondscheuren in dit fraaie gebouw. Gróóóóóóóóóó! Liften, roltrappen, een restaurant, een koffietent, studieplekken, aardige medewerkers, kunstobjecten, gebrandschilderde ramen, een piano, mogelijkheden om geld op te nemen en natuurlijk, je zou het bijna vergeten: boeken, heel veel boeken. En, heerlijk warm. Je wilt niet weten wat hun energierekening is.

Aan de achterkant, aan de Oude gracht, je rijdt er zo voorbij, vind je boekhandel Broese. Ik kan mijn ogen bijna niet geloven. Gróóóóóóóóóó! Toch mooi dat er in dit e-commerce tijdperk nog ruimte bestaat voor een fysieke winkel. Ik word er gastvrij ontvangen. Vriendelijke medewerkers leggen me uit hoe en waar. Ik had het even gemist dat ze verhuisd zijn. Ik vermoedde een faillissement, maar niets hoor. Ze blijken er al jaren te zitten. Goed dat deze boekenverkoper zo'n fraaie nieuwe plek in Utrecht heeft weten te veroveren.

Iets wat de tand des tijds moeiteeloos lijkt te weerstaan is het broodje Mario. Ze stonden als kraampje ooit langs de Oude gracht, maar zijn nu verplaatst naar een winkel naast pizzeria Il Pozzo. Historisch gezien is deze pizzeria het resultaat van alle broodjes Mario die als warme broodjes over de toonbank vlogen. Met

drie man sterk stonden ze daar ooit in dat kraampje, nu in dat winkeltje, nog steeds dezelfde mannen als in 1978, ongelooflijk. Omstreeks lunchtijd staat er een rij die een Oost-Europeaan nog versteld doet staan. Het recept van het broodje is in al die jaren niet veranderd. In feite is het een grote deegbal met pakken kaas, salami, groene pepers en wat loslopend groenteprut. Als je het zo opsomt is het onbegrijpelijk waarom het broodje zo populair geworden is.

Wat wel degelijk aan verandering onderhevig is, is het vertrouwen in de politiek. In de samenleving bestaat er

een grote behoefte aan concrete oplossingen voor de problemen rond de kindertoeslagen, het Groninger gas, scheurende huizen, een torenhoge inflatie, betaalbare woningen, oorlog in Oekraïne, nucleaire dreiging, stikstof, boeren en bouwen, behoud van de natuur in de ruimste zin des woords, energie en duurzaamheid om er maar een paar te noemen. De Apocalyps lijkt aanstaande.

Maar hoera, hoera er gloort hoop aan de horizon. Het magische woord is gevallen: 'Vertrouwen'. Het woord kwam tot mij tijdens de bekendmaking van de fusieplannen van PvdA en GroenLinks. Ik weet niet wat ze met het woord willen uitdragen. Hadden ze er zelf vertrouwen in? Moesten wij, de kiesgerechtigden er soms vertrouwen in hebben? Vertrouwen dat een gezamenlijke linkse vuist het antwoord is op alle radeloosheid en vertwijfeling van de afgelopen jaren?

Vertrouwen is iets anders dan zekerheid. Bij zekerheid past geen vertrouwen. Zekerheid is zeker. Hoop en vertrouwen impliceren risico's en aannames. Je kunt alleen vertrouwen wanneer je bereid bent om de consequenties van risico's en aannames te aanvaarden.

Kunnen we de guitige krullen van Jesse K. wel vertrouwen of probeert hij alleen maar zieltjes te winnen, sec voor het electorale gewin? Wanneer de gezamenlijke lijst op 15 maart de slag slaat tijdens de provinciale statenverkiezingen, zijn zij dan de aangewezen partij om een deuk in een crisespakje boter te slaan? Het lijkt me een naïeve veronderstelling, daar zijn de problemen te groot voor en in de meeste gevallen nauw verbonden, zeg maar gerust afhankelijk van de welwillendheid van andere landen.

Nieuw elan, toch leuk om het weer eens mee te maken.

Boodschappen doen

07-02-2023 F. Ik doe al jaren mijn dagelijkse boodschappen bij de Albert Heijn. Fijne sfeer, goede producten en lekker dichtbij huis. Vooral dat laatste. Door de hoge inflatie aangespoord overweeg ik wel eens om mijn geluk elders te beproeven, maar dan dwingt het gewoonterecht me te doen wat ik gewend ben om te doen.

Eenmaal in de winkel aangekomen heb ik maar weinig tijd nodig. De meeste producten ken ik van haver tot gort en ik weet ze blindelings te vinden. Een moeizaam vergelijkend warenonderzoek is dan ook overbodig. Boem, boem, boem en hupsakee, retteketet, op naar de kassa, dat is mijn stramien. Maar het kan ook anders.

Vandaag stond ik achter een ietwat ouder heerschap. Een man met een mening. Netjes gekleed, niet de eerste de beste, dat zag je meteen. Gepensioneerd, een man met gezag. Bij de melkproducten, papiertje in zijn hand.

‘Fijn dat zijn vrouw nog leeft’, dacht ik vertederd. Ik had niet de indruk dat de man bang was om bij thuiskomst in het mes van haar snerpande afwijzing te lopen. Hij was echt wel mans genoeg om met de juiste spullen huiswaarts te keren. Hij had ze nog prima op een rijtje. Wanneer het exacte product niet voorradig was, dan wist hij met gemak een goed alternatief uit te kiezen. Ik stond met mijn trouwe driewieler geduldig achter hem te wachten tot hij eindelijk klaar was en zijn weg weer zou vervolgen. Echter, dat duurde en duurde maar. Het ene na het andere pak werd beknepen en beoordeeld. Alsof hij voor het eerst aan het winkelen was geslagen, maar gezien zijn leeftijd was dit onaannemelijk. Ik ben bekend met de fruitknijper, maar knijpers die het gemunt hebben op melkproducten, nee die kende ik nog niet. Alsof hij besloten had om vanaf vandaag de dingen eens geheel anders te gaan doen. Een beetje avontuur in zijn leven, wat peper in die reet. Heb ik weer.

Maar van enig avontuur was geen sprake. Traagheid en avontuur verhouden zich nou eenmaal slecht tot elkaar. Misschien wilde hij voor één keer van de gebaande paden afwijken, voor één keer zijn vrouw verrassen, die thuis verkouden op de bank zat. Maar dan moest hij wel met de goede spullen aan komen zetten. Je wilt niet bij thuiskomst te horen krijgen dat je die rommel net zo goed weer terug kunt brengen. Nooit voorbijgaan aan fouten die voorkomen kunnen worden. ‘Hoe lang ken je me nu al! Linksdraaiend?! Je weet heel goed dat mijn darmen daar niet tegen kunnen! Op het papiertje staat het heel duidelijk, rechtsdraaiend, kijk maar!’

Mijn fantasie sloeg weer eens op hol. Waarschijnlijk was het iemand die moeilijk keuzes kon maken. Of misschien was hij de laatste tijd wat in de war. Ondertussen stond ik daar maar. Na alles weer teruggezet te hebben, opende hij opeens vastberaden een koelkastdeur, greep iets. Iets heel anders dan de eerder beknepen melkproducten en draaide zich om waarbij hij me aan met een blik aankeek van: ‘Ja, wat moet je nou?!’ en sukkelde naar de kassa.

Normaal gesproken besteed ik niet veel tijd aan het keuzeritueel, maar na vandaag vond ik dat ook voor mij de tijd gekomen was om mijn aankopen aan een uitgebreid warenonderzoek te onderwerpen. De ogen gefocust op de schappen, geen benul meer van de wereld om me heen. Het viel me op dat een product als ham in talloze variaties voorhanden is. Online, op de AH-website gezocht op de zoekterm ‘ham’:

 10% KORTING AH Coburger ham vanaf maandag 2.89 2.60 ca. 100 g	 AH Plak schouderham 2.99 160 g	 AH Biologisch Rauwe ham 3.69 ca. 100 g	 AH Slagersachterham 2.99 150 g
 2 PRODUCTEN PAKKET AH Roasted ham 2-pack 6.28 4.60 2 stuks	 35% KORTING Streeckgenoten Rauwe ham gekruid 3.62 2.35 ca. 110 g	 AH Schwarzwälder 3.69 ca. 100 g	 AH Flinterdunne rauwe ham 1.99 100 g

36 van de 84 resultaten weergegeven

[Meer resultaten](#)

Resultaat: 84 resultaten! Ja, daar was ik ook even stil van. Ben ik al die jaren aan al dat lekkers voorbijgegaan! Wat heb ik toch eigenlijk voor een leven! Altijd maar die vertrouwde slagersachterham, zo nu en dan een York ham, dat enkel door de mooie klank, York, exclusiviteit en importantie lijkt uit te stralen.

Net als de oude man, wil ik ook een man van gezag zijn, helder van geest, niet iemand die zich laat afschepen met half rottende bonus aanbiedingen of ordinair voedsel dat bij iedereen op tafel staat.

‘Heeft u soms een bonuskaart?’ de kassière keek me vriendelijk aan. ‘Nee’, antwoorde ik afgemeten. ‘Zal ik hem dan voor u mogen intoetsen?’ ‘Nee’, hield ik stuurs vol. Ze keek me vragend aan, niet vijandig, maar met een liefdevolle blik vol onbegrip. Ze leek te willen zeggen: ‘Iedereen heeft recht op een voordeeltje, u ook.’ Ik wilde uitschreeuwen dat ik me niet door commerciële trucs wil laten ringeloren. Zo ben ik nou eenmaal! *Deal with it!* Allemaal manipulatie van het grootkapitaal! Vriendschap suggereren, maar ondertussen op geraffineerde wijze geheel ongevraagd je loyaliteit opeisen. Dan hebben ze aan mij toch echt een kwaai!

Terwijl ik naar buiten reed keek ik snel even in de spiegel. Je wordt echt oud, Fredje.

Woord, afbeelding en werkelijkheid

09-02-2023 F. Leo, jouw stukje over niet bestaande woorden heeft me aan het denken gezet. Bij mij staat denken overigens gelijk aan vrij associëren. In de schilderkunst zijn er schilders geweest die de relatie tussen een (bestaand) woord, de afbeelding en het ding in de werkelijkheid hebben onderzocht. Mooiste voorbeeld hiervan vind ik nog steeds de pijp van de Belgische schilder en surrealist René Magritte. ‘Een echte pijp’ zul je misschien denken, maar de tekst

verwijst naar het onderscheid tussen het echte voorwerp, zijn afbeelding en het woord. ‘Ja natuurlijk, nogal wiesdes. Duuh!’ Maar zo vanzelfsprekend is dat niet. Nog een voorbeeld. De Amerikaanse schilder Whistler schilderde zijn moeder in overwegend grijs en zwarte tinten, en noemde het ‘*Arrangement in Grey and Black No. 1*’. Niet zo aardig voor de moeder zul je misschien denken, maar hij wilde een punt maken. Vanuit een bepaald perspectief beschouwd is een schilderij niet meer dan verf op canvas. Dat wij daar (een afbeelding van) de werkelijkheid in zien is arbitrair. Naar verluid stond hij perplex en was geïrriteerd door de aandrang van anderen om zijn werk als een ‘portret’ te beschouwen. Het werk staat overigens wel bekend als ‘Whistler’s mother’.

Dit zijn voorbeelden uit de kunstgeschiedenis. Mooi uitgelicht en beschreven in vuistdikke geleerde boeken. Het zijn kunstenaars en filosofen die ons attent maken op de aannames die we maken bij het waarnemen van de werkelijkheid.

Nu scooterde ik laatst in de buurt van Voordorp in het prachtige park Voorveldse polder, waande me vrij en ongebonden, toen ik opeens geconfronteerd werd met het volgende schokkende beeld, een wel heel herkenbaar woord, namelijk het woord waar ik me mijn hele leven al mee identificeer: 'Fred'.

Ik was er stil van. Wat kon de graffitikunstenaar bedoeld hebben? Riep hij tot mij? Werd er soms een appèl op me gedaan? Moest ik iets doen of had het niets met mijn persoontje te maken en was 'Fred' slechts verf

op beton? Nu ben ik er eens goed voor gaan zitten en zie tussen de 'E' en de 'D' nog iets staan, iets wat ik niet goed kan ontcijferen. Goddank, gelukkig geen 'Fred', maar zoiets als 'FrelD' of 'FreAd', een onbegrijpelijk woord dat gelukkig niets met mij te maken heeft. Weer een probleem minder.

Even een weetje tussendoor. De bunkers die je overal in het Utrechtse landschap tegenkomt moesten de Nederlanders beschermen tegen de Duitse inval en zijn dan ook niet door de Duitsers, maar door de

Nederlanders gebouwd tijdens de mobilisatie van 1939-1940. In mijn verhitte fantasie zag ik al scènes voor me van Duits blaffende officieren en in de houding springende blauwogige blonde soldaten, die nauwlettend de omgeving in de gaten hielden op zoek naar overvliegende Engelsen, Canadezen en Amerikanen. De bunkers zijn tijdens de bezetting niet gebruikt. De Duitsers richtten zich op het beschermen van de (Nederlandse) (Duitse) kust en bouwden daar hun bunkers.

In mijn jonge jaren, dus ruim voor het kunstmatige intelligentie tijdperk, stond ik eens voor de etalage van de Bijenkorf en bestudeerde een foto. Het was een foto van een vrouw, zeg maar gewoon een lekker ding. Ik schrok, wat bleek, de vrouw op de foto bleek een pop! Een foto van een mooie vrouw bewonderen dat vind ik helemaal oké, maar gevoelens koesteren voor een pop? Dat is ziek!

Vogeltje

10-02-2023 L. Elke ochtend loop ik met mijn honden een rondje door het bos. Bij de ingang nemen we het rechterbospad, we lopen dan naar het poeltje en draaien daar het linkerbospad op, weer terug naar huis. We doen dat al jaren, dus vele honderden keren zijn we langs het poeltje gelopen. Er gebeurt daar nooit wat. Bij warm weer wil Femke er nog wel eens in lopen, maar Alex heeft een grondige hekel aan water en houdt zich verre van het poeltje.

Tot vanmorgen. Alex zag iets in het poeltje. Hij overwoog om het water in te gaan, maar dat ging hem te ver. Hij liep nerveus langs het poeltje, jankte zachtjes en probeerde weer met een poot het water in te gaan, maar deed het toch niet. Weer teruglopen, weer het water in...? Nee.

En toen gebeurde er nog iets bijzonders. Er landde een vogel op het grasveld naast het poeltje. Het hipte ongelukkig rond. Het arme dier was gewond. Alex zag de vogel en rende eropaf, zoals hij ook achter zijn bal aan rent. De vogel probeerde wel weg te komen, maar dat ging niet zo goed. Ik zag voor mijn ogen al een drama voltrekken van 'hond met vogel in zijn bek' en gilde naar Alex dat hij 'hiieerrrrr' moest komen. Gelukkig deed hij dat. Ik riemde hem aan en we vervolgden onze wandeling naar huis.

Ik was tevreden dat ik het vogeltje had gered, maar maakte me toch wel weer bezorgd, want hoe overleeft een gewond vogeltje? Het kan niet zomaar naar een dierenarts gaan.

Thuis vertelde ik het verhaal aan Inge. 'Dat was geen gewond vogeltje', zei ze. 'Denk eens na. Alex ziet iets in het poeltje dat hem heftig opwindt. Waarschijnlijk een dier in nood. En dan landt er een vogeltje dat gewond lijkt. Het is bekend dat moedervogels dat wel doen om belagers van hun jong af te leiden en weg te lokken.'

'In februari hebben vogels nog geen jong', antwoordde ik. Maar ze had gelijk. Ik had de hele situatie verkeerd geïnterpreteerd. Waarschijnlijk lag er in het poeltje een andere vogel in nood en had deze moedige moeder geprobeerd om het roofdier Alex weg te lokken. Met succes overigens.

En dan ontstaat er bij mij weer een dilemma.

'Er ligt nu misschien een vogeltje in doodstrijd in het water en jij had zijn redding kunnen zijn', zei mijn linkerhersenhelpt.

'Onzin', antwoordde mijn rechterhersenhelpt, 'en zelfs al zou het zo zijn, je moet de natuur zijn gang laten gaan. Je kunt niet de hele wereld redden.'

'De hele wereld niet, maar dit vogeltje misschien nog wel', zei mijn linkerhersenhelpt.

De rechterhersenhelpt zweeg. Hij had dit al vaker meegemaakt en wist dat verdere discussie zinloos was.

En dus ging ik, zonder honden, terug naar het poeltje om te kijken of ik het vogeltje nog kon redden.

Het was stil bij het poeltje. Ik liep naar het poeltje toe. Er was geen teken van leven. Ik keek nog eens goed en deed een stap naar voren. Vervolgens verdween mijn linkerbeen tot halverwege mijn kuit in de modder. Geschrokken trok ik mijn been terug en dat lukte, maar mijn schoen (een instapper) bleef achter en werd verzvolgen en omsloten door modder en water.

Ik wist dat ik mijn schoen niet meer kon redden. Waarschijnlijk zou ik dan ook mijn andere schoen in de modder verliezen. Niet dat dit nu nog een ramp zou zijn, maar toch. Dus ging ik, op één schoen en een bemodderde sok, weer terug naar huis. En zonder een gered vogeltje.

Terwijl ik dit schrijf bedenk ik het vervolg. Over 8000 jaar landt er een UFO bij het poeltje, op zoek naar sporen van de verloren beschaving. Al het leven is dan immers al lang verdwenen, door toedoen van de mens.

De UFO vindt mijn gemummificeerde schoen en dat is een geweldige sensatie op een planeet, ongeveer 20 lichtjaren van hier. Mijn schoen verschijnt daar in het journaal en geleerden buigen zich over de betekenis van dit object. Ze komen tot de conclusie dat mijn schoen waarschijnlijk gebruikt werd om uit te drinken. Dit omdat het bij een waterpoeltje lag en er rondom dat poeltje nog diverse soortgelijke objecten waren gevonden.

Maar onderweg naar huis dacht ik wat anders.

'Ik zei het toch', mopperde mijn rechterhersenhelpt, 'probeer nou eens niet in te grijpen. Daar komt niets goeds uit. Laat de natuur gewoon zijn gang gaan'

'Sorry', zei mijn linkerhersenhelpt timide.

Nightingale

11-02-2023 F. Beelden op mijn netvlies van een radeloze Turkse man die vertwijfeld roept. Zijn vrouw zit beknelde onder betonnen brokstukken. 'Wanneer je leeft, roep dan!' En ja hoor, daar hoorde je wat. Bedolven, beknelde, onderkoeld. Het vroom 7 graden. De man hief zijn armen ten hemel en hilde. Nog in leven, maar hij kon niets meer voor haar doen. Ik voelde de onmacht. Hoewel ze nog leefde, ten dode opgeschreven. Gruwelijk. Zo dichtbij en toch zo veraf. Een tantaluskwelling. Ik kreeg er een brok van in m'n keel.

Mag er dan nog wel ruimte zijn voor dingen waar je blij van wordt? Ondanks alle ellende in Turkije/Syrië schijnt in Voordorp de zon en groet ik zoals gewoonlijk de postbode. Deze vriendelijke man brengt hier al jaren de post rond. En altijd in een rap tempo. Niet omdat dat van zijn baas moet, maar gewoon.

Nooit te beroerd om zijn pas even in te houden om een praatje te maken. Een vriendelijke verstandhouding. Daar past ook het op afstand groeten bij. Hij lacht breeduit ten teken van herkenning en zwaait uitbundig. De Florence Nightingale van de wijk, de man die onbedoeld bakken met vreugde rondstrooit.

Nog iets waar ik blij van word, Vis TV, een programma op RTL7, overdag. Twee enthousiastelingen die in verlaten natuurgebieden, aan de kant van een sloot, in een boot of zoals vandaag aan de Nederlandse kust staan te vissen en daar met een jongensachtige uitgelatenheid verslag van doen.

Mooi, intens, dat wel, maar het heeft iets infantiels. Ze vertellen nooit over grote mensen moeilijkheden met daarbij een rol weggelegd voor vrouw en kinderen, burens of een vriendelijke postbode. Het is immers Vis TV en dan heb je het over Vis op TV. Dat is logisch! Praktische informatie, vistactieken, kaplaarzen, aas, foerageren, een hengel, nog een hengel, visakke, de beste stekjes, waar en hoe diep, strekdammen, eb en vloed, wat te doen bij onrustig of regenachtig weer, maden, brood, etc. etc. Ik ben geen voorstander van nodeloos dierenleed of je uitleven in onzinnig tijdverdrijf, maar het plezier dat van de beide mannen uitgaat werkt aanstekelijk, ik kan niet anders zeggen. En dan die taal! 'Ik heb geen beet gezien!' Prachtig toch?

Het mooie weer van de laatste dagen, ook iets om blij van te worden. Eergisteren erop uitgetrokken met Ropy de scooter. Ik noem hem Ropy omdat er van de merknaam Trophy een aantal letters zijn weggevallen. Rondrijden via het Wilhelminapark naar Amelisweerd en weer op huis aan. Een rit van 1 ½ uur. Opeens viel mijn oog op de energiemeter. Er was al heel wat energie verbruikt! Het had gevoren, nooit best voor een accu. Met samengeknepen billen op weg naar huis. Ik wilde persé niet tot stilstand komen en gedwongen worden de ANWB te moeten bellen. Dan sta je al snel een uur langs de kant van de weg te blauwbekken. Ik ben net ziek geweest, snip-snap-snotverkouden, dus dat wilde ik koste wat kost voorkomen. Rustig huiswaarts kachelen met een scherpe blik op de meter. Achteraf niets aan het handje, gewoon thuisgekomen, maar het plezier was er wel af.

Die snotaanvallen volgden op een aantal dagen stevige keelpijn en een vreemd hoestje. FF getest op corona. Gelukkig maar één streepje. Nies- gevolgd door snotaanvallen. Een simpele zakdoek was niet meer toereikend. Met een handdoek op de bank, waterig loeren naar de mannen van Vis TV. Gisteren, hersteld en weer op pad.

Ter hoogte van het Ledig erf bedacht ik dat ik geen tekenpapier meer in huis had. Ik moet 's avonds toch ook eens wat anders ondernemen dan dat eeuwige kastje koekeloeren. Een beetje tekenen en kleuren onder het genot van mooie muziek is veel beter voor een redelijk en verstandig mens. Dus op naar mijn favoriete kunstbenodigdheden winkeltje. Dáár word ik nou blij van! Al die spullen! Ik zou alles wel in m'n mandje willen stoppen. Papier, verf, kwasten, schilderdoeken, oplosmiddelen, bindmiddelen. Daar komt nog bij dat de mensen die de nering runnen altijd vriendelijk en behulpzaam zijn.

Volgens mij zijn het zelf ook armlastige kunstenaars. Ze zijn echt overal, de Jantjes en Marietjes Nightingale. Toen ik de winkel naderde, onthutsing! Gesloten! Leeg! Verhuisd! Had ik een keer de nobele aansporing opgevolgd om het beste uit mezelf te halen en dan is dit mijn beloning?!

De dodenteller in het getroffen Turkse gebied staat inmiddels op 16.000. Talloze Nightingales van over de hele wereld snellen toe. Dan maar even geen post.

Dag van het vergeten kinderlied

12-02-2023 L. Twaalf februari is de dag van het vergeten kinderlied. Elke dag heeft inmiddels wel zijn bijzonderheid. Zo is 22 juli de Pi-dag omdat de breuk $22/7$ het beste het getal Pi benadert (3,14 en dan nog een oneindige reeks).

Twaalf februari is nog niet zo heel lang de dag van het vergeten kinderlied. Ik heb het namelijk een paar uur geleden officieel zo benoemd. Ik liep door het bos met mijn honden te wandelen en opeens schoot het kinderliedje 'Ik zag twee beren...' door mijn hoofd. Het is toch wonderlijk hoe hersenen werken. Dit zong ik als kind diep in de vorige eeuw. Daarna heb ik er nooit meer aan gedacht en nu opeens loop ik het in een bos te neurien.

Het liedje ging zo (voor de melodie verwijs ik u naar YouTube):

Ik zag twee beren broodjes smeren, oh, het was een wonder

Het was een wonder boven wonder dat die beren smeren konden

Hi hi hi, ha ha ha, ik stond er bij en ik keek er naar.

Er was ook een variant met slangen die de was ophangen (katten/stoelen matten, apen/wortels schrapen). Voor de diepere betekenis verwijs ik naar Wikipedia. De dag van het vergeten kinderlied is namelijk niet om meer over deze liedjes te weten te komen, maar om ze nog eens te zingen!

Berend Botje ging uit varen, met zijn scheepje naar Zuidlaren

De weg was recht, de weg was krom, nooit kwam Berend Botje weerom

Eén, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, waar is Berend Botje gebleven

Hij is niet hier, hij is niet daar. Hij is naar Amerika.

En deze tekst dan twee keer. De tekst doet er verder overigens niet zoveel toe bij vergeten kinderliedjes.

Sommige vergeten kinderliedjes waren hun tijd ver vooruit. Er is zelfs een vergeten rap-kinderliedje:

Op de Bibelebontse berg wonen Bibelebontse mensen

En die Bibelebontse mensen hebben Bibelebontse kinderen

En die Bibelebontse kinderen eten Bibelebontse pap

Met een Bibelebontse lepel uit een Bibelebontse nap

Je hoort 'Boef' gewoon rappen wat wij vroeger als boefjes zongen!

Andere vergeten kinderliedjes zouden echter vandaag-de-dag echt helemaal niet meer kunnen.

Zo werd in mijn jeugd tijdens schoolreisjes in de bus door de meisjes altijd het volgende rolbevestigende liedje ingezet:

Hup, de jongens zijn niks. Hup, de jongens zijn niks.

Ze weten niet eens wat afwassen is.

Ze hebben een bordje. Dat valt op hun schortje.

Het valt op de grond, en ze krijgen op hun kont.

Meisjes van nu zouden van hun moeders slaag met een rietje krijgen als ze dit nog zouden durven zingen.

En wij jongens reageerden dan overigens met de volgende tekst:

Hup, de meiden zijn niks. Hup, de meiden zijn niks.

Ze weten niet eens wat voetballen is.

Ze hebben een keeper, die doet geen sodemieter.

de bal gaat er door, en de keeper ligt er voor.

Volkomen achterhaald en niet meer van toepassing, gezien de huidige prestaties van het nationale mannenvoetbal en het nationale vrouwenvoetbal.

Uw opdracht, in het kader van de dag van het vergeten kinderlied, is om vandaag een vergeten kinderliedje uit uw jeugd luid te zingen. Liefst in het bijzijn van anderen. Veel plezier.

Anita en Foppe

14-02-2023 L. We zijn op het schoolplein achter de school bezig om een kleine horeca op te zetten die dan gerund wordt door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Omdat het schoolplein niet vanaf de weg zichtbaar is, had ik bedacht om een bordje met een pijl aan een straatlantaarn te hangen, zodat passanten ons dan gemakkelijker kunnen vinden.

Op internet kun je alles vinden en dus ook dit soort bordjes. Ik had een leuke uitgezocht. Het bord kostte ongeveer €50,- en had vrolijke opvallende kleuren en uiteraard de naam van onze horeca. Ik wilde al gaan bestellen, maar mocht dat eigenlijk zomaar? Toch even aan de gemeente vragen.

Nee, dat mag niet zomaar. 'Als iedereen dat zou doen, dat wordt het een wildgroei aan borden, meneer. Dat kan dus echt niet. Maar er is wel een oplossing. U heeft ongetwijfeld wel die bruine bewegwijzeringsbordjes langs de wegen in onze gemeente gezien?'

Ja, dat was zo.

'Nou, zo'n bordje kunt u natuurlijk wel aan een lantaarnpaal hangen. Die bordjes kunt u bestellen bij bedrijf 'BordenNep' (naam is gefingeerd). Veel succes en wat een leuk initiatief van u, overigens.'

Ik meldde mij telefonisch bij bedrijf 'BordenNep' en kreeg Anita (naam niet gefingeerd) aan de telefoon.

'Dus u wilt een bewegwijzeringsbord aan een lantaarnpaal?', begreep zij mij goed. 'Dat kan, u bent aan het juiste adres, wij zijn de enige die deze borden in de gemeente mogen plaatsen.'

'Dat is fijn, antwoordde ik. 'Wat kost dat eigenlijk?' 'Dat weet ik niet zo uit mijn hoofd', antwoordde Anita, 'Maar als u uw emailadres geeft, dan laat ik een offerte sturen'.

'Fijn Anita, dank je wel en als we open gaan, dan kom je een keer langs, toch?' Dat beloofde Anita.

Twee weken later lag de offerte in de mailbus.

BordenNep had het genoeg om ons een bewegwijzeringsbord aan te bieden voor het bedrag van €375,00 (inclusief BTW). Maar dan uitsluitend als we daar een jaarlijks onderhoudscontract bij namen van €40,- per jaar. En betaling alleen per automatische incasso.

We hopen Anita eens in onze tuin te mogen begroeten. Hopelijk kan ze het vinden zonder bordje.

We hebben in onze tuin 5 krielkippen en een haan. De haan heet Foppe.

Ze scharrelen onze moestuin leeg en ze komen aanrennen op het geluid van het fluitje, want dan krijgen ze meelwormen.

Maar in onze tuin komen ook bezoekers en dus moeten we in het bezit zijn van een zoönose-certificaat. Dat is een formulier dat je samen met een dierenarts moet invullen (dat kost ongeveer €100,-) en daaruit blijkt dan dat je weet welke zoönosen kippen kunnen hebben, wat de verschijnselen zijn en welke maatregelen je dan moet nemen.

Wij vinden dat terecht. We willen de volksgezondheid niet in gevaar brengen.

Hoe komen we aan het formulier? Welnu, dan moeten we ons abonneren op de UBM en dan kunnen we het formulier downloaden van de site. Het abonnement kost ongeveer €100,- per jaar.

Nou ja, gelijk na de download weer opzeggen. Nee, dat is te voorbarig. Je moet namelijk elk jaar hetzelfde formulier met dezelfde punten downloaden en dan moet je elk jaar dezelfde antwoorden invullen met een dierenarts (hoeft niet dezelfde te zijn). Jaarlijkse kosten voor onze kippen: €200,-.

We waren wat verwonderd. Bent u ons nu aan het Foppe? Nee, helaas niet.

Pagina 6

18-02-2023 L. Het echte nieuws in de krant vind je niet op de voorpagina. Daar staan de koppen en foto's waarvan wordt verondersteld dat daarmee de losse nummers het beste verkopen.

Vandaag heb ik even op pagina 6 van het Dagblad van het Noorden de koppen doorgenomen, zodat u een beeld krijgt van het nieuws van 18 februari 2023. Het nieuws dat de voorpagina niet haalde.

Zeker 45.000 doden in het aardbevingsgebied Turkije en Syrië.

Een triest aantal, natuurlijk, maar oninteressant voor de voorpagina. Bij 50.000 doden, dat is toch een echte mijlpaal, kan er weer een kort stukje op de voorpagina komen. In de Turkse provincie Hatay is na 278 uur een 45-jarige man levend uit het puin gehaald. Gelukkig maar, want 45.001 doden zou de kop volstrekt ongeloofwaardig hebben gemaakt.

Betogers dringen parlement Suriname binnen.

Sinds Trump het capitol heeft laten bestormen, is het in de mode. Een beetje land laat zijn parlement bestormen. Suriname hoort er nu ook bij. Terecht dat het geen voorpaginanieuws is. Hoewel, het venijn van het artikeltje zit in de staart: 'Minister Wopke Hoekstra vindt het buitengewoon verontrustend'. Wat een prachtige voornaam heeft die man toch.

Rusland sluit zich steeds meer af van de wereld

Hans van Koningsbrugge, hoogleraar Russische Geschiedenis en Politiek aan de Rijksuniversiteit Groningen, geeft wekelijks commentaar op de oorlog in Oekraïne. Hij concludeert dat alles er op wijst dat Rusland op weg is een totalitaire staat te worden. Bedankt voor je analyse, Hans. Je begrijpt waarschijnlijk zelf wel waarom het geen voorpaginanieuws is.

Institutioneel racisme vind ik een ingewikkelde term

Hans Leijtens neemt afscheid als commandant van de Koninklijke Marechaussee. Hij kreeg op de valreep nog een gevoelige klap op de vingers, want de rechter verbood deze week het gebruik van etnische kenmerken bij controles aan de grens.

Hans vindt het maar ingewikkeld. Institutioneel is dan ook een woord met veel lettergrepen. Vijf. Of misschien wel zes! Het ga je goed, Hans.

Artikel 1 Grondwet beslaat nu ook seksuele gerichtheid en handicap

Even in de ogen wrijven. Artikel 1 van de Grondwet wordt veranderd en het staat niet op de voorpagina?

Er mag ook al niet meer gediscrimineerd worden op seksuele gerichtheid en handicap. Mocht dat dan tot nu toe wel? Nee, het was al verboden, maar nu staat het in artikel 1. 'Zo maken we glashelder dat iedereen volwaardig meedoet', aldus Minister Hanke Bruins Slot (nog nooit van gehoord, overigens).

Echt iedereen? Artikel 1 bevat nog steeds niets over het slavernijverleden en in het verlengde daarvan alle zwarte Pieten. Een excuus in artikel 1 was toch minstens wel op zijn plaats geweest.

Maar dat is flauw gezeur. Met de handtekening van de Minister is er een einde gekomen aan een lang proces van twaalf jaar werk en discussie. Hulde, hulde, hulde. En dan zijn er nog mensen die langs de zijlijn roepen dat de politiek niet kordaat kan zijn.

Bij de ondertekening waren diverse andere ministers aanwezig (feestje!), waaronder Robbert Dijkgraaf van Emancipatie. 'Het zijn maar een paar woordjes, maar het voelt alsof we aan het knutselen waren aan de oerknal van onze democratische rechtsstaat', zei hij.

Het is een eufemisme van onze Robbert, want de oerknal stelt helemaal niets voor in vergelijking met de knal die door de ondertekening vanaf dit moment ons leven radicaal zal veranderen.

Vanaf dit moment? Nou nee, dat weer niet helemaal, want de wet is pas van kracht als die gepubliceerd is in het Staatsblad. Dat zal ergens in de komende week zijn, verwacht de Minister. Voorlopig kunnen we nog.

Half om half

20-02-2023 L. Vanavond begon er een nieuwe reeks van het programma Bed & Breakfast op de televisie. Wij bekijken dat programma met een dubbele blik, want we hebben zelf ook een B&B, of op zijn Gronings: een 'stee en stoetje'. We geven dan ook ons ongezoeten en professionele commentaar. Ik zal u dat verder besparen, want daar gaat het nu niet om.

Waar het wel om ging is de B&B van Maarten en Marion uit het Brabantse Laarbeek. Die hebben namelijk een bijzondere B&B waarbij je boven varkens slaapt. En dan niet boven een stal waar opeengepakte varkens elkaars staart en oren staan af te bijten, maar een fijne stal waar de biggetjes kunnen rondrennen. Porcuscampus heet het. Zoek het maar eens op.

Ik heb een zwak voor varkens. Waarschijnlijk was ik in het vorig leven een varken en ook in dit leven begin ik met het stijgen der jaren steeds meer op een varken te lijken.

Varkens zijn namelijk ook hele intelligente dieren. En mannen, een varken heeft een orgasme van vijf tot tien minuten (!) en in die periode loost hij een halve liter sperma (!!) in plaats van die paar schamele milliliters die u produceert (!!!).

Ik zit al tegen mijn tranen te vechten bij de film 'Babe' en ik voel dan ook een diepe schaamte als ik op de snelweg zo'n vrachtwagen passeer, volgepropt met varkens, die je dan tussen die planken door met hun prachtige zwarte ogen vragend en licht verwijtend aankijken.

Ze zijn onderweg naar een ontierend slachthuis waar ze door kokend water worden gejaagd om dan levend te worden opgehangen en levend te worden opengesneden.

Ik neem me dan steeds weer voor om vegetariër te worden, maar ik ben daar te slap voor. Ik lust zo graag vlees. Vooral varkensvlees. Ik hou van varkensvlees. Lekker uitgebakken speklapje, heerlijk.

Ooit was er op de televisie een documentaire over twee homomannen die twee varkentjes hadden geadopteerd als huisdier. Ze mochten in de tuin spelen, ze hadden een fijne mand om in te slapen, ze werden geknuffeld en gekoesterd.

En toen, na die twee jaar, werden die twee schattige varkentjes opeens geslacht. Die relnichten nodigden al hun vrienden uit en die twee lieve varkentjes werden als feestmaal opgegeten.

De eerste reactie was verbijstering. Hoe is het in godsnaam mogelijk dat je een huisdier, toch eigenlijk een familielid, gaat opeten en daarvan ook nog kunt genieten.

Het homostel had daar een goed antwoord op: 'Ze hebben bij ons twee jaar lang een fantastisch leven gehad. Het varken dat normaal op uw bord ligt is ongeveer een half jaar oud en heeft een miserabel leven gehad in een megastal.'

Tja, daar hadden ze dan ook wel weer gelijk in.

Maar toch, ik zou het toch niet kunnen om mijn huisdier op te eten. En vegetariër worden, dat lukt ook niet. Het is een onoplosbaar probleem dat ik de rest van mijn leven met me mee zal moeten torsen.

Het beste is om google in te stellen om de snelwegen te mijden, dan kom je ze tenminste niet tegen.

Straks een lekker balletje gehakt maken. Pondje half om half. Dat is dan in ieder geval niet helemaal varken en ook weer niet zo droog als alleen rundergehakt. Ik doe daar dan gehaktkruiden door, een ei, knoflook, ui, lepel sambal badjak, scheut ketjap, oregano en nog wat paneermeel voor de dikte.

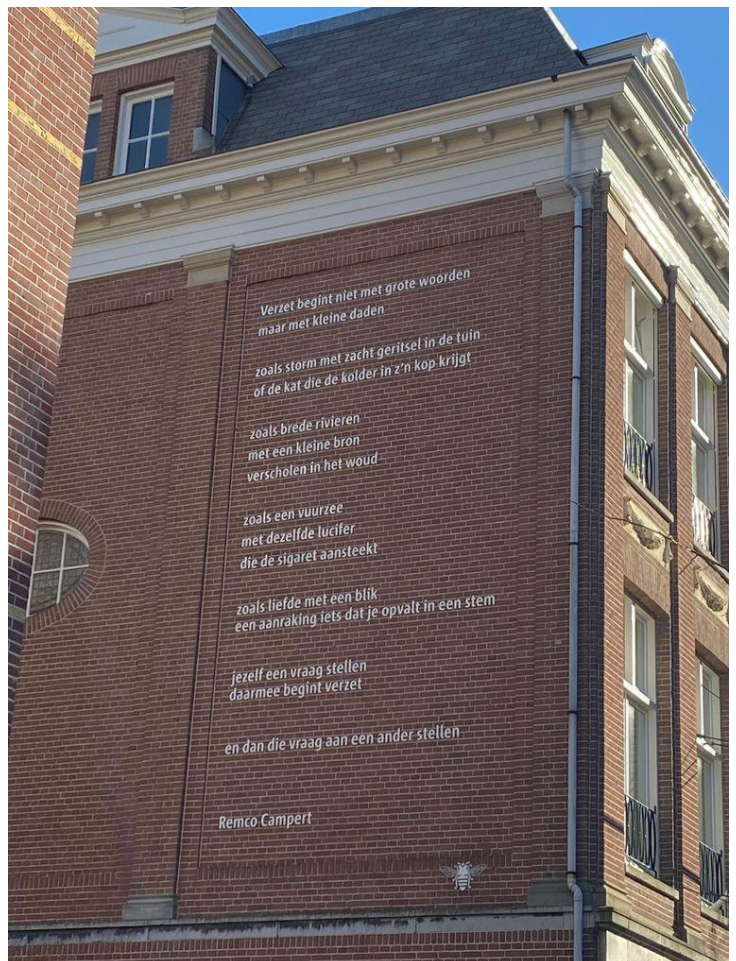
Door elkaar kneden. Ballen rollen en dan nog even door de bloem. Twintig minuten braden. Om de vier minuten omdraaien met twee lepels. Eet smakelijk.

Een jaar oorlog in Oekraïne

22-02-2023 L. Een jaar oorlog in Oekraïne

Een zwarte bladzijde in de geschiedenis.

Daarom voor alle russen, en voor iedereen:

Onbedoelde kunst

23-02-2023 F. Zolang er leven is bestaan er creatieve uitingen die tot de canon van de kunst gerekend worden. Van de rotsschilderingen van Lascaux tot de beelden van Rodin.

Naast creatievelingen die de boel niet in de maling nemen zijn er ook kunstenaars die de grenzen opzoeken van wat nog tot kunst gerekend mag worden. Het zwarte vierkant van Kazimir Malevitsj is daar een mooi voorbeeld van.

Kunstenaar Marcel Duchamp gebruikte industriële voorwerpen, haalde ze uit de alledaagse context en bestempelde ze tot kunst. Ik vermoed dat hij alleen maar een dikke middelvinger wilde opsteken naar al die serieuze opgeblazen kunst. Hij noemde zijn kunstvoorwerpen 'readymade'. Een mooi voorbeeld is het urinoir dat hij omgekeerd in een museum tentoonstelde. Ondanks zijn poging de kunst en de kunstkenner een pootje te lichten door iets ridicuuls te doen, is zijn werk als serieus werk terug te vinden in de analen van de kunstgeschiedenis. Geheel tegen zijn wil, onbedoeld.

Dit soort conceptuele kunst is meer praatje dan plaatje. Ik heb er moeite mee. Sommigen zullen beweren dat dat nu precies de bedoeling is. Het schuurt en het moet je aan het denken zetten. Oké, missie geslaagd. Marcel Duchamps was overigens een serieuze kunstenaar die heel goed wist waar hij mee bezig was.

Er bestaat ook onbedoelde kunst die echt onbedoeld is. Het vraagt om een speciale blik, maar eenmaal door dit virus aangestoken kom je het overal tegen.

Als eerste moet ik de reparatie aan het asfalt noemen. De mannen die dit werk doen zijn over het algemeen niet geïnteresseerd in kunst, ik denk zelfs dat 99,9% het als een vorm van onzinnige tijdspassing zal typeren. Ze zien zichzelf echt niet als kunstenaar, ze zouden het denk ik zelfs als een belediging opvatten. Het zijn vaklieden, geen prutters. Ondanks hun afschuw en walging maken ze wel degelijk kunst. Geheel onbedoeld natuurlijk, maar dan ook echt. Het zijn dan ook plaatjes zonder praatjes. Met hete pek smeren ze de scheuren in het asfalt dicht. Een zekere poëtische kwaliteit kan ze niet ontzegd worden.

Van een geheel andere categorie is de onbedoelde kunst van de mol, die naar ik aanneem niet eens weet dat er zoiets als kunst bestaat, laat staan dat het schattige beestje zich als kunstenaar zal willen voordoen. Maar wat te denken van zijn landschapskunst? Je vraagt je wel eens af waar zo'n mol nou helemaal mee bezig is. Was hij soms in de war, en waarom in hemelsnaam zoveel? Om de 20 cm even naar lucht

happen? Was hij misschien een beetje astmatisch, eentje die het onder de grond snel benauwd krijgt? Misschien zat hij een behendige worm op de hielen, je weet het niet. Wat ik echter wel zeker weet is dat dit veld, 1 op 1 overgebracht naar een museale omgeving, geen slechte indruk zal maken.

Ik nodig u uit om ook in uw omgeving eens uit te kijken naar onbedoelde kunst. Succes ermee en veel plezier!

Carnaval

25-02-2023 F. Ach carnaval, mijn beste brave carnaval! Afgelopen weekend was het weer eens zover. Mensen kijken er al een jaar naar uit, althans wanneer die mensen in het Zuiden hun bedje hebben staan. Boven de rivieren wordt er bedenkelijk gekeken, maar in het Zuiden gaan de harten sneller kloppen wanneer de datum in zicht komt. Zij die het niet al te breed hebben sparen er het hele jaar voor om in die ene week eventjes helemaal los te kunnen gaan. Zonde van het geld? Nou, daar denken zij anders over.

Ik kom van boven de rivieren en ben er niet mee grootgebracht. In mijn studententijd had ik nogal wat vrienden die uit Brabant kwamen. Op hun uitnodiging trok ik de stoute schoenen aan en waagde me in het feestgedruis. De cafés propvol, warm, bier dat rijkelijk vloaide en buiten de ijzige vrieskou. Zondag met de hele familie naar de bibberende optocht. Strontvervelend. 'Dat komt omdat je de woordgrappen niet begrijpt'. De over zijn toeren draaiende felgekleurde waanzin, terwijl de koppijn beukt, de misselijkheid je oren uitspuut en dan die vreselijke kou, nee, de optocht dat is niets voor mij.

Dan maar weer snel de warme cafés in. Verkleden is niet persé noodzakelijk maar het is wel aan te raden. Ik had ergens een blauwe overall weggegrist, een stropdas om m'n kop geknoopt en schminken maar. Het is van het grootste belang om met je gekleurde clownskop er toch nog een beetje aantrekkelijk uit te blijven zien. Je moet de mogelijkheid van een verovering tijdens carnaval altijd openhouden.

Althans, dat was in m'n vrijgezellentijd een nogal overheersend thema. Eerst je vol laten lopen om vervolgens achter de meisjes aan te gaan, in de hoop dat ook zij met een dergelijk thema rondliepen.

De eerste keer dat ik carnaval vierde was in Rozendaal. De volgende morgen, onder de douche, mijn buik opgezwollen tot 2 keer de normale omvang. En maar aardig blijven doen tegen de ouders terwijl ik duizelig, nog net in staat was om rechtop op mijn stoel te blijven zitten.

Het zuipen begon al om 16:00 uur en ging door tot sluitingstijd, 02:00 uur, soms tussendoor nog even naar huis voor de avondmaaltijd, maar steeds vaker zonder een echte onderbreking, 10 uur achter elkaar door. En iedere dag maar weer flappentappen.

Het volgende jaar logeerde ik bij een doktersfamilie in het plaatsje met de fraaie naam de Wouwse Plantage, jaren later bekend geworden van de martelcontainers. Na een aantal dagen gaf de moeder aan dat ze het welletjes vond en dat er voor mij geen plaats meer was in de herberg. En ik moest nog een dag! Toch volgde ik haar aanwijzing op en vertrok naar Utrecht. 's Middags op bed, kreeg ik last van heimwee. Ik trok de stinkende kleren weer aan en vertrok met de eerste de beste trein naar Rozendaal. Ik kan je zeggen, dan heb je het wel even benauwd. Je kunt wel net doen alsof je het heel leuk en gezellig hebt, maar waar moet je in hemelsnaam slapen? De klok tikte gestaag voort en nog geen slaapplaats in zicht. Totdat ik een jongen tegen het lijf liep die ik kende van het zaalvoetbal. Niet echt een vriend, maar toch een bekende. Hij vond het geen probleem dat ik bij zijn ouders zou gaan slapen. Hij stond bij het voetbalteam bekend als de 'bloemkool' vanwege zijn grote bos blonde krullen.

Overdag was het koud maar zonnig, reden genoeg voor een gezonde wandeling door de bossen. Als ontbijt 2 vette braadworsten en later op de dag worstenbroodjes en in de avond een heerlijke pizza. 's Nachts, hamburgers met gebakken uitjes, mayo en ketchup en doe er nog maar een. Dat kan niet gezond zijn. Vette rotzooi naar binnen proppen, 50 glazen bier achteroverslaan, talloze pakjes sigaretten er doorheen paffen en dan in je natte T-shirt de vrieskou in. Op dat moment heb je eigenlijk nog nergens last van. Tijdens het carnaval gaat alles nog goed, maar daarna steevast een weekje met griep op bed. Hoe kan het ook anders.

Ik moet ook de pretmuziek niet onvermeld laten. Volume en tekstbehandeling. Bomvolle cafézalen en snoeiharde, over z'n toeren gejaagde carnavalskrakers. Sommige ontroerend, andere echt strontvervelend. Dat lamlendige paard laat ik verder maar in de gang staan en Miens vette feestneus laat ik lekker leggen in de la la la la la.

Qua poëzie staat wat mij betreft het nummer over het bloemetjesgordijn op numero uno. Wat een geniale inval. 'Weet je wat ik wel zou willen zijn? Een bloemetjesgordijn!' Heerlijk!

Een bord met spaghetti

26-02-2023 L. Vanavond was er op de televisie een reclame van een uitvaartverzekering. Daarin waren mensen met elkaar aan het delen welke muziek ze wilden op hun begrafenis.

Uiteraard zette dat mij weer aan het denken. Welke muziek heeft er een dusdanige rol in mijn leven gespeeld dat het een plek op mijn uitvaart heeft verdiend?

Het eerste nummer dat beslist zal worden gedraaid is 'een bord met spaghetti' van Rijk de Gooyer uit 1963. Dat liedje heeft mijn hele leven danig beïnvloed. Als kind lustte ik namelijk absoluut geen vlees. Ik vond het zielig voor de dieren. Toen al. En toen had ik meer karakter, want tot wanhoop van mijn moeder at ik het gewoon niet. Maar moeders zijn slim en zij attendeerde mij er op dat gehakt geen vlees was, maar van de gehaktboom kwam. Dat bewees zij met het liedje van Rijk de Gooyer.

Kort gezegd ging het lied over een bord met spaghetti waar een gehaktbal op lag. Die viel op de grond en rolde de tuin in. En zeven jaar later...zag ik in die tuin...een grote gehaktboom...met een bal in zijn kruin. Dat was het begin van een levenslange liefde voor gehakt. Chapeau, Rijk de Gooyer!

Het tweede nummer is 'Air' van Ekseption uit 1969. Ik was toen 11 en wilde een puber zijn, net als mijn broer. Alleen veroordeelden mijn ouders toen al zijn muziekkeuze. Ekseption was mijn compromis. Klassieke muziek werd door deze groep op een populaire manier gespeeld. Op dit moment heb ik het weer even op gezet. Klinkt eigenlijk helemaal niet zo slecht.

Nummer drie is 'Yesterday Once More' van The Carpenters uit 1973. Dat is verder niet zo'n bijzonder nummer, maar ik was smoorverliefd op Karen Carpenter. Wat een prachtige vrouw en wat een mooie ogen. Ze is gestorven aan anorexia. Voor haar geen gehaktboom. Omdat we haar nooit mogen vergeten, moet zij zingen. En misschien kan dat met een filmpje, zodat iedereen haar schoonheid nog even kan bewonderen.

Nummer vier wordt dan 'run to me' van de Bee Gees, ook uit die tijd. Het is een vreselijk kutnummer, maar in die tijd kende ik de tekst uit mijn hoofd. Op mijn uitvaart moet men zich daar maar even doorheen worstelen, want het is een nummer waar ik nu aan denk als een bepalend nummer. Sorry.

Ik heb daarna wel veel muziek gekocht en beluisterd, maar eigenlijk was dat gewoon om mee te doen. Er is weinig muziek die me echt boeide. Maar Golden Earring, dat deed me wel wat. Daarom mag die als vijfde. En er zijn zoveel mooie nummers van deze groep. Laten we maar 'Radar Love' doen.

Tja, en welke liedjes zijn dan verder nog de moeite waard. 'The Rose' van Bette Middler komt nu in mij op. Dan mag die als nummer zes. Mooie tekst.

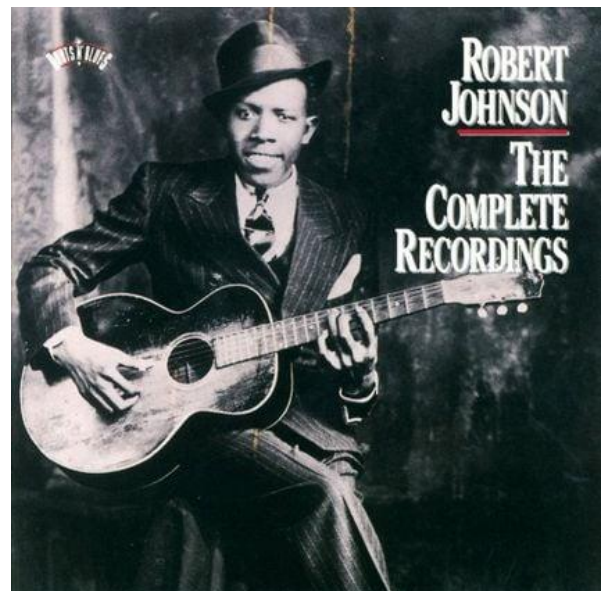
Alle goede dingen bestaan uit zeven. Wat wordt mijn afsluiter? Eigenlijk heb ik die niet, maar toch ook weer wel. Ik speel leentjebuurt bij mijn inmiddels al lang overleden goede vriend Hans Leijenaar.

Toen het slecht met hem ging, bezocht ik hem en vroeg ik me af welke muziek hij op zijn begrafenis zou willen.

'Wat is het beste nummer dat je kent', vroeg ik hem. 'Er is geen beste nummer', antwoordde hij, 'er zijn zoveel goede nummers'. 'Noem het nummer dat nu in je opkomt', beval ik en daarop zei hij: 'love in vain, dat is een heel mooi nummer van iemand die zijn geliefde naar de trein brengt. Zij gaat met de trein mee en hij weet dat hij haar nooit meer terugziet. Hij ziet zijn geliefde met de trein uit zijn leven verdwijnen Een prachtig nummer, maar dan wel in de originele uitvoering van Robert Johnson. Niet al die latere covers, zoals bijvoorbeeld van de Rolling Stones.'

Zo was Hans, hij hield niet van nep.

Niet lang daarna overleed hij en was dit het laatste nummer dat we voor hem draaiden. En het is een prachtig nummer: Love in vain van Robert Johnson. De originele uitvoering!

IK BEN ALLES

04-03-2023 L. Het thema van de Boekenweek dit jaar is 'ik ben alles' en dat is helemaal het thema naar mijn hart. Want ik ben namelijk alles. En al het andere bestaat niet. Ik zal dat bewijzen, Fred.

Er zijn mensen die denken dat alles stopt met de dood en dat er dan niets meer is en nooit meer zal zijn. Een droevig toekomstperspectief. Het is echter heel anders: alles stopt met mijn dood, behalve ik (dus houdt mij in leven!). Omdat je nu de draad al dreigt te verliezen, moet ik je meenemen naar het moment na mijn dood.

Ik word wakker in een ziekenhuisbed. Naast het bed zit mijn moeder. Ze legt mij uit wat er is gebeurd. Een vrachtwagen is uit de bocht gevlogen en op het schoolplein terechtgekomen tijdens het speelkwartier. Daarbij heb ik een serieus letsel opgelopen en om te herstellen ben ik in slaap gehouden. Maar nu ben ik weer voldoende hersteld en kan ik wakker worden gemaakt.

Nog wat slaperig vertel ik mijn moeder dat ik al die tijd heb doorgeleefd op een kleine planeet in een groot universum. Mijn moeder lacht en vertelt me dat het allemaal een droom was. Planeten bestaan niet. Er bestaat zelfs helemaal geen materie. Waar komt dat dan vandaan, die materie?

'Uit het niets', leg ik uit en ik vertel mijn moeder van de oerknal. Zij moet weer lachen. 'Lieverd', zegt ze, 'dat kan toch niet. Een oneindige hoeveelheid materie komt zomaar spontaan uit het niets? Welke idioot gelooft dat?' 'Veel geleerden op aarde', antwoord ik, maar langzaam dringt het besef tot me door dat het inderdaad onzin is en dat alles niet meer is geweest dan een fantasie die ik had tijdens mijn slaap.

'Vertel eens iets over dat planeetje', vraagt mijn moeder geïnteresseerd. Ik vertel haar dat er daar miljarden mensen waren. Heel raar was wel dat er heel veel waren die heel arm waren en enkelen die heel rijk waren. En de armen werden steeds armer, want de rijken wilden steeds rijker worden en namen die armen al hun geld af. 'Wat deden die rijken dan met dat geld?', vraagt mijn moeder. 'Niets', zeg ik, 'ze hadden zoveel geld dat ze het helemaal niet meer konden uitgeven. Ze kochten voetbalclubs of betaalden honderden miljoenen voor een prullig schilderij, maar ze bleven steeds maar meer geld krijgen, wat ze ook deden.'

Een rare wereld was dat, vindt mijn moeder. 'Kwamen die armen dan niet in opstand?' 'Heel raar, maar nee', antwoord ik.

Ik vertel haar over Poetin, dat die een heel land kapot schoot en honderdduizenden mensen de dood injoeg, waaronder zijn eigen volk. Mijn moeder snapt er helemaal niets van. Ik probeer het haar uit te leggen, maar ik snap het zelf ook niet. Waarom heb ik dat eigenlijk gedroomd? Had ik niets beters om te dromen?

Ik vertel haar over de manier waarop de mensen met de aarde omgingen. Dat de mensen de omgeving, waar ze afhankelijk van waren, compleet aan het vervuilen en vernietigen waren. Dat er veel diersoorten uitstierven met als ongekende apotheose uiteindelijk het uitsterven van de mensheid zelf.

'Jongen, je hebt een vreselijke nachtmerrie gehad', zegt mijn moeder. 'Gelukkig was het maar een droom.' 'Het was niet helemaal een nachtmerrie', zeg ik, 'Ik heb verder wel een goed leven gehad met een prachtige vrouw en fantastische kinderen. Er waren ook wel leuke momenten. Zo heb ik bijvoorbeeld een tijdje met iemand geschreven. Om de dag noteerden we wat ons bezig hield en dat stuurden we dan naar elkaar op. Best wel geinig.'

‘Fijn dat er ook leuke dingen waren’, zegt mijn moeder. Ze schenkt een glaasje ananassap voor me in. Ik richt mij op en ik kijk om me heen. We zijn in een ziekenhuiskamer. Het is een tweepersoonskamer en het bed naast me is bezet. Ik kijk nog eens goed en tot mijn complete verbijstering lig jij in dat bed, Fred. Met grote ogen kijk ik mijn moeder aan en wijs ik naar jou. ‘Dat is Freddie’, zegt mijn moeder, ‘jullie waren samen aan het spelen toen die vrachtwagen uit de bocht vloog. Hij is ook geraakt en moest ook in slaap worden gehouden. Maar het gaat steeds beter met hem en binnenkort wordt ook hij weer wakker gemaakt.’ ‘En wie is die vrouw die naast zijn bed zit?’, fluister ik. ‘Dat is zijn moeder’, zegt mijn moeder. ‘Die zit trouw naast zijn bed te wachten tot hij wakker wordt. Zij kan hem dan uitleggen waar hij is en hem opvangen, want het wakker worden kan verwarrend zijn.’ ‘Misschien heeft hij ook wel gedroomd, maar dan vast niet zo raar als jij’, lacht ze.

Het moet er een keer van komen

07-03-2023 F. Ik twijfel eraan om je dit te vertellen. Eenmaal A uitgesproken is het moeilijk om bij B te stoppen. Even door de zure appel heen bijten nou, de pleister er in 1 keer aftrekken.

Kom op, je kan het! Normaal gesproken heb ik er toch geen moeite mee om iets op te biechten of de wereld te belagen met praalwagens vol met wijsneuzerige inzichten of melodramatische zielenroerselen, dus wat is het probleem?

Misschien eerst maar even een kopje thee.

Zo, heerlijk. Een kopje warme thee met een chocoladekoekje erbij. Knus en huiselijk. Thee en waanzin staan op gespannen voet met elkaar, dus eigenlijk is er niks aan de hand. Alles peis en vree.

Misschien voor de gelegenheid ook maar eens wat kaarsen aansteken.

Zo, de kaarsen branden. Gelijk sfeer. Gezellig.

Eerst nog een slokje thee. Oei, blazen geblazen! Wat is het toch een smerig goedje! Zonder koekje erbij is het sowieso niet te doen. En dan heb ik het alleen nog maar over de heel normale groene pickwick variant. Kruidenthee of andere exotische mixen krijg ik echt niet door mijn keel.

Even een rustmomentje pakken.

Of nee, ik weet wat beters! Keiharde rockmuziek! Ik ben echt verslaafd aan harde muziek, uiteenlopend van Deep Purple, Uriah Heep, AC/DC, Red Hot Chili Peppers, Whitesnake en Motörhead. Ik ga ook lekker op monotoon gitaren gehengst van bands als the Ramones en Status Quo. Je moet in de stemming zijn voor het neurotische gepriegel van Dream Theatre, maar dat blijft toch rete knap. Nee, wacht eens, volgens mij is het nu tijd voor Black Sabbath. Het is niet voor niets zondag, bewolkt en donker. Diepe buiging voor the Prince of Darkness! War Pigs, geweldig nummer. Het begint met een sirene, daarna langzame duistere riffs met op de achtergrond een losjes tikkende drummer. Daarna komt het stevige werk. De fijnzinnige tikjes op de bekkens gaan over in fors gebeuk op de drums. Een paradijs voor het oor.

Maar, waar had ik ook alweer over? Ik raak tegenwoordig zo snel afgeleid.

Het zal wel niet zo belangrijk zijn. Oh, wacht eens even, daar schiet het me weer te binnen.

Ik merk dat ik het moeilijk vind om het op te biechten.

Nog maar een keer de keuken in, de vaat inruimen. Morgen komt de schoonmaakster, dus dan moet alles spic and span zijn. Goed beschouwd belachelijk die schoonmaaksterstress, maar het is niet anders. Voordat ze aanbelt moet de vuilniszak gedumpt zijn, de afwas gedaan en de vuile was verzameld.

Ik moet me niet te veel inspannen anders ben ik niets waard, te moe om gezellig met haar een praatje te maken.

Maar dit is niet wat ik op m'n lever heb. Geen uitvluchten meer, hup voor de draad ermee!

Goh, leuk gezicht toch eigenlijk, die kaarsen. Waarom doe ik dat toch niet wat vaker, zo duur zijn die kaarsen toch niet?

Oké, gooi het er nu maar uit!

Ik kan het niet langer voor me houden!

Ik beloof hierbij, *cross my hart and hope to die*, dat ik vanaf vandaag serieus ga minderen met het drinken van koffie.

Hèhè, dat is eruit.

Een hele bevalling.

Nu nog volhouden.

Die eet

08-03-2023 L. Vroeger was ik broodmager. Mijn moeder maakte zich daar wel eens zorgen over, als ik weer niet wilde eten. 'Heb je dan nooit honger?', vroeg ze. 'Honger is maar een gevoel', antwoordde ik. Vroegwijs ventje. Ik sportte graag en speelde graag buiten. Ik had geen tijd om te eten.

In de loop van de jaren veranderde dat. Ik ging een zittend bestaan leiden en nam steeds meer de tijd om te eten. En mijn hongergevoel veranderde naar een opdringerig, overheersend bevelend en duivels gevoel. Ik veranderde van een broodmager mannetje naar een normale puber naar een twent met een klein buikje naar een dertiger met een redelijke buik naar een veertiger met een onredelijke buik naar een vijftiger met obesitas naar een zestigjarige walrus.

Als ik naakt op de weegschaal ging staan en ik keek naar beneden, dan zag ik vroeger kleine Leo. Later moest ik mijn buik inhouden om hem te kunnen begroeten en daarna zag ik hem nooit meer.

Uiteindelijk was ik dat zo zat dat ik een dieet ging volgen. Ik ging calorieën tellen. 's Ochtends nam ik twee boterhammen (samen 140 kcal) met beleg (geschat samen 200 kcal). 's Middags nam ik hetzelfde zodat lunch en ontbijt zo'n 700 kcal besloegen. Het avondeten was normaal en daar rekende ik 800 kcal voor. Tezamen dus 1500 kcal. En verder helemaal niets. Calorievrije limonade en dus ook geen alcohol 's avonds. Dat scheelt toch ook behoorlijk wat calorieën. Niet dat ik een probleemdrinker was, integendeel. Ik heb in mijn leven meer alcohol gedronken dan water, geen enkel probleem. Maar het zet dus wel aan. En dan natuurlijk 's avonds niet de koelkast plunderen en de gekookte worst en hompen kaas met rust laten. Daarnaast ging ik elke dag een half uur fanatiek hometraineren, dat leverde weer 200 kcal op. Mijn lichaam moest het doen met 1300 kcal en als je dan rekent op een verbruik van 2000-2500 kcal dan zit je 1000 kcal in de min. Dat is 7000 kcal/week en dat is weer een kilo vet.

Ik woog mezelf elke dag drie keer. Dat was voor het slapen gaan, bij het opstaan en na het hometraineren. De meest gunstige meting is bij het opstaan, zeker als je de temperatuur in de slaapkamer laag houdt. Je ademt namelijk met water verzadigde lucht van 37° uit. Als je dan lucht van 17° inademt, dan bevat die heel wat minder water en dat scheelt je zo een pond op een nacht en zelfs meer als je ook nog eens een plas doet. Na het hometraineren was ik ook een kilo lichter, maar dat was met name zweet en dat dronk ik er meteen weer bij (water! uiteraard).

Het dieet werkte. Ik verloor een kilo per week. In omgekeerde volgorde zag ik de kleine Leo weer terug bij het inhouden van de buik en daarna weer gewoon. Na drie maanden was ik 15 kilo kwijt en had ik mijn streefgewicht bereikt. Complimenten van mijn omgeving. Nieuwe garderobe aangeschaft en ik zag er ook weer 15 jaar jonger uit. Verbeelde ik het me nu of veranderde ook mijn haar weer van grijs naar blond?

Maar ja, met het bereiken van het streefgewicht mochten de teugels wel weer wat worden gevierd. Een wijntje mocht nu ook wel weer en een lekkerbekkie was ook geen probleem, mits met mate.

Ik leerde wat jojo-en was en ik zit nu weer op mijn droevige oude gewicht. Kleine Leo al lang niet meer gezien, die hangt ergens als een klein ventieltje onder een enorme skippybal.

Maar om nu weer te gaan diëten, pfff...

En vandaag las ik jouw stukje van gisteren, Fred. Yes, dat is de spirit. Je bevrogenheid sloeg over.

Ik ga weer diëten en wel direct! Morgen!

Chocolade toetjes

11-03-2023 F. Een mensenleven balanceert in sociale zin tussen zelfexpressie en volgzzaamheid.

De balans kan doorslaan, soms naar het licht, soms naar de duisternis.

Ik had me ten doel gesteld op zoek te gaan naar een onderwerp voor deze column door alles gewoon maar op me af te laten komen, zodat het onderwerp zich als vanzelf zou aandienen. Dat viel tegen. Ik trof alleen maar alledaagsheid op mijn pad, geen opstootjes, geen oogstrelende dames, zoals laatst die ene in haar witte truitje zittend in een zonovergoten vensterbank. Ik had overwogen om het idyllische beeld op de gevoelige plaat vast te leggen, maar was bang voor haar verontwaardigd onbegrip en bijbehorende vocale repercutie.

Er diende zich vandaag niets aan van enige importantie, geen rellende buschauffeurs, geen in blauw, wit of rood gestoken boeren, burgers of buitenlui. Kalmte en tevredenheid is niet ideaal wanneer je op inspiratiejacht bent. Misschien, bedacht ik, ben ik toch iets te gefocust, terwijl mijn oprechte intentie toch echt open aandacht was. Het is niet gemakkelijk om zonder doel, zonder specifieke lens geduldig af te wachten en maar hopen op een goede afloop.

Onverrichterzake reed ik moegestreden en teleurgesteld de Appie binnen. Je kunt immers niet leven van adem alleen. Na m'n dagelijkse slalom langs het gezonde en het lekkere, sloot ik bij de kassa achter in de rij aan. Voor mij een oude man, ik schat hem 80 jaar oud, wit haar, pezig van lijf en leden, strenge kop op een gekromde rug. De man met de uiterlijke kenmerken van een gier had een zakelijke uitstraling, wat eufemistisch uitgedrukt is voor knap chagrijnig. Geen mensenmens. Ik keek verwonderd naar de boodschappen die hij op de band had gelegd. Alleen maar chocolade toetjes! Ik schat zo'n 30 in getal. Gode zij dank, op de valreep toch nog een onderwerp! Nu er nog een verhaaltje bij verzinnen. Waarom alleen die specifieke toetjes en waarom zoveel? Ik onderzocht de volgende alternatieven. A) Hij had plotseling bezoek gekregen, maar had geen toetjes in huis. B) Het was een aanbieding. Thuis invriezen

zodat je voorlopig niet zonder komt te zitten. C) Zijn vrouw was 'out of town', goede gelegenheid om eens flink uit te pakken. D) Zijn vrouw was nog niet zolang geleden met een enkeltje eeuwigheid afgezwaid waardoor er een grote behoefte aan troostsmikkelen was ontstaan. In zijn luie stoel, midden in de lege kamer, voor zijn grote flatscreen, stilte, gordijnen dicht, bedroefd bakken met zwarte modder weglepelen. Op het scherm zijn reflectie. Een vermoeide, eenzame oude man, eentje van het principe 'Ordnung muss sein', die een leven had gekend boordevol gehoorzaamheid en doen wat er van je verwacht wordt. Hij was er in de loop der jaren aan gewend geraakt. Op zijn werk werd van hem verwacht om intelligentie, frisheid en authenticiteit vooral thuis te laten. Daar was hij na verloop van tijd een kei in geworden. Vooral geen drukte maken, gewoon doen wat er van je verwacht wordt.

Ik zie me daar nog zitten, als klein jongetje op de lagere school. Stilletjes op m'n stoel heen en weer wiebelend, armen over elkaar, uur na uur na uur. Het schooladvies LTS, ik bleek te speels. 10 jaar en dan te speels, ik ben er nog steeds kwaad over! Te speels, rot toch op!

De oude man was de vleesgeworden volgzaamheid, stram in houding en gebaar. Geen onvertogen woord kwam er over zijn lippen. De toetjes waren zijn manier om te breken met de gebaande paden. Ik zag de trots in zijn ogen. Het was zijn overwinning op alle kwade geesten in zijn kop.

Ik ben bijna thuis en zie kinderen op het schoolplein spelen. Al die energie, originaliteit en creativiteit door de opvoeding aan banden gelegd. In de heilige naam van rust, reinheid en regelmaat. Ze gaan het nog geloven ook. Nee, haal je maar niks in je kop, je bent te speels!

Te speels, dat kon je van de oude man niet zeggen. Stram, tanig vlees, aangeharkte duf- en doofheid. Ik was getuige geweest van zijn speelse chocolade verzetsdaad. Chocolade toetjes, alleen maar voor de lol. Een hele dikke middelvinger naar al die geïnternaliseerde prietpraat. Vanavond zal alles anders zijn! Dan staan er 30 heerlijke chocolade toetjes op het menu.

Tom

12-03-2023 L. Tom Egbers zal zich 2023 niet herinneren als één van zijn gloriejaren. Integendeel, als hij later in het verzorgingshuis zijn albums met krantenartikelen nog eens zit door te bladeren, dan zal er danig worden gevloekt als hij 2023 passeert.

Tom was een bekend presentator van het sportprogramma van de NOS, maar is vorige week teruggetreden naar aanleiding van een krantenartikel.

Wat was er aan de hand? Een jaar of 15 geleden heeft Tom een affaire gehad met een stagiaire op zijn sportredactie. Naar verluid bleef het bij zoenen, maar ik was er niet bij. Zijn vrouw was er uiteraard ook niet bij, maar ze is er wel achter gekomen. En toen moest Tom het uitmaken.

De lezingen van het vervolg verschillen.

Volgens de stagiaire heeft Tom haar vervolgens net zo lang lopen pesten tot ze maar is weggegaan bij de sportredactie. Volgens Tom en zijn vrouw kon de stagiaire het niet verkroppen dat het uit was en is zij het gezin Egbers gaan stalken, op een zodanige manier dat op aanraden van de politie een jaar camerabeveiliging bij de deur heeft gehangen.

Wat de waarheid nu precies was, zullen we waarschijnlijk nooit weten. In ieder geval eindigde de relatie niet met een 'happy ending'.

Het is allemaal 15 jaar geleden gebeurd. Het is toen ook in de pers geweest. Lastige periode voor iedereen. Zand erover, de rug rechten en weer doorgaan.

Maar toen werd het 2023, het jaar van de grote zuivering en het enorme doorschieten.

In 2022 waren er al krantenartikelen verschenen over grensoverschrijdend gedrag bij 'The Voice' en vervolgens bij 'De wereld draait door'.

En toen besloot een journalist van de Volkskrant een artikel te schrijven over grensoverschrijdend gedrag bij de sportredactie van de NOS en werd Toms oude koe ook weer uit de sloot gevist.

Het wonderlijke van 2023, het jaar van de grote zuivering en het enorme doorschieten, is dat vervolgens heel smullend Nederland zich op de berichtgeving stortte. En Tom werd massaal veroordeeld ('heb je het al gehoord van Tom?' 'Ja, he too'). Wederhoor was niet nodig en ook niet gewenst. Tom heeft zich dus maar teruggetrokken. Op het moment dat ik dit schrijf voor tijdelijk, maar als u dit leest is het waarschijnlijk definitief, hoewel ik hoop van niet.

Begrijp me goed, ik ben geen verdediger van grensoverschrijdend gedrag. Maar de volksgerichten die nu aan de orde zijn, wanneer een journalist een balletje opgooit, is tegen de borst stuitend.

Wanneer ik naar mijn eigen verleden kijk, dan ben ik slachtoffer en dader geweest. Ik herinner me bijvoorbeeld dat een vriendin bij een etentje het bovenlijf ontblootte omdat zij trek had in meer.

Ik herinner me dat een andere vriendin in mijn kruis greep met de woorden 'ja, daar zit wel wat' (en gelijk had ze, maar op dat moment niet voor haar).

Maar ik heb zelf ook wel eens een grens overschreden, al bedoelde ik dat uiteraard goed. Zo dacht ik echt dat M. signalen had uitgezonden waaruit bleek dat zij wel wat wilde. Miscommunicatie.

2023 is een verwarrende tijd. Ik durf onderhand geen vrouw meer een hand te geven.

Ik las laatst in de krant dat vrouwen zich in sportscholen ook niet meer veilig voelen omdat ze daar worden aangestaard door mannen.

Tja, dan komt er een vrouw de sportschool binnen in een superstrakke roze sportlegging waarbij je, bij wijze van spreken, kunt liplezen. Onwillekeurig trekt dat toch je blik. Ik vlucht nu dan maar langs een muur naar de andere kant van de zaal, met gebogen hoofd en een hand tegen mijn gezicht. Ik wil niet provoceren.

Het verkiezingsdebat

13-03-2023 F. Er bestaat een verlaten gebied ergens in een groot bos, waar geen mens zich durft te vertonen. Aan de ene kant woont een kabouter met de nogal ingewikkelde naam 'Informatie ter lering ende vermeak', en aan de ander kant, een beetje verscholen in het bos, een oude dwerg met een stevige mopsneus en een enorme baard genaamd 'iets ongelofelijks ter ore brengen'. Het zijn al jaren dikke vrienden, die samen leuke dingen doen. Vandaag ontvouwde de dwerg zijn plan om eens een debat te voeren.

K: Een debat? Waarover dan?

D: Wat denk je van een verkiezingsdebat?

K: Verkiezingen?

D: Ja, verkiezingen, is dat zo gek?

K: Maar er zijn hier in het bos toch nooit verkiezingen?

D: Net alsof er wel kabouters zijn! Maakt niet uit man! We doen net alsof. Leuk toch! Dan speel jij gewoon iemand die iets belooft en dat ga ik dan afkraken en zeggen dat het onrealistisch is en dat er helemaal geen geld voor is en dat het hele plan sowieso de prullenbak in kan vanwege staande wet- en regelgeving op Nationaal, Europees en Aziatisch niveau. Dat kan ik roepen, want jij weet daar toch geen bal van.

K: Zo, daar heb je goed over nagedacht! Oké, goed, maar dan eis ik wel één ding. Dat ik dan gewoon van alles mag gaan roepen.

D: Goed dan, als je het maar niet te bont maakt. Het moet wel een beetje geloofwaardig blijven. Begin jij maar.

K: Je moet me niet zo op m'n huid zitten. Laat me eens rustig nadenken.

F: K. ging op zijn paddenstoel zitten, de brede riem om de enorme buik. De rood met witte stippen paddenstoel helde gevaarlijk voorover. Zijn dikke kromme beentjes bungelden heen en weer.

K: Laat me eens rustig nadenken. Wat wil ik eigenlijk? Een dak boven m'n hoofd, genoeg te eten hebben en als het kan verzorgd worden wanneer ik ziek word. Onderwijs hoeft van mij niet, dat instituut kan afgeschaft worden. Ik word volgende maand 301, aan mij valt toch niet meer te sleutelen en jij bent nog

ouder, dus dat kan gemakkelijk. In dit bos hebben we ook geen politie nodig. Van die vervelende kraai hebben we na dat ongeluk geen last meer.

D: Dus wat wordt het?

K: Je kunt beter ergens tegen zijn dan ergens voor, dus zoiets als 'Scholen de deur uit en de politie het dak op'.

D: Oké, dat bekt lekker! En als je nou een leus zou moeten verzinnen voor dat dak boven je hoofd en voor die verzorging?

K: 'Eigen Kabouter eerst!' Dat dekt in 1 klap de rechtmatigheid van het hebben van een goed geoutilleerde paddenstoel en geeft prioritering binnen de hulpvraag.

D: Dus als ik het goed begrijp kom ik in jouw plannen helemaal niet voor!

K: Nee, jij moet natuurlijk eigen plannen maken en daar dan eigen leuzen bij verzinnen.

D: In mijn plannen moet iets komen te staan over dwergtolerantie. Ik krijg er een sik van om steeds maar weer op de schopstoel te zitten. Wat vind je van de leus 'Eigen Dwerg eerst'?

K: Nee, dat is niet eerlijk! Je pikt gewoon mijn leus in! Verzin zelf eens wat!

D: 'Bos voor en Bos tegen! Stem D., juist nu!' Zo, wat denk je daarvan?

K: Ik vind het geen leuk spelletje meer. Zullen we iets anders gaan doen? Ik heb laatst een leuk bospaadje ontdekt dat uitkomt op het mensendorp. Kunnen we lachen!

D: Dat is goed, maar dan moet jij me eerst beloven dat ik gewonnen heb.

K: Tatarata! ...en de winnaar is..., Bing, Bang, Knetteretet, van 0 naar 1 zetel, mister D.! Zullen we nu gaan? Als we voor het donker thuis willen zijn moeten we nu toch echt gaan.

F: D. sloeg zijn arm vriendschappelijk over K.'s schouder.

D: Zullen we een liedje gaan zingen? Ik begin wel. JeeHo-JeeHo, wat is het toch fijn om een Dolfijn te mogen zijn!

K: Zeg, weet je wel wat ik zou willen zijn? Een Dweregjesgordijn!

BBB

16-03-2023 L. De verkiezingen hebben we weer gehad en het is dit keer een verpletterende overwinning geworden voor de BBB, de BoerenBurgerBeweging. Een volkomen nieuwkomer in de politiek. En dan waren er nog twee andere volkomen nieuwkomers in de politiek (Ja21 en Volt) die wat zetels wonnen. Alle gevestigde partijen verloren. Behalve dan de Partij Voor de Dieren, maar dat is dan ook een buitenbeentje in de politiek. En behalve Groen Links en de PvdA. Die waren euforisch omdat ze ongeveer gelijk waren gebleven. Dat is ook zo'n grappig gegeven, dat een oppositiepartij blij is dat ze niet hebben verloren bij verkiezingen waar een volkomen mislukt beleid moet worden beoordeeld.

Nu is het niet zo dat veel Nederlanders voor de nieuwkomers heeft gestemd. Van de kiezers geeft namelijk 46% aan dat zij niet voor een partij hebben gestemd, maar tegen deze coalitie en tegen Rutte. Een dergelijk signaal gaven zij al eerder af. Vier jaar geleden won Forum voor Democratie met glans de verkiezingen. Maar ja, de grote leider Baudet bleek van het padje af geraakt te zijn en zijn partij stortte dus volkomen in. De mensen zochten nu een ander alternatief voor de gevestigde orde en dat werd dus de BBB. Met in het kielzog Volt en Ja21.

De volgende vraag is wat voor lering er uit deze verkiezingen kunnen worden getrokken. Het lijkt mij nogal duidelijk. De kiezer heeft niet gesproken, maar geschreeuwd dat het een volkomen waardeloos beleid is geweest en dat het anders moet. Hoe anders? Maakt niet uit, als het maar anders is. Als Baudet het niet kan, dan de boeren maar.

Denken de coalitiepartijen er ook zo over?

Bij de Christen Unie hebben ze fors verloren, maar: 'We hebben een leiderschapswissel achter de rug en de ChristenUnie zit in een moeizame coalitie', somt voormalig ChristenUnie-Kamerlid Eppo Bruins op. 'Al met al mag deze uitslag wel tot tevredenheid stemmen.' Het verlies was al ingecalculeerd (ze hadden de peilingen gelezen) en kwam niet als een schok (ze hadden ze ook nog een beetje kunnen interpreteren). Ook Siegfried Kaag van D66 is blij met het matige resultaat, want ondanks alle tegengeluiden (ze hebben bij D66 wat meer moeite om peilingen te lezen) heeft haar partij toch 6 zetels gehaald.

Hartelijk gefeliciteerd, Siegfried Kaag.

Bij het CDA klonk dan nog wel enig realisme. Daar gaf men toe dat het verlies pijn deed en dat het zelfs nog slechter was dan verwacht. Maar ja, die partij is dan ook tot splinterpartij gehalveerd en in de steek gelaten door hun trouwe schare stemmers, vaak van het platteland.

En dan is er de VVD. Het gezicht van deze partij, en ook van de coalitie, is Rutte en je zou verwachten dat hij zijn verantwoordelijkheid neemt bij deze politieke aardverschuiving die toch regelrecht voortvloeit uit zijn wanbeleid.

Maar ook Rutte is niet ontevreden. Hij denkt dat het kabinet de komende jaren stabiel kan blijven omdat andere partijen ook verantwoordelijkheid nemen. Wat hij bedoelt te zeggen is dat hij af en toe steun gaat zoeken bij links (PvdA/GL) en af en toe bij rechts (BBB). Maar wat hij vooral zegt is dat het absoluut niet in hem is opgekomen dat het wellicht beter is om op te stappen.

Onder welke steen leeft deze man? Hij is horende doof en ziende blind. En dat is eigenlijk de grote tragiek van deze verkiezingen.

Rutte gaat dus echt niet aftreden, maar dat wisten we al. En de andere gevestigde partijen hebben uiteraard ook geen behoefte aan versnelde verkiezingen omdat iedereen dan fors verliest.

Kortom, eigenlijk hebben we weer gekozen voor een voortzetting van het beleid. Wat we ook doen, ze gaan niet weg. Klaar, weer over tot de orde van de dag.

A Beautiful day

17-03-2023 F. Het is 17 maart 2023 en de lente is nabij. Overal in het park schieten de kleuren de grond uit. Voor rokjesdag, *'die ene dag in het voorjaar dat alle vrouwen als bij toverslag ineens een rok dragen, met*

daaronder blote benen', terugkerend thema in de columns van Martin Bril, is het nog te koud, maar de terrassen worden alweer druk bezocht.

Ik hield even stil op het Ledig Erf en liet alles op me inwerken. Het Erf wordt ingesloten door drie uitbaters, ieder met een eigen doelgroep.

Het Louis Hartloper Complex is een filmhuis, dus daar verblijven vooral gestudeerden en kunstminnende ouderen met een achterlijk goed pensioen. Het café met de naam van het plein wordt gefrequenteerd door

jongeren van het type 'doe er nog maar eentje, maar ik kan het vandaag niet al te laat maken'.

En er is een café/restaurant, de Poort genaamd, eentje met een mediterrane uitstraling. Overdag kalmpjes en tevreden onder het wakend oog van een stelletje grote bomen, maar 's avonds de overtreffende trap, compleet met vrolijk gekleurde lampjes. Het terras van Vincent van Gogh is er niets bij. Maar dat kan aan mij liggen. Daar tref je, naast jongeren en gewone Utrechtse bewoners, types aan die in het trotse bezit zijn van een bulderende four-wheel-drive. Altijd oppassen met die lui.

Wanneer je op het plein stilstaat en alles goed in je opneemt word je vanzelf vrolijk van al die goedgehumte voorbijgangers, huppelende kinderen in hun spiderman uitdossingen en de vriendelijkheid der mensheid.

De vele talen die je er opvangt geven het geheel een internationale allure. Ik fantaseer me een slag in de rondte en zie me al zitten in een Middeleeuwse stadspoort. Reizigers lopen in en uit.

Ik hoorde op de radio dat U2 veertig van hun bekenste nummers in een nieuw jasje hebben gestoken. Als voorbeeld draaiden ze op de radio de bekende hit *'A beautiful day'*, maar dan in een nieuw jasje. Het origineel, dynamisch en heftig, beter kan eigenlijk niet. Maar daar denkt onze Bono anders over. De ingetogen nieuwe versie, met nogal veel Bono is slaapverwekkend. Te veel Bono is voor niemand goed. In de verte deed het me denken aan het magistrale werk van Lou Reed. Die kan dat. Een langzame indrukwekkende stem, verzonken in grootse poëzie. Bono mag niet in z'n schaduw staan. Jammer, Bono is een geweldige zanger. Misschien heeft hij meer en nog meer en nog veel meer geld nodig, wie zal het zeggen.

Op deze prachtdag ook minder leuke berichten. Een gekantelde vrachtwagen. Op zijn route gestruikeld. Overal op de weg stukken slachtvee. Dat moet geen prettig gezicht geweest zijn. Hopelijk is er een dierenhemel waar het groene gras welig tiert en de modder heerlijk drassig is.

Het is ook de dag waarop de politieke partijen hun wonden likken vanwege de buitensporige provinciale verkiezingsoverwinning van BBB.

De letters doen mij terugdenken aan de buurman van zuster Klivia uit *'Ja Zuster, Nee Zuster'*, Boze Buurman Boordevol, B.B. Boordevol, maar dit geheel terzijde.

BBB is in alle provincies de grootste geworden. Een politieke aardverschuiving. Gefeliciteerd Caroline! Nu maar hopen dat je met wat water bij de wijn de weg naar werkzame oplossingen kunt vinden. We leven nu eenmaal in een kwetterend coalitielandje. Of het ook een deuk in het pakje boter zal slaan en dit ook het einde zal betekenen voor Mark en zijn kornuiten valt nog te bezien. Wopke loog dat hij het grote verlies van zijn CDA niet had zien aankomen. De jongeren in de partij betwijfelen zijn leiderschap. Hij niet, hij blijft, *no matter what*. Slechte beslissing. De man braakt mooie abstracte analyses, maar inhoudelijk heb ik hem nog nooit op een prikkelende uitspraak kunnen betrappen. Veiligheid voor alles lijkt vooralsnog geen goede aanpak.

Ik zou het bijna vergeten, maar vandaag drie jaar geleden op 17 maart begon het vreselijke Corona geëmmmer. Vandaag, op deze *beautiful Caronline day* beloof ik plechtig dat ik er de hele dag bij stil zal staan. Niet gelogen. Ik ben Wopke niet!

Help, de dokter verzuipt

18-03-2023 L. We hebben geluk. In het naburige dorp bij ons (in Oost-Groningen) is nog een huisarts en daar konden we destijds terecht. Nu niet meer, de praktijk zit vol.

In het dorp aan de andere kant hebben ze minder geluk. De huisarts is er mee gestopt en een opvolger is er niet. Wat nu?

Er is een 'oplossing'. Men werkt daar nu met een basisarts. Die is weliswaar niet bevoegd, maar kan via videobellen een huisarts consulteren, die dan eventueel op afstand kan meekijken en advies kan geven. Tja, het is niet anders.

Hoe heeft dit anno 2023 kunnen gebeuren? Toen ik afstudeerde, diep in de vorige eeuw, was er een overschot aan artsen. Dat rechtvaardigde een 'studentenstop'. Dit hield in dat je niet zomaar geneeskunde kon gaan studeren. Er was maar een beperkt aantal plaatsen en er moest geloot worden wie de gelukkige was en een plek kreeg. Zelf wist ik na de middelbare school totaal niet wat ik wilde studeren. Ik twijfelde tussen psychologie (meer leren over mijn eigen frustraties), rechten (ik was toen al een recalcitrant mannetje) of geneeskunde (dat gingen mijn vrienden doen).

Omdat er voor geneeskunde een studentenstop was, schreef ik me maar daar dan maar voor in. Eigenlijk hoopte ik dat ik zou worden uitgeloot, dan kon ik een jaartje psychologie of rechten proberen en als dat niet beviel zou ik het jaar daarop weer mee loten.

Maar je zult het altijd zien, ik werd natuurlijk weer ingeloot. Tja, en toen kon ik natuurlijk niet meer afzeggen, want dan zou ik een unieke kans verloren laten gaan. En zo werd ik uiteindelijk arts. Na een moeizame studie met veel onzinnige dingen leren, slecht georganiseerde coschappen en weinig kennis van de praktijk.

Ik wilde graag huisarts worden, maar dat was lastig bij een overschot aan artsen. Voor die opleiding was toen een loting. Twee keer per jaar werd deze georganiseerd en hij bestond uit twee rondes.

Voor de eerste ronde moest je vijftig guldens betalen. Aan deze ronde deden zo'n 1200 artsen mee en het ging om 400 plekken. Als je de gelukkige was die één van die plekken bemachtigde, dan mocht je door naar de volgende ronde. Het lot kostte nu 300 florijnen en dan mocht je meedoen aan een sollicitatieronde.

Daarin vielen nog eens 100 kandidaten af en de overige 300 kwamen in de huisartsenopleiding. Ik heb drie keer geloot en alle drie de keren vloog ik er in de eerste ronde uit. Je kunt niet altijd geluk hebben.

Uiteindelijk heb ik toch mijn bestemming wel gevonden, maar dat was dus geen huisarts.

Inmiddels is het artsenoverschot volledig verdampt. Onder andere komt dat omdat geneeskunde een vrouwenstudie is geworden. Sinds Aletta Jacobs zo'n 150 jaar geleden als eerste vrouw geneeskunde ging studeren is er nogal wat veranderd. Maar liefst 98% van de geneeskundestudenten is tegenwoordig vrouw. Met name wanneer ze de opleiding huisartsgeneeskunde hebben gedaan, kiezen deze er vaak voor om parttime te gaan werken. Daar had men niet op gerekend. En als dan de naoorlogse babyboom zich laat pensioneren, dan ontstaan er al snel forse tekorten. Zeker in de minder populaire gebieden, zoals het wingewest Groningen.

Het voordeel van dit alles is natuurlijk wel dat we af zijn van dat idiote lotingssysteem, waardoor gemotiveerde mensen afvallen en mensen zoals ik de begeerde plekken gaan bezetten.

Nou nee, dat uiteraard ook weer niet. Alle geneeskunde-opleidingen hebben anno 2023, alle artsentekorten ten spijt, nog steeds een 'studentenstop'. De reden is dat er geen capaciteit is om meer artsen op te leiden. Tja, maak die capaciteit dan! Je leidt nu parttimers op.

Oeps, dat kost geld. Maar geen goede huisartsenzorg heeft simpelweg doden als consequentie. En wat hebben die er aan als Rutte straks zijn verontschuldigen weer aanbiedt?

Mijn huisarts heeft het te druk om een anti-braakmiddel voor te schrijven. Heeft u een teiltje voor me?

Hosanna

19-03-2023 F. Vroeger had ik geen reden, laat staan meerdere, om het Bijbelse geloof in twijfel te trekken. Erger nog, ik speelde serieus met de gedachte om theologie te gaan studeren. Daarvoor was het nodig om in de vakantiemaanden Grieks en Latijn bij te spijkeren. Ik had een hekel aan talen, dus ik had er een hard hoofd in. Het bleek uiteindelijk een te grote hindernis. In die tijd sloop er iets in mijn geloofswereld, geen agressie, maar een kalme vanzelsprekendheid. Het geloof druppelde als olie uit een lekkend vat, totdat er geen geloofsdruuppeltje meer over was. Achteraf beschouwd best wel een opvallend proces.

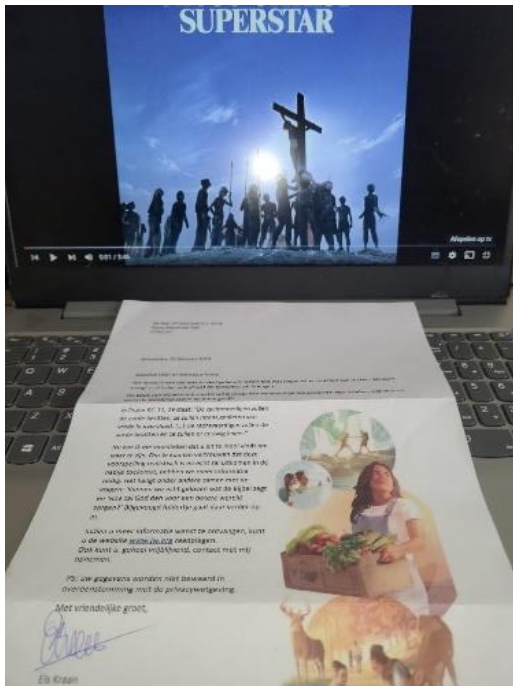
In mijn laatste geloofsjaar zag ik de film Jesus Christ Superstar. Ik was er compleet van in de wolken. Hippiedom gecombineerd met een vleugje Goddelijke dan wel vleselijke liefde stuwde mijn jeugdige fantasie op tot grote hoogte en vulden de nauwste haarvaten met het bloed van Christus. Dus je zult begrijpen dat de film en de bijbehorende muziek diepe voren in mijn jeugdige ziel hebben getrokken.

Er was een tijd waarin ik deze muziek bijna dagelijks beluisterde. Die dagen liggen nu ver achter me. Ik leef al 40 jaar zonder de Heer der Heerscharen, zijn Anarchistische Zoon en de Geilige Geest, de Hans Klok onder de 3-eenheid, degene die met zijn wapperende manen de maagd Maria onbevlekt wist te bezwangeren. Je blijft je toch afvragen, hoe doet hij dat toch?

Inmiddels ben ik op het punt in mijn leven aanbeland dat ik om het even welk dogma betwijfel en de neiging heb om alle verzinzen tot in de kern af te breken. Niet omdat er een beter alternatief bestaat, maar om te voorzien dat het maar om een verhaaltje gaat.

Brave navolging kan leiden tot geoorloofd geweld, het slechtste wat de mensheid tot nu toe heeft voortgebracht. Navolging wordt al sinds mensenheugenis gezien als instrument tot verlossing. In mijn ogen schuilt in dit principe juist de kern van alle ellende. Navolging is als de dood. Herhalen wat al eerder herhaald is, in een poging om aan het werkelijke leven te ontsnappen. Wat overblijft is de zucht naar controle en veiligheid, zonder kleur op de wangen.

Vandaag had ik opeens zin om JCS weer eens van stal te halen. Het tweede nummer galmde door de kamer. Buiten in mijn voortuin stond een vrouw met een brief. Ik was aan de afwas en kon haar niet gelijk te

woord staan. Dat bleek ook niet de bedoeling, maar ik had er wel oren naar. De vriendelijke vrouw straalde en zwaaide me van buiten vrolijk toe. Ik was benieuwd naar haar post. Ondertussen stond de muziek nog steeds hard te blèren. Ik twijfelde even. Een kermende Jesus Christ op de achtergrond wanneer je de deur opendoet is misschien *a bit too much*. Ik zag door het raam dat de vrouw alweer haar pad vervolgde. Onder een lawine van heftige klanken reed ik naar de brievenbus. Daar vond ik een handgeschreven envelop. Het maakte me nieuwsgierig. Wat kan het zijn? Ik opende de envelop. Er zat een brief in en een folder die me attendeerde op de wonderen van de Heer, de kracht van Bijbel en repte over de Heerlijkheden van de Zoon en vermeldde de zalige werken van zijn 12 discipelen, de hele boevenbende zeg maar, gelardeerd met een onvermijdelijke Bijbelspreuk. Ik las: 'Wellicht vraagt u zich af wat de toekomst bringe moge? De zachtmoedigen zullen de aarde beërven.' Vroeger maakte ik daar in stilte 'bederven' van, maar dat was vroeger. Het zette me echter wel aan het

denken. Wat is de kans dat je in een zweem van Jesus Christ Superstar opeens geconfronteerd wordt met een gelovige die je de reddende engelenhand wil aanreiken? Dit soort gelijktijdige, niet oorzakelijk met elkaar verknoopte synchroniciteit verrast me iedere keer weer wanneer het op mijn levenspad komt. Onwillekeurig zie je er toch een belangrijke aanwijzing in. Het magisch denken is nog lang niet ten grave gedragen.

Ik heb nog even getwijfeld. Op de brief stond een e-mailadres. Nadere bestudering van de brief leerde me echter dat we met een aanhanger van de Jehova's getuigen te maken hebben. Ik kan veel hebben, maar in je hart plaats inruimen voor najagers van het grote gelijk, in naam van de weg, de waarheid en het leven? Dat kun je vergeten. Hun weg, hun waarheid en hun leven!

Zonde. Het leek me een lieve vrouw.

Vonknap

20-03-2023 L. Ik snap het wel, Fred, dat je de schone evangeliste hebt laten passeren, maar aan de andere kant ben ik benieuwd hoe het gegaan zou zijn als je wel op haar was ingegaan.

Ik heb het nu dus weer zelf moeten bedenken. Het einde heb ik nog niet helemaal, je kunt kiezen uit een aantal mogelijkheden. Het verhaal gaat zo:

Fred had een evangeliste aan zijn deur, net toen hij Jesus Christ Superstar had opgezet. Dat kon geen toeval zijn. Normaal zou hij vriendelijk bedanken, maar nu bleef hij achter met haar folder en telefoonnummer en besloot toch om nader kennis te maken.

Een paar weken later belde hij me enthousiast op. 'We hebben fantastische gesprekken', zei hij, 'en we zijn ook naar de schouwburg geweest. Ik voel me zoveel energiever.'

Wie gunt dat Fred nu niet. Maar zijn stukjes kwamen onregelmatiger binnen en uiteindelijk helemaal niet meer. Tegen beter weten in checkte ik soms mijn mailbox. Ik belde hem. 'Ja, die stukjes', zei hij, 'die gaan toch helemaal nergens over. Bekijk het eens in het grote doel van het heelal waarin we allemaal met elkaar verbonden zijn dankzij de Schepper die ons lief heeft zoals Hij nog nooit lief heeft gehad'.

Nou ja, in ieder geval heeft hij een liefde gevonden, dacht ik. Het leven ging door. Af en toe herlas ik een van zijn stukjes. Wel doodzonde en ik was eenzaam. Maar zo gaan de dingen.

En toen belde een paar maanden later zijn zoon Karim. 'Hij heeft zijn huis verkocht', riep hij door de telefoon. 'Hij woont nu in een kamertje boven de Koninkrijkszaal. Al zijn geld heeft hij aan die vrouw gegeven. Hij weigert ook alle contact. Zijn mobiel heeft hij weggedaan'.

Karim en ik besloten om langs te gaan. We kwamen bij de Koninkrijkszaal en een vrouw deed open.

Ik voelde een rilling over mijn rug gaan. Deze vrouw had...witte pupillen. En haar linkerbeen was 10 cm korter dan het rechterbeen. Ze sprak ook met een hoog stemmetje. Ik kende dat ergens van.

We mochten niet naar binnen en weer thuis googelde ik op 'witte pupil', 'beenlengteverschil' en 'hoge stem'. In eerste instantie kwam daar niet veel uit, maar toen ik het ook in andere talen probeerde, kwam er een document uit Nieuw-Zeeland naar boven waarin gesproken werd over de 'sekte van Vonknap'. Dat was een mysterieuze sekte die mensen ontvoerde. Eenmaal gevangen werd het slachtoffer deels opgegeten op een bizarre manier. Alles wat uit twee bestond werd een maaltijd. Dus een been, een arm, maar ook een nier, een oog, een testikel! En als al het dubbele op was, dan werd in een groot ritueel het hart uitgerukt en kwam het slachtoffer tot een droevig einde.

Dat konden we bij Fred niet laten gebeuren. We lazen in het document dat de enige mogelijkheid om de sekteleiden te doden was om het hart te doorboren met een houten staak van de 'eenstijlige meidoorn'.

Karim en ik maakten twee van die staken en we gingen terug naar de Koninkrijkszaal.

Karim zou via de achterdeur naar binnen gaan en ik via de voordeur. Deze stond op een kiertje. Toen ik de deur opende, piepte hij onheilspellend. Binnen was het schemerig en een kille tocht gleed langs mijn lichaam. Behoedzaam om me heen kijkend liep ik verder. En toen doemde er een gedaante voor mij op. Het was de vrouw met de witte pupillen, het beenlengteverschil en de hoge stem!

Ze keek mij strak aan met die akelige witte pupillen en opeens spoot er een verblindend licht uit die ogen en met een afgrijselijke kreet vloog zij op mij af. Ik...

Tja, hoe eindigt dit? Je hebt vier mogelijkheden:

- a. Ik was verblind en hield mijn staak in haar richting. Gelukkig vloog de vrouw in die staak en werd haar hart doorboord. Godzijdank toch gered. Fred was ook in orde, alleen zijn rechterbeen kwijt.
- b. Ik was verblind en weerloos, maar gelukkig gooide Karim, die aan de andere kant was binnengekomen, zijn staak in haar rug waardoor haar hart werd doorboord. Allemaal gered, op de linkerarm van Fred na.
- c. Ik was volledig gedesoriënteerd. Karim was gevluht en ik werd gevangen genomen en naast Fred gelegd. Shit, dat heb ik weer, dacht ik, terwijl de vrouw begerig naar een van mijn oren keek.
- d. Ik werd wakker in een ziekenhuisbed. Naast het bed zat mijn moeder en ze streek me over mijn hoofd. 'Heb je nu weer zo akelig gedroomd, mannetje?', vroeg ze en ze schonk een glaasje ananassap voor me in.

Of heb je een ander einde?

- e. Ik...

Hoe het werkelijk ging

21-03-2023 F. De vriendelijk zwaaiende evangeliste bleef maar in m'n kop rondspoken. Ik had dan wel een beslissing genomen, maar stond toch in dubio. Wel contact opnemen, geen contact opnemen, lastige zaak. Ik moest de dingen eerst maar even van me afzetten alvorens een beslissing te nemen en besloot tot een wandeling. Op het smalle paadje aangekomen zag ik hem al aan komen denderen. Ik bleef veilig achter het hek staan wachten. Met een zwaai begroette ik het enorme paard. Ik opende mijn hand. Hij kwam op me afgelopen. Het edele dier stond vlak voor me. Hij keek me met grote ogen aan en zei op fluisterton: 'Ik ben Pieter. Ga maar op m'n rug zitten.' Ik deinsde achteruit. 'Een sprekend paard! Waarom? Hoezo?' 'Doe nou maar', spoorde hij me aan. Ik klom op het hek en zwaaide met één been over de rug van het machtige dier. En daar gingen we. 'Hou me maar vast aan m'n manen!' 'Waar breng je me naar toe?' riep ik benauwd. 'Even geduld hebben mannetje. Maar ik beloof je dat je er geen spijt van zult krijgen.'

Het huis waar we even later voor stilstonden zou je nog het best kunnen omschrijven als een Pipi Langkous huis. Ik klopte aan en daar stond ze dan, de vrouw van de brief. Ze keek me vragend aan. Ik stamelde dat ik ook niet wist waarom ik hier nu voor haar stond. Ze stelde me op m'n gemak en nodigde me uit om wat te komen drinken. 'Ik stel het op prijs om eens nader kennis met je te maken', zei ze.

Gezellig aan de keukentafel, hoorde ik vanachter de kelderdeur opeens vreemde geluiden. 'Niet op letten', zei ze snel. 'Dat is de hond van de burens. Ze hebben me gevraagd om er een weekendje op te passen. Ik vind het eigenlijk vreselijk eng, dus heb hem daarom maar zolang in de kelder opgesloten. Af en toe gooi ik wat eten naar binnen en vul het water bij met een tuinslang. Ik krijg echt de kriebels van dat beest.'

Het gesprek ging al snel over het geloof en ze vertelde dat ze sinds een jaartje vervuld was van de Heer en zich had aangesloten bij de Jehova's getuigen. 'Het zijn zulke aardige mensen, daar heb je werkelijk geen weet van. Eerlijk gezegd verlang ik wel eens naar de dagen waarop ik frank en vrij door de wereld liep. Maar het geloof heeft zoveel te bieden! Dat sentimentele achteromkijken schuif ik maar als niet ter zake doende terzijde.'

'Zou ik eens naar de hond mogen kijken?' vroeg ik. 'Nee', zei ze kortaf. 'Dat is niet mogelijk en ook niet verstandig. Je weet nooit wat ervan komt.' Ze liep naar de voorkamer om een foto op te zoeken waar ze als kind op zou staan, thuis op de boerderij. Zo gauw ze de keuken verlaten had stormde ik richting de kelderdeur en liep het wankel trapje af, naar beneden. Daar trof ik geen hond aan, maar een in het rondvliegende kale kop! Uit de gele ogen droop groene pus. De stank was niet om te harden. 'Ze is van mij!' krijste de kop, 'Van mij! Alleen van mij!'

En toen kwamen jullie binnen, jij en Karim, ieder met een houten staak in de hand. We keken elkaar aan. Wat zullen we doen? Het was duidelijk, de vrouw stond onder invloed van de kracht van de kop. Door die kop werd zij gedwongen. De vrouw stond boven aan de trap en riep, 'bevrijd ons van het kwaad! Steek zijn ogen uit! Zonder te dralen wierpen Karim en jij je op het kwaadaardige hoofd. Het liet zich niet zo gemakkelijk vangen, maar na een korte worsteling hieven jullie de beide staken omhoog en stieten de wapens diep in de kwaadaardige kop, jij links, Karim rechts. De kop krijste en kermde en verdween in het duister van de nacht.

Gedrieën liepen we de trap op. Ontdaan van de vloek, ontspande de vrouw. 'Jullie worden bedankt. En jij Fred, jij mag nog wel even blijven, tenminste wanneer je dat gezellig vindt.' Ik ben er uiteindelijk 3 weken gebleven.

‘Het was fijn’, zei ik, ‘maar nu moet ik toch echt gaan.’ Ik opende de deur en liep naar buiten waar Pieter al kwam aangerend. ‘Je moet me wel even een kontje geven’, zei ik tegen haar. ‘Jij oude snoeper’ zei ze plagend en duwde me met 2 handen de lucht in.

Eenmaal hoog en droog op het paard galoppeerden we op huis aan. Pieter wist de weg. Nog één keer omkijken en zwaaien. Weer in de wei teruggekeerd bedankte ik Pieter voor al zijn goede diensten. ‘Waarvoor?’ hinnikte hij. ‘Nou, dat je me hebt overgehaald. Ik ben van mezelf niet zo’n avontuurlijk type, dus bedankt.’ Hij keek me aan met zijn vriendelijke paardenogen en rende toen de wei in.

Thuis op de bank kon ik er met m’n verstand niet bij. Dreigde er na die staken nog gevaar? Zwaarmoedige gedachten. Eerst maar een kopje warme melk en dan lekker onder de wol.

’s Nachts in bed, luisteren naar het tikken op het raam.

De wanhoop nabij

25-03-2023 F. Gisterenavond had ik me weer eens voor de kijkbuis geïnstalleerd. Pim Fortuyn zou gezegd hebben: ‘Ik heb er zin an’. Het Nederlands elftal zou weer eens opdraven, altijd leuk. We moesten het wel opnemen tegen misschien wel de beste spelers van de wereld, maar in je hoofd voel je je als Nederlander onoverwinnelijk, wie de tegenstanders ook mogen zijn. Ik verheugde me al op een fantastische Xavi Simons. Je ziet dat hij aan de bal slimme keuzes maakt. In de Nederlandse competitie heeft hij al vele mooie staaltjes voetbalvernuft laten zien. Kom maar op! We lusten jullie rauw!

De vlaggen van beide naties zijn uitgevoerd in dezelfde kleurenpracht, maar dan gekanteld. Ook rood wit en blauw, maar dan net weer even anders. Ook anders dan de geuzenvlag van onze stoere voederboeren. Je begint je zo langzamerhand wel af te vragen hoeveel variaties er op het thema oranje, blanje, bleu te maken zijn.

De 2e minuut, klabang, 1-0. Voor de duidelijkheid, niet voor ons. Laat dat even op je inwerken. Je kon het zien aankomen. De verdediging, totaal geen vertrouwen. Dat inspiratieloze naar elkaar overtuiken was gewoon tenenkrommend. We hadden echt geen schijn van kans. En dan had sterspeler Kylian Mbappé zich er nog niet eens mee bemoeid. Die vernedering kwam later. Een loopactie, een geweldige pass achter de verdediging en goal, 2-0. Daarna werd het ook nog 3- en 4-0. Als kers op de taart, de gemiste penalty van Memphis Depay. Ook debutant Xavi Simons kon het tij niet keren. Coachje Koeman had zich zijn rentree heel anders voorgesteld. Verschillende spelers waren door de griep geveld of stonden bloot aan blessureleed of hadden een schorsing aan hun broek. Er moest dus geïmproviseerd worden. Roeien met de riemen die je in luttele seconden uit handen worden geslagen. Hup, niet klagen, altijd positief blijven, het veld op, met rechte rug, het trotse hoofd geheven.

En dan kei- en keihard in de Franse messen lopen. Ik werd er mistroostig van en besloot om maar wat te gaan zappen en kwam uit bij een eerder opgenomen 2Doc uitzending over Groningse gaswinningsvelden en verzakt huizenleed. De conclusie van de enquêtecommissie was kraakhelder, de belangen van de Groningers waren compleet genegeerd. Winstbejag stond boven menselijk belang. Verzakkingslachtoffers deden een boekje open. Mijn maag draaide ervan om.

Een wat oudere man, voor de gelegenheid eens in zijn zondagse pak gestoken, vertelde emotioneel dat hij fantaseerde over bommen en een dik touw. Van hem hoefde het niet meer.

Een moeder die vertelde over haar dochtertje die van haar op haar bed moest slapen. Zelf sliep ze in de onveilige kinderkamer om te voorkomen dat de dikke balken het dochtertje zouden verpletteren.

Het wachten is op de eerste verzakkingsdode. Het is net Russisch roulette. Die lieve mensen kunnen nergens heen. En dat al jarenlang, dag in dag uit, nacht in nacht uit. De huizen zijn onverkoopbaar en rijp voor de sloop. Besturende schuldenaren plengen dikke krokodillentranen. Er worden toezeggingen gedaan, excuses gepreveld, maar daden, ho maar.

Er kwam een man aan het woord die vertelde dat hij bezoek had gehad van een stelletje Zuidas-advocaten. Ze hadden samen de scheuren en de enorme versterkingsbalken geïnspecteerd.

‘Weet u het wel zeker dat dit allemaal door de aardbevingen is gekomen? Misschien heeft u wel een blindganger uit WO-II in de kelder liggen, die tot ontploffing is gekomen.’

De man hapte naar adem en had er geen woorden voor. ‘Dat soort onverschilligheid maakt je razend’, zei hij, terwijl hij toch bekend staat als een zachtmoedig en redelijk mens.

Kortom, een treurig treurbuisavondje. Samenvattend: de wanhoop nabij.

Vandaag, toch weer goedgemutst.

Het was me al eerder opgevallen dat, hoe vol een vuilniszak ook is, er altijd nog afval bij gepropt kan worden. Het lijkt wel oneindig. Hetzelfde, maar dan omgekeerd, geldt voor een tube tandpasta. Eigenlijk al leeg, maar door er serieus aan te zuigen blijft de tandpasta maar tot ons komen. Hoelang zou je nog kunnen rijden op een lege accu? Heb je dat al eens geprobeerd?

En dan was er vanmorgen ook nog eens post van mijn pensioenclub. Oh, jee, wat nu weer?! Een verhoging van 12,5 %! Halleluja! Jezus leeft! Genoeg mag dan wel genoeg zijn, maar het kan altijd beter!

Ongeveer hetzelfde zullen de aandeelhouders van SHELL en ExxonMobile gedacht hebben.

De aandoening

29-03-2023 F. Ik heb een aandoening. Ik lijd aan zelfoverschatting. Ik zou uren kunnen vertellen over momenten waarop ik heel naïef op het gevaar ben afgestapt, om er vervolgens achter te komen dat de wal geen zin had om het schip met zachte hand te keren. Daarna, wonden likken, en weer door. Het is een vervelende aandoening. Ik lijk ook niet te willen leren van eerdere gebeurtenissen. Het zal wel iets erfelijks zijn. ‘Nature’ boven ‘Nurture’.

Na het zien van een Tarzan film leek het me als kind een goed idee om van een hele hoge trap af te springen. In mijn verbeelding moest dat zonder meer mogelijk zijn. Afijn, ik zal je de details besparen maar het was die dag geen heel fijne dag. Het mag een wonder heten, niets gebroken, maar overal hevige pijn en diepe schaaf- en snijwonden.

Als jonge vader nam ik mijn kinderen vaak mee naar de dierentuin. Heerlijk rondwandelen door fraai aangelegde tuinen, overal mooie planten en waar je ook keek exotische dieren. In de pauze een lekker patatje met mayo, kroketje erbij, frikadelletje speciaal en zakken met chips en bakken vol met ijs. Ik begin me wel af te vragen waar ik dat fantastisch figuurtje toch aan te danken heb.

Er is een dierentuin waar je heel dicht bij de leeuwen kunt komen. Welke, dat ben ik vergeten. Tussen jou en de leeuw, alleen nog maar een dikke glazen wand. Je kunt er met je neus tegenaan gaan staan zodat het op de foto net lijkt alsof je de leeuwenadem kunt opsnuiven. De meeste leeuwen liggen wat te soezen en negeren de commotie van ouders en kinderen die soms, heel irritant, tegen de ruit aan gaan slaan of hard beginnen te roepen in de hoop op wat leven in de brouwerij. Tevergeefs.

FF snel een weetje tussendoor. Er bestaat een truc om ze wakker en alert te krijgen, maar dan moeten ze je wel kunnen horen: 'graspollen scheuren'. Bij het horen van dat geluid springen ze in het gelid en loeren scherp in de richting van het geluid, waar ze een grazende zebra of impala vermoeden.

Je moet weten, ik heb als kind gejudood. Niet heel geweldig, maar vond het toch leuk om te doen. Ik ben gestopt bij de halve groene band.

Toen ik daar zo bij die glazen wand stond, kwam er een spontane gedachte bij me op. Zou het mogelijk zijn om zo'n leeuw in een judohoudgreep vast te pakken? Ik keek eens goed en die leeuwin daar rechts, daarvan wist ik het zeker, dat moet mogelijk zijn. In werkelijkheid heb je natuurlijk geen schijn van kans. Ik geef je een fractie van een seconde. Maar dat eerste gevoel van 'Het kan! Waar wacht je nog op! Gaan!' is bij mij heel sterk ontwikkeld. Heel vervelend en dwingend. Waarom dat zo is, ik heb geen flauw idee. De meeste mensen schrikken terug van het idee alleen al, maar door mijn aandoening overschat ik mijn kansen en denk, waarom ook niet! Op dat soort momenten geloof ik ook echt dat ik het er zonder kleerscheuren vanaf zal kunnen brengen.

Ik heb ook terugkerende dromen met een soortgelijk thema. Ik sta achter de coulissen te wachten en besef dat het moment gekomen is om het toneel op te gaan. In de zaal voor me zitten honderden mensen met grote verwachtingen ademloos te wachten op al het prachtigs wat ik ze zal gaan voorschotelen. Het doek gaat open en ik doe een stap naar voren. Op dat moment nog zelfverzekerd en geen spoor twijfel. Het applaus zwelt aan. En dan, stilte. Vervolgens het indalende besef dat ik geen flauw idee heb waarom ik daar zo in m'n eentje op dat toneel sta, heb geen tekst en overal om me heen vragende blikken.

Ik lees dat Rusland tactische kernraketten in Belarus gaat plaatsen. 'Kom maar op!' is de eerste gedachte die bij me naar boven komt. Een gevaarlijke gedachte. Een kat in het nauw maakt rare sprongen. Wat zal de nucleaire kernkat doen opspringen? Vast niet het geluid van een grazende koedoe. 'Rustig maar! Geen paniek! Dat durft hij toch niet! En wanneer hij het toch doet, dan wacht hem de oppermachtige NAVO-furie!'

Het heeft er alle schijn van dat ik niet de enige ben die last heeft van de aandoening.

De klassieker van tegenwoordig

07-04-2023 L. Afgelopen woensdag was er de klassieker Feyenoord-Ajax. Deze verliep nogal rumoerig. De wedstrijd moest al stilgelegd worden in de eerste minuten door een gigantische rookbom en na een uur was er een incident tussen spelers op het veld. Daarbij werd de Ajacied Klaassen aan het hoofd geraakt door een aansteker die uit het publiek was gegooid.

De wedstrijden tussen Ajax en Feyenoord zijn mijn hele leven al 'klassiekers' geweest. In vroeger dagen zag ik de zwart-wit samenvattingen. Het publiek stond juichend langs de zijlijn en op het veld werd de eeuwige strijd tussen beide clubs uitgevochten.

Feyenoord had bijvoorbeeld het bikkelharde verdedigingsduo Rinus Israël (IJzeren Rinus) en Theo Laseroms (Theo de tank) en die kwam je niet zomaar voorbij. Er werd uitgedeeld en er werd geïncasseerd, dat was sport en zo werd het gespeeld. Ajax zette daar dan weer 'de Nees' tegenover (Johan Neeskens), een even bikkelharde middenvelder en had ook de beschikking over Wim Suurbier die eens met een 'vliegende schaar' het onderbeen van een tegenstander brak.

Er werd niet gezeurd. Na een overtreding stond het slachtoffer weer op en speelde verder.

Nou ja, die tegenstander van Wim Suurbier dus niet, maar dat was een uitzondering.

Na de wedstrijd kwam het publiek het veld op, gooide iedereen zijn hoed in de lucht en dan werden de helden op de schouders van het veld gedragen.

Inmiddels zijn we twee generaties verder en is het voetbal danig veranderd. Voetbalsupporters aan de zijlijn kan niet meer. Dolgedraaid door alcohol en drugs slaan deze supporters dan hun eigen spelers neer.

Nu is dat niet zo moeilijk, want de profvoetballers van 2023 kunnen niet veel hebben. Bij een lichte aanraking gaan ze knock-out en sterven ze als zwanen. Gelukkig herstellen ze spontaan en binnen enkele seconden, wanneer ze de vrije trap hebben gekregen en/of de tegenstander de gele kaart.

Er is helemaal geen lol meer aan het voetbal. Je hoopt op een mooie pot met spektakel en veel doelpunten, maar je zit anderhalf uur naar een stel jankende kleuters te kijken.

Tijdens deze wedstrijd waren er weer spelers van Ajax en Feyenoord volop over elkaar en naar elkaar aan het janken, toen iemand uit het publiek een aansteker gooide die dus terecht kwam op het hoofd van Davy Klaassen.

Hij liep gewoon door, er was eigenlijk niet veel aan de hand, maar hij voelde wel dat hij ergens door was geraakt. Hij greep even naar zijn achterhoofd en merkte toen dat er bloed op zijn hand zat. Hij had bloed!!! Hij viel direct neer, want als je bloed hebt, dan ben je serieus gewond.

Als mijn zoontje van vier vroeger bloed had, dan kreeg hij een gekleurde pleister. Davy Klaassen zou daar echter nu niets aan hebben, want hij lag als bewusteloos op het veld.

De wedstrijd werd gestaakt. Er was een ernstige aanslag gepleegd. De spelers verdwenen naar de kleedkamer met een groggy acterende Klaassen in hun midden.

Na een half uur werd de wedstrijd weer hervat en ook Davy Klaassen kwam weer het veld op. Wat een karaktermens! Niet klein te krijgen. Maar na twee minuten ging Davy Klaassen weer zitten. Hij was niet meer in staat om verder te spelen. Helemaal beduusd van de zware blessure die hij had opgelopen, moest hij op een draagbaar het veld verlaten.

Niet op de schouders van de voetbalfans, maar op een draagbaar. Die tijden zijn veranderd.

Theo de tank en vliegende schaar Suurbier zijn inmiddels overleden. Ze hoeven dit in ieder geval niet meer mee te maken. IJzeren Rinus en de Nees leven nog. De helden van de Klassiekers! Namens alle echte voetbalsupporters bied ik hen mijn verontschuldiging aan voor de supporters en de voetballers van tegenwoordig.

Genieten met een zwarte rand

17-04-2023 L. We hebben afgesproken dat we schrijven over de dingen die ons bezighouden. Dat kan van alles zijn. Bij mij is er op dit moment helaas maar één ding.

Verleden week meldde mijn broer zich met vreselijk nieuws. Bij zijn vrouw is uitgezaaide longkanker vastgesteld. Ze zitten nog midden in de fase dat er allerlei onderzoeken worden gedaan om de aard van de tumor vast te stellen. Misschien is er nog een gerichte behandeling mogelijk. Maar het ziet er toch somber uit.

Het is verbijsterend snel gegaan. Twee weken geleden wisten ze nog van niets en maakten ze plannen voor hun komende vakantie. Hoe kan het leven zich opeens draaien.

Ik zit met machteloosheid omdat ik een paar honderd kilometer ver weg woon en niet even naar mijn broer kan rijden om een arm om hem heen te slaan.

Ik zit ook met een schaamte, want op het moment dat mijn broer de meest asgrijze periode van zijn leven doormaakt, breekt hier eindelijk na maanden de zon door. De planten schieten groen uit de grond. De vissen in de vijver koesteren zich aan het warme oppervlak van het water. De kippen scharrelen tevreden in het gras hun kostje bij elkaar.

We zijn bezig met ons project om een dagbesteding met horeca op te zetten en dat is nu in een gevorderd stadium. We genieten van het mooi maken van de tuin.

Alles is zonnig, vredig en mooi.

Maar hoe kun je genieten als je broer en schoonzus dit moeten meemaken. Mijn gedachten dwalen steeds af. Het is genieten met een zwarte rand.

En dan probeer ik het allemaal weg te rationaliseren, maar dat lukt niet goed.

Wat kan ik doen, anders dan mijn broer bellen en zeggen dat hij niet alleen is. Er is een draad van 200 km lang en die kan niet doorgesneden worden.

Ik besef me dat dit ons allemaal kan overkomen. Inge heeft al enige tijd een hardnekkig hoestje.

Toch maar even naar de dokter. Ik word er hypochondrisch van en houd me voor dat het statistisch gezien eigenlijk niet mogelijk is om binnen een paar weken te horen dat zowel je schoonzus als je vrouw die gevreesde aandoening heeft.

Maar ja, houdt de natuur zich aan statistieken?

De eindigheid van alles komt ook onthutsend dichtbij. Voor mijn schoonzus en daarmee voor mijn broer, maar ook voor mij en voor iedereen.

Er telt eigenlijk maar één ding en dat is vandaag. Iedereen heeft alleen vandaag. Gisteren is voorbij en alleen nog maar geschiedenis. Een herinnering die langzaam zal vervagen en uiteindelijk voorgoed verdwenen zal zijn.

Morgen bestaat zelfs helemaal niet en zijn slechts plannen in je hoofd. Je weet pas wat daar van terecht komt als het vandaag is. En daarna is het gisteren en zal het alsnog vervagen.

Alleen vandaag telt. Voor mijn broer als hij aan het bed van zijn vrouw zit. Voor mij als ik geniet van het mooie om mij heen. Mijn genieten doet mijn broer niet tekort. Al is het genieten met een zwarte rand.

Alleen vandaag telt. Maak er wat van! Geniet.

De fontein

20-04-2023 F. Gisteren was het een mooie dag. Volop zon, een goed humeur en een lunchafspraak met een aardige Libanese vriend, die ik al zo'n 30 jaar ken.

Het was ongeveer 12 uur. We hadden afgesproken in Amelisweerd. De weg er naar toe was al een feest. Ik genoot van de fraaie architectuur van de majestueuze huizen rond het Wilhelmina park. Parken zijn sowieso mijn favoriete plekken op aarde, waar rustig genieten en verdraagzaamheid de boventoon voeren.

In de zon rond het watertje overal mensen op het gras, alleen of in groepjes. Ook stelletjes die elkaar lieve woordjes in verwachtingvolle oren fluisteren. Midden in het kleine watertje staat een fontein meters hoog water naar boven te spuiten. Ik parkeerde de scooter en liet alles op me inwerken. Die fontein lijkt in al zijn pracht echt te bestaan, maar je beseft dat wat je ziet en als fontein aanmerkt niet concreet vastgepakt kan worden. Dat is nou net het wezen van een fontein, die continue verandering. Net als een bergbeekje, maar dan niet naar het laagste punt meanderend, maar in een stevige straal verticaal omhoog gericht.

Ook het geluksgevoel kan de hele dag om je heen hangen en de hoedanigheid aannemen van een continue aanwezigheid, maar net als de fontein, toch vliedend en onaanraakbaar. Ik zag het zonlicht weerkaatsen op het gras en een vader een klein kind met veel geduld de eerste kneepjes van het fietsen bijbrengen. En bomen, altijd weer die bomen.

Aangekomen bij het pannenkoekrestaurant Theehuis Rhijnauwen. Er was aan de rand van het water gelukkig nog een tafeltje vrij. Het waaide stevig, maar door de warmte van de zon was het toch heel goed te doen. Er stond een flinke stroming in de Kromme Rijn. Door de wind ontstonden er onrustige kopjes op het water. Gelukkig zaten we aan land en hoefden we niet in een kano tegen natuurkrachten op te boksen.

Het gesprek was zoals vanouds gezellig en we wisselden nieuwtjes uit over dit en over dat en over deze als ook over gene. Leuke weetjes maar ook minder leuke. We hadden het ook even over geluk. Hij vertelde dat hij het gelukkigst was op die momenten waarop zijn verwachtingen overtroffen werden. Hij memoreerde een dag met familie en vrienden, ook hier in Amelisweerd. 'Alles viel toen op zijn plaats' zei hij, 'de mensen, de ontspannenheid, heerlijk koel biertje erbij en in de verte gezapige koeien in de wei.' Hij heeft de gave om prachtig te kunnen vertellen. Ik heb hem meer dan eens aangemoedigd om eens wat op papier te zetten. Tot nu toe tevergeefs.

Ik was het niet van plan, maar toen hij een pannenkoek bestelde kon ik natuurlijk niet achterblijven. Even later zaten we heerlijk te smullen. Ik wilde afrekenen, maar hij harkte de nota naar zich toe, met de opmerking dat hij me wilde trakteren omdat hij binnenkort jarig was. Oké, prima! Gefeliciteerd!

We toerden huiswaarts. Ik was van plan om voor het huis in de zon een boek te gaan lezen en hij ging nog wat werken in zijn volkstuintje. Thuisgekomen was er nog volop zon. De wind was gaan liggen. Ik had me met boek en drankje geïnstalleerd en begon te lezen. Maar na een paar bladzijden sloot ik mijn ogen en liet me koesteren door de warmte van de zon. Voor de zekerheid me toch even met factor 30 ingesmeerd.

Bij de burens brak de hel los van een kinderfeestje. Opgewonden kinderkeelklanken die samenbundelden in de voortuin om daarna ijl te vervliegen in de wijk.

's Avonds onderuitgezakt op de bank naar de Champions League wedstrijd tussen Bayern München en Manchester City gekeken. Niet erg spannend maar toch genieten geblazen.

Ik kon tevreden de binnenkant van mijn ogen gaan bekijken. Wat een topdag!

Een wit vel papier

22-04-2023 F. ‘Als je een vel wit papier hebt en kleurpotloden en je doet niks, dan kan het altijd nog een mooie tekening worden.’ Mooie uitspraak van Theo Maassen.

Schrijvers kunnen blokkeren van een wit vel papier. Dat zal waarschijnlijk iets te maken hebben met overspannen verwachtingen. En met de confrontatie met de realiteit.

De verwoestende teleurstelling na het initiële creatieve enthousiasme kan pijnlijk zijn, zo pijnlijk zelfs dat je in de spiegel kijkt en je je oprecht de vraag stelt ‘Waarom toch?’ en daar dan geen goed antwoord op weten. Je kunt op zulke momenten maar beter iets anders gaan doen en het is aan te raden om het grootse meesterwerk dan maar even met rust te laten. De broertjes teleurstelling en zwartgalligheid zijn onaangekondigd binnen komen vallen en nemen zonder iets te vragen naast je plaats aan de bar om je te omhelzen als ware het je grootste vrienden. Nee, natuurlijk bak je er weer niets van, wat heb je toch in je hoofd gehaald!

Mijn moeder voegde me ooit eens toe: ‘Wat moet jij nou met verf en kwasten, dat kan je toch helemaal niet?’ Deze opvoedkundige aanwijzing heeft er flink ingehakt en heeft zich vanaf dat moment een plaatsje in mijn wezen weten te veroveren. Ontmoediging en zelfafwijzing liggen altijd op de loer. Ja beste mensen, dit wordt geen vrolijk stukje.

Ik vroeg wat geluk was en kreeg als antwoord: ‘Geluk is een indicatie voor dat wat belangrijk voor je is.’ Natuurlijk voel je geluk bij dat wat belangrijk voor je is, maar is ongeluk dat dan ook niet? Zijn de dingen van waarde ook niet de dingen die je pijn kunnen doen? Juist die dingen zou ik zeggen. Iemand die je niet hoog acht, niet respecteert, of liefhebt die kan je geen pijn doen, althans niet in die mate.

Ik zou niet willen beweren dat mensen die je liefhebt je alleen maar pijn willen doen, dat zou raar zijn. Wanneer liefde onvoorwaardelijk is dan ervaar je commentaar op wat je doet niet als afbrekend. Ik had ooit eens een neefje van 10 te logeren. Hij moest in een kamertje gaan slapen waar ik wel eens schilderde. Overal stonden schilderijen. Ook een aantal enge koppen. Ik zei: ‘Ik draai ze maar even om. Sommige mensen vinden ze nogal eng.’ Hij keek me peinzend aan en zei toen: ‘Ik vind ze niet zo zeer eng, maar

wel helemaal mislukt.’ We moesten er allebei heel hard om lachen. Ik denk er nog vaak aan terug. Opperste kinderlijke eerlijkheid. Geen greintje boosaardigheid. Zijn vriendelijk commentaar heeft me gesteund om vooral door te gaan, mislukking of niet.

Creativiteit heeft alle kenmerken in zich om op je bek te gaan en door venijnig commentaar moedeloos af te haken. De geïnternaliseerde stemmetjes zijn nooit te beroerd om hun verwoestende werk te verrichten, net als Waldorf en Stadler, de 2 chagrijnige mannetjes uit de Muppet show. Na jaren van maar doorploeteren herken ik de stemmetjes en schrik er nog wel even van, maar laat me er toch niet meer door uit het veld slaan.

Op dit moment werk ik aan een heuse roman. Een hele onderneming. Ik vind het doodeng om mensen er iets van te laten lezen. Ik heb zelfs eventjes overwogen om na jaren van noeste arbeid, zweten en zwoegen het maar door de figuurlijke plee te spoelen of de hele boel maar in de hens te steken. Het helpt om deze stukjes te delen. Zo draagt alles bij om me kwetsbaar op te stellen, *for better or for worse*. Je moet maar zo denken: 'In de akkers van kwetsbaarheid groeien de mooiste bloemen'.

Naast kwetsbaarheid is weerbaarheid ook van belang, *resilience* in het Engels. Veerkracht zou een betere vertaling zijn. Na een val opstaan en weer doorgaan en je niet van de wijs laten brengen. En natuurlijk ook een beetje minder belachelijke verwachtingen koesteren.

Ik zeg: 'Kom op, pak dat witte vel papier en ga lekker met die kleurpotloden aan de slag. Wie weet buigen al die onrealistische verwachtingen wel om in een fantastische realiteit. Niets doen kan altijd nog.'

De week van de poëzie

23-04-2023 L. Ik kan niet zeggen dat 2023 het meest rustige jaar van mijn bestaan is. En dan doet deze periode daar nog eens een schepje bovenop.

In het persoonlijke vlak zijn er donkere wolken, maar ook weer spannende en leuke uitdagingen.

Als ik naar mijn provincie Groningen kijk dan zie ik het leed van de ongecompenseerde aardbevingsschade-slachtoffers en de mateloze arrogantie van de landelijke politiek. De schaamte voorbij.

Kijk ik wat verder weg, dan zie ik een wereld op drift. Miljoenen mensen proberen asiel te zoeken, geef ze eens ongelijk. Volslagen geestelijk gestoorden zijn aan de macht en schieten complete steden plat.

Maar ook op andere manieren wordt er oorlog gevoerd, bijvoorbeeld door het verspreiden van desinformatie en artificiële intelligentie die ons (helaas) uitstekend kan manipuleren.

En als ik dan verder uitzoem en in een satelliet rond de aarde zweef, dan zie ik hoe de mensheid als een soort schimmel deze aarde en zichzelf naar de verdommenis helpt. Diersoorten sterven uit en klimaten warmen op. Het is alsof ik er draaiend midden in sta en dingen zie die ik niet wil, waar ik ook kijk.

In deze draaikolk van emoties krijg ik dan de neiging om een gedicht te maken.

Nu is er één probleem. Ik kan namelijk helemaal niet dichten. Ik heb het vroeger wel geprobeerd en er zitten zelfs nog wel gedichten van mij in de lichtbruine multomap, maar als ik die doorblader dan brengen die niet het wow-gevoel dat een gedicht je kan bezorgen. Het is meer een au-gevoel.

Ik heb vroeger mijn gedichten zelfs nog eens gestuurd naar de bekende schrijver Simon Carmiggelt.

Op zich was dat niet vreemd, want we waren collega's. Ik was krantenbezorger bij Het Parool waar hij zijn dagelijkse column in schreef. Hij reageerde mild en vond sommige gedichtjes wel wat humoristisch. Maar daar bleef het bij. Hij heeft zich niet ingespannen voor een mij toekomstende beurs op dat gebied.

Maar we moeten wat. We moeten tegenwicht brengen tegen al het emotionele geweld dat ons omringt. Ik heb daarom Fred gebeld en voorgesteld om 'de week van de poëzie' te maken.

Na wat aarzelingen ('nee, je hoeft niet zelf gedichten te gaan schrijven, je kunt ook over gedichten schrijven') ging hij akkoord en dus kunnen we los.

Bij dichten draait het om gevoel. Ik ben een schrijver en dan draait het om het verhaal.
En als een schrijver gaat dichten, dan krijg je zo iets:

Soms knijp ik in mijn arm
Om te voelen of het echt is
Ik voel niets
Het is echt
Een hersenbloeding

Van mijn hand

26-04-2023 F. Als jongeling verkeerde ik zo nu en dan met de poëzie. Van concreet naar abstract, van specifiek naar universeel. Het waaierte werkelijk alle kanten op, als een koele bries op een warme zomerdag of als een broeierig vette walm op een schone frisse lentedag.

Er moest wel wat aan de hand zijn wilde mijn dichtader van zich doen spreken. Eindeloos gepuzzel van een woordje hier en een zuchtje daar. Ik ben eens door wat oude schriftjes gegaan. In het sleepnet doken 3 gedichten op die ik rond 1980 aan het papier heb toevertrouwd.

*Samen
de zon zien
ondergaan*

*Verbinden
de avond met de nacht
het tevreden avondrood*

*Vier brandende ogen en een hond
kwispelend
rondom de oude vijver*

*Matte vogel vlieg
gebroken vleugels
nu niet meer*

*Een open oceaan
een rots
om uit te rusten*

*Zonder meer te willen
als vanzelfsprekend de liefde*

Te ver nabij

*Vertel me niets liever lieve buik
dan je knorrende geluidjes*

Een aantal jaren geleden alweer liet ik wat gedichten van mijn hand aan Jody lezen. Door haar verbaasde enthousiasme gestreeld heb ik haar over een periode van enkele weken elke dag een

poëtisch stukje toegestuurd, soms een gedicht, soms een fraai verwoorde gedachte. Dat was het startsein voor langere stukjes die ik op dit moment verwerk tot een lang verhaal, de exercitie waar ik waarschijnlijk tot aan mijn pensioen mee bezig zal zijn. En dan ook nog ons schrijfproject. Waar gaat het toch allemaal naar toe! Op het revalidatiecentrum word ik al als 'de schrijver' aangesproken. Nou, als zij dat zo zien dan zal het wel zo zijn. Fred, de schrijver, wie had dat kunnen bevroeden!

Voor vermiste solisten

27 -04-2023 L. Eén van mijn favoriete dichters vroeger was is Lévi Weemoedt. Vooral ook vanwege de humor die hij in zijn gedichten weeft. In een emotionele bui, omdat ik wist dat zij onbereikbaar ver weg was, imiteerde ik hem waarbij ik de titel opdroeg aan mijn voorbeeld.

Levi Weemoedt:

Vlaardingsroem

*Geen haringbuis, geen kotter en geen botter
geen logger en geen stoomfiets, ach! geen fluit
zag ik vanavond op de stroom.*

*'k Zat aan de Doodsrivier. Slechts een condoom
dreef goedgemutst het zeegat uit.*

Leo Koenen:

Weemoed in spijkerbroek

*Wenend liep ik over de minigolfbaan
Stromen tranen over mijn wangen
Om jou, Marijke, en het wilde verlangen
Om eindelijk een hole-in-one te slaan*

Dichten gaat bij mij over emoties. Ik studeerde Geneeskunde, maar het was eigenlijk niet de studie van mijn passie. Het vele saaie leerwerk, het rijtjes stampen was niets voor mij. En zo kwam het dat ik op de avond vóór een examen boven het boek hing en wist dat ik dat examen nooit, maar dan ook helemaal nooit, zou gaan halen. Toen besloot ik definitief om met de studie te stoppen.

Ik heb de studie uiteindelijk wel afgemaakt en ook door dat examen heb ik me geworsteld, maar op die avond was ik echt gestopt en schreef ik onderstaand gedicht in die emotie. Het is een sonnet!!

Voor vermiste solisten

*Ik heb me heel stil afgewend
Maar niemand heeft door
Dat ik met zingen gestopt ben
Een eenling in het koor*

*Er is niemand die naar me wijst
En roept: Hij verdomt het
Waarom doet de dirigent niets
Schiet op, straks verstomt het*

*Ze zitten in hun zwarte jasjes
En vinden het een mooi gehoor
In de pauze doen ze hun plasjes*

*Of staan voor de koffie te dringen
Ik ben stil, ik weet dat ik stoor
Als ik nu ineens ga zingen*

Het ultieme gedicht

29-04-2023 L. Het lijkt me leuk om de Week van de Poëzie af te sluiten met het ultieme gedicht. Zeker, er zijn veel hele goede dichters, en Fred trommelt in dat orkest best wel aardig mee, maar het gaat nu om het ultieme gedicht. Het gedicht dat alles omvat en alles zegt, waardoor geen andere gedichten meer nodig zijn. Ik schrijf haar vandaag, want uiteraard is het ultieme gedicht vrouwelijk.

Het allerbelangrijkste is het onderwerp en daarover kan geen discussie zijn: Dat is 'liefde'.

Liefde is de energie van het universum, de energie waar alles om draait.

Ieder mens wordt blanco en met liefde geboren. Sommigen hebben de pech dat dat ze in omstandigheden opgroeien waardoor liefde voor hen een lastig begrip is. Anderen missen een stofje in de hersens waardoor de liefde niet helemaal lekker functioneert.

Er zijn dus mensen die worstelen met liefde. We moeten liefdevol zijn naar deze pechvogels.

Als je de verkrachter van je dochter en de moordenaar van je vader in liefde kunt vergeven, dan ben je verlicht. Dan zeg je tegen het executiepeleton dat aanlegt: 'Ik houd van jullie'. Zelf zou ik de woorden wat lastig mijn strot uitkrijgen, maar ik moet dan ook nog een paar keer incarneren voor ik zover ben.

Het onderwerp is dus liefde. En dan de ultieme vorm. Welk metrum en welke klank hoort bij het ultieme gedicht. En welke stijl? Een sonnet of een haiku? Rijmt het ultieme gedicht?

Niets van dit al. Liefde laat zich niet in een stramen plaatsen. Het heeft ook zoveel verschillende uitingen. De vorm is niet belangrijk, als het maar liefde uitdraagt.

En hoe lang is het ultieme gedicht? Elk woord moet raak zijn. De kunst zit juist in het weglaten. Een beeld wordt niet gevormd door het steen dat overblijft, maar juist door het steen dat is afgehakt.

Laat je een stukje zitten, dan is het opeens een beeld met een rare bochel. En hak je weer teveel af, dan krijg je opmerkingen als 'het mist een arm' of 'er zit geen kop op'.

Het ultieme gedicht mag geen woord te weinig of te veel hebben.

Bovenstaande gewikt en gewogen, alles nog eens omgedraaid en de achterkant bekeken, kan ik u met trots het ultieme gedicht presenteren. Het heet: Liefde!

LIEFDE!

Het ultieme gedicht is ook nog eens het kortste gedicht!

En aan alle criticasters die het er niet mee eens zijn: Ook jullie heb ik lief!

Een goede buur

11-05-2023 F. Een goede buur is beter dan een verre vriend. Sorry Leo, maar dat is nu eenmaal de uitdrukking. Maar wat is een goede buur eigenlijk en waarom vinden we dat toch zo belangrijk?

Als eerste moet ik de ontwikkeling in de maatschappij noemen waarbij autonomie van het individu hoog in het vaandel staat. Dat gaat soms ver. Mensen voelen zich verloren, losgeslagen van de eens zo sterke collectieve verbondenheid, ondersteund door godsdienst en politieke verzuiling. Mensen gebruiken niet zelden een psychologisch schild tegen al het vermeende kwaad in de maatschappij en leunen op vertrouwelingen, zij die door de tijd heen hebben aangetoond niets kwaads in de zin te hebben. Van de onbekenden in de buurt ontwikkel je een voorlopige indruk die, hoewel niet in beton gegoten, dienstdoet als instrument om ruwweg te classificeren en te rangschikken voordat er overgegaan kan worden tot verder gaande hartelijkheid.

De bereidheid om je van je meer sociale kant te laten zien, de kant van verbondenheid varieert, per individu, per moment of omstandigheid. Soms heb je helemaal geen trek in al te welwillende buurtpraatjesmakers, terwijl er ook momenten zijn waarop je de aandrang om een praatje aan te knopen bijna niet kunt onderdrukken. Soms zit je even niet zo goed in je vel of is er privé van alles aan de hand waardoor je de luiken maar liever gesloten houdt, hoe hard er ook op de deur wordt gebonsd. Deze wispelturigheid maakt het lastig om te begrijpen wat er van een goede buur verwacht mag worden. Een verre vriend, ja dat is een makkie.

De meeste mensen willen graag een goede verstandhouding met hun burens alsook met de mensen uit de buurt. Kenmerken als vriendelijkheid, verdraagzaamheid en behulpzaamheid staan voor de goede buur hoog in het vaandel. Autonomie maakt voor even plaats voor gemeenschapszin. Vaak beperkt het collectiviteitsgevoel zich tot een select groepje dat over en weer bereid is om diensten aan te bieden dan wel af te nemen, of het nu gaat om hulp bij een (medische) noodgeval of delen van de huissleutel of een volle gereedschapskist. De initiële terughoudendheid en mogelijke argwaan maakt dan plaats voor beschikbaarheid, openheid en bereidwilligheid. Maar een goede buur, hoe goed de intenties ook mogen zijn, betekent nog geen vriendschap. Dat kan natuurlijk wel, maar het is geen vanzelfsprekendheid. Ik ken mensen die hun directe burens als vrienden beschouwen en af en toe samen eten en soms zelfs besluiten om samen een vakantie te boeken.

Dat brengt me bij het volgende punt, burenruzie en hinder. In het Burenrecht, onderdeel van het Burgerlijk Wetboek staan de regels opgesomd. Deze juridische bepalingen worden overigens alleen maar van stal gehaald wanneer burens er onderling niet uitkomen. Zo wordt het begrip 'hinder' in artikel 37 omschreven als:

'De eigenaar van een erf mag niet in een mate of op een wijze die volgens artikel 162 van Boek 6 onrechtmatig is, aan eigenaars van andere erven hinder toebrengen zoals door het verspreiden van rumoer, trillingen, stank, rook of gassen, door het onthouden van licht of lucht of door het ontnemen van steun.'

Hoe zou ik de ideale omgang met burens en mensen uit de buurt willen omschrijven? Ik ervaar soms een terughoudendheid om elkaar betekenisvol te willen ontmoeten. Dat betekenisvolle kenmerkt zich door een werkelijke belangstelling en betrokkenheid en blijft het contact niet beperkt tot een joviale kreet of verre armzwaai. De bereidheid tot werkelijk contact groeit wanneer er iets naars of gelukkigs is gebeurd, iets wat eenieder raakt zoals na een verschrikkelijk verkeersincident of het bereiken van de finale door het Nederlands elftal (het is lang geleden, maar valt niet uit te sluiten).

Niet iedereen staat overigens te trappelen om burens, laat staan een hele wijk, over de vloer te krijgen. Zoals gezegd de hang naar autonomie en de wens naar verbondenheid staan op gespannen voet. Ik schat in dat niet iedereen zich prettig voelt bij de gedachte om in een commune te leven, waarbij alles gedeeld wordt en Jan en Alleman op ieder gewenst moment maar in- en uitloopt.

Als visioen zie ik het beeld opdoemen van een Italiaans plein in de open lucht, waar burens aan lange tafels uitgebreid met elkaar zitten te eten en te drinken en bespreken wat ze interessant, betekenisvol of belangrijk vinden, waarbij kinderen op het plein rustig kunnen spelen en waarbij iedereen zich veilig en gezien voelt.

One moment in time

15-05-2023 F. Het is 14 mei, 17:00 uur. Een memorabel moment. De stemlokalen in Turkije zijn gesloten en Feyenoord gaat voor de landstitel. Erdogan zal de uitslag met samengeknepen billen tegemoet zien. Zowel club als politiek leider staan opgelijnd voor een spannende gebeurtenis. Feyenoord moet GA Eagles bedwingen en Erdogan zijn politieke opponent, een 74-jarige man met een veel te moeilijke naam, Kemal Kilicdaroglu.

De gang van zaken verplicht me om aan de treurbuis vast te kleven, maar gegijzeld door het heerlijke weer blijf ik in de zon en buig me over de roman 'De kaart en het gebied' van de Franse schrijver met de ook al zo ingewikkelde naam Michel Houellebecq, die laatst in het nieuws kwam als porno acteur. Ik beschouw het als literaire leerstof, maar beleef er ook plezier aan. Kijk het kan wel, leren en plezier hebben!

Maar ook dat boek schuif ik terzijde. Alle aandacht gaat uit naar David Bowie. Zijn Montreux concert uit 2002 is verslavend. Ik heb er zelfs een koptelefoon bij opgezet en zit in de voortuin en geef als een gestoorde met armen en voeten de maat aan. Vanaf een afstandje bezien zal het er raar uit hebben gezien, zeker met die rolstoel. 'Oppassen, die vent is niet lekker.' Maar gelukkig denken de voorbijgangers dat alleen maar en hoef ik niet uit te leggen dat Bowie mijn grote held is en ik op de klanken van zijn muziek weer even in gedachten terugweef naar de jaren 70 en 80.

Vanochtend een uitzending van WNL bekeken, waarin de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid opgetogen uit kwam leggen dat het vluchtelingenbeleid van alle kanten faalde, zowel de instroom, de (tijdelijke) opvang als ook de uitstroom. Het was allemaal totaal niet op orde, maar hij bleef met zijn enthousiaste kop er maar op hameren dat de sleutel in Europa lag en dat hij zijn best zou gaan doen om de politieke Europese leiders in beweging te krijgen. Doorsturen vanuit Nederland naar b.v. Denemarken is niet toegestaan met als reden dat het er in Denemarken nog beroerder voorstaat. Het is natuurlijk onbestaanbaar, maar een oplossing schuilt in het in elkaar laten donderen van wat we nu blijkbaar goed schijnen te doen.

Zou Erdogan het redden? De peilingen laten een lichte voorsprong voor de oppositie zien. Morgen, de uitslag. De aardbevingsramp en de uit de bocht vliegende inflatie zullen hem waarschijnlijk de das om doen. Enge man, met dictatoriale trekjes. Ik weet niets van die ander, je weet wel, die van die moeilijke naam. Misschien is dat ook wel een op macht beluste bejaarde, maar vanaf een afstandje bezien geniet hij toch de voorkeur. Hopelijk komt er een overtuigende overwinnaar uit de bus, met meer dan 50% van de stemmen, anders verwacht ik overal in Turkije, maar ook ver daarbuiten onrust en protesten.

Dadelijk met een warm bord op schoot maar naar de wedstrijd kijken. De overwinningsschaal is al binnengebracht, Feyenoord heeft aan een 1-1 of winst genoeg, dus kat in het bakkie. Zou je zeggen. Maandag op de Coolsingel de inhuldiging. Dat zal wel weer een hoop opeengepakt dronken gedoe opleveren.

Zal trainer Slot met stemverheffing als een dronken van Gaal uitkramen 'We zijn de beste! We zijn de sterkste! We zijn kampioen!' Ik hoop voor hem dat zijn vrouw de opnameknop niet heeft indruk. Dat soort beelden zijn achteraf toch wel een beetje gênant, zeker wanneer Slot op de goede afloop een flinke slok naar binnen heeft geklokt. Afijn, we zullen het wel zien. Toch goed van Feyenoord. Ze zijn de duidelijke winnaar. AJAX en PSV staan op ruime achterstand. Nu, Europa in. Ik meen gehoord te hebben dat Slot aanblijft. Maar dat weet je nooit in het voetbal. Spelers en trainers vallen bij bosjes voor het grote geld. Hij verdient nu zo'n slordige 2 miljoen per jaar, in Engeland het 5-voudige.

Het verdriet om het Nederlandse struikelen in de 1^e halve finale van het songfestival is beperkt gebleven. Het stelde teleur, zowel het liedje, de uitvoering als beide artiesten. Dan leg je je er al snel bij neer. Het songfestival suggereert dat het om zingen zou gaan, maar het is geworden tot een angstdroom uit Dante's Inferno. Duivelskoppen, zwoel kronkelende sirenes, freaks, weggelopen uit een instelling voor geestelijke gezondheidszorg, liggend opboksend tegen een imaginair geprojecteerd dak, gierende keelklanken, megalomaan kleurenspektakel, je hoeft echt geen MDMA te slikken om deze zaterdagavondnachtmerrie op juiste waarde te kunnen schatten.

Maar zoals gezegd eerst maar even een warm prakkie. Ik heb het eenvoudig gehouden, een Chineesje. Een combinatiegerecht met Nasi goreng, Foe Young Hai en Babi pangang. Vreemde woorden, maar na een aantal keren achter elkaar uitgesproken net zo vertrouwd als een broodje kaas.

Misschien een gouden tip voor het falende vluchtelingenbeleid. Wanneer je al dat falen maar vaak genoeg enthousiast blijft herhalen, voelt het vanzelf vertrouwd en verdampt het knellende gevoel van urgentie. Zo, ook weer opgelost.

Het leven gaat door

17-05-2023 L. Mijn schoonzusje is na een kort, maar zeer intens ziekbed overleden. Een paar dagen na de crematie ga ik weer terug naar huis, want het leven gaat door. Niet voor mijn schoonzusje, en zeker ook niet voor mijn broer, die zijn leven eveneens catastrofaal tot stilstand heeft zien komen. Alsof je tegen een boom rijdt, zeg maar. Maar ja, het leven gaat door. Ook mijn broer zal zich moeten herpakken, en krakend en steunend weer op gang moeten komen. Op dit moment weet hij absoluut niet hoe hij dat moet doen, want zijn leven is een groot zwart gat. Maar hij heeft er drie jaar voor om er achter te komen en het te doen. Dat heet een rouwproces.

Ik rijd op de A28 naar huis. Als ik inhaal, zie ik in mijn spiegel een Audi groter worden en zich aan mijn bumper vastkleven. Bij sommige mensen gaat het leven niet snel genoeg door. Zij willen als een bezetene naar hun eindbestemming toe. Mijn schoonzusje had dat niet, maar bereikte, onthaast, toch eerder dan de Audi-rijder haar eindbestemming. Helaas.

Ik doe mijn richtingaanwijzer uit naar rechts en wissel naar de rechterbaan. De Audi is al voorbij voor ik de andere baan volledig heb bereikt. Ik zwaai hem na.

Even later komt op de A28 het leven toch onverwacht even tot stilstand door een gekantelde vrachtwagen. Onderzoek heeft uitgewezen dat zeven van de tien gekantelde vrachtwagens worden veroorzaakt door recent overledenen die het niet kunnen hebben dat het leven zo eenvoudig doorgaat. De kans is dus groot dat mijn schoonzusje hier een statement heeft willen maken. Gelijk heeft ze. De vrachtwagenchauffeur is overigens met de schrik vrijgekomen, want mijn schoonzusje is niet haatdragend.

We staan stil op de A28. Er komen gedachten in mij op.

Waarom noem ik haar eigenlijk mijn schoonzusje en niet mijn schoonzus? We hebben het toch ook niet over ons zwagertje?

Als je er bij stil staat, dan is het raar dat het leven gewoon doorgaat.

Ik haal wat herinneringen op en sta even stil bij het verleden.

Haar paard was, na mijn broer, de grote liefde van mijn schoonzus. Indrukwekkend was hoe het paard naar de hospice werd gebracht en de twee afscheid van elkaar namen. Indrukwekkend ook de erehaag van paarden van de ruitersclub bij de kerk, die mijn schoonzus vervolgens escorteerden vanaf de kerk en nog even langs haar huis.

Maar dan gaat het leven weer door, zij het over één rijbaan en wat langzamer dan de gemiddelde Audi-rijder graag zou willen.

Ik kom thuis en wordt uitbundig begroet door mijn honden. Ik loop de gemeenschappelijke huiskamer in en daar zitten drie bewoners.

H. staat op en loopt met uitgestrekte hand op me af. 'Gecondoleerd, Leo', zegt hij.

C. kijkt me aan. Hij weet niet goed wat hij zeggen moet en zegt daarom hetzelfde als H.: 'gecondoleerd'.

M. zit op de bank. 'Gecontroleerd', doet hij slechthorend mee en vervolgt dan: 'Gaan we zo een visje halen?'

Want dat doen we altijd op woensdagmiddag.

'Om kwart voor twaalf sta ik voor je deur', zeg ik.

Het leven gaat door.

Stom dat het altijd zo moet gaan

18-05-2023 F. Een rukwind en daar ligt de gerimpelde graftak naast de tot op de grond overhellende bruingele varens, ergens diep in het grote enge bos. Hoog in de lucht, zware zwart wiekende vleugels, krak-krak-krak. De zon is aan het schemeren en de maan is op zoek naar het schitterende gouden jasje dat terloops om de halve sikkel wordt geslagen zodat de kou van de donkere nacht haar nu niet deren kan. De hangwang marmotten spoeden zich een weg naar het veilige hol, vossen vervolgen likkebaardend hun weg op zoek naar de nog nietsvermoedende lekkernijen.

Zo zal het gaan, zo is het altijd gegaan. De wolken ijlen naar het einde der tijden. Door het open raam, nerveuze jazzklanken, de puber die de haren recht legt en het puistenlandschap inspecteert. Een schoon shirt om de schouders en met lekker luchtje op frank en vrij de belofte van de donkere nacht tegemoet. Eerst nog zelfverzekerd, maar die bij het horen van de eerste klanken van '*Sex Machine*' toch de moed in de gepoetste schoenen voelt zakken.

Een laatste diepe Marlboro haal moet orde op zaken stellen. In de verte ruziën wilde eenden. Een sirene klinkt op in de nacht. Een jute zak met pasgeboren katjes zinkt weg in de diepe, donkere put. Op de terugweg, zachtjes '*both sides now*' van Joni Mitchell neuriënd. Wonderschoon. Goed dat zo iets nooit meer over zal gaan.

In zijn broekzak, vaders trouwring. Die van zijn moeder, op het dressoir naast de voor eeuwig brandende witte kaarsen. Vanmorgen zijn teen gestoten. De schoen knelt. Bij iedere stap, een pijscheut vanaf de voet tot net boven het scheenbeen.

Aan de wand, 'de zaaier' van Vincent van Gogh. Fel zonlicht, nog ongebooren leven. Prachtig helder en onheilspellend tegelijkertijd.

Vanuit de bomen, nerveuze mussen, schichtig draaiend met hun kleine, lieve vogelkopjes.

De seizoenen lossen elkaar af op hun schier eindeloze reis. Jaar in jaar uit. De boterhammen weer eens met een hagelbui versierd, puur natuurlijk. De betonnen Brintaklomp licht zwaar op de maag. Morgen maar weer gewoon thee met toast.

Al twee keer de bruine trui gebreid. Brintabeton dat zijn uitweg zoekt, om via het riool eindelijk in zee te belanden en bruin dobberend, gebroederlijk naast enkele eenzame lege plastic flessen zijn weg voltooit.

Op het strand, kirrende jongeren die op de klanken van *'Stairway to Heaven'* steeds zachter en dichter tegen elkaar aankruipen, steeds warmer en stiller, olie klokkend op het vuur van overmoed.

Lege flessen op het strand, een kampvuur dat nog lang nasmeult en een zacht licht verspreid. Achter de duinen een oranje zwaailicht dat behoedt voor al te grote verlokkingen van haar basalten kustlast. Golven in de kustlijn die als razenden hun kopjes breken.

Welkomslinten overal. De marathon is ten einde, het laatste restje koffie weggespoeld, de koeken gevuld, veilig achter glas. Gekleurde lampjes verlichten het verlaten strand en verschaffen het een vrolijkheid, een opluchting die het eigenlijk niet toekomt.

De fanfare trekt geruisloos verder, achter de grote grijze wiebelkont van een verloren olifant. De kangoeroe veert hoog over de verlaten velden.

Donkere onweersluchten omlijsten het nooit aflatende oorlogsgeraas. Omgeploegde karkassen, ooit hoopvol wachtend achter veilig gewaande glasgordijnen.

Honderden kilometers daarvandaan, kinderen met gespannen gezichtjes, het allerlaatste verhaaltje na het laatste verhaaltje, vlak voor het slapen gaan. De stomme eend werpt zich op tegen de malle fratsen van een lepe uil, die op het laatst een duwtje krijgt van Gompie, het vette varken die daardoor in de zuigende blubber ten onder dreigt te gaan. De reddende hand wordt geboden.

Zo zal het altijd gaan, steeds anders, maar eigenlijk toch ook weer hetzelfde, hetzelfde, hetzelfde, in een eindeloze gang van begin tot einde, van begin tot einde, van begin tot einde.

Ik hoor je. Je vindt dit alles stom. Het kan niet, het mag niet, maar toch. Je werpt de fraaie kont tegen de kribben en roept woedend dat je het niet begrijpt, dat je het niet wilt begrijpen.

Opeens toch ook weer die heldere lach. Adem zuigt de ijle avondlucht. Ogen die ogen in het verliefde vuur doen opvlammen.

Stom? Wie zal het zeggen?

Het hart verlangt, het gras verdort, de bloem valt af.

Oordelen (1)

23-05-2023 L. Mijn honden hebben een eigen ontlastingspatroon. Wanneer ik met ze ga wandelen, dan kromt Femke binnen enkele minuten haar rug en is dan van haar last af. Voor Alex ligt het heel anders. Hij moet het juiste plekje vinden en dat is zoeken, hoe nodig hij ook moet. Het is snuffelen, hier dan, nee toch maar niet, een metertje verder dan, ja hier, eerst zeven keer draaien, toch nog maar een metertje verder,

draaien weer, echt hier? nou vooruit, weer zeven keer draaien en dumpen maar.

De handeling is overigens volstrekt nutteloos, want alles verdwijnt direct in het hondenpoepzakje dat baasje bij zich heeft.

Maar vandaag was het anders. Femke ging, als gebruikelijk, weer direct in de houding, maar toen ik met mijn poepzakje kwam, lag er niets. Dat was vreemd. We liepen door en na een tijdje nam Femke haar houding weer aan. Poepzakje bij de hand. Weer niets. Doorlopen, houding aannemen en baasje foppen. Geen poep.

Toen ze voor de vierde keer ging zitten en ik vergeefs in het gras zocht of er misschien toch iets lag, kwam er een vrouw haar huis uit toen ik weer wegliep. 'Hé, opruimen', beval ze. Ik kreeg een tirade over me heen. Dat daar kinderen speelden, dat het gras gemaaid werd en er dan drollen in het rond vlogen, dat het bij wet verboden was om je hond buiten te laten poepen, dat het een enorme milieuverontreiniging was, dat je je hond kon leren om het in je eigen tuin te doen.

Ik stond haar even aan te horen en probeerde vergeefs uit te leggen hoe het zat, maar ze luisterde niet. Ik wenste haar daarom 'ook een prettige dag' en liep door. 'Vuile aso', kreeg ik in mijn rug geschreeuwd.

De rest van de wandeling speelde dat door mijn hoofd. De vrouw had gemeend iets te zien en daar een conclusie aan verbonden. In haar ogen was ik echt een aso. En dat terwijl ik de meest fanatieke poepruimer van het dorp ben.

Ze zou het tegen haar vriendinnen vertellen: die man met die herdershond en dat vuilnisbakkenras. Die laat altijd zijn honden hier voor de deur schijten. Vervolgens staat hij te lachen als je er iets van zegt. En laatst was er een bankstel in het bos gedumpt. Wel heel erg toevallig dat net de volgende dag Ikea bij hun nieuwe meubels stond uit te laden. En die vaten met chemisch afval die vorige maand waren gevonden? Ik zeg niets, maar voordat zij hier kwamen wonen was er niets aan de hand.

En vervolgens zou ik het hele dorp tegen me krijgen. Uiteindelijk moesten we gedwongen weer terugverhuizen naar het westen!

Ik liep te bedenken wat ik nu moest doen als ik daar weer door de straat zou lopen en één van de honden zou die plek kiezen voor de grote boodschap. Wanneer ik het zou opruimen, dan had ik verloren en dan zou zij denken dat het uitschelden van mensen een effectief middel was om ze op andere gedachten te brengen. Wanneer ik het niet zou opruimen, dan was ik inderdaad een aso. Maar ja, dat was ik toch al. En zij zat voor straf dan wel met de poep. Eigen schuld.

En vervolgens liep ik me weer te bedenken dat het natuurlijk bizar zou zijn als ik mijn gedrag zou laten beïnvloeden door een vrouw met een negatieve energie. Ik ruim altijd de poep van mijn honden op, waarom zou ik dat dan niet meer doen omdat een boze buurvrouw een verkeerde conclusie trekt. Dan ging ik mee in haar energie.

En nu maar hopen dat ze echt 'vuile aso' riep toen ik haar een prettige dag wenste en niet een of andere klankenreeks in Gronings dialect die daar erg op lijkt en die 'u ook een fantastische dag' betekent. Want dat zou betekenen dat ik een verkeerde conclusie had getrokken.

Samenwerken

29-05-2023 F. De Germaanse horde moest het tijdens gevechten meestal afleggen tegen de goed geoliede Romeinse vechtmachine. We kunnen ervan uitgaan dat een woeste Germaan op zichzelf niet onderdoet voor een gemiddelde legionair, maar in georganiseerd verband hebben de woestelingen niets in de melk te brokkelen. Het zat hem vooral in de strategie van het gecoördineerd samenwerken, vechten met beleid. Niet zoals barbaren, als dolle honden maar wild op de vijand afrennen, knotsen en schilden hoog opgeheven, de roodomrande ogen verwilderd in de oogkassen draaiend, vanwege de gisterenavond

inderhaast naar binnen geklokte mede, een alcoholische drank die gemaakt wordt door honing en water te vergisten.

Ik woon tegenover een lagere school, dus ik hoor dagelijks groepjes kinderen druk met elkaar praten over wie, wat, wanneer, bij wie, waar en waarom het spel op die manier gespeeld dient te worden. Van een formeeldemocratisch besluitvormingstraject is geen sprake. Wel is duidelijk dat er zich onder het kleine grut allerlei kleine Hittertjes bevinden. Zo'n groepje kinderen (voetvolk en machtige leider) marcheert mijn terrasje voorbij, totaal gebiologeerd door de woorden van de opgeschoten kleine Führer, nu nog zonder snor. De anderen gooien nog wel een suggestie op, maar hebben geen schijn van kans, niks ge-ja-maar of gehuilebalk. De hiërarchie is duidelijk en wordt door de leden van de kinderbende als heel natuurlijk ervaren. Zo niet, dan moet de afvallige maar naar een ander speeltuintje, zandbak of naar andere speelkameraadjes uit gaan kijken.

Wat zijn de definities en referenties wanneer we spreken over samenwerken? Samenwerken kan gedefinieerd worden als de gezamenlijk inzet om een bepaald doel te bereiken. Deze definitie bevat drie elementen, iets gezamenlijks (de sociale component), de inzet (activiteiten en taken, de projectmatige component) en het doel (de visie). Op alle drie de aspecten kan het gierend uit de klauwen lopen.

Laat ik deze referentie eens proberen concreet te maken aan de hand van een herkenbare gebeurtenis: De jaarlijkse familiedag. Op sommige wc-verjaardagskalenders staat de dag met vrolijk gekleurde hartjes omcirkeld. En daar gaat het eigenlijk al mis, bij dat kleine woordje 'sommige'. Er zijn ooms en tantes die bij de gedachte aan een familiedag alleen al in extase kunnen raken en er zijn er bij die natte angstzweetplekken van het okselklotsen voelen opwellen. Wat we met zekerheid kunnen vaststellen is dat er een bepaalde verdeling van enthousiasme onder de familieleden bestaat, waardoor er als vanzelf rollen ontstaan, variërend van enthousiaste voortrekkers (EV), passieve meelopers (PM) en tegenwerkers (TW). Kortom, er mag dan wel een duidelijk doel zijn, maar om nu te beweren dat het doel echt door eenieder gedragen en ondersteund wordt?

Deze verschillende rollen komen, of je het nu leuk vindt of niet, op een gegeven moment met elkaar in botsing. Daar valt niets tegen te doen. De voortrekkersrol klaagt over te weinig medewerking en de passievelingen en tegenwerkers balen van alle voorstellen en activiteiten die hen door de strot worden geduwd en kunnen niet wachten totdat het hele gedoe weer gauw voorbij zal zijn.

EV: Het lijkt wel alsof het mijn feestje is, waar jullie je voor hebben ingetekend, maar waar jullie blijkbaar geen moer voor willen doen. Ik voel me echt in de kou staan. En dat voor de zoveelste keer! En ik me maar als een idioot uit de naad werken! Beseffen jullie eigenlijk wel hoeveel werk het is!

PM: Moet je haar horen! Ze mag dan wel de oudste wezen, maar ze moet het niet te hoog in haar bol krijgen! Moeten we echt dat hele stuk door dat klote bos? En als het nou gaat regenen? Kunnen we dan ergens schuilen? Kan ik me ergens op mezelf terugtrekken? Ik word niet goed van al die ongein! Hopen dat dat hele klotegedoe weer snel voorbij zal zijn. Misschien moet ik me dit jaar qua drank maar een beetje inhouden. Vorig jaar liep het helemaal uit de hand. En dan dat kleffe gedoe van die ome Jan van jou, die toen z'n handen niet thuis kon laten! Weet je dát nog! Dat arme ding!

TW: Ik ga dit jaar echt niet! Hoor je me?! Mij niet gezien! Voor geen goud! Vorig jaar heb ik me nog laten overhalen, maar dit jaar houd ik toch echt mijn poot stijf! Wat zeg je? Wil je dat ik het doe voor je lieve oude vadertje? Dat hij dan tenminste ook één keertje per jaar een gezellige dag heeft?! Nou ik bedank voor de eer! Hoe bedoel je, dan kijk je me de rest van het jaar niet meer aan?! Alsof ik dáár soms bang voor moet zijn!

En dan moet de heugelijke dag nog beginnen.

Oordelen (2)

30-05-2023 L. Eerder beschreef ik mijn poepincident met een buurvrouw.

Daar heb ik de afgelopen dagen toch wel mee rondgelopen. Het gebeurt niet vaak dat je een 'vuile aso' wordt genoemd. Stof tot nadenken.

Eigenlijk zie je jezelf in je omgeving. Zo liep ik eens rond in de Albert Heijn. Mensen met norse gezichten en haast kwamen op mijn pad en blokkeerden mijn weg. Ze stonden voor en achter me in de langste rij. Toen ik weer thuis kwam, deed ik mijn beklag bij Inge over al dit chagrijn en ze antwoordde:

'Goh, ik zag vanmorgen een moeder en haar dochter voorbij fietsen. Ze hadden de grootste lol samen en ik werd daar zelf vrolijk van'.

Bedankt voor de spiegel, Inge, de rest van de dag was nu ook verpest. Ik nam me voor om me te focussen op vrolijkheid, maar de moeder en dochter waren inmiddels weggefietst.

Als je aso bent, dan zie je overal om je heen aso, zelfs als het geen aso is. Je beoordeelt namelijk alles vanuit aso. En oordelen, dat kunnen we. Dat zit in onze natuur en zo hebben we het al die generaties overleefd. Als we niet hadden beoordeeld en geoordeeld, dan waren we allang uitgestorven.

Dan was bijvoorbeeld die man in dat ijzeren pak met dat geheven zwaard toch wat minder vriendelijk dan verwacht toen we hem zonder oordeel een veldboekje aanboden. En dan waren die vruchtjes die we zonder oordeel aten helaas toch giftig.

Oordelen op zich is dus niet verkeerd, zo lang we maar beseffen dat het onze interpretatie van de werkelijkheid is en daarmee niet per sé de werkelijkheid. Die man met dat zwaard waar we hard voor wegliepen, kwam juist om ons te redden van de moordenaar die zich had verstopt achter de boom waar we naartoe renden. En de vruchtjes die we weggooiden waren weliswaar enigszins giftig, maar niet dodelijk en bevatten ook een stof die beschermt tegen kanker.

Wat we zien is niet altijd wat er is. Zo ook bij mijn tweede poepincident.

Het gebeurde op een vakantie in Zeeland, tientallen jaren terug. We zaten op een zeer luxe camping met bowlingbanen, een grote kampwinkel, minigolfbaan, zonnebank, restaurant en natuurlijk dicht bij zee.

De toiletten waren uiteraard superschoon. Volgens mij werden er alleen schoonmaaksters aangenomen met smetvrees. Geen vuiltje in de pot en het toiletpapier hing er in volle rollen naast.

Ik ging soms wel eens naar de WC terwijl ik eigenlijk niet eens zo nodig moest, zo fijn was dat daar.

Maar toen begon de Brabantse bouwvakvakantie. De camping werd overspoeld door installateurs, dakdekkers, metselaars en timmermannen van onder de rivieren. U begrijpt, het werd een zootje. Als u het niet met mij eens bent, dan oordeelt u nu toch echt verkeerd. De Brabanders poepten, piesten en kotsten onze prachtige WC's onder. Een deel van de schoonmaakster pleegde zelfmoord, een ander deel werd gillend gek en de rest nam collectief ontslag, op een paar diehards na.

En op een dag gebeurde het. Ik moest iets doen en ging naar het toilet. In het eerste toilet stond ik tot mijn enkels in de urine, het tweede toilet stonk ondraaglijk en het derde was een combinatie van de eerste twee. Maar het achterste toilet was nog redelijk. Ik deed mijn boodschap en greep naast me naar het toiletpapier. Weg. Gestolen door een Brabander. Goede raad was duur. Ik trok mijn broek voorzichtig omhoog en stak snel over naar het toilet aan de andere kant. Daar was gelukkig wel WC papier. Ik deed de deur dicht en zag toen tot mijn onthutsing dat er een grote drol op de bril van het toilet lag. Misschien van iemand die het te vies vond om te gaan zitten, er boven was gaan hangen en slecht had gemikt.

Nou ja, ik hoefde alleen even te vegen. Na deze handeling trok ik de WC door en deed opgelucht de deur weer open. En toen stond ik oog in oog met de verbijsterde schoonmaakster.

Het was niet uit te leggen. Nooit meer naar de WC geweest daar. De rest van de vakantie in lunchrooms en restaurantjes geplast en gepoept.

Vanmorgen stapte ik goedgemutst de Albert Heijn binnen. Een andere klant knikte me vriendelijk toe. Ik knikte beminnelijk terug. Een oudere dame neuriede een liedje en een meisje hielp een bejaarde heer die was gevallen. Gelukkig viel het mee. Iedereen lachte en was gelukkig. Er werd gezongen en gedanst. Bij de kassa was een korte rij, maar alle mensen in de rij zeiden tegen me: 'Gaaf u maar voor, u heeft niet zoveel boodschappen.' Dit terwijl ik een volle kar had!

Ik heb alle rozen opgekocht en die voor de deur van de winkel uitgedeeld. Het leven kan prachtig zijn.

Wolken kijken

04-06-2023 F. Voor ons huis, ik was 10 jaar oud, lag een, in mijn ogen onmetelijk, korenveld. Samen met mijn vriendje vertraptten we ons een doorgang, totdat we bij onze hut aankwamen, een in het rond platgetrapt stuk boerenland, midden in het goudgele koren. De boer zal wel blij met ons geweest zijn, maar als kind zat ik niet op een warm boerenwelkom te wachten, maar op grootse avonturen vol met wilde beesten, knapzakken en een trots Zwitsers zakmes.

Na gedane zaken gingen we tussen het koren op de grond liggen en keken naar de lucht waar wolken gestaag aan ons voorbijtrokken. Zonder daar moeite voor te doen, zagen we in de wolkenflarden paarden, zeeroverhoofdmannen en allerhande dieren, niet noodzakelijkerwijs heel enge met grote slag tanden, maar eigenlijk altijd wel types van het gevaarlijke soort. Het mooie van het schouwspel was dat het steeds veranderde. Een zeilboot kon in luttele seconden overgaan in een scheetjes producerende baviaan. Let wel, we waren tien.

Psychiaters, kunstenaars, paranoïde geesten, maar ook de gemiddelde man of vrouw kent wel het fenomeen dat ik zou willen omschrijven als 'wolken kijken'. Een vage vlek wordt een gezicht, een zwaan of wordt als olifant ontmaskerd. Maar wat moet je ermee? Nou dat zal ik je vertellen. Geen bal! Het is natuurlijk frappant dat je 's ochtend een stel sokken verwacht met een gezicht, projectie, maar daar moet een verstandig mens zich niet door uit het lood laten slaan, noch veel waarde aan hechten.

Er was een tijd dat met name psychoanalytische wijsneuzen de verslagen van patiënten (toen mocht dat woord nog) serieus bestudeerden nadat ze waren blootgesteld aan de zgn. Rorschach-inktvlekkenmethode. Er ging een grap rond onder psychologiestudenten dat er een patiënt rondliep die in alle tien de platen vrouwenborsten meende te ontwaren. Op de vraag van de psychiater om zijn waarneming te expliciteren, antwoorde hij: 'Waar ik ook kijk, ik zie overal borsten'. Sinds Freud en zijn kompanen is er een diep ingesleten verlangen in ons ontwaakt om onbewuste drijfveren bloot te leggen, krachten die ons voortdrijven, maar ook in de weg kunnen staan. (Veel succes ermee!) Er bestaat een handleiding hoe je de vlekken moet interpreteren. Na het zien van de vlekken zijn er mensen die de zwarte delen benoemen, maar er zijn er ook die m.n. de witte delen tot een zinvol geheel weten om te smeden.

Ook kunstenaars maken gebruik van het fenomeen 'wolken kijken'. De eerste fase bestaat uit het willekeurig aanbrengen van de verflaag, hier en daar nog wat wrijven en er vervolgens heel lang naar gaan zitten totdat het verscholen gezicht, lijf of griezelig dier zich wil openbaren.

Nou wil het geval dat ik dit proces zelf ook net doorlopen heb. Ik had het onbewuste wolkendek-canvas in de hoek van de kamer gezet om er de volgende dag eens goed voor te gaan zitten, toen een vriend me vol enthousiasme kwam vertellen dat hij er een leeuw in had gezien. Ik ook kijken natuurlijk en jawel hoor, een levensechte leeuw, in vol ornaat zonder dat ik me daar bewust van was. Hadden mijn innerlijke onbewuste drijfveren het leeuwendeel geschilderd of was het gewoon toeval? *'The eye of the beholder'*, de projectie van de vriend speelt natuurlijk ook een rol. Maar ik zie de leeuw toch ook? Strekt zijn projectie zich dan over de hele wereld uit en beïnvloedt het dan ook mijn waarneming?

Ik zal de afbeelding bijvoegen. Dan moet je net doen alsof je dit verhaaltje niet gelezen hebt en onbevooroordeeld, geheel blanco, het voor de eerste keer ziet.

En? Iets gezien? Ja, die leeuw natuurlijk, met z'n kop in het midden, maar heb je de babyolifant linksonder ook gezien? Of ben ik de enige die dit ziet? In dat geval ben ik benieuwd wat onze beste Freud hierover te zeggen heeft.

Ronnie

06-06-2023 F. Het was op de lagere school, ik heette nog Freddy en mijn vriendje Ronnie. Of het ook een echt vriendje was, dat weet ik niet meer. Ik vierde m'n 8^e verjaardag en ik wilde hem er niet bij hebben. Waarom ik dat zo sterk voelde, geen idee, maar ik was daar heel duidelijk over. Tijdens het feestje, de taart was net aangesneden, kwam zijn moeder aan de deur met de vraag of Ronnie alsnog zou mogen deelnemen, want hij bleek ontroostbaar. Ik hield echter voet bij stuk, ik wilde hem er echt niet bij hebben. Nu nog, ruim 50 jaar later, voel ik zijn verdriet en voel me slecht over mijn toenmalige hartvochtige afwijzen. Wat had Ronnie in hemelsnaam verkeerd gedaan om dit lot over zich af te roepen?

De mens is ten diepste een sociaal wezen. Afwijzen of zelf afgewezen worden is een nare sociale uiting, die er diep kan inhakken. In de grote boze buitenwereld, de wereld van volwassenen zeg maar, is uitsluiting of zelf uitgesloten worden een regelmatig terugkerend thema. Op individueel niveau of als groep, meestal aan de hand van een stigma, een duidelijk herkenbare eigenschap die het individu onderscheidt van de rest van de kudde. Het hebben van een stigma hoeft niet gelijk tot uitsluiting te leiden, maar het zet de verworpene wel op achterstand.

Er wordt in de sociologie onderscheid gemaakt in 3 (zichtbare of onzichtbare) categorieën. (1) fysieke afwijkingen, (2) mensen met ongewenste karaktertrekken of gedragingen (psychische stoornissen, gevangenschap, verslaving, alcoholisme, werkeloosheid, zelfmoordpogingen of radicale politieke overtuigingen) of (3) behorend tot een bepaald ras, landsaard of religie, waarbij diskwalificatie ook nog eens overerfbaar is. Kenmerkend is dat uitsluiting niet aanvechtbaar is. Gevoelens van machteloosheid en intens verdriet, zoals bij Ronnie, ontsteken niet zelden in boos- of vijandigheid. Maar dat zal ze niet baten.

Uitsluiting kan iemand overvallen, maar het komt ook voor dat iemand er zelf voor kiest. Meestal zal verbinding gezocht worden met gelijkgestemden, waardoor de 'normale' wereld als een wezensvreemde wereld toch in gezamenlijkheid beleefd kan worden. Je komt in een parallelle belevingswereld terecht, met slechts een dunne lijn naar de rest van de wereld. Verschillende belevingswerelden, ieder met een eigen begrippenkader, inclusief context gevoelige normen en waarden. De standpunten verhard en er is geen plaats meer voor oprechte belangstelling of nieuwsgierigheid. En zeker niet voor afwijkende standpunten. Veel te ingewikkeld en vermoeiend, waardoor kloven zich inslijten. Er ontstaat een noodzaak om de banden binnen de afgescheidenheid harder aan te halen, waardoor er een heel complex aan (on)uitgesproken gedragsregels ontstaat, waarmee de leugen opgeld doet dat sociale verworpenheid met ere gedragen kan worden.

Ik heb in mijn bestaan met alle 3 de vormen van stigma te maken gehad.

(1) Lichamelijk, overduidelijk, ik ben invalide. Ik zou het minder hard kunnen verwoorden, maar dat vertroebelt de discussie alleen maar.

(2) Mijn studententijd kenmerkte zich door een buitencategorische alcoholinname, waardoor men mij ging mijden. Daarbij kwam ik uit een gezin waarin alcohol een veel te grote rol voor zichzelf opeiste, waardoor geen enkel vriendje het aandurfde om op de deur te kloppen om te vragen of ik zin had om buiten te komen spelen.

(3) Ik was lange tijd erg gelovig, overgeorven, op het 'Youth for Christ' belachelijke af. Nog net niet de straat op, met zang en dans, Jezus redt, maar wel hardvochtige discussies voerend over de vraag hoe de wereld van het kwaad gered zou kunnen worden.

Alcohol en de Here Jezus heb ik inmiddels van me af weten te schudden, de invaliditeit echter zal me nooit meer in de steek laten, erger nog, die zal een steeds zwaardere tol gaan eisen, compleet met afhankelijkheid van goed bedoelende hulpverleners.

Hoe zou het Ronnie vergaan zijn? Geen idee, maar ik denk nog vaak terug aan dat verjaardagspartijtje, zijn radeloze moeder, dat jonge verdriet en mijn halsstarrige afwijzen. Mijn afwijzing was waarschijnlijk van categorie 2, waarin de wereld ingedeeld wordt in jongens die kunnen voetballen en zij die geen knikker kunnen raken en Ronnie behoorde nou eenmaal tot de groep van jongens zonder balgevoel. Daar wil je niet mee gezien worden. Dat soort moet uit je leven verbannen worden, ontkent, gebrandmerkt.

Het is maar goed dat er op dat moment nog geen QR-code bestond, anders zou Ronnie vast en zeker een blijvende aantekening aan zijn broek hebben gehad, waardoor zijn falende capaciteiten voor eenieder voor eeuwig duidelijk waarneembaar zouden zijn. Je kan dat falen niet aan iemands neus zien, dus biedt zo'n QR-stigma uitkomst. Goddank! Stel je voor dat je in je onwetendheid er pas na jaren achter komt!

Hem dan alsnog afwijzen is ingewikkeld. Daarvoor heb je samen te veel meegemaakt.

Het is maar goed dat zijn kinderlijke onvermogen toen al voor eenieder zichtbaar was.

Het is duidelijk, Ronnie is niet welkom!

Helemaal niets, helemaal niemand

07-06-2023 L. Sorry Fred, maar het moet weer even. Dit is helaas ook 2023.

Honderden miljarden euro's heeft Nederland aan Groningen verdiend dankzij het aardgas. Geld was altijd belangrijker dan het welzijn van de Groningers. Een paar maanden geleden is daar een helder en vernietigend rapport over uitgebracht. Ik wist toen al dat dit echt niet zou betekenen dat Rutte zou aftreden. Daar hoeft je geen profeet voor te zijn, dat doe hij namelijk nooit bij de puinhopen die hij achterlaat.

Nederland heeft een 'ereschuld' aan Groningen, daar is iedereen het wel over eens.

De Groningers becijferden dat zelf op dertig miljard euro. Het kabinet was bereid tot 22 miljard.

Zo, de eerste acht miljard was weer teruggepakt.

Van die 22 miljard die er overblijft, is een kleine 15 miljard bestemd voor het repareren van de schade en het laten uitvoeren van de broodnodige versterkingen. Want het blijft nog wel even beven in het noorden.

Maar dat mag je dan geen ereschuld noemen, dat is gewoon de schade betalen die je veroorzaakt hebt.

Een ereschuld staat daar los van.

Wat er dan vervolgens overblijft aan 'echte' ereschuld is 7,5 miljard. Op zich krijg geen kattenpis, maar het is nog maar een kwart van wat de Groningers graag hadden gewild.

En die 7,5 miljard, die krijgen ze ook niet. Het wordt namelijk uitgesmeerd over dertig jaar.

Groningen krijgt 30 jaar lang 250 miljoen per jaar en dat is uiteindelijk dan toch ook 7,5 miljard.

Maar Groningen hoeft daar ook niet op te rekenen. De regering en Europa geven jaarlijks namelijk al honderden miljoenen aan de 'achterstandsgebieden', waaronder Groningen, om de woon- en leefomstandigheden te verbeteren. En laten we eerlijk zijn, nu Groningen elk jaar 250 miljoen krijgt, hebben ze in die pot niets meer te zoeken. Van de 30 miljard ereschuld krijgt Groningen dus uiteindelijk helemaal niets.

Rutte is dus de man die als minister-president ruim een decennium verantwoordelijk was voor deze ellende. Zoals hij ook verantwoordelijk was voor de ellende van de toeslagenaffaire, het gedoe met asielzoekers, het drama van de belastingdienst en ga zo maar door.

Rutte is niet weg te krijgen. Na het 'snoeiharde rapport' over Groningen was er een motie van wantrouwen, dat dan weer wel.

De coalitie heeft 77 zetels in de kamer. Als er drie van deze 77 kamerleden de motie zouden ondersteunen, dan waren we van Rutte verlost. Je zou toch verwachten dat er wel iemand binnen D66, het CDA en de CU is die de rug recht weet te houden. Maar nee, hoor. De complete coalitie stond als één man achter Rutte. En daarmee zijn ook zij verantwoordelijk voor het aanblijven van deze 'langst zittende premier'. Hulde. Je redt er je politieke carrière mee, want als je principes hebt, dan moet je gaan uitkijken naar een functie elders. Van de coalitie krijgt Groningen de steun van helemaal niemand.

Rutte zelf is blij dat hij aan kan blijven, want het zit hem hoog en hij wil het karwei graag goed afmaken. Dat kennen we inmiddels wel.

Het is alsof de moordenaar van moeder de nazorg mag gaan verlenen aan de achterblijvende kinderen.

Het moest er even uit, Fred. De rest van het jaar niets meer over politiek.

Van Heino naar Elton John

11-06-2023 L. Ik ben licht myoop. Nee, dat is geen nieuwe letter aan het LHBTI-alfabet. Het betekent dat ik licht bijziend ben. Dichtbij zie ik dus goed, maar verder weg wordt het wat onscherp.

Erg veel last heb ik er niet van, want het is maar een lichte vorm en het merendeel van mijn leven speelt zich niet ver van mij vandaan af. Het probleem speelt met name bij het autorijden, televisiekijken en tijdens de rokjesdagen. Dan heb ik een bril nodig.

In huis stoort het weinig. Vaak loop ik zonder bril rond, af en toe heb ik hem op.

Maar daar zit bij mij nou net het probleem. Want als ik mijn bril op heb, dan zie ik dichtbij weer niet zo scherp. En omdat het merendeel van mijn leven vlak bij mij in de buurt is, geeft juist dat de problemen.

Zo zit ik nu achter mijn computer dit stukje te typen. Met mijn bril op worden de letters toch te wazig en daarom ligt de bril nu naast de computer te wachten tot het stukje af is. Misschien zet ik hem dan weer op, maar het kan ook heel goed zo zijn dat ik straks gewoon brilloos wegloop.

Vervolgens gebeurt het dat ik hem twee uur later pas mis en dan is het zoeken. Er zijn een paar vaste plekken, waar ik standaard zoek, bijvoorbeeld naast de computer of op de tafel (krant lezen). Verder ga ik vaak na wat ik de afgelopen uren heb gedaan en probeer op die manier mijn bril te localiseren.

Soms lukt dat en soms absoluut niet en vind ik veel later mijn bril terug op de meest gekke plaatsen.

Bril in de brievenbus. De post voor de bewoners gesorteerd en daarbij de bril even in de brievenbus neergelegd.

Bril in de koelkast. Even afgezet en neergelegd om de houdbaarheidsdatum van de salami te controleren.

Bril in het rozenperkje in de tuin. Bij het snoeien gekeken of er onder de blaadjes luizen zaten.

Bril in de schroevenbak. Ik zocht een specifiek schroefje.

Het is dus een kwestie van tijd, maar er komt een moment dat mijn bril zich op een dermate onlogische locatie bevindt dat hij niet meer is terug te vinden. Om dat voor te zijn heb ik drie (!) reservebrillen gekocht. Maar daarmee koop ik alleen wat tijd, want er gaat vervolgens weer een moment komen dat alle vier de brillen zoek zijn. Verder heb ik me ook een zonnebril op sterkte aangeschaft en dan ook meteen maar een reserve. Tot slot is er een nightview bril aan de verzameling toegevoegd voor het autorijden 's nachts. Die hoeft geen reserve, want hij ligt gewoon altijd in de auto. Daarmee bestaat mijn brillencollectie uit zeven brillen.

Een paar weken geleden was er dan toch het fatale moment. Ik moest ergens met de auto heen en alle vier de brillen waren zoek. 'Zet een zonnebril op', suggereerde Inge. Nu ben ik niet de vriendelijkste als ik iets moet zoeken en dus snauwde ik terug: 'Ja, en dan neem ik meteen een blindenstok mee.'

Uiteindelijk was de nightviewbril het enige redelijke alternatief, maar daarmee voelde ik me toch een beetje de Duitse schlagerzanger Heino die bij optredens een gekleurde bril droeg. Ik was in de veronderstelling dat hij een oogziekte had, maar het blijkt een schildklieraandoening te zijn geweest waardoor zijn rechteroog uitpilde.

Ik was het helemaal zat, reed boos naar de opticien en schafte mij drie nieuwe brillen aan.

Toen ik weer thuis kwam, had Inge nog eens goed gezocht en lagen er zes brillen op tafel. Ik legde mijn nightview-bril er maar bij.

Gisteren heb ik mijn drie nieuwe brillen opgehaald. We hebben een speciaal brillenlaasje gemaakt en afgesproken dat alle gevonden brillen daar worden teruggelegd zodat we altijd weten waar ze zijn.

Het brillenleed is over, ik kan zelfs kiezen welke kleur ik vandaag eens aan zal doen. Ik ben geen Heino meer, maar de Nederlandse Elton John!

Aansprakelijkheidswaardevaststellingsveranderingen

13-06-2023 L. Gisteren was het een bijzondere dag. Twaalf juni is uitgeroepen tot de knoopcelbatterijbewustwordingsdag. Het is echt zo! Want er is een drama gaande. Elk jaar sterven er 2000 kinderen als gevolg van de knoopcelbatterij. Ze slikken hem in en dan blijft hij in de slokdarm steken bij een vernauwing, daar waar de grote lichaamsslagader de slokdarm kruist. Als gevolg van het vocht ontstaat er kortsluiting in de batterij die vervolgens stroom gaat leveren. Dat geeft weer warmte en dan kan de slokdarm doorbranden, vervolgens de grote lichaamsslagader en dan bloed je mordsdood.

Ik hoorde het in de auto op de radio. Direct mijn auto langs de kant gezet en in een papieren zakje zitten hyperventileren. Tot ik hoorde dat het niet ging om 2000 kinderen in Nederland, maar om kinderen wereldwijd. Dat scheelt weer. De Nederlandse bevolking is 0,2% van de wereldbevolking, dus het gaat in Nederland 'slechts' om vier kinderen. Tenminste, als de getallen wereldwijd één op één van toepassing zijn op de Nederlandse situatie. Want zo sterven er bijvoorbeeld elk jaar 10 miljoen kinderen als gevolg van ondervoeding. Omgerekend zouden er dan in Nederland jaarlijks 20.000 kinderen van de honger sterven en dat is gelukkig niet zo.

Ik heb even gekeken of de knoopcelbatterij staat vermeld in het lijstje van kindersterfte in Nederland. Dat is gelukkig ook niet zo. Er sterven jaarlijks in Nederland ongeveer 1000 kinderen (van 0 tot 20 jaar). Hiervan zijn er 600 onder de één. Die hebben uiteraard geen knoopcelbatterij ingeslikt, tenminste als de ouders er niet eentje ingepropt hebben. De daaropvolgende groep zijn de jongeren tussen de 15 en 20, waarbij het voornamelijk gaat om zelfdoding en verkeersongevallen. Knoopcelbatterijdoden zijn niet meer aannemelijk op die leeftijd.

In het verkeer overlijden in Nederland overigens jaarlijks 35 kinderen onder de 15 jaar. Dat is negen keer het vermeende aantal knoopcelbatterijdoden (4). Verder verdrinken er nog eens 80 kinderen per jaar in Nederland en gaan er jaarlijks 1000 dood aan kanker.

Het is niet dat ik het knoopcelbatterijdrama wil bagatelliseren, maar we moeten de zaken wel in het juiste perspectief zetten.

In Groningen (waar anders) hebben ze een oplossing gevonden en dat is om elke batterij te gaan voorzien van een zekering. Als de batterij dan vochtig wordt en stroom gaat produceren, dan brandt de zekering door en stopt de stroom weer. Het ei van Columbus, alleen wordt de batterij dan wel een stuk duurder.

En willen we extra betalen om het batterijdrama op te lossen?

Is het misschien niet goedkoper en effectiever om geld te investeren in zwemlessen, of stoplichten op gevaarlijke plaatsen bij scholen?

Tja, wat hebben we aan een knoopcelbatterijbewustwordingsdag? Eigenlijk heb ik dit stukje alleen geschreven omdat ik het zo'n bijzonder woord vond. Maar het is zelfs geen goed scrabble-woord, want het past niet meer op het bord.

En het is ook niet eens het langste Nederlandse woord. Dat heb ik ook even opgezocht.

Het officieel langste Nederlandse woord is: aansprakelijkheidswaardevaststellingsveranderingen.

Tuin open

17-06-2023 L. Onze tuin heeft een alcoholvrije horeca. De gemeente gaf geen toestemming voor een alcoholische horeca, dus doen we maar net of we 'bewust bezig zijn' door geen alcohol te schenken, zoals we ook bewust bezig zijn door 'boerderijs' te verkopen. Dat is biologisch ijs dat tal van keurmerken heeft (SKAL, EKO-keurmerk en UTZ Certificaat). Het houdt in dat de melk van 'Boerderijs' afkomstig is van koeien die geen antibiotica en hormonen krijgen, maar wel genoeg tijd om lekker in de wei te grazen.

Het biologische fruit smaakt zoals de natuur het heeft bedoeld en is vrij van insecticiden.

Kortom, een smakelijk en gezond ijsje voor een warme dag.

Zoals we ook bewust bezig zijn door Clipper thee te verkopen. Deze thee is biologisch gecertificeerd en wordt gemaakt zonder het gebruik van chemicaliën vanuit het idee dat dit zorgt voor een betere thee die ook beter is voor het milieu. Daarnaast was Clipper het eerste fairtrade-theebedrijf van Groot-Brittannië. Clipper is tegenwoordig de grootste koper van Fairtrade-thee en het ondersteunt meer dan 114.000 kleine producenten en hun families over de hele wereld.

We verkopen ook broodjes, waaronder een broodje Labyrint en een broodje Utrèg (belegd met worst van Vocking). Kortom, succes verzekerd.

We waren al een beetje open vanaf 15 mei omdat we vanaf toen volgens contract het PostNL-punt moesten openen, maar vanaf vandaag is de tuin dan 'echt' open.

Niet dat het storm loopt, want we hebben er eigenlijk nog geen bekendheid aan gegeven, maar het is vandaag 'open tuindag' en dat is dan een mooie gelegenheid om open te gaan, ook omdat onze burens een 'open tuin' hebben en er dus mensen gaan langsrijden.

Bij het hek van de buurman staat 'open tuin' en bij ons dus 'tuin open'.

Het zou vandaag een zonovergoten dag worden en dus besloten we zelfs om een bord langs de kant van de weg te zetten met daarop de wervende tekst: 'Tuin open. IJS! ←'

Dat was een mooi taakje voor mij. Ik ging met het schoolbordkrijt aan de gang om een mooi bord te maken.

Vlgonen een oznrdeek op een Eglnese uvinretsiet mkaat het neit uit in wlkee vloogdre de ltteers in een wrood saath, het einge wat blegnaijrk is is dat de eretse en de ltaatse ltteer op de jjutse patals saath. De rset van de ltteers mgoen wllikueirg gpletaast wdoren en je knut vrelvogens gwoeon lzeen wat er saath. Dit kmot odmat we neit ekle ltteer op zcih lzeen maar het wrood als gheheel.

Het was wat zwoegen, maar het is een mooi bord geworden!

We hebben vandaag voor €33,00 aan ijsjes verkocht.

Er is verder geen drank verkocht, ondanks het prachtige weer.

We hebben twee broodjes Labyrint klaargemaakt, maar dat was voor onszelf. Heerlijke broodjes overigens.

Er is geen broodje Utrèg verkocht, maar dat is niet erg, want ik eet de worst van Vocking dan straks zelf wel op.

Kortom, we kunnen spreken van een stralende opening!

Mocht u eens in de buurt zijn (Hoofdweg 94 in Westerlee), dan bent u van harte welkom.

Onzinnig handelen

18-06-2023 F. Onzinnig handelen staat in geen enkel handboek van een zichzelf respecterende traditie en er is dan ook geen enkele vaandeldrager op aarde te vinden die ondersteunende leuzen op speciale feestdagen ten gehore brengt ter meerdere eer en glorie van koning 'Onzin'. Toch wordt met onzinnig handelen iets belangwekkends aangereikt. Besef eens dat er nog nooit iemand overspannen van geworden is, dingen doen, waarbij nut en noodzaak niet direct voorhanden zijn. Als kind noemde je zoiets gewoon 'spelen'. Komt Freddy buiten spelen? als verkorte weergave voor 'Komt Freddy buiten spelen om zomaar wat onzinnig lol te trappen?'

Mijn eerste kennismaking met onzinnig handelen stamt uit de tijd waarin vissen nog mijn hobby was. Ik had schrik van spartelende, naar adem snakkende zilverlingen, maar vond rust bij het zomaar verloren langs de waterkant staan. Ik bedacht een list. Zonder hengel uren in de vrije natuur staan is natuurlijk verdacht, dus werd er een compromis gevonden, vissen zonder haakje. En meteen met verve de rol ingevuld. Strak naar de dobber starend, in de wetenschap dat deze baken van idiotie nooit ten onder zal gaan. Dat kun je natuurlijk maar eventjes volhouden. Het absurde zal snel zijn meerdere moeten erkennen. Het redelijke blijft eeuwig als winnaar uit de bus komen.

Wat te denken van wekelijks alle horoscopen doornemen, maar dan je eigen sterrenbeeld overslaan? In de agenda maanden vooruitplannen, inclusief de dingen die je niet van plan bent te gaan doen, geen haar op je hoofd die het zelfs maar overweegt? Je verwonderen over een constructie als 'je zult', dat als grammaticaal correct beschouwd wordt, maar 'je zalt' dan weer niet, 'je kunt', ook helemaal prima, maar 'je kant' moet toch echt afgekeurd worden.

Een speelse gedachte die geen vlieg kwaad doet, die gewoon even binnen komt zeilen en wat ongericht in je universum blijft ronddobberen.

Zonder blikken of blozen, ongegeneerd, 2 beurtbalkjes achter elkaar op de boodschappenband leggen, je verwonderen over de beperkte vaardigheid van sommige LINGO-spelers of waarom er bij afleveringen van de A-team nooit doden vielen.

Onzinnig tijdverdrijf, ik geef het toe, maar desondanks heilzaam, goed voor de zenuwen. Jezelf op een terras thee horen bestellen, terwijl je al jaren een onverholen hekel hebt aan laffe drankjes en in het bijzonder aan weeïg gebroddelde zooi gebaseerd op exotische bladerextracten. En het dan vanwege de onzinnigheid onaangeroerd laten staan.

Mooi om te zien hoe kinderen onzinnig kunnen handelen. Achterop, bij vader op de fiets, maar dan omgedraaid, net als tijdens schoolreisjes, achter in de bus, omdat je daar, naar achteren gericht, naar hartenlust gekke bekken kunt trekken. De run op een stressvrij bestaan kan ook doorslaan. Iedereen bereikt in zijn leven het punt waarop doelloos turen niet meer voldoet en je nu wel eens wilt weten hoeveel blaadjes er nou eigenlijk in de heg groeien. Een belangrijke missie, een levenswerk, de ultieme vraag, die niet onbeantwoord mag blijven. In de ban van de heg. En meteen voel je de druk toenemen, de nare spanning en de onrust. Je verlaat het domein van de heilzame doelloosheid en treedt de zone binnen waar prestatie, verstand en redelijkheid de boventoon voeren. Boeventoon tikte ik speels. Onzinnig, dus heilzaam.

Vogelnestje

19-06-2023 L. C. is een van onze bewoners. Ze heeft een eetprobleem, anorexia, maar dat heeft ze vrij goed onder controle. Ze is er nog niet helemaal en soms schiet ze in ons signaleringsplan weer van 'groen' naar 'oranje'.

Zo stond ze laatst op de weegschaal en riep verschrikt: 'Zo zwaar heb ik nog nooit gewogen'.

Ik probeerde de stemming er weer in te brengen met de mededeling dat ik dat wel herkende en dat ik ook regelmatig zo op de weegschaal stond. Ik kreeg een por van Inge. 'In jouw geval is de verbijstering terecht', siste ze me weer met beide benen op de grond.

Maar goed, C. schoot dus weer van 'groen' naar 'oranje'. Dan gaat ze onder andere maaltijden en tussendoortjes overslaan. Wij zorgen dat we er op die momenten zijn en zien toe dat ze eet. Daarnaast brengen we haar met een strak schema weer in het gareel tot ze weer zo groen als gras is.

We hebben vijf krielkippen en één krielhaan (Foppe). Vanmorgen wilden mensen van de dagbesteding het kippenhok schoonmaken, maar twee kippen wilden het hok niet verlaten, want ze zaten op een ei.

Pogingen tot uithuiszetting leidden tot hevig verzet en onze dagbesteders kwamen me vertellen dat het niet lukte. Nu weet ik dat het pikken van de kippen heel wat lijkt, maar heel weinig is, en dus liep ik mee naar het kippenhok. Ik sommeerde de bewoonsters om het hok te verlaten en dreigde met de poelier.

Toen dat niet hielp tilde ik ze op en onder luid protest kakelden ze naar buiten. Ik nam de eieren in beslag. Nobody fucks with Leo Koenen!

Ik bemoei me niet zoveel met de maaltijden, maar als er gehaktballen worden gemaakt, dan doe ik dat. Ik heb dat geleerd van mijn moeder. Het maken van de perfecte bal is al generaties lang onze missie en ik houd de familienaam in ere. Ook vandaag stond er weer een heerlijke bal op het menu. Met bietjes en aardappeltjes in de jus. De bietjes schrap ik fijn en ik doe er ui en appelmoes doorheen. Succes verzekerd.

Het is vandaag bijna dertig graden en u denkt nu waarschijnlijk dat ik bevangen ben door de hitte omdat ik nogal van de hak op de tak spring. Maar dat valt mee. Alles komt samen.

Ik stond in de keuken en legde de twee eieren van onze krielkippen bij de andere. Het begon een behoorlijke berg eieren te worden. Het werd tijd dat we er weer eens wat van gingen eten, anders konden we ze straks weggoaien.

Vervolgens deed ik de kilo gehakt in een schaal, kneedde alle kruiden er doorheen en kreeg toen een geniale inval. Vogelnestjes! Dat zijn gehaktballen waar een eitje in zit. Onze kleine krielkipeitjes passen daar precies in. Ik zou onze bewoners eens goed verrassen.

Ik kookte de eieren en kneedde daar het gehakt om heen. Vervolgens voorzichtig op matig vuur gebraden (ook weer zo'n ouderwetse term, we hebben inductie). Het werden de perfecte ballen.

Tot Inge kwam kijken. 'Jezus, wat een joekels van gehaktballen', mopperde ze. 'Wat doe je C. aan?'

Je weet toch dat ze bijna niets door de keel krijgt.'

'Dan geven we haar toch een halve', opperde ik. Maar dat mocht niet. Bij code 'oranje' moest C. haar hele bord leegeten en mocht zij absoluut geen halve porties. Daar was het signaleringsplan strikt in.

En dus zat C. vanavond met veel moeite en met kleine hapjes een enorme bal gehakt met een ei weg te werken. Na afloop werd ze ruim gecompimenteerd door iedereen.

'Het was veel, maar hoe vond je de bal?', vroeg ik. 'Hij was wel lekker', zei C.

'Ik heb er nog ééntje over', grapte ik. Ik kan het niet laten.

De boekenlegger

21-06-2023 L. We hebben een klein mini-biblioteekje (een dubbel pleonasme) waar mensen gratis boeken uit mogen meenemen. Soms komen mensen weer boeken brengen. Zo ververst zich de verzameling.

Iemand heeft wat boeken gebracht en ik kijk vluchtig of er nog wat interessants bij zit. Mijn blik valt op het boek 'De nieuwe openbaringen' van Neale Donald Walsch. Ik pak het boek en blader het wat door. En dan ontdek ik tussen bladzijde 156 en 157 een boekenlegger. Nu wordt het interessant, want waarom zit daar een boekenlegger?

De eerste logische gedachte is dat de boekenlegger geplaatst werd zodat de gebruiker dan de volgende keer wist waar hij gebleven was. Meestal is dat ook het geval, maar hier ligt het wat anders, want het heeft weinig zin om een boekenlegger te plaatsen en het boek dan vervolgens weg te doen. Je dekt de tafel niet om vervolgens je eten in de klinko te gooien. Er moet iets anders zijn.

Het zou natuurlijk kunnen dat het boek zo verschrikkelijk saai was dat de gebruiker het boek heeft weggelegd en nooit meer heeft ingezien. Ik denk niet dat dit hier het geval was. In de eerste plaats gebruik je geen boekenlegger bij een verschrikkelijk saai boek. In de tweede plaats was dit boek 'de nieuwe openbaringen' van Neale D. Walsch en dat was weer een vervolg op zijn bestseller 'Een openhartig gesprek met God'. Er zijn dan twee mogelijkheden: Of je bent zeer geïnteresseerd in die materie en dan lees je hem uit. Of het boeit je voor geen meter, maar dan haak je al af voor pagina 20 en dan haal je zeker pagina 156 niet. Ook deze optie kunnen we dus afvinken.

Wat ook zou kunnen is dat de gebruiker de boekenlegger heeft geplaatst bij een passage die hem heeft geraakt en die hij regelmatig herleest.

Ik bekijk het boek nog eens goed en ook deze mogelijkheid moeten we wegstrepen, want het boek ziet er absoluut niet stukgelezen uit. Het is niet aannemelijk dat dit meerdere keren is gelezen, waarschijnlijk was dit de eerste lezing en is de gebruiker niet verder gekomen dan bladzijde 156.

Het onderzoek dreigt stuk te lopen en ik ga de mogelijkheden nog eens na. Ik ontdek dat ik bij de eerste mogelijkheid een fout heb gemaakt. Het is bij nader inzien meer dan aannemelijk dat de gebruiker de boekenlegger heeft geplaatst om te weten waar hij was gebleven. De andere mogelijkheden kunnen we immers wegstrepen.

Maar waarom is hij dan niet verder gegaan met lezen? Waarom kwam het boek dan in mijn mini-bieb terecht. Er zijn daarop wel meerdere antwoorden te bedenken, maar er is daarvan slechts eentje logisch en dat is dat de gebruiker, nadat hij het boek met de boekenlegger heeft weggelegd, vrij acuut is overleden. Waaraan hij is overleden zal altijd duister zijn. Het kan een hartstilstand zijn geweest of een verkeersongeval. Misschien is hij vermoord of was bij het bungee jumpen het elastiek te lang.

Wat we verder kunnen concluderen is dat zijn erven weinig spiritueel waren, want zij hebben dit boek vervolgens bij mijn mini-bieb gedumpt zonder het verder in te zien. Proleten.

Maar toeval bestaat niet en dus heeft het een betekenis dat ik hier nu sta met het boek van Walsch in mijn handen, opengeslagen op pagina 156 en 157. Het is een signaal van de kosmos dat ik niet mag negeren. Ongetwijfeld de belangrijkste openbaring voor de mensheid.

Ik heb alleen nu geen tijd om het te lezen. Ik doe de boekenlegger weer voorzichtig terug tussen pagina 156 en 157. Morgen zal ik het lezen. Als er tenminste niet vrij abrupt iets ernstigs met mij gebeurt. Grote kans dat Inge het boek dan weer in de mini-bieb legt.

Openbaring openbaar

23-06-2023 L. Ik had nooit verwacht dat mijn vorig stukje zoveel zou losmaken. Gisteren dromden tientallen mensen zich samen rond mijn mini-bieb in een poging om het boek van Walsch te bemachtigen. Er ontstond zelfs een handgemeen. Nutteloos, want het boek was niet meer in de mini-bieb. Veel negatieve reacties ontving ik: Dat het einde van het stukje een anticlimax was omdat de openbaring niet openbaar werd gemaakt. Er waren mensen die me bedreigden als ik dat niet alsnog zou doen. Ze wisten waar ik woonde!

Maar ik kreeg ook positieve reacties. Zo deelde de uitgever van het boek, Kosmos-uitgevers, mee dat een nieuwe druk in voorbereiding was en dat de koers van de uitgeverij omhoog was gevlogen. Ook ontving ik een email vanuit het Vaticaan waarin stond dat de Paus graag met mij in conclaaf wilde over de manier waarop de openbaring wereldkundig zou kunnen worden gemaakt. Want het was belangrijk hoe de kerk op de openbaring kon inspelen en dat het goede zou winnen van het kwade.

‘Jezus’, zei ik tegen Inge, ‘het is een leuk project om met Fred stukjes uit te wisselen, maar dit loopt volkomen uit de hand. Straks gaan voorstanders van de openbaring en tegenstanders met elkaar op de vuist en vallen er doden. Ik kan ook niet meer voor jullie veiligheid instaan.’

‘God’, stamelde Inge, ‘Je moet iets doen en proberen het ongedaan te maken. Kun je dat stukje niet intrekken?’

‘Nee, dat gaat niet’, antwoordde ik, ‘Het is geschreven en het is via internet naar Fred verzonden. Dan valt het niet meer terug te halen. Alles wat op internet is geplaatst, is definitief. We moeten iets anders bedenken’.

‘Schrijf het gewoon op en publiceer het, dan luwen de emoties vanzelf’, zei Inge. ‘Mensen hebben het geheugen van een goudvis, dat zie je aan het feit dat Rutte ondanks alles de langst zittende premier van Nederland is geworden’.

Ik keek Inge aan. ‘Nooit, maar dan ook helemaal nooit, zal ik zwichten voor terreur. Ik zal nooit de openbaring openbaar maken uit angst. Hoeveel geweld en haat er ook op mij af komt, ik zal pal blijven staan!’, zei ik vastberaden.

En dan nu de openbaring van bladzijde 156/157:

God geeft in het boek aan dat de mensen vroeger beseften dat ze één waren met alle leven op aarde, in de lucht en in de hemel. Vervolgens kwamen er religies en is de mens zich gaan afscheiden van het leven en van God. Hierdoor is er geen toekomst van vrede, vreugde en liefde, maar van angst, worsteling, rancune, conflict, totale oorlog en gewelddadige dood.

De mensheid staat voor een grote crisis die neer komt op een conflict tussen ideologieën. Het draait in de crisis om ieders overtuigingen.

De afscheiding is een ontkoppeling van al het andere leven. Dat is niet omdat we het zo ervaren hebben, maar omdat ons dat is verteld door de verschillende religies.

Door de afscheiding denken we in ‘goed’ en ‘fout’. Daardoor ontstaat verdeeldheid.

We moeten er weer van uitgaan dat er slechts Eén van ons is. We moeten ons zien als Eén lichaam (of één gemeenschap). Vanuit die overtuiging zouden we alles eerlijk delen en instaan voor elkaars welbevinden.

Zo, nu alleen Poetin nog overtuigen.

Onverwachte aanloop

24-06-2023 F. Hallo, mag ik u iets vragen? Het is 09:00 uur, het raam naar de voortuin staat wagenwijd open. Door het raam, naar binnen geleund, een haveloze man, die een verhaal opdist van dakloos door het leven moeten en vannacht door muggen volkomen te zijn lek geprikt. Om zijn verhaal kracht bij te zetten toonde hij zijn gehavende nek. En inderdaad overal akelig rode bulten. Hij krabde er even aan. Of ik wat geld kon missen. Ik kijk naar de rode plekken op mijn eigen arm en vertel hem dat ik geen geld wil geven, waarna de man in een boze verontwaardiging uitbarst. Wat hij allemaal riep, dat verstond ik niet zo goed, maar het betrof waarschijnlijk iets als een aanklacht, niet eens zozeer tegen iets of iemand in het bijzonder, maar tegen onrecht in het algemeen dat naadloos samenviel met zijn eigen betreurenswaardige lot. En natuurlijk tegen al die gluiperige burgermannetjes die in naam wel met al het onrecht in de wereld begaan zijn, maar je als een blok laten vallen wanneer je ze echt nodig hebt.

Er gingen verschillende emoties door me heen. Die van me bedreigd voelen (de man zag er vervaarlijk uit en leunde, schalks maar toch ook enigszins opdringerig in mijn persoonlijke levenssfeer), schuldig zijn (krent! Je kunt toch wel wat missen!), empathie (hoe zou ik me in zijn situatie voelen?) en het gevoel dat de oplossing heel ergens anders gezocht moest worden, wat de hulpeloosheid alleen maar versterkte. Ook boosheid, vanwege de leugen. Natuurlijk had hij geld nodig, maar niet voor een slaapplek zoals hij beweerde, maar om drugs van te kopen. Het was hem aan te zien, geen tand meer in zijn mond, verwaarloosd en ongewassen. Ik overwoog om hem een kop koffie aan te bieden maar hield mijn kaken stevig op elkaar.

Twee gewone burgers die elkaar niet op het meest gunstige moment in hun leven tegen het lijf lopen, zelfs wat vijandig tegenover elkaar zijn komen te staan. Hij vertrok, ik trok de voordeur dicht. Je weet nooit wat zo'n getroebleerde man allemaal in zijn verwarde kop kan halen. Even later zag ik hem door de straat lopen, nu hard om zich heen schreeuwend. Mijn buurvrouw had hem ook al niet willen helpen.

Nu kom je dat vaker tegen, mensen die niet meegaan in verwachtingen van anderen. Adrenaline viert er hoogtij. Schelden, haren uit hoofden trekken, ogen uitkrabben, slaan, spugen en schoppen.

Ik hoorde onlangs het verhaal van B., een goede vriend. Zijn toch al niet te brede straat was laatst door de overheid eens duchtig onderhanden genomen. Het resultaat, de stoep, versmald en op delen gedecimeerd door de aanleg van een groenvoorziening. Het zou de straat een frisse en gezonde uitstraling geven. Tenminste dat bedenk ik er maar bij. In het projectplan zal het hogere doel luid en duidelijk vermeld hebben gestaan. In de praktijk is de groenvoorziening vooral goed voor achtergelaten blikjes, sigaretten, peuken en -pakjes. Maar wat erger is, fietsen worden door de burens of bezoek van de burens lukraak op de nog vrije delen van de stoep geplaatst, waardoor de toegang tot de woning van B. compleet gebarricadeerd wordt.

Hij is er de man niet naar om de dingen op zijn beloop te laten, dus sprak hij zijn buurvrouw erop aan. Haar reactie beloofde niet veel goeds. 'Wat verwacht je nou? Waar moet ik hem dán zetten? Er is toch helemaal geen plek? En wanneer ik mijn fiets verplaats, dan zal er binnen no-time wel weer een ander voor in de plaats komen.'

B. heeft het er moeilijk mee. Hij kan het maar niet van zich afzetten en windt zich er enorm over op. Hij verzucht: 'Misschien moet ik maar eens overwegen om een groot wit kruis op de stoep te kalken!'

Ik kan nog talloze gevallen opnoemen van individuen die tegenover elkaar zijn komen te staan en vaak niet eens door eigen toedoen, die door omstandigheden niet nader tot elkaar kunnen of willen komen. De oplossing zit hem meestal niet in een welwillend luisterend oor, hoewel je dat op het eerste gezicht misschien wel zou denken. Vaak kunnen de personen in kwestie de netelige kwesties zelf niet oplossen, hoe goed de intenties ook mogen zijn. Het moet een treetje hoger gezocht worden. B. zal zijn licht eens gaan opdoen bij de betrokken overheidsinstanties, met het verzoek om de aanpassing aan de straat te heroverwegen. Ik geef hem echter weinig kans. Het project is afgerond, de projectorganisatie ontbonden, de budgetten bevroren of zijn alweer aan een ander nobel doel gealloceerd.

Wat moet mijn dakloze ongenode gast met dit inzicht? Een treetje hoger zoeken? Waarschijnlijk heeft hij alle credit al verspeeld en is er vanuit de hulpverlening geen begrip meer voor zijn situatie. Een individu met een eigen verhaal verworpen tot een statistiek.

De ambtenaar kijkt genoegzaam naar de fraaie EXCEL rapportage en kan tevreden zijn. Zijn targets zijn ruimschoots gehaald.

Donderslag bij heldere hemel

26-06-2023 F. 'Niet doen wat je echt wilt' en 'om de hete brij heen draaien', een kleine greep uit mijn favoriete overlevingsstrategieën. Ik besef meestal wel dat ik het anders zou willen doen, maar wanneer je je omringd voelt door de inerte nevelen van besluiteloosheid, dan lijkt op de plaats rust een alternatief waar goed mee te leven valt.

Om werkelijk te veranderen is iets heftigs of onverwachts nodig. Niet iedere onverwachte gebeurtenis heeft echter de kracht in zich om je op je grondvesten te doen schudden. Dat Prigozjin, baas van de Wagnergroep en lange tijd nauwe bondgenoot van de Russische president Vladimir Poetin, met 25.000 van zijn moorddadige lieverdjes richting Moskou opstoomde, was zeker onverwacht, maar voor mij nog geen life-changing-moment.

Een nare man, die baas van dat stelletje ongeregeld. Nog net op tijd trok hij zijn muiltende keutel in. Zo'n ploert heeft er geen moeite mee om te doen wat hij echt wil. Misschien moet ik maar eens bij hem in de leer.

Ik neem je mee naar mijn middelbareschooltijd. Dit ter illustratie van mijn weifelende aard. Ik was een kindeke van God en de Here Jezus was mijn grote held, een soort uitvergrote versie van Che Guevara. Vanuit de kerk waartoe ik behoorde werd er door 2 vrouwen een initiatief gestart. Ze ontvingen de plaatselijke gelovige jeugd bij hen thuis, om onder het genot van een hapje en een drankje levensvragen met elkaar door te nemen. Daarnaast was er nog voldoende tijd over voor leuke dingen. Het was een groot succes en breidde zich al snel uit over talloze huiskamers. Ook spraken we in kleiner verband met elkaar af om een film te bekijken of gewoon wat op de bank te hangen. Ik herinner me die tijd als een erg gelukkige tijd.

In het groepje van 6 waartoe ik behoorde, ontmoette ik een leuk meisje. Hoewel ik onder de indruk van haar was, had ik toch een bepaalde reserve. Ze was erg nerveus en kon niet stil blijven zitten. Het deed alarmbellen rinkelen, waardoor ik geen stap durfde te zetten, terwijl de liefdesvlinders maar bleven komen. Ons contact bleef steken in het besef dat je op elkaar gesteld bent, maar er toch niet echt voor durven gaan. Dus bleef het bij achter op de fiets zitten, wandelen door de Grienden en natuurlijk de wekelijkse religieuze samenkomsten bij iemand thuis. God en geilheid, een brandbare combinatie.

Wij woonden allebei nog thuis bij onze ouders in de wijk Zalmplaat, een nieuwbouwwijk, letterlijk onder de rook van Pernis. Naast deze prachtwijk met zijn flatgebouwen, grasvelden en rijtjeshuizen, lag een wat oudere wijk, Meeuwenplaat genaamd. Hier liep ik wel eens doorheen, maar kende er verder geen hond. Het was een soort België, doorgangsland. In België stop je niet, net zomin als in Breukelen. Daar raas je doorheen, op weg naar een beter elders.

Op een avond liep ik door de verlaten wijk Meeuwenplaat. Waarom ik daar zo laat op de avond liep, ik heb geen flauw idee. Het was al donker en de verlatenheid van de woningen en winkels ademde iets *unheimisch* uit. Ik weet nog dat ik daar toen notie van nam, maar was volledig in de ban van mijn hersenspinsels, aangevuurd door verliefde gevoelens. Zo kon het toch niet langer! Een beetje stommerdje spelen, terwijl ik toch heel zeker wist dat zowel zij als ik een liefdesstap zouden willen wagen. Maar ik wist niet goed welke en hoe ik dat dan zou moeten aanpakken. Wat is daar nu moeilijk aan? zult u misschien denken. Niets toch? Gewoon een keertje op haar afstappen en het haar vertellen. Maar iets hield me tegen. Ik denk dat het dat nerveuze van haar was, wat de boel bij mij blokkeerde. Misschien ook wel bij haar. Ik heb het haar nooit gevraagd.

Ik kwam laatst in mijn dagboek (1978) een stukje over haar tegen: 'Jou wens ik het paradijs toe, zoveel geluk dat je niet zult weten waar je ermee naar toe zal moeten.'

Ik liep daar dus, 's avonds laat, in gedachten verzonken, wanhopig. Radeloos richtte ik me tot God.

'Kunt U er dan niet voor zorgen dat het goed komt? Ik beloof U dat ik het haar zal zeggen, wanneer U ervoor kunt zorgen dat ze hier en nu voor me zal staan.'

En geloof het of niet, daar stond ze! Ik schrok me een ongeluk. Ze wandelde er samen met een hond.

We stonden in een vreemde wijk, op een ongebruikelijk tijdstip, op een donkere avond, twee verliefde mensen, zenuwachtig naar elkaar kijkend.

Ik heb toen niets over mijn lippen kunnen krijgen. Sindsdien houdt God zich op de vlakte, begrijpelijk. Ik wist wat ik wilde, maar deed niets. Zelfs niet nadat de Here der Heerscharen er zijn zegen over had uitgesproken.

Ik stuitte laatst al googelend op haar overlijdensbericht. Na twee depressieve periodes had ze in 2016 de hand aan zichzelf geslagen.

Jou wens ik het paradijs toe, zoveel geluk dat je niet zult weten waar je ermee naar toe zal moeten.

100!

27-06-2023 L. Morgen is een bijzondere dag, want het is de honderdste geboortedag van mijn moeder. Althans, dat denk ik. Ik bel voor de zekerheid met mijn broer. 'Ze was 12 jaar jonger dan pa', zegt hij, 'en die is geboren in 1912. Dus zou ze morgen 99 geworden zijn.' 'Het was toch 11 jaar en nog wat?', antwoord ik. We komen er niet uit.

Mijn vader en moeder hadden een huwelijk dat eigenlijk niet kon. Hij was Rooms-Katholiek en zij Protestants. Hij woonde in het Utrechtse wijk-C (Willemstraat), een volksbuurt, en zij in Oog in Al (Mendelsohnstraat), waar de beteren resideerden. Maar wat het ergste was: hij was haar leraar en zij zijn leerlinge. Dat verklaarde ook het leeftijdsverschil. De verschillen maakten overigens niets uit. Het was een goed huwelijk.

Maar ja, nu weet ik nog niet hoe oud mijn moeder morgen gaat worden. En dan te bedenken dat ik mijn hele voorgeslacht in kaart heb gebracht. Het spoor leidt naar Düren in Duitsland waar mijn vermoedelijke voorouders rijke lakenfabrikanten waren, tot ene Leonard Koenen het hele familiekapitaal er doorheen joeg. Ik ben niet naar hem vernoemd, overigens. Ik ben vernoemd naar de vader van mijn moeder, Leen de Bruin. Mijn moeder vond dat een vreselijke voornaam. 'Maar je kunt hem toch de roepnaam Leo geven', suggereerde mijn opa. Dat vond mijn moeder goed. Mijn officiële naam is Leendert, maar u mag Leen zeggen. Of Leo.

Mijn moeder staat uiteraard ook in de stamboom. En die staat weer op een stick. Maar waar is die stick nu weer? Ik doorzoek alle laatjes van mijn bureau, nergens is die stick te vinden. Dan maar over op plan B. 'Inge', roep ik, 'waar heb je die stick gelaten waar mijn stamboom op staat?' 'Hoe moet ik dat weten', antwoordt ze, de kamer binnenlopend. 'Jij ruimt altijd alles op, ik niet', probeer ik een troef uit te spelen. 'Dan had je dat misschien toch beter zelf kunnen doen', zegt Inge.

Voor ik kan antwoorden, zegt ze: 'Je hebt maar één sok aan.' 'Ik kijk naar beneden en zie alleen een sok om mijn rechtervoet. Hoe kan dat nu weer. 'Alles in dit huis verdwijnt', mopper ik verongelijkt, 'zelfs de kleding die je aan hebt'. Waar kan die sok nu weer zijn. Ik zoek overal waar ik geweest ben, maar nergens ligt die sok. 'Waarschijnlijk ligt die sok bij mijn stick', verzucht ik.

Nu weet ik nog niet hoe oud mijn moeder morgen wordt. Ik probeer op internet te zoeken, maar op mensenlq en op diverse genealogische sites staan heel veel Magdalena's de Bruin, maar niet de mijne.

En dan krijg ik een goed idee. Toen mijn moeder overleed heb ik een speech gehouden en ik weet nog dat deze begon met haar geboortedatum. Die speech heb ik ongetwijfeld toen ook naar mijn broer gestuurd en dan moet hij in mijn gmail staan.

Ik zoek op mijn broers emailadres en blader terug naar de periode rondom mijn moeders overlijden. En ja, hoor, daar is de mail met de speech. Ik open de bijlage en lees:

Het leven van mijn moeder begon op 28 juni 1923. Ik heb het even gegoocheld, de temperatuur was 17° met een matige wind. Er viel die dag uiteraard geen neerslag. De zon scheen. Een mooi begin van een prachtig leven.

Dus toch. Van harte gefeliciteerd met je 100°, ma.

Mijn sok heb ik teruggevonden toen ik de honden ging uitlaten. De stick met 12.000 voorouders is nog zoek.

Irene Vesters

29-06-2023 L. We werden om ongeveer half elf 's avonds gebeld door iemand die zich presenteerde als medewerker van de KNAB bank. Er waren wat vreemde meldingen geweest en er zou een adreswijziging zijn doorgegeven naar Almere, dus hij wilde een en ander met ons overleggen.

Ik wist meteen dat dit geen zuivere koffie was en gooide direct de hoorn van mijn mobiele telefoon er op. Morgenochtend als eerste zelf de KNAB maar bellen.

De volgende ochtend werd ik echter al gebeld door Irene Vesters, medewerker security van de KNAB bank. Ze vroeg of er ongewone dingen waren gebeurd, want ze hadden een verdachte transactie onderschept van 1100 euro die zou worden overgemaakt naar Mohammed Akbar in Amsterdam en Irene vroeg me of die transactie wel terecht was.

Ik gaf aan dat dit zeker geen bedoelde transactie was. 'Dat dacht ik al', zei Irene, 'Ze zijn erg geraffineerd'. Ik vertelde haar wat de avond daarvoor was gebeurd en ik zag Irene aan de andere kant van de lijn knikken. 'Die hoorde tot dezelfde organisatie', zei ze. 'Het is goed dat u het gesprek meteen heeft beëindigd. De KNAB belt u namelijk niet'.

'Maar hoe hebben ze dat dan voor elkaar gekregen?', vroeg ik haar.

'O, daar zijn zoveel methoden voor', vertelde Irene, 'Logt u bijvoorbeeld wel eens in op een openbaar netwerk?' Ik dacht even na en kon beamen dat ik bij de Jumbo inlog op het netwerk van de winkel.

'Die criminelen onderscheppen dat', zei Irene, 'En als u dan afrekent, doet u dat dan contactloos of met de pin?' Ik gaf aan dat ik altijd met de pin betaalde. 'En dekt u dan wel goed uw pincode af?', wilde Irene weten. Tja, dat wist ik eigenlijk niet. Ik pin al tientallen jaren en dan gaat er toch een zekere routine inzitten.

'Ze gaan dan een paar meter van de kassa staan, zodat ze precies kunnen zien wat u intoetst', zei Irene.

Het voelt toch wel wat angstig als criminelen zo gemakkelijk toegang kunnen krijgen tot je bankrekening.

Het is in feite toch je kluisje waarin je je hele vermogen hebt liggen. Maar gelukkig hebben banken daar dan weer afdelingen voor waar mensen werken zoals Irene Vesters, dat is een behoorlijke geruststelling. Een groep mensen die nooit slaapt en 24/7 waakt over uw en mijn bezit. Hulde.

'We moeten wel voorkomen dat zo iets nog een keer gebeurt', zei Irene. 'Want weet u wat ze gedaan hebben? Terwijl u bij de Jumbo aan het winkelen was, hebben ze uw telefoon geïnfecteerd met het 'malware virus'. Daarmee weten ze toegang te verschaffen tot al uw bestanden en apps. En als ze dan de pincode hebben, dan kunnen ze overschrijvingen doen, zoals ze dat ook bij u probeerden en kennelijk met succes.'

'Moet ik mijn pincode dan nu veranderen?', vroeg ik haar.

'Dat kan', zei Irene, 'Maar met dat virus kunnen ze ook je locatie traceren en dan volgen ze je gewoon tot je ergens betaalt en ze je nieuwe pincode weten. Je bent er pas echt van af als je het virus weer verwijdt uit je telefoon. Dan zijn uw bestanden en apps weer veilig te gebruiken en kan er niemand meer bij uw geld komen'.

Ik snapte het. Maar hoe verwijder je een virus uit je telefoon? Gelukkig wist Irene dat wel. Het is tenslotte haar beroep.

'Ik loods u wel even door het traject', zei ze behulpzaam. Ik mocht van haar achter de computer gaan zitten en ze verwees me naar een internetpagina van de KNAB. 'U kunt nu met uw pincode inloggen', zei Irene, 'en dan zetten we de virusscanner aan.'

Op dat moment viel, eerst langzaam maar daarna met een donderende klap, het kwartje.

'Je bent toch wel van de KNAB?', vroeg ik Irene. Het was de eerste van veel vragen die ik voor haar had.

Maar die hoefde ik niet meer te stellen. Irene Vesters had opgehangen.

Kusje erop

02-07-2023 F. Er zijn momenten waarop je in stilte wilt genieten. Je voelt je even verbonden met een belangwekkend onpersoonlijk en superieure identiteit. Ik noem drie voorbeelden: de Katholieke hoogmis, uitzendingen van Ongehoord Nederland en het glossy tijdschrift Happinez. Van tevoren verkneukel je je op wat je te wachten staat. Zouden ze doorhebben dat ze onderdeel uitmaken van een verhaal, wat alleen maar waarde heeft voor verdwaalde geesten, mensen die de weg naar het warme nest zijn kwijtgeraakt? Wat moet je als gelukkig mens met al die gezongen, gesproken en beschreven bezweringen, de poppenkast waar Jan Klaasen en Katrijn zich vermomd hebben als discipelen van de waanzin en de leugen.

Happinez, het blad lijkt in naam te willen suggereren dat door het lezen van het blad geluk geneigd zal zijn om een stapje in jouw richting te doen. En ik moet je zeggen, het stelt niet teleur. De mooie jongedame op de cover was voor mij eigenlijk al genoeg geweest. Gehuld in een oranje T-shirt, de ogen gesloten, mooie blonde krullen, vrolijk lachend, omgeven door wat ik in de gauwigheid determineerde als een fruitboom. Wie wordt daar nou niet gelukkig van! Het lachen vergaat je echter wanneer je de wervende teksten leest: 'Vind je zielsmissie', 'KARMA, levenslessen in acceptatie', 'Find your why and you will find your way', 'ASTROLOGIE – de tien sleutelmomenten in elk leven'. Ik kon niet wachten om het sterrenstof van al die belangrijke inzichten op me te laten indalen. Het blad herbergt naast al deze prachtinzichten ook miljoenen advertenties van producten die verdwaalden nou eenmaal nodig hebben. Geld moet rollen. Je krijgt het idee dat het blad dienstbaar wil zijn aan de gedachte dat in dit ondermaanse geluk en geld elkaar in een gulzig kronkelende verstrengeling vasthouden, elkaar de adem ontnemend. Zo kost het tijdschrift €7,99, geen uitgave voor de kansarmen, die rond moeten komen van een sociaal minimum (€1216 bruto in de maand voor een alleenstaande, €1889 bruto voor gehuwden of gezin met kinderen). Die moeten hun heil maar ergens anders zoeken. De mensen bij Happinez kunnen hun tijd en energie natuurlijk niet op Jan en Alleman gaan richten. Er is gekozen voor de meer gefortuneerde Nederlandse man en vrouw, al kan ik me niet aan de indruk onttrekken dat het ze vooral om de vrouwen te doen is. De kapitaalkrachtige, naar geluk hunkerende jonge, gezonde, mooie vrouw.

Op de wikipagina van Happinez valt te lezen: 'Het tijdschrift maakt in de lijn van de Romantiek ruimte voor intuïtie, gevoel, mystiek en emotie. Oosterse wijsheid wordt vaak als superieur gezien. De pure rationaliteit van na de Verlichting is volgens het tijdschrift iets dat tegengegaan moet worden.'

Ik moet het ze nageven, die doelen zijn ruimschoots behaald. Vind je zielsmissie. Even diep ademhalen, en weer door. Er wordt geen specifiek doel of bucketlist mee bedoeld, maar de reden waarom je op aarde bent. Kleiner kunnen ze het niet maken, wel onnavolgbaarder. Je blijkt onderdeel uit te maken van iets groters. Daar kun je verder niets aan doen, dat is nu eenmaal zo. Je ploetert je hele leven om jezelf een maatschappelijke positie te verwerven, man en kinderen groot te brengen, maar je mist iets, namelijk het gevoel tot iets groters te behoren, iets van onschatbare waarde. Nou daar weten ze bij Happinez wel raad mee. Kom maar op met al uw dukaten!

De Katholieke hoogmis, ook zo iets. Niet de woorden, maar de raadselachtige processie, de wierook, de vreemde gewaden, het sprookjesachtige geprevel en de machtige kerkgebouwen. Het draagt allemaal bij aan het gevoel voor even opgetild te worden en verbonden te zijn met een groots, onuitspreekbaar Goddelijk plan.

Als boze verdwaalde kun je je oor te luister leggen bij volksoproeroeroep Ongehoord Nederland. Je hoopt als kijker je zo te ergeren dat het op een vreemde manier toch ook weer amusant wordt. Maar ik kan je uit eigen ervaring mededelen, dat lukt hoogstens de eerste 5 à 10 minuten. Dan slaat vermaak om in ergernis en niet veel later in verontwaardiging en boosheid.

Het kind in de winkel valt hard op de grond, met krijsen tot gevolg. De moeder pakt het kind op en vraagt troostend: 'Kusje erop?' Het kind schokschoudert, met lange snikkende uithalen: 'Jaaaaa!'

De Katholieke hoogmis, Happinez, Ongehoord Nederland, allemaal instanties die zich verdringen om er een kusje op te doen.

De weg kwijt

04-07-2023 L. 'Find your why and you will find your way'. Wat een mooie zin uit je stukje van gisteren, Fred. In mijn zoektocht naar het 'why' ben ik dergelijke kretologie maar al te vaak tegengekomen.

Zoals die positief ingestelde alternatieve heler die het negatieve van de reguliere geneeskunde achter zich had gelaten en dus niet deed aan genezing, maar aan gezinsing.

Of die coach die drie conservenblikken op tafel zette: een 'terugblik' waarin je je verleden evalueerde en daar lering uit trok en een 'voorblik' waarin je je toekomstplannen kon stoppen en de daartoe te nemen stappen. En voor wie het niet helder zag was er een 'ogenblik' met papiertjes waar een vraag op stond die je hielp om het antwoord te vinden. Zonder vraag geen antwoord!

Inmiddels heb ik mijn zoektocht achter de rug. Het waarom van alles weet ik nog steeds niet. Ik ben de weg voortdurend kwijt, maar ik vertrouw blindelings op mijn navigatiesysteem.

Het einde van mijn zoektocht was bij H. H was een bejaarde gestalttherapeut die zijn beroep niet kon loslaten. Twee avonden in de week had hij een groep zoekenden die hij hielp met hun kindbesluiten en blokkades. Ik zat in de dinsdagavondgroep. De concurrerende groep kwam op de woensdagavond.

Na een rondje bespreking van de week ging één van ons 'op de stoel' om een blokkade of probleem te bespreken. Soms eindigde dat in een afrekening. Dan mocht je bijvoorbeeld een judomat in elkaar slaan die je vader representeerde. Of het eindigde in een enorme huilbui omdat je terug was gegaan naar je vierde jaar waarin je op de kleuterschool zo werd gepest.

Tot nu toe allemaal prima, maar daarna ging H aan de kring dingen uitleggen. En dan haakte ik af. Zo beweerde hij dat hij de enige in Nederland erkende zen-meditator was. Toen we hem vroegen hoe hij mediteerde, antwoordde hij: Gewoon, ik ga zitten en dan laat ik alle gedachten opkomen. Bijvoorbeeld: ik moet de huur nog overmaken. Wat een vervelende vrouw gisterenavond op de tv. Wanneer moet de auto zijn APK hebben. Vanavond kip met bloemkool eten. Enzovoort.

Nu had ik in die tijd weinig kennis van mediteren, maar ik wist wel dat bij meditatie je gedachten juist tot rust moesten komen en niet dit. Dat hij de enige erkende Zen-meditator was (door wie erkend? en wat is het belang van erkenning?) was prima, maar als je aan H vroeg wat er volgens hem kwam na de dood, dan was zijn antwoord: 'Niets'. Dat vond ik een vreemde conclusie van een (zen-)boeddhist.

Maar het werd erger, want hij had rare ideeën. Zo was een vriend van hem gestorven aan leukemie en die had heel gezond geleefd. Goede voeding, alleen het juiste drinken en veel naar de sportschool.

H had de oorzaak van de leukemie bedacht. Dat kwam door het vele sporten!

Als arts zat ik dat beleefd aan te horen. H sprak je niet tegen, hij was een goeroe. Wel was vervelend dat hij ouder werd en bijna wekelijks op de relatie tussen leukemie en sporten terugkwam.

Ik ging me dus steeds meer irriteren en de neiging om te stoppen drong zich steeds meer op. Nu was het zo dat er de afspraak was dat je steeds twee maanden in de groep meedraaide en dat je niet tussentijds mocht stoppen, dit voor de rust in de groep. Mensen die wilden stoppen, moesten dat op de één-na-laatste avond aangeven zodat de rest van de groep zich kon voorbereiden op het afscheid nemen. In de praktijk was dat echter een avond waarop, onder aanvoering van H, de afvallige onder een enorme groepsdruk werd gezet om toch maar vooral door te gaan. 'Zo zonde, zoveel mooie stappen gemaakt. Dan ben je er bijna en dan stop je. Alles voor niets'. Iedereen mocht in eigen woorden zeggen waarom de afvallige moest blijven.

Ik heb wel eens gedacht dat deze avonden een soort examen waren. Als je deze groepsdruk kon weerstaan, dan was je sterk genoeg om het leven te weerstaan.

Hoe ik uiteindelijk gestopt ben, dat vertel ik overmorgen. Sorry Fred, maar aan één pagina heb ik nu niet genoeg. Ik verklap één ding, uiteraard ging mijn stoppen op een ongebruikelijke manier.

De weg kwijt (vervolg)

06-07-2023 L. Ik wilde stoppen bij H, maar dat was moeilijker dan gedacht. Want ondanks dat H als spirituele leider steeds meer door het ijs zakte, had ik toch nog wel sympathieke gevoelens voor hem. Ik had intieme worstelingen in de groep gegooid en stoppen betekende toch ook wel een beetje uit de roedel stappen.

Maar mijn irritaties bleven maar groeien. Op een gegeven moment ging ik bijvoorbeeld 'op de stoel' om een probleem te onderzoeken. In die tijd betaalde ik mijn rekeningen nog slechter dan nu en moest ik nogal eens boetes betalen en soms zelfs incassobureaus te woord staan. Ik wilde wel eens weten welk kindbesluit daar de oorzaak van was en hoe ik dat kon slechten. Toen ik dat op de stoel vertelde, was de reactie van H: 'Je hebt ook al vier maanden achterstand bij mij'. Bedankt H, een hele steun.

'Ik ga nu echt stoppen', dacht ik toen. Maar op de één-na-laatste avond was een ander me weer voor. Die kreeg vervolgens de groep over zich heen en dat intimideerde dan weer zo dat ik, toen ik aan de beurt was om te zeggen of ik door ging of niet, me keurig voor de volgende acht weken aanmeldde.

'Het is zo zielig voor H als er meerdere stoppen', maakte ik mezelf wijs. Maar ik wist dat ik gewoon een lafaard was. En terwijl de groep steeds kleiner werd (op een gegeven moment moest de dinsdagavond- en woensdagavond groep zelfs worden samengevoegd), bleef ik en nog wat andere wezels H trouw.

Ik liet zelfs een unieke mogelijkheid om te kunnen stoppen schieten. We hadden namelijk in die acht weken altijd een weekend waarin we al op vrijdagavond kwamen en dan tot zondagmiddag aan onze problemen werkten. Mijn zoon Erik dropte ik dan ergens, bijvoorbeeld bij jou, Fred. Nog bedankt overigens.

Een keer was op vrijdagavond Geert Wilders het gesprek van de avond, want hij zou op zaterdag een speech houden in Amerika die live werd uitgezonden op de radio en daar wilde H, en ook anderen in de groep, graag naar luisteren. Maar dat ging me te ver. Ik had geen zin in de negatieve energie van Geert Wilders en bracht naar voren in de groep dat ik kwam om positieve energie te tanken en niet om naar Geert Wilders te luisteren. Ik gaf aan dat ik weg zou gaan als naar het interview geluisterd zou worden.

H reageerde daarop met: 'Eigenlijk ben jij zelf een Geert Wilders, want jij gaat zitten beslissen waar anderen wel of niet naar mogen luisteren'.

'Jij noemt mij een Geert Wilders', reageerde ik fel en liep de groepsruimte uit. Het was een unieke kans om te stoppen. Ik hoefde alleen maar naar huis te rijden, een email te sturen waarin ik aangaf me diep gekwetst te voelen, dat alle vertrouwen weg was en dat ik nooit meer terugkwam.

Maar dat deed ik niet. Er kwamen twee mensen achter me aan. Er werd gesust en uiteindelijk vond iedereen iedereen weer lief. Er zou niet naar Geert Wilders worden geluisterd, dat had ik dan toch wel weer bereikt. Later realiseerde ik me dat H niet eens zijn verontschuldigingen had aangeboden.

Mijn ergernis groeide en groeide. Op een gegeven moment zat H weer wat te verkondigen en keek toen de kring rond: 'Het vloeit niet', zei hij, 'Er is hier een negatieve energie'. Dat ben ik, dacht ik. Maar ik zei het niet.

En toen ging B 'op de stoel'. Het probleem dat hij aan wilde snijden was een collega. B had het gevoel dat deze hem niet serieus nam, hem zelfs uitlachte en tegenwerkte. Maar hij was bang om de sfeer te bederven als hij dit op zijn werk aan de orde bracht. Uiteindelijk kreeg hij van H de opdracht om in de daaropvolgende week gewoon met de collega te spreken en het probleem toch aan de orde te brengen. Die week daarop was er een opgeluchte B in de groep. Hij had het gedaan en een fantastisch gesprek gehad waarin de lucht helemaal was geklaard. 'Zie je wel', zei H, 'Je moet gewoon doen en niet bang zijn voor wat zou kunnen gebeuren. Wat dat zit alleen maar in jouw hoofd, het valt altijd mee!'

En toen wist ik genoeg. Dat moest ik ook doen. Ik belde die week H op voor een persoonlijk gesprek. Dat kon uiteraard.

'Waar kan ik je mee helpen?', vroeg hij minzaam.

'Nou, H', zei ik, weet je nog dat je laatst een negatieve energie voelde?' Ja, dat wist hij nog wel. 'Dat was ik', zei ik. En ik legde mijn opgekropte ergernissen van al die maanden op tafel.

Het gezicht van H veranderde van minzaam lachend naar rood van woede. 'Er uit!', brulde hij. Hij stond op en kwam dreigend op me af.

Ik griste mijn jas van de kapstok en verliet haastig het pand. Ik was gestopt!

PS Op de laatste avond liet H de overgebleven discipelen naar me opbellen om te vertellen wat ze van mij vonden. Het eerste gesprek heb ik verbroken. Ik kreeg daarna nog drie voicemail's die ik maar niet heb afgeluisterd.

De val

08-07-2023 L. Deze dag is misschien wel de heuglijkste dag van 2023. Het kabinet Rutte is gevallen en uiteindelijk heeft Rutte besloten de politiek te verlaten (nou ja, daarover zo meer...).

Het kabinet viel over het asielzoekersprobleem. Ik moet zeggen dat ik dat totaal niet zag aankomen. Je liegt de kamer voor over achterkamertjespolitiek (Omtzigt functie elders) en je blijft zitten. Je sleurt honderden kinderen onterecht het ouderlijk huis uit (toeslagenaffaire) en je blijft zitten. Je vernietigt om financieel gewin de helft van de Groningse huizen en je blijft zitten. En dan is er vervolgens een klein asielzoekersprobleempje en daar struikel je dan over. Het is uiteraard heel fijn, maar onbegrijpelijk. Ik heb dit stukje dan ook later geschreven. Ik snapte het niet en moest het eerst eens op een rijtje zetten.

Toen de berichten kwamen dat het kabinet mogelijk zou vallen over de asielzoekers, haalde ik mijn schouders op. Onzin, Rutte overleeft alles. Dit is voor de Bühne, zodat hij later tegen de VVD-fractie kon zeggen dat hij tot het gaatje was gegaan en dat het uiteindelijk behaalde compromis toch alles was wat er in zat. Ik volgde het gedoe dan ook helemaal niet en groot was mijn verrassing toen het nieuws van de val naar buiten kwam. Dat kon toch niet. Uitgesloten dat Rutte zo stom was geweest om hier zijn Waterloo te vinden.

En toch was het zo.

Maar toen ik er later nog eens over nadacht leek het me toch een briljante zet. Er zouden nu nieuwe verkiezingen komen en het thema daarvan zou niet het stokpaardje van de BBB zijn (stikstofproblematiek), maar het asielprobleem waarover veel Nederlanders een mening hebben en waarbij Rutte nu hun spreekbuis kon zijn. Verkiezingen zouden een nek-aan-nekrace worden met de BBB, uiteraard nipt gewonnen door Rutte. D66 en CDA zouden worden weggevaagd en na de verkiezingen volgde dan weer het achterkamertje, nu met Caroline van de BBB, waarin Rutte V zou worden verwekt.

Maar toen kondigde Rutte vervolgens weer aan dat hij de politiek zou gaan verlaten. Vriend en vijand verbijsterd en daar ging mijn mooie theorie. Hij bleek helemaal niet geniaal. En hij gaf aan dat hij zijn besluit om te stoppen in een opwelling had gedaan. Niet alleen dom, maar ook nog eens impulsief. Had ik me dan zo vergist in deze aalgladde politicus.

Maar toen ik er later nog eens over nadacht kwam ik tot de conclusie dat ook dit weer een geniale meesterzet was.

Kijk, Rutte begrijpt dat zijn houdbaarheidsdatum in Nederland een beetje begint te vergelen. Maar de politiek uit gaan betekent voor deze machtsgeile man een rampzalig einde. Nooit meer voetjevrijen met Macron, geen theekransje meer met Ursula von der Leyen en geen handje meer schudden met de president van Amerika. Een stil en verbitterd bestaan zou volgen.

Dus bedacht Rutte een plan. Hij wil een belangrijke functie in Europa. Hij is Nederland ontgroeid. Hij wil de premier van Europa worden, of iets vergelijkbaars. Hij beseft dat dit niet kan als hij minister-president van Nederland is. En dus moest het kabinet vallen. Omdat niemand de capaciteiten heeft om dat te doen, heeft hij het kabinet dan zelf maar laten vallen. Geniaal. En door zich niet meer verkiesbaar te stellen, loopt hij ook niet het gevaar dat hij per ongeluk toch de verkiezingen wint en weer premier wordt.

Hij heeft zijn handen vrij om in 2024 een hoge politieke functie in Europa te aanvaarden.

Rutte is de politiek nog niet uit. Rutte wordt premier van Europa. God bewaar ons.

Dit jaar verder niets meer over politiek Fred, ik beloof het nu echt.

Het bittere kruid

12-07-2023 L. 'Marga Minco is dood', zei M, 'Ze is 103 geworden.'

'Dat is een respectabele leeftijd', antwoordde ik.

M heeft iets met de dood. Marga Minco kent hij verder niet en hij heeft waarschijnlijk nooit iets van haar gelezen. Ik ook niet, hoewel ik haar boek 'Het bittere kruid' wel op mijn boekenlijst had staan. Dat kwam omdat iedereen, maar dan ook iedereen, 'Het bittere kruid' op de boekenlijst had staan. Het was namelijk een heel dun boek (73 bladzijden). Grappig dat je je op deze manier een plek in de literatuur weet te verkrijgen.

Bij mij stond het op de lijst vanuit de gedachte dat over dit boek niets gevraagd zou worden, omdat iedereen het immers op de lijst had staan. Dat werkte, er werd niets over haar gevraagd.

Ik kreeg een voldoende.

Het bittere kruid zou verplicht op elke boekenlijst moeten worden gezet. Het is het boekenlijstboek.

M weet van alle VIPS uit de vorige eeuw of ze nog leven. Bij een herhaling van 'Zeg eens A' komt John Leddy in beeld. 'Die is dood', zegt M. En wanneer Manfred de Graaf zich op het scherm meldt zegt hij: 'Ook dood.' Dokter van de Ploeg: 'Ook dood'. Maar gelukkig is daar dan nog Carry Tefsen als Mien Dobbelssteen. 'Die leeft nog', zegt M. 'Dat is fijn', antwoord ik.

Nico Haak: dood, André van Duin: Leeft, Liesbeth List: dood. Prinses Margriet: 'Die leeft nog.'

De dood hangt ook op een andere manier rondom M. Hij gaat namelijk altijd met mij na het eten de honden uitlaten. Er zijn hier in Westerlee zeer veel slakken. Van die glibberige bruine naaktslakken. Ze eten alle planten op, ze eten poep en ze eten ook elkaar. Ze zijn niet echt kieskeurig.

Ik slof me een beetje door het leven. Als ik een slak raak, dan schop ik hem eigenlijk weg. Maar dat gebeurt niet zo vaak, want ik let goed op. Slakken zijn betrekkelijk veilig bij mij.

Bij M is dat totaal anders. Hij sloft niet, maar tilt zijn voet op, verplaatst deze in de lucht naar voren en laat hem dan met een doffe dreun weer neerkomen. Daarbij let hij totaal niet op waar zijn voet neerkomt. Dat is menig slak noodlottig geworden. Vroeger heb ik nog wel eens een slak gered door M een duwtje te geven op het moment dat zijn voet door de lucht zweefde boven de slak of door hem attent te maken op de aanwezigheid van de slak, maar inmiddels heb ik het leven, en daarmee de dood, geaccepteerd.

Ik vraag me wel eens af hoe een slak dat ondergaat.

Dan kruip je als slak over het bospad en dan voel je een lichte trilling in de verte. Dat zijn de moordvoeten van M, realiseer je je. Want onder slakken is dat al snel rondgegaan en iedereen kent het gevaar.

Er volgt weer een trilling, ietsjes harder. Je probeert zo snel mogelijk weg te kruipen, alleen gaat dat in een slakkengangetje. Het lukt je niet. Was ik maar een musje, denk je, want dan kon ik opvliegen.

Of een eekhoortje, dan kon ik snel in een boom klimmen. Maar je bent een slak, dus niets van dat al. Een duidelijke trilling van de grond volgt. De moordvoeten van M zijn vlakbij.

Gelukkig heeft een slak geen zweetklieren, dus het angstzweet breekt je niet uit. Je bidt tot God en je hoopt op een wonder.

Dan doemt er een gigantisch lichaam op en een donkere schaduw is boven je. De schaduw wordt snel groter en groter en met een enorme dreun wordt je geplet onder de bal van de moordvoet van M.

Morsdood. En dan heb je nog geluk gehad, want de moordvoet van M had ook alleen op je onderlijf terecht kunnen komen en dan was je half geplet met een lijdensweg in het vooruitzicht.

Dat lot heeft Marga Minco niet hoeven ondergaan. Waaraan ze dan wel is gestorven, is mij niet bekend, maar uiteindelijk heeft ze toch 'Het bittere kruid' tot zich moeten nemen.

Bij deze nog bedankt voor het boek dat op mijn boekenlijst stond. Ik ga me voornemen om het nog eens te lezen.

Schrijven is schrappen

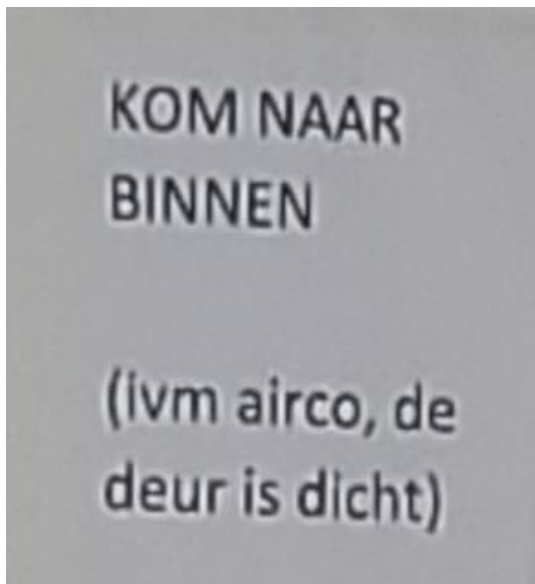
13-07-2023 F. Soms lees je iets, maar dringt dat wat beweerd wordt niet in zijn volle omvang tot je door. Het is als een linkse directe, waar je even een momentje van moet bijkomen. Je vervolgt de dag, maar je bent niet meer jef, volledig op drift geraakt. Wanneer iemand je aanspreekt voelt het alsof ze iemand anders bedoelen, alsof je niet meer bestaat, in rook bent opgegaan.

'Afrikaantjes te koop' stond er op het bordje te lezen. Wanneer de auteur van dit vlugschrift het hierbij had gelaten dan was er nog geen man overboord geweest, maar achter de mededeling stond tussen haakjes (Bloemetjes). Op dat moment bevestigt het wat het wilde voorkomen. Er worden geen tot slaaf gemaakten mee bedoeld, maar schattige bloemetjes. Dat extra commentaar (Bloemetjes) werpt een duister licht op wat vooraf ging en had de vernietigende uitwerking van een roddelende oudtante. 'Weet je wat ze daar verkopen?' Nog voor het Nou? geklonken had, verzuchtte ze: 'Afrikaantjes! Geen schattig bloemetjes, maar ingeoliede gespieerde donkere mannen. Voor hoeveel zouden ze over de toonbank gaan? Het is natuurlijk niet netjes van me, maar ik ben toch reuze benieuwd hoe het daar vanbinnen aan toegaat. Zouden ze ook geketend in een rij staan opgesteld? Misschien mag je er zelfs wel even in knijpen. Heel wat anders dan wat ik iedere nacht onder de lakens aantref!'

Zo'n tussen haakjes bijschrift kan maar beter geschrapt worden. Een veelgehoord adagium onder schrijvers, 'Schrijven is schrappen'. Weg met al die bijvoegelijke naamwoorden en kenmerken die bij de lezer al lang bekend zijn.

'Terwijl de ondergaande zon rood achter de einder wegzakte en een einde maakte aan de warme Septemberdag zeeg de gewonde man met veel misbaar krijgend ineens en viel voorover in het rulle, goudgele stuifzand, wat hem in gedachten gelijkschakelde met een overwonnen Saksische krijger.'

Teveel, veel te veel. Ordinaire drukdoenerij. Dat kan korter. Je wordt als lezer niet goed van al dat imponeergedrag. De lezer kan dan gemakkelijk afhaken. Nou ja, de meesten dan. Er zijn er ook die juist hard gaan op vage zwemen van belangwekkendheid. Die blijf je houden. Een ander voorbeeld is een zegswijze die mijn overleden vader vaak van stal haalde. Om aan te geven dat hij een ruimdenkend mens was en niets had tegen mannen die de liefde met gelijke kunne bedreven, refereerde hij aan deze groep als 'Homootjes'. Het was juist dat verkleinwoordje dat zijn kortzichtigheid verried. In zijn persoonlijke leven was dan ook geen spoor van enig homootje te bekennen.

Deze mededeling hangt op de deur van de ruimte waar ik eens per week mijn spieren laat rollen. Voordat we naar binnen mogen moet er voor een gesloten deur gewacht worden, tot onze tijd gekomen is. Dus ruim de tijd om eens goed om je heen te kijken en de dingen des levens te aanschouwen. 'KOM NAAR BINNEN' in hoofdletters. Een uitroepeteken ontbreekt. Wat een onnodig GELAWAIIAPPEGAAI! Die hele zin is onnodig. De deur is dicht, oké, dat snap ik, maar je moet vooral niet denken dat het verboden is om deze ook weer te openen. Het tweede zinnetje (in kleine letters) poogt een geruststellende verklaring aan te reiken. De deur is weliswaar gesloten, maar dat is gedaan met een geldige reden. Er is geenszins sprake van boze opzet. Het is omdat de airco aanstaat. Zucht van verlichting. De zin loopt niet lekker en het is onduidelijk waarom de puntjes van 'i.v.m.' zijn weggevallen. Luiheid? Ruimtebesparing?

Ondanks al mijn wellicht onnodige en misschien zelfs wel kwetsende gemopper (zonder verkleinwoordjes, uitroepetekens of hoofdletters) snap je toch wat er bedoeld wordt. Het werpt een ander licht op het je druk maken over de vorm van een literaire uiting. Het gaat er immers om wat er bedoeld wordt. Je ergeren aan stijl- of schreivouten is stupide tijdverdrijf voor gemankeerde puristjes.

De afgelopen tijd stuitte ik op een aantal fraaie woorden en zegswijzen die ik je niet wil onthouden. 'Ranjaoranje', 'Boerendelicatessen', 'Vorst ijs' en wat vind je van de zin: 'Vroeger toen ik oud was', en het onovertroffen: 'Elastieke tyrep vw kever hozen'. Wat een cadans! Goede basis voor een vette rap. Zie het maar als een vorm van Utrechtse straattaal. Dat verstaat toch ook geen hond.

L'histoire se répète

14-07-2023 L. Ik loop een grote zaal in en tegen een wand zit op ooghoogte een dikke laag kalk. Ongeveer zes jongens zijn bezig om kalk van die laag af te schrapen. Ik vraag ze waarom ze dat doen. 'Dat hebben we nodig voor de repetitie van vanmiddag', zegt een van hen. Het zijn jongens uit mijn klas, maar ik heb geen flauw benul van een repetitie. Ik pak ook een lepel en help mee om de kalk af te schrapen. Tussen de middag gaan we naar huis om te eten. Er ligt een flinke berg kalk op de grond. Ik ben benieuwd wat dat voor repetitie is die middag. Wanneer ik 's middags weer de zaal in loop, is de berg kalk weg en is er helemaal niemand te zien. Als ik niet meedoe met de repetitie, dan blijf ik zitten! Ik doorzoek het hele gebouw, maar het is helemaal verlaten. De paniek breekt uit. En dan word ik wakker.

Het is een terugkerende droom. De droom komt in allerlei variaties en heeft als terugkerend thema dat ik een examen moet doen, maar geen flauw benul heb wat voor examen dat is. En als ik wel een flauw benul heb, dan gaat het wel op een andere manier mis.

Nu heb ik ook wel iets met examens. Een studiehoofd ben ik nooit geweest. Zo herinner ik me een schoolonderzoek biologie met een vraag over bacteriën die een bepaalde hoeveelheid suiker per uur omzetten in alcohol. De vraag was hoe hoog het alcoholpercentage was na 72 uur. Ik had geen flauw idee en mijn antwoord was dan maar dat dit tussen de 15% en 20% lag omdat bacteriën dan in hun eigen alcohol doodgaan. Wilde je meer alcohol hebben, dan moest je destilleren.

Mijn biologieleraar rekende het fout, maar ik had gelijk. Uiteindelijk moest ik dat gelijk via de Inspecteur van Onderwijs halen, en ik kreeg het.

Ik loop in een oud gebouw door een lange gang met hoge houten deuren. Ik moet om 15:00 uur examen doen, maar ik weet niet waar de kamer van de examinerator is. Ik vraag het iemand en die wijst me de weg. Maar als ik links en rechts gelopen heb, dan is er geen kamer. Alleen lange gangen en zijgangen. Ik begin op goed geluk gangen in te sprinten, maar het is een eindeloos doolhof en de tijd tikt door. De paniek breekt uit. En dan word ik wakker.

Ik herinner me een herexamen voor interne geneeskunde. Je mocht 26 fouten maken en ik had er 27. Een 5,4 en dus gezakt voor de her, een ramp. Ik wilde weten welke vragen ik fout had gemaakt.

Eentje daarvan was de multiple choice vraag: Een maagzweer ontstaat door: A. Teveel maagzuur, B. Te weinig maagzuur, C. Beide antwoorden zijn juist, D. Beide antwoorden zijn onjuist.

Het goede antwoord in die tijd was A.: Teveel maagzuur beschadigt de maagwand. Ik had C. Ik zocht nog eens goed in de boeken en las dat er een zeldzame aandoening was waarbij de patiënt geen maagzuur produceert waardoor bacteriën de kans kregen om de maagwand te beschadigen. C. was dus wel goed! Ik probeerde de professor over te halen, maar hij vond dat een gezocht antwoord. Echter, de voorzitter van de examencommissie gaf me uiteindelijk gelijk. Overigens zou het goede antwoord in deze tijd D. zijn.

Ik zit voor de deur van de examinerator te wachten. Dit keer heb ik me de stof eigen gemaakt, dat geeft rust. Maar de deur blijft dicht. Ik wacht uren en klop dan aan. Geen reactie. Ik doe de deur open en de examinerator staat met zijn rug naar me toe een boek uit de kast te halen. Ik kuch en hij draait zich om. 'Ik kom examen doen', zeg ik. 'U bent een dag te laat', bromt hij, 'u kunt gaan'. Hij draait zich weer om en doet alsof ik er niet ben. De paniek breekt uit. En dan word ik wakker.

De dromen komen niet heel vaak voor, 1-2 keer per jaar, maar op mijn leeftijd zijn dat toch tientallen nachtmerries. Ik hoop dat mijn laatste droom zal zijn dat ik voor een hemelpoort sta waar een complete examencommissie zit, met een prachtige Godin in het midden als voorzitter. En de Godin aait me dan over mijn snikkende bolletje en zegt: 'Lieverd, je hebt het gehaald! Je bent geslaagd!!'

La douce France

15-07-2023 F. La douce France betekent letterlijk zoets als het zoete Frankrijk. Het is een uitdrukking die de charme en de schoonheid van het Franse land en de cultuur wil benadrukken. Voor sommigen is het ook een zoektocht naar de ziel van Frankrijk, die verbonden schijnt te zijn met het vrouwelijke, Maria Magdalena, Marianna, Esmeralda, 'The Divine feminine'. Maar die lui zijn in de war.

Heerlijk, dat bewieroken van de landsaard. Het wakkert fijne nationalistische gevoelens aan. Het zoete Nederland, dat slaat als kut op Dirk. We kijken dan ook vreemd op van het nostalgische nationalistische gezwijmel van een populist als Thierry Baudet.

Al dagen zit ik gebiologeerd voor de buis. Het is weer tijd voor de Tour de France. De zonovergoten beelden trekken me de indrukwekkende berglandschappen in. Loodzware bergetappes scheiden de mannen van de jongens, de klimgeiten van de sprinters. Er zijn twee strijdperken om in de gaten te houden, de strijd om de dagzege en het secondengemierenneuk tussen de nummers 1 en 2 van het eindklassement, Pogacar en Vingegaard. De regisseur kan maar moeilijk kiezen. Je zit 3 uur naar een grote groep renners te kijken om uiteindelijk bij de laatste kilometer te geraken, het moment waarop alles wordt beslist. Toch is het doelloos loeren naar pedaalpeddelende graatmagere fietsbonken geen opgave. De beelden van de omgeving maken veel goed. Het is vakantie vieren zonder af te zien. Geen drukkende warmte, geen overvolle lawaaierige campings, geen files op de Route du Soleil, geen slaande ruzie op de achterbank, nee gewoon heerlijk thuis bij de buis, kopje koffie erbij en je laven aan de beelden van bergen en bossen en wegdommelen bij het meditatieve gebabbel van de 2 presentatoren die geen moment onbenut laten om stilte in te wisselen voor namen van renners, ploegenstrategieën en wetenswaardigheden over al weer het zoveelste kasteel.

Veel van wat Frankrijk te bieden heeft heeft inmiddels mijn pad gekruist. Dat was niet altijd een onverdeeld succes. Op de middelbare school, de Franse les. Het lesboek met de aanmatigend titel '*La plu belle langue*'. Maar dat is de landsaard. Nationalistisch, militaristisch en volgens een rapport uit 2022 van de Franse mensenrechtencommissie Cncdh overduidelijk racistisch. Volgens het rapport manifesteert racisme, antisemitisme en xenofobie in Frankrijk zich in indirecte vormen van afwijzing, die voor slachtoffers soms moeilijk te karakteriseren en aan de kaak te stellen zijn. Een moeilijk geformuleerde constructie, maar het zal zo zijn. Het staat niet voor niets in een belangrijk rapport

De lessen in de mooiste taal waren niet aan mij besteed. Wegduiken op de achterste rij, je zoveel mogelijk onzichtbaar maken, daar kwamen de lessen voor mij op neer. De leraar Frans liet me jarenlang in mijn eigen sop gaarkoken of zoals hij het gezegd zou hebben: '*laisse cuire dans mon jus*'. We hadden een goede verstandhouding, hij en ik. Hij liet me met rust en in ruil daarvoor hield ik me achter in de klas van de domme. We begrepen elkaar.

Later, de nachten in Parijs. Parijs, de lichtstad, de stad van de liefde. En inderdaad, vaak vertoefde ik er aan de arm van een liefvallige vriendin. Eerst een aantal keren met de eerste ex, daarna talloze keren met de tweede. Vaak goedkope hotelletjes in de volkswijk naast de Rue Montmartre, vlakbij metrostation Les Halles. Heerlijk banjeren in schilderachtige wijken als Le Marais, Quartier Latin en genieten van het uitzicht over de stad, zittend op de trappen van de Sacré-Cœur om daarna de sfeer op te snuiven op het piepkleine pleintje in Montmartre achter de basiliek, waar een eeuw geleden beroemde schilders als Picasso er hun onderkomen hadden. Het is nu een overspannen commercieel gemierenwriemel.

Het land biedt veel mogelijkheden voor zomer- en wintersportvakanties. In de binnenlanden vind je prachtige Gorges, waarvan Gorges du Verdon de bekendste is, spookachtige steile rotsen.

En niet te vergeten de Vendée, gelegen aan de Normandische kust. Iets noordelijker de steile kliffen van Normandië en meer zuidelijk, de mondaine badplaatsen aan de Middellandse Zee. Kortom, voor elk wat wils.

En dan dat eten! Al die heerlijke in knoflook drijvende vettigheid. Stukjes brood dippen in de knoflookolie waarin net nog donkere slakkenlijfjes ronddobberden. Of je frequenteert een kaasfondue restaurant waar je de kleffe boel wegspoelt met talloze flessen Franse rode wijn.

Het vreemde aan Frankrijk is dat we, hoewel we toch samen talloze malen de degens hebben gekruist, niet nader tot elkaar lijken te komen. Het land, de taal, de mensen, het eten, we blijven elkaar op gepaste afstand enigszins argwanend aangapen.

Het doet me onwillekeurig terugdenken aan mijn kindertijd. Achter onze flat stond nog een flat. Op de eerste verdieping, achter glas, lag een vrouw jarenlang ziek op bed. Ik zag haar iedere dag. Ik heb een levendige herinnering aan haar bedlegerig bestaan, zonder ooit een enkel woord met haar gewisseld te hebben. In feite heb ik haar niet gekend. Niet echt.

Jezus ontmoeten

19-07-2023 F. Het is niet bij wet verboden om gekke dingen te zeggen. Ook is het niet gek om in alle vrijheid naar gekke dingen te luisteren. Het is zelfs niet strafbaar om gedwongen naar gekke dingen te moeten luisteren. Intuïtief voel je aan dat dat laatste problematisch kan zijn en voor betrokkenen verregaande implicaties kan hebben.

In een samenleving als de onze is het vrij normaal om via ouders, vriendjes en deugdelijk onderwijs overspoeld te worden door verhalen die tezamen de cultuur vormen. In het godsdienstonderwijs worden religieuze inzichten en morele overwegingen je met de paplepel ingegoten. Het zijn tot de verbeelding sprekende verhalen, het Protestantisme, het Hindoeïsme, de Islam en wat er verder nog voor prachtsmaken voorhanden zijn. Het achterliggende idee is dat de verhalen je inspireren om het goede te doen en je af te keren van wat opborrelende driften je proberen wijs te maken. Zo houden we de boel op orde en worden uitwassen aan de kaak gesteld. Maar nu komt het, een enkele keer wordt uit naam van het goede uitwassen juist aangemoedigd of afgedwongen. Ja, en dan bevinden we ons op een dubieus en hellend vlak. Uit naam van de Heer je samen met geloofsgenoten gezamenlijk in het verderf storten. Kruistochten zijn hier een goed voorbeeld van of meer recentelijk, aanslagen en bloedvergieten door kloppende IS-geloofsharten. Uit naam van weer een volgende versie van de boven ons gestelde. Het is eervol en geoorloofd geweld.

Mij bereikte het droevige bericht van massale religieuze zelfmoorden in Kenia. De leider had verordeneerd dat de geloofsgenoten zich moesten verhongeren om op die manier Jezus te ontmoeten. Vrouwen, mannen en kinderen, meer dan 400 in getal. Onderzoek zal uitwijzen dat niet alles vrijwillig is gegaan. Er zijn aanwijzingen dat er geweld is toegepast en dat er mensen zijn gewurgd. Er was een groep die erop toezag, ontsnappen was onmogelijk. Toch hebben een aantal mensen het overleefd. De leider zat al een tijdje achter de tralies, dus die kan het mooi navertellen.

Wat is dat toch? Indoctrinatie en dan gezamenlijk de ultieme stap zetten richting een gedroomde belofte. Ik weet zeker dat een liefdevolle Jezus dergelijke praktijken zou afkeuren. Dat kan en mag ik zeggen. Ik ken hem. Mijn initiatie tot het protestantisme maakt me tot een ingewijde. Ik weet als geen ander wat er in Jezus omgaat. Ik ken hem als iemand die geen blad voor de mond neemt. Hij was een van ons, maar tegelijkertijd de Zoon van God. Onbevlekt ontvangen. Ja, kijkbuiskindertjes, ongelofelijk maar waar. Net toen Maria even niet oplette had de Heilige Geest zijn Heilige Daad met haar verricht. Ze was wakker geworden en vermoedde dat het om een droom ging. Zweetdruppeltjes parelden op haar bovenlip. Nee, zoals in die droom, zo kan het niet gegaan zijn, dat wist ze ook wel. Stel je voor! Jozef lag op zijn buik naast haar rustig te slapen. Hij had er niets van meegekregen, de lieverd. Morgen zou ze het hem in geuren en kleuren gaan vertellen.

Wanneer er sociale druk op ons wordt uitgeoefend, dan staan we als individu machteloos. Het is als een aanzwellende golf. Je ziet het al van verre op je afkomen. Eerst nog een ukkiepukkie, maar al snel richt het zich tot volle wasdom op om je te overspoelen als een niet te stoppen wrekende god.

Ik droomde ooit eens dat ik in bed lag en spelenderwijs een kussen op mijn gezicht gedrukt voelde. Ik weet nog dat ik me eerst probeerde te bevrijden maar toen dat niet lukte er grote paniek uitbrak. Ik voelde iemand kracht zetten, zoveel, dat het onmogelijk was om door te blijven ademen. Het was Gode zij dank maar een droom, maar de ervaring was toch levensecht.

Gewurgd. Het stond er echt. Misschien was het iemand geweest die oprecht geloofde en zich echt wel had willen overgeven en meedeed aan het verordeneerde verhongerensritueel, maar op het laatste moment tot inkeer kwam en in paniek raakte. Om hem of haar tot de orde te roepen moest er door de ordetroepen stevig ingegrepen worden. Misschien betrof het kinderen, die er niets van begrepen en moesten huilen. Voor mij is het duidelijk dat er toen dingen zijn gebeurd die niet pluis waren. En wat nou wanneer ze daadwerkelijk oog in oog met Jezus kwamen te staan? Wat zouden ze dan gezegd hebben? 'Hallo Jezus, ik heb u zo lief dat ik, net zoals u, mijn leven heb gegeven.' Jezus zou hen ongetwijfeld liefdevol hebben aangekeken, zijn arm om de meer dan 400 schattenboutenschouders geslagen hebben en zou messiaans gezegd hebben: 'Wees welkom in mijn Koninkrijk.' Ik weet zeker dat hij dat gezegd zou hebben. Ik ken hem. Wat moet zo'n man anders? Zoveel toewijding en dan moeten opbiechten dat het allemaal maar een sprookje is?

Tjibbe

20-07-2023 L. In onze tuin hebben we een grote vijver en die wil ik mooi inrichten met visjes, kikkers, salamanders en alles wat er nog meer rondom een vijver leeft. Omdat ik geen verstand heb van vijvers, behalve dan dat er water in zit, kocht ik het boek dat mij door meerdere mensen was aangeraden, namelijk 'kikkers en vijvers' van Ada Hofman. Ik kan het u aanraden. Het is een erg interessant boek, met name als het gaat om kikkers. Het zijn zeer sociale dieren die mensen herkennen aan hun stem. Ze zijn erg schoon op zichzelf. En je kunt ze zelfs kunstjes leren!

Het was even wachten, maar na verloop van tijd kwamen er kikkers in mijn vijver. Eentje daarvan had mijn speciale aandacht. Hij keek slim uit zijn ogen en leek me te begroeten als ik langs liep. Ik besloot om eens te proberen of het mij ook zou lukken om een kikker kunstjes te leren. Ik noemde hem Tjibbe. Dat is een mooie Friese naam en dat commandeert zo lekker.

Ik ging elke dag naar de vijver toe met een bakje meelwormen en dan noemde ik Tjibbe bij zijn naam.

Het duurde niet lang voor hij dat doorhad en als ik de tuin in liep, zijn naam noemend, dan sprong hij al op het tuinpad. Ik beloofde hem met meelwormen en hij beloofde mij dan weer met een 'kwak'.

Tjibbe leek er plezier in te hebben en wilde graag spelen. Door een meelworm boven hem te houden en naar achteren te bewegen als hij er naar hapte, leerde ik hem een salto achterover maken. Omdat ik daarbij steeds 'salto' riep, begreep hij na verloop van tijd wat de bedoeling was en maakte hij op het commando 'salto' een keurige salto achterover, waarna ik hem beloofde met meelwormen en hij mij met een 'kwak'.

We kregen er steeds meer plezier in en na heel veel oefenen had ik Tjibbe geleerd om de 'kozakkendans' te doen. U weet wel, die gehurkte dans met de armen over elkaar.

En toen gingen we helemaal los. Ik leerde Tjibbe 'ja' (éénmaal kwaken) en 'nee' (tweemaal kwaken) zeggen, en vervolgens ook nog eens om eenvoudige rekensommen op te lossen ($2 + 3 =$ vijfmaal kwaken).

Het is fantastisch wat je een kikker allemaal kunt leren! Het probleem was echter dat niemand me geloofde als ik het vertelde, net zoals u dit nu waarschijnlijk ook met ongeloof leest.

Tjibbe en ik besloten daarom om al die ongelovigen voor eens en voor altijd de mond te snoeren en een voorstelling te organiseren. Tjibbe vertelde me dat hij zich al langere tijd ergerde aan mensen die dachten dat kikkers maar domme dieren waren.

Op een zonnige zaterdag had ik langs de vijver twee palen geslagen en daartussen een roede met een rood gordijn gemaakt. Ik had klapstoelen gehuurd en op het grasveld twee rijen gemaakt voor het publiek.

Als iedereen zat, dan zou onder tromgeroffel het doek opengaan. Tjibbe zou op een steen bij de vijver zitten en we zouden ons verpletterende optreden maken.

Die zaterdag stroomde de tuin vol met bekenden die wat lacherig op de klapstoelen gingen zitten.

Dat lachen zou ze nog wel vergaan. Toen iedereen zat startte ik het bandje met tromgeroffel en trok zwierig het gordijn open.

We zagen een verbaasde reiger die ons aankeek met Tjibbe in zijn bek. En voor onze verbouwvereerde ogen vloog hij langzaam en statig op. 'Kwak', hoorde ik Tjibbe nog zeggen en terwijl ze wegvlogen leek het alsof Tjibbe nog naar me zwaaide, maar dat kan schijn geweest zijn.

Het vervelende is dat nu nog steeds niemand me gelooft als ik vertel wat voor kunstjes je een kikker allemaal kunt leren. Dat zit me dwars en daarom ben ik nu een nieuwe kikker aan het trainen.

Hij heet Hielke. U zult nog van ons horen.

De midgetgolfbaan

21-07-2023 F. Een van de vele stopplaatsen tijdens mijn scoottripjes is de midgetgolfbaan op de grens van Bilthoven. Het biedt ruimte aan een vredenlievende, maar enigszins onbenullige bezigheid, alleen leuk voor de allerkleinsten en voor hen die totaal geen fantasie of leven hebben.

De baan is omgetoverd tot een aards paradijs. Een andere verwoording zou onrecht doen aan deze fabuleuze plek op aarde. Hoge dennebomen omringen het terrein, waar snaterende vogels het voor het zeggen hebben. Volgens mij is het hier na sluitingstijd een drukte van jewelste. Eekhoortjes, konijnen, talloze vogelsoorten en een aantal verdwaalde reeën brengen het de eer die het toekomt. Koolmezen die als volleurde bestuurders op de bok zitten van een in der haast omgebouwde pompoen. Iedereen aan boord?! Nadat het JAHAHA! geklonken heeft sluiten ze de poortjes. *Le tour du paradis* kan beginnen. De nummers van het voorgeschreven parcours worden streng gevolgd. Je moet er niet aan denken wat er zou kunnen gebeuren wanneer de baas van het terrein het in de gaten krijgt. Hij zou ze voor de voeten werpen dat het rotte appels zijn die de rest van het fruit aantasten. De dieren weten zich luid gillend van opwindend in veiligheid te brengen en lopen in de richting van het met schitterende sterren omhulde rijtuig. De koolmezen wenken en moedigen aan om de sprong te wagen. 'Toe dan, je kan het!' Via de stenen verhoging op baan 8 wagen ze de sprong. De provisorische wielen kronkelen, waardoor het voertuig vervaarlijk heen en weer schommelt. Nieuwsgierige eekhoorns steken hun kopjes door het bord waarop een krokodil staat afgebeeld. Mensenkinderen vinden het leuk hiervan foto's te maken, met het kinderkoppie door het gat, waardoor het op de foto net lijkt alsof ze voor even een krokodil zijn. De reeën zal het verder een rotzorg zijn. Die liggen languit op het gras. De warmte van de dag ebt maar langzaam weg. Nog even wat slokjes uit de zilverglinsterende waterbak. Heerlijk koel. De spitse koppen op de voorpoten, de ogen open, luisterend naar het geluid van het zachte briesje dat de loofbladeren zachtjes heen en weer doet deinen. Konijnen die haasje over spelen. Ze rollenbollen dat het een lust is. Er wordt hard gelachen wanneer er eentje door de lucht vliegt, de pootjes omhoog, de ogen opengesperd. Zachtjes weer op aarde geland kruipen ze veilig tegen elkaar aan. In de lucht, vogels die een wedstrijdjes doen. Duikvluchten en loopings. Karel de kievit gooit zoals altijd weer hoge ogen. Overal prachtig gekleurde bloemen, groene planten en hoge bomen. Stilte en dan weer dat briesje. In de verte geschater van een stelletje brutale brulapen en irritant keffende honden. Woef, woef! Niemand schrikt ervan. Ze kennen hun pappenheimers. Voor die blafsnuikers hoef je echt niet bang te zijn. Veel herrie, weinig wol.

Ik zit aan een tafeltje en geniet van de zon, een bakkie zwarte koffie, de bomen en het geschater van vrolijke kinderen. Vaders en moeders, gewapend met cijferlijstjes en rode potloden, volgen het kleine grut op de voet. NIET OP DE BANEN LOPEN, het op de baan gekalkte gebod dat keer op keer met voeten getreden wordt. Er rent een kind de baan op. Op handen en voeten bereikt de peuter de top en gaat daar even stoer staan te doen. De schrik slaat me om het hart. Ik ben al die kapriolen totaal ontgroeit. Ik weet simpelweg de grens niet meer waar vertrouwen voldoet en waar alarmbellen behoren te klinken.

De zon is nog heerlijk warm. Ik neem een hap van mijn broodje kaas en sluit de ogen. Vlakbij, een vrouw van een jaar of 40, druk aan het bellen. De man naast haar ontfermt zich over de uit de kluiten gewassen tienerdochter. Ze hebben het goed met elkaar, dat is te zien. De vader geeft na lang duwen en trekken toe dat hij in haar zijn meerdere zal moeten erkennen. 'Oké, jij wint.' Ze straalt.

‘Nee’, sprak de vrouw resoluut, ‘dat kan absoluut niet. Hij moet beslist 24 uren zorg. Hij is de laatste tijd volkomen de weg kwijt, onhandelbaar, onrustig, verdrietig en als hij kans ziet loopt hij zo het huis uit en kan dan de weg naar huis niet meer vinden. Er moet echt iets gebeuren.’ Ze luisterde naar wat er werd teruggezegd. ‘Oké, dat is goed, daar had ik nog niet aan gedacht. Bedankt voor de tip.’ Ze beëindigde het telefoongesprek en ging in kleermakerzit op het gras zitten om in een notieblok wat aantekeningen te maken. Een kleine lieve hond met schattige kleine krulletjes zat geduldig naast haar te wachten. De tienerdochter kwam aangerend en knuffelde de hond. Het kleine staartje ging driftig heen en weer. De vrouw maakte zich zorgen, dat was duidelijk. Het was een mooie, slanke vrouw, prettig om naar te kijken. De zorgen om haar demente vader ademden een betrokken zorgzaamheid uit.

Wat zij echter niet zag waren de imaginaire dieren die haar met grote ogen op de voet leken te volgen.

Na de zomer

29-07-2023 F. In de Appie achter 2 stokoude mensen in de wacht staan kan een verzoeking zijn, maar in dit geval ervoer ik het moment als puur cabaret. De scene vertoonde veel overeenkomsten met een sketch uit het Monty Python oeuvre.

De vrouw stond lange tijd besluiteloos voor de geopende toetjesvriesdeur. Ze was op zoek naar vertrouwde nagerechten en leek deze niet te kunnen vinden. De man achter haar stond er met zijn karretje bewegingloos naar te kijken. Het was duidelijk niet de bedoeling dat hij zich er mee zou bemoeien. Hun samenzijn typeerde zich door strenge rollen en verantwoordelijkheden. Zij leverde de brains, oren en ogen, hij was de beschermheer, de bewaker van de kar. De vrouw bevoelde en bekneep de alternatieven, maar kon geen keuze maken. De man draaide z’n hoofd en zag mij achter zich staan. Hij leek zich niet druk te maken over mijn lange en geduldige wachten. Een voorbijganger suggereerde om de bel te laten klinken, maar ik had geen haast en vermaakte me kostelijk met die twee.

‘Wat ga jij na de zomer doen?’ hoorde ik een jongen naast mij vragen. Hij doelde op de vraag waar de bevraagde zou gaan studeren en welke studie hij zou gaan volgen. Iets resoneerde in mij. Ik weet niet waarom, maar het leek een vraag van grote betekenis, eentje die niet onbeantwoord kon blijven. Wat zou ik gaan doen na de zomer? Tegelijkertijd bedacht ik dat je zo’n vraag alleen maar zinvol kunt beantwoorden wanneer je daarbij ook de toestand in de wereld betreft.

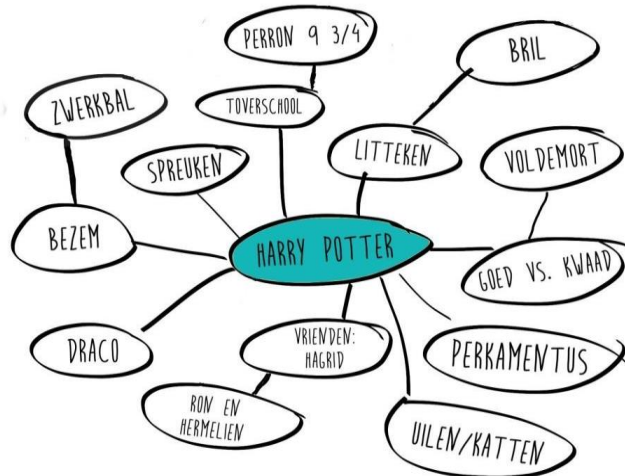
‘De toestand in de wereld’, de roemruchte radiotoespraken van mr. G.B.J. Hilterman uit de vorige eeuw, om 13:00 uur op zondagmiddag. De man was in staat om in korte tijd alle grote onderwerpen te behandelen. Van Amerika, Europa tot aan het verre Oosten, niets bleef onopgemerkt. Ik had er grote bewondering voor, alhoewel ik gezien mijn jeugdige leeftijd en onervarenheid natuurlijk niet kon inschatten in hoeverre hij ook de waarheid verkondigde.

Zou de oorlog in Oekraïne na de zomer voorbij zijn? Zou Poetin nog stevig in het zadel zitten? Zouden er al stappen gemaakt zijn om het klimaat te redden en zouden er voldoende boeren uitgekocht zijn of zouden ze zich alleen maar bekocht voelen?

Na de zomer, het klinkt als de verantwoordelijke tijd na het zomerse potverteren. Na de zomer de nieuwe schriften van stal halen, klaar om gewapend met een niet lekkende Parker pen weer eens driftig aan de slag te gaan. Wat staat er na de zomer op het programma? Ik volg geen onderwijs meer en ken geen verplichtingen jegens werkgever of enig ander contractueel boven mij gestelde. Waarschijnlijk zal het gewone leventje zich voortzetten, maar dan weer met gesloten ramen en deuren, zo lang mogelijk de kachel uit, de kou in. En natuurlijk blijven schrijven. Boetserend aan een column of bezig met het grote werk, de roman die al jaren op stapel staat.

Het werken aan één pagina ligt me wel en heeft me op het idee gebracht om deze werkwijze ook toe te passen bij het romanploeteren. Het voordeel is dat je je op één pagina kunt concentreren en de rest uit je gedachten kunt laten. Hugo Claus zei eens in een interview: je hoeft per dag maar 500 woorden te schrijven om ieder jaar een boek op te leveren. De columns bevatten niet zelden meer dan 700 woorden, dus dat moet te doen zijn. Je moet van te voren misschien wel een overzicht maken, compleet met hoofdstukken en pagina's. Dát ga ik na de zomer doen. Een schema maken! En dan, 1 januari beslagen ten ijs, stevig tekeergaan. Per dag 500 woorden ophoesten, netjes binnen de contouren van een vooropgezet plan. Zoiets is te doen, zeker gezien het feit dat je voor het schrijven niemand anders nodig hebt.

Of dit ook zo werkt in het normale leven, de gewone ditjes en datjes, de meevallers en tegenvallers, dat waag ik te betwijfelen. Je gaat vaak wel van een bepaald beeld uit. Zo ga ik ervan uit dat ik niet zal hoeven vluchten voor oorlogsgeweld. Ik ga er gemakshalve ook maar even vanuit niet door een noodlottig ongeval uit balans te raken. Want dan zijn de rapen gaar. Dan ontbreekt het je aan kracht om je in te laten met allerlei fictieve zaken. Dan gaat alle energie zitten in het verwerken van al dat onheil. Voor de rest heb ik geen idee wat de toekomst bringe moge. Ik sluit tevredenheid en werklust niet uit, maar je moet nooit een te grote broek aantrekken. Voor je het weet dient zich iets aan waardoor ook jij een jasje uit zult moeten doen.

Wat sommige mensen ook wel doen is het visualiseren van een toekomst en dan met name van dingen waar je blij van wordt. Oké, eens even zien. Het mooiste is natuurlijk wanneer er zich iets onverwachts zal aandienen. Ik gok weliswaar op een leven als schrijver, maar hoe fantastisch zou het zijn wanneer uit het niets opeens mijn zangtalent ontdekt zal worden? Bosjes vrouwen die amechtig aan mijn voeten liggen en schreeuwen 'more, more!' Ik ga er vanmiddag maar eens stevig over lopen visualiseren. Ik voel dat het kan! Niets is onmogelijk!

Tot in de eeuwigheid

06-08-2023 L. Het is zomer en voor de televisie betekent dat niet veel goeds. De Nederlandse omroepen komen in deze maanden niet verder dan het uitzenden van herhalingen. Buiten de zomermaanden zit je ook al constant naar herhalingen te kijken, maar in de zomer herhalen ze dat allemaal dus opnieuw en de volgende dag herhalen ze dan de herhalingen van gisteren.

Een vriend van ons heeft een bijna-doodervaring gehad. Hij had nogal slecht geleefd en mocht even in de hel kijken. Hij vertelde ons dat de hel een zaaltje is met een klapstoel en een tv waarop de zomerprogrammering van het Nederlands omroepbestel is te zien en daar moet je dan tot in den eeuwigheid naar kijken.

Gelukkig mocht hij nog even terug en hij is nu een kaalgeschoren boeddhistische monnik.

Maar vandaag was het anders, want er waren twee 'live' uitzendingen, te weten de 'Gay Pride' in Amsterdam, oftewel het jaarlijkse festijn waarbij extravagante homo's zich massaal exhibiteren op bootjes door de Amsterdamse grachten, en het WK vrouwenvoetbal waarin Nederland het vandaag opnam tegen Zuid-Afrika. Nu was dat laatste eigenlijk stiekem ook een beetje een herhaling, want de wedstrijd werd om vier uur 's nachts gespeeld, en we keken hem dus pas de volgende morgen.

Het is me een raadsel waarom ze in Sydney om 14:00 gaan voetballen, zodat wij het om 04:00 zien en niet om 19:30 (voor ons 9:30). Maar goed.

In eerste instantie keek ik naar de Gay Pride. Overdreven mensen overdreven vrolijk op overdreven volle bootjes. De regisseur nam het publiek in beeld en daar zag ik juichende BN-ers van de publieke en commerciële omroep (in de zomer hebben ze toch niets te doen) enthousiast met de queers meeleven. Ik denk dat er een paar een oortje in hadden en werden getipt dat ze in beeld waren. Jongens, nu juichen. Ze droegen uit dat ze het geweldig vonden wat zich hier afspeelde. Weliswaar waren ze dan wel hetero's, maar als ze geen hetero waren geweest, dan waren ze ook queer geweest. Fantastisch vonden ze het en ze waren al zo vol bewustwording dat ze queers behandelen net zoals ze normale mensen behandelen! Presentator Splinter Chabot (uiteraard) interviewde iemand die vertelde dat queers op veel plekken in de wereld nog als derderangs burgers werden gezien en dat ze zich 's avonds op straat nog steeds niet veilig voelden.

Ik hoopte dat achter de botenparade aan nog een klein roeibootje zou varen met wat heteroseksuele bejaarden, want daar geldt hetzelfde voor. Maar dat was niet zo, want bejaarden stellen zich wat bescheidener op.

Ik zette de tv uit. Eerst even met de honden wandelen en dan met Inge naar het voetballen kijken.

Ik wandel 's ochtends altijd met onze bewoner M. 'Zo meteen ga ik naar het vrouwenelftal kijken', zei ik tegen hem, 'Niet zeggen wat de uitslag is, want dan is er niets meer aan'.

'Ze hebben gewonnen', zei M.

Bedankt. Nou ja, in ieder geval wist ik nog niet met hoeveel ze gewonnen hadden.

'2-0', voegde M er aan toe. Nogmaals bedankt. Ik heb het niet tegen Inge verteld en die heeft vandaag wel een spannende wedstrijd gezien.

's Avonds zaten we opnieuw voor de tv. 'Er is weer niets op', verzuchtte Inge. Ze gaf me de afstandsbediening, 'kies jij maar, mij maakt het niet uit'. Ik zapte naar 'Lachen om home-video's'. 'We gaan niet naar die infantiele filmpjes kijken waarbij we moeten gaan zitten lachen omdat iemand zich een ongeluk valt', zei Inge. Ik zapte door naar 'Spongebob squarepants'. 'Jezus', zei Inge, 'Daar gaan we ook niet naar kijken, ik ben uit de kleine kinderen. Althans, dat dacht ik'. Ik zapte door naar 'Aircrash Investigations'. 'Geef die afstandsbediening maar weer aan mij', zei Inge.

Een vriendin van ons heeft ook een bijna-doodervaring gehad. Ze had heel netjes geleefd en mocht even in de hemel kijken. Ze vertelde ons dat de hemel een zaaltje is met twee luxueuze fauteuils en een levensgrote tv. Op die tv zijn alle zenders van de wereld te zien, met uitzondering van die van het Nederlandse omroepbestel. Je krijgt een afstandsbediening en dan mag je zappen wat je wilt en niemand, maar dan ook helemaal niemand, mag daar iets van vinden. En als je iets hebt opgezet dan komt God in de fauteuil naast je zitten. God is een prachtige Godin. Ze schatert met je mee om de avonturen van Spongebob. En dat tot in de eeuwigheid!

Niet zomaar een dag

07-08-2023 L. Mijn hond ontmoette een andere hond. Ze snuffelden, kwispelden en draaiden om elkaar heen.

Omdat we aan de lijnen van de honden vastzaten, moesten de bejaarde man en ik blijven staan en begonnen we een praatje. Hij vertelde dat hij zijn hele leven al in het dorp woonde en veel had zien veranderen. 'Het is niet meer het dorp van vroeger', zei hij. Gelukkig maar, dacht ik, want anders heb je maar een saai leven gehad waarin niets veranderde. 'Hoe oud bent u eigenlijk', vroeg ik. Zijn ogen begonnen te glinsteren. Dat gebeurt vaak bij hele oude mensen wanneer je naar de leeftijd vraagt. Trots noemen ze dan hun leeftijd, alsof het een hele prestatie is geweest om dat te worden. En met een beetje geluk mogen ze dan ook het geheim van het zo oud worden prijsgeven. Elke dag een borreltje. Roken als een ketter. Elke week naar McDonalds.

'Tweënnegentig', zei de man. 'Dat zou je niet zeggen', loog ik. Ik vroeg niet naar zijn geheim.

Toen ik weer doorliep bedacht ik me dat 92 jaren heel wat dagen zijn. Tien jaar heeft 3.650 dagen en twee of drie schrikkeldagen. Tweënnegentig jaren zijn dan zo'n 33.000 dagen. Hoeveel van die dagen zou de man zich nog kunnen herinneren? Waarschijnlijk maar een paar. Zijn trouwdag bijvoorbeeld. Of de sterfdag van zijn vrouw. Maar de meeste dagen zijn zelfs als herinnering vervlogen. Dan ben je 92 geworden en je herinnert je amper wat van je leven.

Hetzelfde geldt voor u en mij. We gaan het testen. Ik noem tien data op en u gaat bedenken wat u op die dag heeft gedaan of heeft gegeten. Daar gaan we:

12-01-2003, 04-03-2005, 15-04-2007, 24-06-2009, 18-07-2011, 30-09-2014, 07-10-2017, 14-11-2020 en 08-12-2022.

Er is een kans dat u toevallig op een van de dagen jarig was, maar dan nog: Wat waren de cadeaus en wat heeft u gegeten?

Laten we eerlijk zijn, ~~de meeste~~ alle van deze dagen zijn uit uw herinnering verdwenen. U weet er niets meer van, behalve dat het niet uw sterfdag is geweest. En als dat wel zo was, dan zou u het zich waarschijnlijk ook niet herinneren.

Uw leven bestaat uit fragmentarische herinneringen aan mooie of nare momenten, maar 99,5% van uw leven is weg en u weet er niets meer van. Uitgewist. Voor altijd verdwenen.

Het is vandaag 07-08-2023 en die datum zal ik mijn hele verdere leven onthouden. Het is namelijk de dag dat ik mijn laatste medische advies heb geschreven. Ik heb een carrière achter de rug als Medisch Adviseur in de letselschade en daar heb ik vandaag een punt achter gezet. Niet omdat ik met pensioen ga, maar omdat ik het zat ben. Ik begon in de jaren tachtig van de vorige eeuw als één van de eerste medisch adviseurs in het vak. Ik heb veel zien veranderen en ik kan u zeggen dat het niet meer het vak van Medisch Adviseur van vroeger is.

Ik ga daar overmorgen misschien nog een stukje over schrijven. Vandaag neem ik het er van.

Ik kan het niet laten een stukje van het weerbericht van vandaag te citeren, want hoe toepasselijk:

Het lijkt wel of we in een nieuw tijdperk terechtkomen. De weerkaarten worden flink door mekaar geschud. De luchtgesteldheid verandert, depressies worden vervangen door hogedrukgebieden. Kortom, het wordt de komende dagen droger, warmer en zonniger.

Waarvan akte.

Dit stukje doorlezend zie ik dat ik geen tien, maar negen data aan u heb voorgelegd om na te gaan wat u op die dag heeft gedaan.

Nou, vooruit dan maar. Wat deed u op 7 augustus 2023, de datum waarop ik stopte als Medisch Adviseur letselschade?

Pijn

13-08-2023 F. Soms zit het mee en soms zit het tegen. Van de week zat het tegen. Wat was er aan de hand? Ik had al een week last van pijn in de onderrug. Bij iedere beweging, een vervelende, zeurende pijn in de lagere regionen van de rug. Na een week besloot ik om de fysiotherapeut in te schakelen. Ik kon gelijk terecht en met een blij gemoed stoomde ik op naar de praktijk, gevestigd in de Jan van Galenstraat. Ik reed met de scooter door de zich automatisch openende deuren en betrad de ruimte die op mij totaal overspannen overkwam. Er loeide luide muziek door de speakers. Een aantal ouderen beulden zich af in de hoop ooit weer fit te geraken. Ik werd verwelkomd door een nogal opgefokte man in trainingspak. Het was niet alleen zijn blijmoedigheid die me irriteerde, de popi-Jopie walm die om hem heen hing maakte me ronduit misselijk. Ik keerde me vol afschuw van hem af. Het was alsof ik in een slechte film was beland. Je zal hier maar moeten werken!

De man waarmee ik telefonisch een afspraak had gemaakt begeleidde me naar een rustig plekje.

Door de dunne muren sijpelden druppeltjes waanzin. 'Zo, vertel eens, wat is er aan de hand?'

'Ik heb pijn in de onderrug' zei ik 'en het gaat maar niet over.' Hij hoorde me aan en leek het allemaal wel te kunnen plaatsen. Hij gaf me wat oefeningen mee en sprak af om me maandag met een bezoek aan huis te komen vereren. Gerustgesteld verliet ik deze hel op aarde.

Omdat het mooi weer was besloot ik een tochtje te maken en tijdens de rit gelijk maar met de oefeningen te beginnen. Maar de pijn werd alleen maar erger. Iedere keer wanneer ik een hobbeltje raakte ging er een pijnlijke scheut door mij heen. Thuisgekomen was de pijn niet meer te harden. De huisarts gebeld. Ik vroeg om stevige pijnstillers. Binnen een half uur kwam een lieftallige jongedame op de fiets die me aanreikte wat door mij verlangd werd. De eerste pil hield de pijn enigszins op afstand, maar na de 2^e pil was de pijn dan toch echt verdwenen. Dat was een bizar moment.

10,00 ST OXYCODON HCL GL 5MG TABL FO
4 x PER DAG 1 CAPSULE zo nodig
Pas op met alcohol
Kan het reactievermogen verminderen
Pas op met grapefruit, zie Apotheek.nl

Ho, ik ga te snel. De nacht voor de dag van het drogeren, probeerde ik het eerst nog zonder poeders en pillen. Die nacht bewegingloos op mijn rug op de bank wakker gelegen, terwijl ik slapen in gedachten had. Ik denk dat ik een klein uurtje onder zeil ben geweest.

De volgende morgen niet meer in staat om op te staan en kon me ook niet meer in de rolstoel hijsen. Het was een serieus probleem. Ik voelde aandrang tot ontlasten en zat gevangen in een pijnlijf. Ik belde een vriend. We hadden die dag afgesproken om samen te lunchen. Ik vroeg hem om iets eerder te komen. Dan zou hij me naar de wc kunnen begeleiden. Ik wist eventjes niet meer hoe het allemaal moest en vreesde het ergste. Lang verhaal kort, hij kwam op tijd. Toen pas arriveerden de pijnstillers. Zo nu klopt het weer. Die dag kwam de halve familie langs. Ze hebben me heerlijk in de watten gelegd. Volgende week komen er twee gepensioneerde vrienden langs om te helpen, lieden met een zee aan vrije tijd. Altijd handig.

Ontroerend om zoveel steun te mogen ontvangen. De kuur met zware pijnstillers is slechts voor 3 dagen. Ik weet niet wat er morgen afgesproken wordt, nog een kuurtje of afbouwen geblazen. Je wilt natuurlijk niet verslaafd raken aan dat spul. Hoewel nu een uitkomst, het blijft natuurlijk rommel. De dosering is laag en kan volgens de arts voor kortdurend gebruik geen kwaad. Wanneer de pijnmedicatie niet had gewerkt dan doemde het scenario op van ondersteund worden door de wijkverpleging en wanneer dat niet voldeed, een kortdurende opname in een verzorgingstehuis. Ik prijs me gelukkig daar op dit moment geen gebruik van te hoeven maken.

Nu ik, ondersteund door pillen, vrienden en familie, mijn normale routine weer kan oppakken, kijk ik toch een beetje vreemd terug op de afgelopen dagen. Eerst diep in crisis en nu weer 'gewoon' gezellig wat zitten babbelen.

Maar niet te vroeg gejuicht. Uiteindelijk zal ik het toch zonder medicatie moeten stellen en wat nou wanneer de pijn weer terugkomt? Nou ja, dat zien we dan wel weer. Met zoveel hulp en support zal dat vast wel lukken.

De entartete kunst van Groen Links

04-09-2023 L. Langs de A7 staat het kunstwerk 'het gasmolecuul' en Groen Links wil dat verwijderen vanwege het leed dat het gas de Groningers heeft aangedaan.

Nu heb ik het toch al niet zo op Groen Links omdat ik het een belerend clubje vind, maar daarnaast heb ik er een hekel aan wanneer kunst wordt vernietigd of verwijderd op basis van ideologische motieven. Ik had daarom besloten dat ik ze vandaag in dit stukje wel eens even zou scheren.

Om te beginnen zou ik een vergelijking maken met Nazi-Duitsland. Dat doet het altijd wel goed. De Duitsers hadden in de oorlog zelfs een naam voor kunst die ze niet aanstond: entartete kunst. Deze werd eerst tentoongesteld om vervolgens vernietigd te worden. En ook zou ik een vergelijking maken met Islamitische Staat (IS) en de vernietiging van historische gebouwen, zoals bijvoorbeeld de Tempel van Bel in Palmyra. Om nog maar te zwijgen over de vernietigde kunst in het communistisch Rusland. Het werd een leuk rijtje waar ik GL in kon plaatsen.

Maar toen sloeg ik door. Ik ging op google zoeken naar kunst die was vernietigd. Dat is teveel om op te noemen, eigenlijk is het een wonder dat er nog kunst bestaat.

Uiteraard speelde het geloof weer een hoofdrol in de vernietiging van kunst, in de achtste en negende eeuw woedde er al een beeldenstorm in het byzantijnse rijk en in 1566 deden de protestanten het hier nog eens dunnetjes over.

Na de val van het communisme werd het gigantische beeld van Lenin op de Leninplatz (nu Platz der Vereingten Nationen) vernietigd.

Wist u dat de *Rokeby Venus* van Velazquez in de National Gallery in het begin vorige eeuw beschadigd werd door suffragettes die wilden protesteren tegen de sociale achterstelling van de vrouw.

Het rijtje werd langer en langer. Ik zou nog wel pagina's door kunnen gaan. Ik schoot mijn doel volkomen voorbij. Wat GL wilde was eigenlijk heel doodnormaal. Het zou gek zijn als ze het gasmolecuul wilden laten staan.

Maar het werd nog erger. Zelfs kunstenaars vernietigden kunst! Zo spoot de kunstenaar Alexander Brener in Amsterdam een groen dollarteken op een schilderij van Malevich. En Bangsky vernietigde zijn schilderij 'Girl with a balloon' tijdens de veiling daarvan door een papierversnipperaars in de lijst aan te zetten.

Daniel Hirst maakte 10.000 'kunstwerken' van stippen die hij virtueel verkocht voor €2000,- per stuk. Deze werken hadden een uniek digitaal certificaat waarmee de koper kon bewijzen dat hij de eigenaar van het digitale kunstwerk was. De kopers konden vervolgens kiezen of ze het digitale kunstwerk wilden inruilen voor het traditionele canvas-werk. Uiteindelijk kozen 4851 mensen voor het virtuele kunstwerk, waarop Hirst de originelen verbrandde.

Jasper Johns en Stanley Brown vernietigden hun vroeg werk omdat ze dat achteraf eigenlijk gewoon waardeloos vonden. En Monet vernietigde tientallen schilderijen omdat hij door latere generaties op een bepaalde manier wilde worden herinnerd.

Toch heb ik mijn bedenkingen. Daarom mijn stelling: Kunst is een onderdeel van de geschiedenis. Kunst moet maatschappelijk bezit zijn. Dat mag je niet zomaar vernietigen. Op het vernietigen van kunst moet een lange gevangenisstraf staan, zelfs als het vroeg werk betreft dat de kunstenaar nu waardeloos vindt.

En de vraag van vandaag is: Wat vind jij er van, Fred. Mag een kunstenaar zijn eigen werk vernietigen?

De fik erin

05-09-2023 F. Jij bent ook een mooie! Zit ik net lekker op m'n terras, verheug me op de leegheid van het bestaan, en dan kom jij met de vraag of het de kunstenaar vrij staat om zijn eigen werk te vernietigen! Ja, dan slaan bij mij alle stoppen door. De ene inval na het andere. Het korte antwoord is, ja natuurlijk mag dat. Maar wat betekent het voor de kunstenaar zelf en voor al degene die belang hechten aan alles wat de kunstenaar heeft voortgebracht.

Ik zou me niet kunnen bedwingen iets te zeggen over Joseph Beuys die kunst maakte die vergankelijkheid hoog in het vaandel heeft staat, kunstwerken gemaakt van vet en vilt, de museumdirecteuren tot wanhoop drijvend. Ik zou iets kunnen zeggen over wat kunst onderscheidt van de alledaagsheid, door te memoreren dat ware kunst het persoonlijke overstijgt en iets representeert dat groter is, een gedachtegoed, een landsaard, een tijdsgeest, kortom, ik zou aangeven dat het in de kunst om identiteit gaat. Tegenstanders die kunst vernietigen, hebben het niet zozeer op de voorwerpen zelf voorzien maar om datgene waar ze voor staan. Maar deze abstracte kant wil ik vandaag niet opgaan. Hoewel de vingers jeuken, hou ik het liever dicht bij huis.

Doe eens gek, ga eens mee met het volgende gedachtenexperiment. We tikken ons een ongeluk aan al die stukjes proza, al een heel jaar lang, om uiteindelijk het kunstwerk '2023' het levenslicht te doen zien, de weerslag van al wat ons in dat bewuste jaar heeft beziggehouden. Een harstikke leuk project, met een hopelijk fraai eindresultaat. Ik zie het boek al uitgeprint voor me op tafel liggen. Heel bevredigend. Een avontuur dat we op jouw initiatief zijn aangegaan. En nu komt het. Wat zou je ervan vinden om op 31 December 2023, klokslag 24:00 uur alle digitale kopieën te vernietigen en de papieren versies theatraal te verbranden en het moment als een vorm van performance art te filmen, compleet met emoties, vlammen, commentaar van betrokkenen etc. Wat zou er allemaal door je heengaan? Ik weet zeker dat het principe *Panta Rhei*, wat zoveel wil zeggen dat alles vergaat, diepe wonden in je ziel zal achterlaten en dat er zeker een traantje weggepinkt zal worden. In ieder geval zal de seance je je hele leven bij blijven, misschien zelfs meer dan de inhoud van al die stukjes bij elkaar. Het overstijgt het persoonlijk geploeter en tikt iets aan wat je eerder tot het domein der onsterfelijken rekent dan tot het domein van 2 banale stervelingen, Leo en Fred. Stel dat we de moed zouden hebben!

Het doet me denken aan de schrijver Franz Kafka, die op zijn sterfbed aan zijn beste vriend Max Brod had gevraagd om alles wat hij geschreven had te verbranden. Max beloofde Franz de laatste wil te eerbiedigen, wat hij overigens uiteindelijk niet heeft gedaan. Franz is de geschiedenis ingegaan als een begenadigd schrijver, de meest fantasievolle, sommigen fluisteren zelfs een van de betere, misschien zelfs wel de beste. Was het fout van Max? Was het fout van Franz? Mocht Franz zo iets wel vragen van zijn beste vriend? En hoe zal Max zich gevoeld hebben na het verkwanzelen van de laatste wil? En Franz, hoe zou hij zich gevoeld hebben onder al dat literaire lof getrompetter?

Moedwillig de ander willen raken, alles van waarde aan gort trekken. Niet voor niets geldt vernietigen van kunst als favoriete vernedering in oorlogstijd. Meer nog dan hele woonwijken platbranden. Het selectief snijden in alles van waarde is een probaat middel de ander tot in de kern te raken.

Mag GroenLinks de hollebolleknutselkunst verwijderen? Wie zal erdoor in zijn ziel geraakt worden? Is het weghalen van het kunstwerk een hele dikke middelvinger naar al degenen die aan het Gronings gas grof geld verdiend hebben? Staan zij die zich achter het verwijderen scharen symbool voor het goede? Zijn zij de morele winnaars? Ik denk dat Groningse gedupeerden er lak aan hebben. Zij willen maar één ding, dat hun woningen weer in goede staat terug worden gebracht. GL zal wellicht de geschiedenis ingaan als aanjager van mooie hersenspinsels, maar daar is het de tijd nu niet voor. Mensen verwachten van de politiek concrete actie, geen gedoe met kunstwerken.

Ik weet niet wat jij gaat doen, maar ik zal op oudejaarsavond met een aansteker in de hand klaarstaan. Misschien niet met ons boek '2023' in de hand, zo'n held ben ik ook weer niet, maar iets wat daar symbool voor staat.

Ik zeg, 'hup, de fik erin!'

En bedankt

06-09-2023 L. Op zolder stond een doos en daarin zaten oude familiefoto's en documenten van voorouders, zoals het diploma van mijn opa en het identiteitsbewijs van oma. Papieren die er niet meer toe doen. En ook foto's die er niet meer toe doen. Vrouwen in lange zwarte jurken die streng de camera in kijken. Ik weet niet wie het zijn, waarschijnlijk zussen van mijn oma of zo.

Maar ik kan het niet weg doen. Ik ben met deze doos de hoeder van de familiegeschiedenis.

Aan de andere kant kijk ik er nooit in. Meerdere verhuizingen is de doos meegegaan zonder geopend te worden. Ooit ga ik dood en dan gaat de doos naar mijn zoon Erik. Hij zal hem bij ontvangst weer openen, na tientallen jaren, en de foto's bekijken. Hij zal onbekende verre familieleden zien en vervolgens de doos op zijn zolder zetten. Bij de eerste verhuizing plakt hij de doos dicht en gaat de doos naar een nieuwe zolder. Tot Erik doodgaat en de doos overgaat naar mijn toekomstige kleinzoon. Dan herhaalt het zich weer. Het is de cyclus van het leven.

Ik besloot het te doorbreken. Ik zou de doos nu al aan Erik geven en hij mocht er mee doen wat hij wilde. Weggooien? Prima. Behouden? Nog beter!

Ik heb de doos naar Erik gebracht zonder er eerst nog even in te kijken, want mezelf kennende zou ik dan toch geen afscheid kunnen nemen en zou de doos weer op zolder terecht komen. Weg ermee!

En Erik vond het leuk. 'Daar snuffel ik eens lekker doorheen', zei hij. 'Doe dat', zei ik. 'En gooi gerust weg', voegde ik er aan toe, wetend dat Erik wat dat betreft net zo'n week dier is als ik.

Een paar weken later kwam Erik langs met een schrift. 'Je was vroeger ook al een schrijvertje', zei hij en hij overhandigde me een schrift dat hij uit de doos had gehaald.

Toen hij weg was, bladerde ik het schrift door. Het waren mijn literaire werkjes uit mijn middelbare schooltijd. Vertederend begon ik te lezen, maar dat veranderde al snel in verbazing en verbijstering.

Wat een pedant mannetje was ik. Ik las een verhaal over het maken van een perpetuum mobile, ik ging de lezer uitleggen wat filosofie was, schreef een verhandeling over macro- en microkosmos, beschreef onze toekomst (overigens was de plank niet altijd misgeslagen). Ik vertelde de lezer hoe gedichten moesten worden gemaakt. Schreef een afscheidsbrief aan een meisje dat het uit had gemaakt (gelijk had ze als ik het zo las).

Ik zal het u besparen. Neem alleen al het voorwoord:

Dit boek is bedoeld als bijdrage voor een nieuwe en betere wereld. Ik laat zien hoe een mens, dat helemaal geen deskundige is op verschillende gebieden, een mening en een oplossing kan vormen.

Of die oplossing geaccepteerd wordt is minder relevant. Door alternatieven voor problemen te brengen heeft een mens zijn best en plicht gedaan. Leo Koenen.

Opgedragen aan de mensheid en aan haar.

Dit kon echt niet. Dit gezwimel was niet van mij. Dit kon ik de mensheid niet aandoen. En haar ook niet. Weggooien!

Maar ja, het was toch wel mij in een bepaalde fase. Zou ik mezelf niet verloochenen als ik het weg gooide? Ik had het immers oprecht geschreven. Het gaf ook een beetje de weg aan die ik doorlopen had. Daar moest ik juist trots op zijn!

Ik kwam er niet meer uit en ik besloot jou het antwoord te laten geven, Fred, op de vraag: Mag een kunstenaar zijn jeugdwerk vernietigen.

Je antwoord was duidelijk. En bedankt!

Waar woorden tekortschieten

11-09-2023 F. Ik hoorde dat de Rolling Stones weer een nieuw album uitbrengen, ergens in Oktober geloof ik, het zoveelste. Niets houdt de mannen tegen, zo lijkt het.

Mick, inmiddels 80 jaar oud, zijn maatjes Keith en Ron iets jonger, maar toch ook al dik in de 70.

Ze maken er weer een feestje van. De single 'Angry' is nu al beschikbaar, dus snel opgezocht en beluisterd. En bekeken. De videoclip toont een bevallige blondine, het wellustig lijf kronkelend op een rode 560 SL Mercedes-Benz cabriolet.

Op de achtergrond, geprojecteerd op billboards, oude beelden van optredens van de fameuze rock en bluesband uit eerdere fris en fruitig jaren. Het nummer begint met rustig aftellen, maar wanneer de riff eenmaal inzet, ongelooflijk maar waar, dan waan je je weer twintig, op vakantie ergens op een ver strand, geen vuiltje aan de lucht, alleen maar genieten geblazen. Wat een levensenergie barst er uit dat nummer! En dan moeten de andere nummers van dat album nog uitkomen! Ik kan m'n geluk niet op! Dat hebben ze toch goed voor elkaar. Een hype creëren, je smoel even laten zien bij de Amerikaanse TV host Jimmy Fallon, ook op YouTube beschikbaar, een releasedatum in de nabije toekomst vastleggen en klaar is mijn kunstgebit. Een geheide hit. En terecht. Het nummer 'Angry' beweegt zich als een heuse earworm op plekken waar je eerder het auditieve geheugen zou verwachten. Helemaal fantastisch. Ik kan me niet bedwingen het nummer keer op keer aan te klikken en niet alleen vanwege die heerlijke dame, hoewel haar wapperende blonde haren toch zeker als een factor van belang genoemd mogen worden.

Tot zover de uitbundigheid en de niet te stuiten levensenergie.

Ik zag een aantal dagen geleden de 2Doc documentaire 'Mijn grote broer'. Het doet verslag van het verdriet van zijn kleine broer, vader en moeder. De grote broer had zelfmoord gepleegd door zich aan het balkon van het ouderlijk huis te verhangen. De moeder was naar de keuken gelopen om haar sigaretten te pakken en had hem daar zien hangen. Gruwelijk! Ze had een kreet geslaakt die de jonge broer niet kon thuisbrengen, laat staan de oude broer.

De vader had eerder een ongeluk gehad, was door een golf gegrepen en was zodanig terecht gekomen dat hij daardoor zoveel had gebroken, gekneusd en gescheurd, ook op vitale plekken, dat hij door een dwarslaesie niet meer kon bewegen. De kleine broer was volgens eigen zeggen een 'prematuurtje', waardoor hij slecht ter been was. *'Some families have all the luck'*.

De oude broer bleek een afscheidsbrief op zijn computer te hebben achtergelaten. Hij had periodes gekend van diepe depressies, naast periodes van opgewektheid. Het begrip bipolaire stoornis schoot me te binnen. Niemand wist van zijn donkere periodes.

De documentaire is authentiek, zonder melodrama, weergevend hoe het in het echt kan gaan en hoe moeilijk het verwerkingsproces is wanneer een dergelijk onheil je levenspad kruist. Ik ben er dagenlang van slag van geweest. Toch raad ik je aan om de documentaire eens te gaan bekijken.

Resumé, ik zit dit stukje te typen onder invloed van twee verschillende emoties. De één, het leven omarmend, vrolijk stemmend en het andere, een stomp in de maag. Beide zijn van belang. Om voort te gaan in deze soms gekmakende wereld is het goed om je zowel over te geven aan de overkokende vrolijkheid en levensenergie alsook notie te nemen van de eindigheid der dingen als ook de treurige omstandigheden waaronder de eindigheid zich wenst te voltrekken.

Wat een eenzaamheid en angst, dat gevecht van die oude broer. Niemand had hij in vertrouwen genomen, misschien bang dat ze hem op andere gedachten zouden willen brengen.

De documentaire volgt het gezin een aantal jaar na het overlijden. Mij raakte de opmerking van de vader, die na jaren kon uitbrengen: 'Ga maar, jongen', het eigen verdriet niet meer als het belangrijkste op aarde te beschouwen.

Nu maar weer eens dat bewuste Stones nummer opzetten. Je moet toch door en zo'n bak oudjeugdige optimisme kan daar enorm behulpzaam bij zijn.

De herfst

19-09-2023 F. Over de ruit van mijn opengeslagen tuindeur rept zich een beestje in veiligheid. Het is geen hyena, maar ook geen bacterie, iets er tussenin. Ik vermoed een lieveheersbeestje dat op zijn laatste beentjes loopt. Maar wat weet je ervan.

Het beestje zal ook wel gedacht hebben, 19:20 uur en dan al donker? Het moet zich verlaten op wat het voelt en ruikt. Voor hem bestaat er geen tijd, noch kalender. 21 September is aanstaande, de dag dat herfst zijn verfrissende, edoch duistere intrede zal doen, als voorbode voor het winterkoninkje. De donkerende dagen die eenieder toch wat neerslachtig maken, niet alleen degenen die behept zijn met een toch al duistere blik op het bestaan.

De zomer is gereserveerd voor de pretletters, uitgelaten volk, dat zich te buiten gaat aan spetterend zwemgerief dat steeds minder om het lijf lijkt te hebben en proost op het leven, zich ophoudt in louches cocktailbars met felgekleurde drankjes, in openlucht discotheken en op andere plekken waar gelukkigen zich wensen te vervoegen.

In de verte de opdoemende winter, met zijn snert en rookworst, stampotten en griesmeelpudding, gedrenkt in een badje van zoete bessensap. Maar eerst de herfst. Wijkend vertwijfelend licht, met hier en daar nog een verweesde zonnige dag. Schoksgewijs. Wind en windstoten. Code geel is afgegeven. Het bewaakte land.

Opvallend veel sirenes vandaag. Brandweerauto's. Omgewaaide bomen? Takken op de weg? Een geplet oud dametje die gewapend met haar rollater zich in veiligheid spoed, maar te langzaam is om de afgerukte tak te ontwijken en daarna amechtig op het asfalt achterblijft? Iets anders kan het niet geweest zijn. De brandweer rukt toch niet voor niets met zoveel bombarie uit?! Stoere mannen zijn het, met spieren zo dik als kabels, wachtend in de garage. Iemand suggereerde om eens te gaan pokeren, maar dit werd van hogerhand ontraden. Dan maar met de tettuut-tettuut erop uit. Je moet toch wat. Je moet er niet aan denken om dat uniform weer schoon terug de kast in te hangen. Je hebt je ooit met je goede hart bij de brandweer aangemeld om te redden wat er te redden valt, niet om collega's te overtoepen.

De lampen kunnen weer aan. Ik moet ook nog ergens kaarsen hebben liggen, maar of dat geoorloofd is? In je eentje? Voor je het weet word je door je overburen betrappt, waarna er stevig op de voordeur wordt gebonsd en je aan twee geuniformeerden moet uitleggen waarom. 'Een feestje? In je eentje? Wat is er in de herfst te vieren dan?'

De mannen druipen af. Maar of ze ook overtuigd zijn? Vrijgezellen, beweerde je, kunnen het in de herfst ook best gezellig maken. Er hoeft niet persé iets illegaals aan de hand te zijn. Ze knikten instemmend, twee vingers aan de pet. Halverwege het tuinpad hielden ze stil en draaiden zich voor de zekerheid nog even om. Ik wierp ze een joviale groet toe waarmee de lieve vrede bezegeld leek. Je moet maar zo denken, in de kern zijn het geen slechte kerels.

Het is lekker lezen in het donker. In foetushouding op de bank. Een grote mok warme chocolademelk. En natuurlijk dat onvermijdelijke koekje. Het boek openslaan bij de bladzijde met de grootste ezelsoren. De hoofdpersoon had een ellendig leven achter de rug, vertrouwde niets en niemand meer en had het idee dat er niemand om hem gaf en toen kwam, heel onverwachts, dat verzoek. Een bevriend echtpaar wilde hem als hun zoon adopteren. Hij was als baby te vondeling gelegd, een wees, opgegroeid in een klooster waar hij keer op keer door broeders mishandeld werd. En dan nu, dat grote geschenk. Hij was er beduusd van en vroeg zich af of hij het gedroomd had. In het Nederlands vertaald als 'een klein leven', in het Engels 'a little life', een titel zoals het bedoeld is. 'Een klein leven', geen alliteratie, niets. Wat dat betreft zou 'een klein kutleven' misschien beter geweest zijn, maar dat soort taal stoot potentiële kopers af. Het boek beslaat 750 pagina's. Ik ben een langzame lezer, maar neem het desondanks voor de 3^e keer ter hand. Bij sommige passages houd ik het niet droog. Dat je je zo in een verhaal verliezen kan, heerlijk!

Vanavond echter, geen boekengeneuzel, maar een hopelijk spannende Champions League wedstrijd tussen PSV en Arsenal. De bal is rond, die trekt zich echt nergens wat van aan. Ook niet van de overgang naar het herfstig licht, in afwachting van de duisternis en kou die ons onherroepelijk weer te wachten staan.

De mol en de kip

22-09-2023 L. De mol was in heel 2023 nog niet boven de grond geweest. In de vorige jaren moest hij, als gevolg van de klimaatverandering en bijbehorende droge zomers, regelmatig naar boven om drinken te halen en ook moest hij extra diep graven om wormen te vinden. Dit jaar was het echter, ook weer door de klimaatverandering, extreem nat en dreven de wormen bijna zijn mond in. Maar nu besloot hij toch om even bovengronds te gaan. Hij groef zich naar boven en stak zijn hoofd uit de molshoop. Hij moest even wennen aan het licht en zag toen iets wits bewegen.

Het beeld werd helderder en hij zag dat het een kip was.

‘Excuus’, zei de mol, ‘ik zag u niet direct, ik ben wat kippig’,

‘Grappig dat u dat zo zegt’, antwoordde de kip, ‘want ik ben juist weer mollig. Ik ben namelijk een plofkip’.

De mol had geen flauw benul wat een plofkip was. Hij aarzelde om te vragen wat dit dan was.

‘Ik was op weg naar het slachthuis, maar de deur van de vrachtwagen zat niet goed dicht en ik viel er met een plof uit’, zei de kip. ‘En daarom bent u een plofkip’, concludeerde de mol.

‘Nee, mallerd’, lachte de kip, ‘ik ben een plofkip omdat ik genetisch gemanipuleerd ben om zeer snel te groeien. In zes weken groeide ik 2,5 kilo. Dat komt ook omdat ik amper kon bewegen omdat ik met 19 andere plofkippen op een vierkante meter moest leven. We kwamen ook nooit buiten. En na die zes weken word je als plofkip dan geslacht’.

‘Wat een uitzichtloos bestaan’, zei de mol.

‘Dat valt wel mee’, antwoordde de kip, ‘Er zijn er die het erger hebben. Denk maar aan Navalny, die heel 2023 door moet brengen in een russische martelgevangenis. Of de Oeigoeren die heel 2023 gemarteld en verkracht worden in Chinese heropvoedingskampen. Of de Oekraïners die heel 2023 al in schuilkelders vrezen voor hun leven. Of de Palestijnen in Gaza. Of...’

‘Excuus’, interrompeerde de mol, ik weet niet waar u op doelt. Ik ben heel 2023 onder de grond geweest, dus ik heb dat allemaal niet meegekregen. Maar een plofkip zijn lijkt mij een droevig lot’.

‘Er zijn lichtpuntjes’, antwoordde de kip, ‘In dit historische jaar 2023 hebben alle supermarkten besloten om geen plofkippen meer te verkopen. En dat betekent dat 100 miljoen plofkippen opgewaardeerd gaan worden tot ‘één ster keurmerk’ kippen.

‘Gelukkig maar’, zei de mol, ‘die hebben het dan tenminste goed’. ‘Een ietsepietsje beter’, zei de kip, ‘ze zitten dan met twaalf op een vierkante meter en ze mogen drie weken langer leven.

De Nederlandse Vakbond Pluimveehouders heeft overigens al aan de bel getrokken, want omdat ze drie weken langer leven, eten ze meer en ook moet er nu verwarmd worden omdat er minder kippen op een vierkante meter zitten. Hierdoor gaat volgens de vakbond de CO₂ uitstoot omhoog.

Zeer schadelijk voor het milieu’.

‘Alles heeft een keerzijde’, filosofeerde de mol, ‘Fijn dat de vakbond zo bezorgd is voor het milieu. Maar als er ‘één ster keurmerk’ kippen zijn, zijn er dan ook nog andere kippen?’

‘Jawel, ‘twee ster keurmerk’ kippen, die mogen af en toe naar buiten en ‘drie ster keurmerk’ kippen, die mogen buiten scharrelen en worden pas na 81 dagen geslacht.

‘Kan het milieu die hogere keurmerken nog wel hebben?’, vroeg de mol bezorgd, ‘want nog drogere zomers, of juist kletsnatte zomers, zou rampzalig zijn voor de mollenstand’.

‘Tja’, zei de kip, ‘Daar komt ook nog bij dat de kipconsumptie snel stijgt. In 1975 at de Nederlander 3,5 kilo kip per jaar en in 2023 is het al bijna 40 kilo, meer dan een vertienvoudiging!’

‘Excuus’, zei de mol, ‘dit is wel een hele sombere boodschap die u brengt. Ik had nooit naar boven moeten komen’. Hij trok zich terug in zijn molshoop en besloot om heel 2023 verder onder de grond te blijven. ‘Dag lieve mol’, riep de kip hem na, ‘Het ga je goed!’

Plofkippen zijn zeer empathisch.

Waar zijn ze in hemelsnaam?

23-09-2023 F. Ken je dat? Net nog goed van voornemen, nu al de fout ingegaan. In de spiegel, de steeds dikker wordende kop bovenop de gretig uit zijn voegen dijende buik, gestaag de verkeerde kant op. Dat gulzige, dat gretige, dat moet maar eens afgelopen zijn. Ik zei het net nog tegen de spiegel, nog geen minuut geleden. In de la, een niet te versmaden, niet al te verse appelbeignet, of misschien is het iets anders, iets wat ooit een blozende appel is geweest, met rondom suiker. Voor ik het doorhad helde mijn hand voorover en verdween de lekkernij in mijn keelgat.

Wat is dat toch? Goede voornemens maken zonder er gevolg aan te geven, wat is dat voor een rare kronkel? En dan te beseffen dat ik er eigenlijk helemaal geen woorden aan vuil wilde maken! De smulpaperij drong het eigenlijke onderwerp brutaal naar de achtergrond. Eenmaal op papier neergedaald kan de dwingende onmatigheid eindelijk tot rust komen en maakt plaats voor het eigenlijke onderwerp, insecten en in het bijzonder de vraag, waar zijn ze in hemelsnaam gebleven?

Ik kan wel zeggen dat ik een ingewikkelde relatie met dieren onderhoud. Mijn verhouding tot insecten spant daarbij de kroon. Ik moet niets hebben van al dat kriebeltuig. Geleedpotigen kunnen sowieso mijn rug op. Ze schijnen van nut te zijn in de *circle of life*, maar ik mot ze niet.

Het was me eerder ook al opgevallen dat er steeds minder van rondvliegen. Dus mijn wrevel over steekinincidenten, rood jeukende bulten en irritant gezoem kan gevoeglijk bij het grofvuil. Ik kan me herinneren, en niet eens van zo heel lang geleden, dat we voor het slapen gaan eerst op jacht moesten, lampen aan, iets om mee te meppen en ingespannen turen naar witte muren, waarop meer en meer vieze vegen getuigenis afleggen van geslaagde bloedige aanslagen. Het betreft vooral de steekmug en dan met name de vrouwtjes, die om de een of andere reden al jouw bloed nodig hebben.

In de tuin ook steeds minder wespen, de pitbulls onder de insecten. Er wordt gezegd dat je rustig moet blijven wanneer ze je aanvliegen, maar dat is aan dovemansoren besteed. Eenmaal op de radar moet er wild gewapperd en geslagen worden. Niet zelden zie je iemand verschrikt van zijn stoel opspringen en het terras met helse paniek in het lijf verlaten.

Vroeger hadden we een cavia als huisdier, Blacky genaamd, vanwege de overwegend zwarte vacht. De kinderen hadden er heel lang om gezeurd, dus wij een cavia. Iedereen was als de dood voor dat beestje, dus van voorgenomen geknuffel kwam geen bal terecht. Ik was de pineut en moest zorgdragen voor voedsel en verschoning. Dat laatste schoot er wel eens bij in, dus de woonkamer was in mum van tijd vergeven van de zwarte vliegen. Klote beesten, zwarte vliegen.

Blacky heeft het nog lang volgehouden, maar is tijdens het kerstdiner dan toch eindelijk gaan hemelen. Een slecht gevoel voor timing. Sterven doe je immers op Goede vrijdag, niet op het moment waarop de ster boven de kerststal schittert.

Ook vlinders heb ik dit jaar niet in grote getale waargenomen en ook de bijen ontbraken op het appèl. Nu wil het geval dat mijn beide burens net hun tuintjes met siertegels hebben geplaveid. Dat doet natuurlijk ook geen goed. Ik was al eerder deze weg opgeslagen om zodoende de tuin bereikbaar te maken voor de elektrische rolstoel, maar ook ingegeven door het ontbreken van groene vingers en vanwege de onwil om te snoeien en te maaien.

Zoals ik in mijn column van 2-1-2023 reeds vermeldde, is tijdens het plaatsen van de nieuwe schutting in de achtertuin de groene klimopwand verdwenen. Ik heb het plan opgevat om er iets groens voor in de plaats te zetten, maar tot op heden is het bij goede voornemens gebleven. De mussen hebben intussen hun heil elders gezocht, net als de witte kat die ooit elke dag onder het tuinhek door kroop en eindeloos omhoog bleef loeren op zoek naar al te overmoedige fladderaars.

Waar zijn de insecten gebleven? Zijn ze dit jaar überhaupt tot leven gewekt of verkeren ze in een diepe zomerslaap die naadloos over kan gaan in de winterse variant? Ik mag niet hopen dat de schepper de noodkreet van Extinction Rebellion verkeerd geïnterpreteerd heeft en hij bij het horen van het woord Extinction de opdracht heeft gegeven de vloek over het insectenvolk uit te spreken.

Nee, zo zal het niet gegaan zijn. Hij zag immers 'dat het goed was'? Dat zegt zo'n man toch niet voor niks?!

Alles goed?

27-09-2023 F. Ik ben een voorstander van open vragen, maar soms gaat het te ver. Ik reed vanmiddag door de stad en hoorde iemand de volgende vraag opwerpen: 'Alles goed?' Het is het type vraag dat niet op een inhoudelijk antwoord zit te wachten. Het vraag- en antwoordspel vormt de magische lijm in het sociale verband. Blijve mensen die getuigenis doen van een opgeruimd karakter en daarbij de ander in een golf van tevreden energie willen meenemen. De vraag wordt gesteld maar wenst inhoudelijk onbeantwoord te blijven. Wat wordt verstaan met dat 'alles' en wat kan gelabeld worden als 'goed'? Strikt genomen, op die manier gesteld, moet de vraag ten alle tijde, logischerwijs, met 'nee' beantwoord worden. De vraag maakt echter deel uit van een complex sociaal ritueel. In de vraag zit het gewenste antwoord retorisch verpakt.

'Ja, alles flex hier! Wat een heerlijk zonnetje hè? De zwembroek kan weer uit de kast. En dat voor September, bizar! Nou de groeten dan maar weer. Prettige dag verder.'

Wat gedeeld wordt is het gemeenschapsgevoel, voor even samen. Het maakt onderdeel uit van een formule. Begrijpelijke woorden, geen vage oerklanken, geen onbegrijpelijk poëtisch omarmend rijmelarijsschema, nee, gewone mensentaal, elkaar hartelijk toegevoegd. Een waar net van terloopse sociale liefkozingen. Anders dan het heftige:

'Hou je nog van me?', 'ben je nog wel gelukkig?', 'verlang je ook wel eens om vrij en onafhankelijk te zijn?' 'zal ik er morgen nog wel zijn?'

Het zijn stuk voor stuk vragen die als relevant getypeerd kunnen worden, maar waarop je het antwoord meestal schuldig moet blijven. Tenminste, het echte antwoord, het zogenaamde achterste van je tong. Niemand zit echter te wachten op achterste van tongen. Even leuk en aardig doen en dan snel weer door.

Er bestaan wel vragen die beantwoord kunnen worden, maar die hebben meestal niks met het achterste van je tong te maken. 'Wilt u aangesloten worden op het glasvezelnetwerk?' De medewerker van Open Dutch Fiber is net vertrokken, met in zijn achterzak mijn goedkeuring en de felbegeerde handtekening. Nee, u zit niet vast aan een specifieke provider, alleen maar een krabbeltje voor het kabeltje. De man was nog net niet geïrriteerd, maar je zag dat hij het er moeilijk mee had.

Er bestaan ook concrete vragen zonder vage definitie kwesties. 'Wil je misschien een kopje koffie van me?' een vraag die met een simpel 'ja' of 'nee' beantwoord kan worden. Ik twijfelde even toen de fysiotherapeut me de vraag stelde. Ik was net met mijn oefeningen begonnen. 'Laatste kans' zei hij. Dus ging ik door de weke knieën. Oefeningen doen gaat niet samen met koffie drinken, dus mijn armen en benen liet ik maar doelloos in de crosstrainer hangen. Even pauze. Ik had nog geen koffie op, dus de warm opgeschuimde godendrank ging er goed in. Het gevaar is wel, dat de pauze aangegrepen wordt om je over je besognes te bevragen.

'Trillen die benen van u wel vaker?' Is dat een MS-dingetje?

Concrete vragen die om een concreet antwoord vragen, maar die op mijn nog niet ontwaakte, onwillige humeur stuitten. De koffie had zijn weldadige uitwerking nog niet ten volle over mijn slaperige lijf uitgestort.

De vrouw die de vragen op me afvuurde was vriendelijk, dus ik streek over mijn hart. 'Ja, dat gebeurt wel vaker', antwoorde ik, 'meer dan me lief is, ook wanneer ik probeer om op te staan. Staan en trillen, dat gaat moeilijk samen. Je moet geduldig wachten tot het ergste voorbij is. Er bestaat wel medicatie voor, maar die heeft de onhebbelijkheid je slaperig te maken. Ik heb het op aanraden van de neuroloog geprobeerd, maar vanwege de mentale mist heb ik ervoor bedankt. Ondanks de slaperige bijwerking gebruiken veel MS-patiënten het middel. Ik kies liever voor een schokkerig bestaan, een bestaan waarbij ik geestelijk bij de heldere pinken blijf. Niet meer trillen en verder moeten als een slaperige bejaarde, nee, ik sla even over.'

Zoals veel in het leven, het blijft kiezen uit twee kwaden. Hoe gaat het met me? Alles goed? Ik moet zeggen, nog steeds goedgehumeurd, terwijl het lichamelijk falen redelijk stabiel blijft. Vroeger was het eerder andersom, somber en melancholisch gestemd, maar lichamelijk als de brandweer.

De verhouding, daar gaat het blijkbaar om, een universele wet. Wanneer je een beetje meer hebt van het ene, dan krijg je vanzelf minder van het andere. Dat geeft gelijk antwoord op die 'alles goed'-vraag. Alles blijft voor eeuwig zoals het altijd was. Meer van het ene, dan toch minder van het andere.

De aaibaren

29-09-2023 F. Ze waren met z'n viertjes. Ze stonden in het gras langs de kant van de weg. Drie omringden die ene, de meest gulzige, die zich vooroverboog en zich tegoed deed aan het net nog niet vergeelde Septembergras. Ganzen. Ik noem ze zo omdat ik geen benul heb van geslacht en soort. Ganzen dus. Drie stonden er rechtop, hun zwemvliezen tot het uiterste dwingend, de snavel opgeheven, snuivend in de wind. Die drie stonden op de uitkijk en deden hun uiterste best om opdoemend gevaar te detecteren. De grootste van het stel deed wel heel erg zijn best om er boven uit te toornen. Uitslover! Volgens mij hield hij gespannen de adem in. Wat dat betreft zijn het net mensen.

Tijdens het laatste beoordelingsgesprek waren er woorden gevallen, over zijn inborst en iets over een te slappe houding. Hij zou zich te veel hebben verlaten op zijn gakkende kornuiten. Dat moest maar eens afgelopen zijn, vonden ze. Je kon zien dat hij, ondanks zijn innerlijk verzet, toch zijn uiterste best deed. In het voorbijgaan kruisten onze blikken. De duistere vogelogen, de snavel dreigend op mij gericht, de vleugels langs het te volle vogellijf.

Ik zoek ze niet op, de dieren, maar ze zijn echt overal. Vandaag ook weer. Dit keer ook heel aai-bare dieren met een zachte vacht en een kop met ogen die liefdevol de wereld in kijken. Ik heb er eens op gelet. Ik zag kleine ponypaardjes naast paarden in allerlei soorten en maten, de manen kort geknipt of zoals bij die witte, lang en bovendien kunstig gevlochten. Daar had die merrie niet om gevraagd, maar was het resultaat van de uitdrukkelijke wens van het verwende bazinnetje. Ik gebruik bewust de vrouwelijke vorm omdat de relatie vrouw en paard over het algemeen sterker is dan die tussen man en paard.

Konijnen heb ik vandaag niet waargenomen maar die zitten er wel degelijk. Ooit zag ik vossen rond dartelen. Mooie vacht, geinige koppies. Vervelende bijtertjes. Niet zo fanatiek als hun grote neef, de wolf, maar toch. Schapen hebben over het algemeen niets van de vos te vrezen, maar kippetjes moeten op hun tellen passen. Vlijmscherpe vossentandjes.

Dat heb ik tegen op het dierenrijk, dat eten of gegeten worden en de agressie en schichtigheid die daarmee verbonden zijn. Daarom kan ik alleen maar liefde opbrengen voor ongevaarlijke planteneters, de rustige grazers. Een paard rent niet agressief hinnikend dreigend op je af. Misschien hebben ze een dergelijk gedragsrepertoire wel in huis, b.v. wanneer een moeder de pasgeboren kleine veulen moet verdedigen, zoiets, maar in de regel staan ze op vier benen rustig in de wei te grazen.

Uitzondering op de regel, de tijden van hengstigheid, dat is heel andere koek. Dan lusten ze er wel pap van en rennen onrustig heen en weer, totdat de groezelige hengst zich op de merrie heeft gestort en kort en krachtig op haar in heeft lopen hengsten. Ja, dan is het voor even buitencategorisch onrustig in de wei.

Wat kwam ik op mijn tocht allemaal nog meer tegen? Wilde eenden, standvastig verstilde reigers, waterhoenders, koeien en schapen. En forellen. Tenminste, de enige forel die ik zag hing opgezet aan de muur van de lokale visvereniging. De baas van het spul kiepert zo nu en dan een enorme vracht forellen en ander zwemmend spul het kleine meertje in. Op een houten paal staat de aalscholver er al reikhalzend naar uit te zien.

Volwassen mannen zijn het. Vliegvisserij heet de hengelsport. Mooi gezicht, de lijn die na wat heen en weer gezwiep zachtjes op het wateroppervlak neerdaalt. Die vissen hebben natuurlijk geen schijn van kans. Intuïtief happen ze naar het drijvende neplekkers.

Ik houd het maar bij de plantenetende aai-baren, dieren die het niet in zich hebben om wat voor vliegen dan ook kwaad te doen.

Een goed gesprek

08-10-2023 L. Ongeveer één keer per jaar overbrugt Fred de afstand van Utrecht naar Oost-Groningen en dat was dit weekeind. Hij kwam afgelopen vrijdag en hij is nu net weer vertrokken.

Het was het weekend van het goede gesprek, zoals eigenlijk altijd als Fred komt.

Dat begon al op vrijdagmiddag. Die gesprekken gaan dan over van alles. We spraken bijvoorbeeld over geluidsoverlast van burens. Fred had daar geen last van. 'Dat hadden de burens vroeger eerder van mij', zei hij, 'als ik weer eens onder de douche stond te zingen'. Mijn herinneringen gingen vervolgens tientallen jaren terug toen ik eens aanbelde bij Fred. Er was verder niemand thuis en er werd niet open gedaan. Het raam van de badkamer, boven de voordeur, stond op een kier en daar klonk een luide, maar ook welluidende, zangstem uit. Ik werd er vrolijk van, iemand te horen die het zo naar zijn zin had. Later heb ik ook wel eens geprobeerd om onder de douche te zingen, maar dat lukte niet. Je moet zoiets ook niet nadoen.

Fred at vrijdagavond met ons en een paar bewoners mee. We aten griekse pasta met gyros en tsatsiki. Vrijdagavond keken we tv. Het is nu zondagmiddag en ik probeer te bedenken waar we naar keken. Het was '2 voor 12' en daarna 'de geknipte gast' waarin 'Eus' Kees van der Spek interviewde.

Zaterdag sliepen we uit. Nou ja, Fred dus vooral, en we ontbeten daarna met lekkere broodjes. We hebben op het terras van 'onze horeca' gezeten en weer over van alles gesproken. Natuurlijk ook over ons boek. Fred heeft het definitief gemaakt: het boek gaat '2023' heten en meer niet. Ik ben het helemaal met hem eens, maar we moeten nog wel nadenken over de verdere vormgeving van de cover. Een mooi Vonk-schilderij? We zien nog wel.

Deze zaterdag (7 oktober 2023) was ook de rampzalige zaterdag dat Hamas de aanval inzette op Israël die dit vervolgens weer met groot geweld beantwoordde. Het ging in eerste instantie langs ons heen, we hadden de radio en tv niet aan staan. Wel hebben we het er over gehad dat al dat slechte nieuws dat binnenkwam (klimaat, oekraïne, aardbevingen en ga zo maar door) ons blasé maakt en dat het ons allemaal niet zoveel meer deed. Afgestompt door gewenning.

Die avond aten we in 'Het Hotel' bij ons in het dorp. Fred had een steak barbecue en wij een kalfsoester. Fred stond er op om te betalen. Nou, vooruit dan maar. Het was lekker.

Toen we weer thuiskwamen en de tv werd aangezet, kwam het drama in het Midden-Oosten de huiskamer binnen. Het waren droevige beelden. Een vrouw die werd ontvoerd. Uit een auto gesleurd, in een andere gesleurd. Het was zichtbaar dat ze van angst in haar broek had gepoept. We zagen de reactie van Israël met gebombardeerde en compleet instortende flatgebouwen. We zagen hoe de raketten werden afgevuurd. We keken er zwijgend naar. Blasé, dus.

Vanochtend zou Fred weer om 12:00 worden opgehaald door het busje. We hadden nog eventjes en we spraken weer over ons boek. Fred vroeg of ik mijn jeugdwerk echt had verbrand, zoals ik had geschreven in een stukje. Ik ga hier nu niet vertellen wat mijn antwoord was, maar Fred vertelde vervolgens over Marina Abramovic en haar performance art. Hij vertelde mij een prachtig verhaal over haar, waarbij zij dagen achtereen zwijgend steeds een minuut lang iemand van het publiek aankeek die in een stoel tegenover haar zat.

Haar voormalig partner Ulay, die haar 20 jaar niet had gezien, ging stiekem tegenover haar zitten en toen zij haar ogen opsloeg was er een heel ontroerende ontmoeting. Dat moet je echt nog even zien, zei Fred. We keken en op het meest ontroerende moment dat Marina haar handen uitstak, Ulay dat beantwoordde, en zij elkaar na twintig jaar weer aanraakten, ging de telefoon en zei een gedigitaliseerde stem dat het busje binnen vijf minuten zou arriveren om Fred naar huis te brengen.

Zo, weer terug in de werkelijkheid.

Het busje kwam te snel en Fred verdween weer naar Utrecht. Mag ik zeggen dat het een fijn weekend was, ondanks dat gedoe in het Midden-Oosten? Als het niet mag, dan doe ik het toch.

Marina & Ulay, <https://www.youtube.com/watch?v=xlF68X2qEpM>

De interventie

11-10-2023 F. De Democratie lag op bed heerlijk te dromen. Ze waren allemaal gekomen en voor de gelegenheid een keer op tijd. De broers en zussen, vader en moeder en zelfs een bevriende buurman. Over 1 ding waren ze het eens, zoals het nu gaat, zo kan het echt niet langer.

's Morgensvroeg, de dauw nog over de velden. Blauwbekken, van de ene voet nerveus op de andere wiebelend. Ze zouden rustig naar binnen gaan. De oudste broer had aangeboden om hem te wekken en zou hem in alle rust vertellen dat hij niets te vrezen had, maar dat zijn lijfelijke aanwezigheid zeer op prijs werd gesteld. Wanneer hij zich zou verzetten dan was het codewoord 'Chips' voldoende om gezamenlijk op te treden en hem desnoods te dwingen mee te komen. Zoals gezegd, zo kon het echt niet langer. Nood breekt wetten.

De familie en die ene vriend zaten gespannen te wachten, toen zijn drinkmaatjes op de proppen kwamen. Ze hadden die dag een reisje gepland langs een aantal bierproeverijen. Iemand had zich als BOB opgeworpen. De rest mocht zich tegoed doen aan het overvloedige gerstenat. Ze hadden er duidelijk zin in. Het ongeduld gierde door de ruimte. Ze hadden nog een hele dorstig tocht voor de boeg.

Er ontstond een discussie tussen het gezin en de drankvrienden of vandaag wel de juiste dag was om in te grijpen. Laat hem vandaag nog even met rust, werd er geopperd, dan beloven we hem na dit weekend weer fris en fruitig aan te laten treden om met jullie in gesprek te gaan. Zo werd besloten. Democratie keek even vreemd op toen hij zijn familie in de woonkamer zag zitten, maar toen ze zonder iets te zeggen vertrokken, kon ook hij zich gaan opmaken voor het proeffestijn.

Ze hadden voor de gelegenheid een busje gehuurd. Het busje was van een voormalige hippie geweest, die het niet zo nauw nam met onderhouds- en wasbeurten. Op de zijanten verhulde kleurige bloemige afbeeldingen dat het vervoersmiddel oud en versleten was. Ze pasten er met zijn allen in, maar daarmee was ook alles wel gezegd. De sleutel werd omgedraaid, maar het barrel gaf geen sjoerge. Aan de benzine kon het niet liggen, de meter gaf meer dan voldoende aan. Na wat getik, zakte de meter tot diep in het rood. 'Verdomme, dit is waar ik voor gewaarschuwd heb! Ik zei het toch?! Niet naar die meter kijken! Gewoon 50 liter erin gooien!' Daar stonden ze dan. Vroeg in de morgen, in hun bont geschilderde koekblik, ieder met een gezicht op onweer, met in hun midden, de vermoeide democratie.

Op dat moment begon het te waaien. Ook dat nog. En met het waaien, begon het ook te regenen. Daar had Buienradar niets over gezegd. Die had het alleen maar over tropische temperaturen, code rood.

Na wat op internet rondgebanjerd te hebben, zagen ze dat het om een bewuste aanval ging. De elementen hadden zich verenigd en waren vastbesloten. Vandaag zou de wal het schip gaan keren. Waarom en waarom nu waren vragen waar ze op dat moment geen antwoord op hadden.

In een afgebladderde boom zat een Russische aasgier gebroederlijk naast het kleinere Syrisch grut. Op de grond, hongerige Hamas jachtluipaarden, Israëlische leeuwen en talloze Iraanse sluipwespen. Je kon wel om je moeder gaan roepen, maar die had net het huis verlaten. Democratie voelde zich toch al niet zo goed en dan dit. Misschien moest hij zich eens in het gezicht slaan, wakker worden, voor het te laat was. Maar na die enkele oprisping bleef het stil en alles bij het oude. Het voelde alsof hij zich de opdracht had gegeven om een meter langer te groeien, zijn neus nog net boven het moeras.

Niet zelden voelde hij onmacht. Hij probeerde het wel, daar lag het niet aan, maar faalde keer op keer. Tenminste zo noemde hij dat. Anderen vonden dat hij te streng was voor zichzelf, in het besef dat het niet alleen aan hem kon liggen en dat hij in zijn eentje nog geen deuk in een pakje boter kon slaan. En zeker niet gezien de staat waarin hij tegenwoordig verkeerde.

Nu lijkt wat ooit eenduidig, mooi en vanzelfsprekend was, betekenisloos, krachteloos en zonder een belangwekkend eenduidig doel. Terwijl het toch ooit mooie visioenen waren, democratie en rechtsstaat. Te veel issues op wereldschaal doen het de das om. Zou het nog helpen? Een interventie? Een referendum? Inzet van technologie, AI misschien? Nationale verkiezingen?

Reinhard Mey zong het ooit: *‘Es wird Zeit für mich zu gehen’*. De zieke democratie vervaagt, wordt vervangen door de sterke man, de man die alles kan. Kijk maar naar AJAX. Daar gaat de door ziekte geplaagde geweldenaar van Gaal er eens grondig de bezem doorhalen. Kun je nagaan, ziek zijn en dan als sterke man gezien worden. Het kan, zullen ze bij AJAX denken, als we ons maar aan de machtige alleskunner overgeven.

Of zoals ze in hongerig Afrika zeggen: *‘Alles sal reg kom’*. Wie ben ik dan om dat tegen te spreken.

Waar is het feestje?

14-10-2023 L. Het jaar 2023 is door de AVRO/TROS uitgeroepen tot het jaar dat de omroep 100 jaar bestaat.

Geschiedvervalsing. De AVRO/TROS is in 2014 opgericht na een fusie tussen de TROS en de AVRO. De omroep bestaat derhalve nog geen 10 jaar.

De AVRO en de TROS zijn toen opgeheven en hebben de 100 jaar dus in het geheel niet gehaald.

De TROS is opgericht in 1964 en was bij het overlijden in 2014 dus ‘nog maar’ 50 jaar.

Nou ja, de AVRO dan. Die stamt toch uit begin vorige eeuw? Jazeker, maar de AVRO werd pas opgericht op 28 december 1927. Los van het gegeven dat de AVRO dus helemaal niet meer bestaat, is dat, met alle respect, geen 100 jaar geleden. De in 2014 overleden omroep zou in 2023 de eerbiedwaardige leeftijd van 96 jaar hebben gehaald. Ook mooi, maar dus geen 100!

Ja, maar de voorloper van de AVRO dan, die bestond al eerder.

Dat klopt, maar dat was dus niet de AVRO. Op 21 juli 1923 vond de eerste radio-uitzending plaats van Nederlandse Seintoestellen Fabriek. Aanvankelijk werden de uitzendingen onder de naam NSF uitgezonden en later onder de naam Hilversumsche Draadloze Omroep. Nog later ging men zendtijd verhuren aan NCRV, KRO, VARA en VPRO. Voor zover de Nederlandse Seintoestellen Fabriek ergens een voorloper van was, was dat dus niet van de AVRO. Die is er gewoon mee aan de haal gegaan.

Trouwens, om het verhaal compleet te maken, de Nederlandse Seintoestellen Fabriek is in 1918 opgericht, dus zelfs al zouden we deze club accepteren als voorloper van de AVRO, dan had men het feestje in 2018 moeten vieren.

Wat is Google toch een handig instrument om geschiedvervalsing te ontmaskeren.

In 2021 vierde de supermarktketen Jumbo het honderdjarig bestaan.

Geschiedvervalsing. De eerste Jumbo supermarkt werd in 1979 geopend in Den Bosch. Dus was de Jumbo in 2021 nog maar 42 jaar oud.

Maar de supermarktketen voerde dezelfde truc uit als de AVRO/TROS. Men ging voorlopers bedenken. En de route gaat dan zo:

De Jumbo was van Karel van Eerd. Deze Van Eerd was een druk baasje en had een groothandel. Hij nam diverse andere groothandels over en zo ontstond de 'Van Eerd Food Groep'.

De eerlijkheid gebied te zeggen dat Van Eerd wel al eerder een supermarkt had geopend, maar dat was 'Kroon Supermarkt' in 1956 en dus geen Jumbo.

Deze Kroonorganisatie was opgericht in 1947 door een voorouder van Van Eerd. Deze voorouder had nog geen flauw benul van de supermarktketen Jumbo. Het was de vennootschap J.H. van Eerd. De 't' achter de naam dateerde uit de tijd dat de oude Van Eerd in het leger per ongeluk werd geregistreerd als Van Eerd en dat vond hij wel deftig klinken.

Maar toegegeven, in 1921 begon Johan van Eerd in Veghel een groothandel in levensmiddelen en met heel veel verbeeldingskracht en goede wil kun je zeggen dat de Jumbo in 2021 een eeuw bestond.

Hoewel... de vader van Johan (snelle Jan) opende kort na 1900 een bakkerij en winkel in banket en patisserie. Als we dat als startpunt nemen (de Jumbo verkoopt immers ook brood en gebak), dan was het eeuwfeest ruim twee decennia te laat! In 2025 dan maar het feestelijk 125-jarig bestaan vieren.

Het jaar 2023 is overigens voor u en mij ook een vreugdevol jaar. Wij vieren dit jaar namelijk ons 3,5 miljard jarig bestaan! Niet persoonlijk natuurlijk, maar het eerste leven, waar u en ik uit voortvloeien, heeft zich 3,5 miljard jaar geleden gevormd. Onze voorlopers, zeg maar. Daar kunnen de AVRO en de Jumbo niet tegenop!

Waar is het feestje?

Hier is het feestje!

Het geheim van oma Hofman

15-10-2023 L. Elke zaterdag en zondag is er op TV Noord, onze Groningse televisiezender, het programma 'expeditie Grunnen'. Daarbij gaat een reporter door de provincie heen op zoek naar leuke evenementen, bijzondere mensen en andere aardigheidjes. Mensen kunnen ook tips geven en dan rijdt het bekende oranje busje er trouw heen.

We kijken er geregeld naar. Het is leuk om te zien wat mensen beweegt en je krijgt soms een grappig kijkje 'achter de voordeur'. Het is verrassend welke hobby's of eigenaardigheden je provinciegenoten hebben.

Vanavond keken we ook weer. Op een gegeven moment reed het busje naar 'opa en oma Hofman'.

Oma Hofman was tachtig jaar geworden en bovendien zestig jaar getrouwd (voor de goede orde, uitsluitend met opa Hofman!), dus dat was vandaag dubbel feest. Alle reden voor kinderen en kleinkinderen om het busje te tippen over dit heugelijke feit. En zo mochten we allemaal een beetje meegenieten.

Ik heb altijd een beetje hekel aan dit soort items in het programma. Dan gaan ze weer naar zo'n 100 jarige die dan verweesd aan een tafel zit met kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen die hij allemaal niet meer kent en die hij ook eigenlijk helemaal niet meer wil kennen. Hij beseft dat hij het middelpunt is en dat is hem, sinds zijn pensionering 35 jaar geleden, nooit meer overkomen. Hij snapt ook niet waarom dit allemaal gebeurt. Het is hem wel verteld, maar hij is het inmiddels weer vergeten.

En dan komt er opeens een man met een microfoon en een andere man met een camera en die gaan dan met je praten. Maar eigenlijk heb je helemaal niets te vertellen. En dan komt er altijd weer die onvermijdelijke vraag...

De man met de microfoon buigt zich voorover. Helaas praat hij een beetje nat. En vervolgens stelt hij DE vraag: Wat is het geheim?

Tja, wat is het geheim van een honderdjarige. De man weet het ook niet en de reporter moet er toch iets uit trekken. Uiteindelijk is het 'geheim' dan bijvoorbeeld dat hij elke ochtend Brinta heeft gegeten en chocolademelk met slagroom drinkt. Nutteloze geheimen.

Ik hoop dat iemand ooit eens zegt: 'Het geheim is dat ik mijn hele leven als een ketter heb gerookt, als een ketellapper heb gedronken en dat ik alle hoeren van Groningen alle hoeken van alle bordelen heb laten zien. Jullie wilden weten wat mijn geheim was? Nou, hier heb je het. Oprotten nu!'

Maar goed, oma en opa Hofman zaten aan de tafel tussen alle kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen en toen kwam uiteraard ook hier de onvermijdelijke vraag: Wat is uw geheim? Oma Hofman aarzelde niet: 'Dat je elkaar accepteert', zei ze. Het moest even landen, maar toen drong het tot me door. Ze had gelijk. Dat is het geheim! Dat je elkaar accepteert. Dat je de gekke en negatieve dingen van je partner voor lief neemt en accepteert. Zo haal je de zestig jaar!

Wat jammer dat het zo'n goed bewaard geheim is. Wat zou de wereld er anders uitzien als iedereen de ander zou accepteren. Als homofoben konden accepteren dat er mensen zijn die verliefd kunnen worden op iemand van het eigen geslacht.

Als Israël kon accepteren dat Palestijnen ook eersterangs burgers en mensen zijn.

Als Palestijnen konden accepteren dat Israël nu eenmaal bestaat en nooit meer weggaat.

Als Poetin kon accepteren dat Oekraïne een soevereine staat is en als Oekraïne kon accepteren dat Poetin daar wat moeite mee heeft.

Als we onze burens kunnen accepteren zoals ze zijn en als we onze partners zouden kunnen accepteren zoals ze zijn, wat zou het leven dan anders zijn.

Oma Hofman kent het geheim. Ik wens haar nog tachtig jaar leven en ~~zestig~~ tachtig jaar huwelijk toe!

Geven en nemen

29-10-2023 L. Zomaar een dag uit 2023. Een zondag nog wel.

De dag begint al verkeerd met het nare nieuws dat 'Friends' acteur Matthew Perry (Chandler) is overleden. Waarschijnlijk een hartstilstand en daarna verdronken in zijn jacuzzi.

Ik lees dat hij worstelde met een alcoholverslaving en een medicijnenverslaving. Dat was hij allemaal te boven gekomen en dan dit. Nou ja, hij blijft voortleven in de serie.

Ik zet de tv aan en kijk live naar een grote humanitaire catastrofe die zich in Gaza afspeelt. Gaza-stad wordt door Israël platgebombardeerd. Wanhopige mensen zoeken in het puin naar overlevenden.

Aanvoer van voedsel, olie en drinkwater wordt tegengehouden zodat deze mensen als ratten dreigen te sterven. Ze bestormen de voorraadloodsen van de VN om aan voedsel te komen.

De VN liet de landen stemmen over een resolutie voor een tijdelijk 'staakt het vuren' om humanitaire hulp mogelijk te maken. Nederland (lees: Rutte) onthield zich van stemming.

Onbegrijpelijk.

Nog onbegrijpelijker was zijn argumentatie: 'Israël moet het recht behouden om zich te verdedigen tegen terrorisme'. Dat geeft Israël dus in de ogen van Rutte kennelijk ook meteen het recht om duizenden onschuldige burgers af te slachten. Collateral damage, Mark?

Zoals Rutte destijds ook aangaf dat met de gasopbrengsten uit Groningen 'allemaal hele mooie dingen waren gedaan' en dat de aardbevingsschade in Groningen nevenschade was.

De ware reden voor de onthouding was omdat Rutte voor een mooie baan in Europa gaat en als je dan Amerika achter je hebt staan, dan is dat mooi meegenomen.

Ter overpeinzing: Het is natuurlijk jammerlijk wanneer je in je jacuzzi een hartstilstand krijgt, maar ik denk dat menig Palestijn daarvoor zou hebben getekend.

's Middags kijk ik naar de voetbalwedstrijd PSV-Ajax. Ik ben daarmee getuige van een historische gebeurtenis, want door het verlies van Ajax (het werd 5-2) staat de club op de laatste plaats in de eredivisie. Inmiddels, als u dit leest, zullen ze wel weer wat zijn opgekrabbeld, maar het is nu toch even een wonderlijke stand om te zien.

In het licht van het wereldnieuws misschien weinig spectaculair, maar voor menig Amsterdammer een catastrofale ramp.

's Avonds is er de formule 1 race in Mexico. Max Verstappen is de verpersoonlijking van het klimaat. Ook hij breekt record op record. Nu weer zijn 16^e seizoenzege. Een nieuw record, maar ik kijk er niet meer van op. Dit record wordt uiteraard ook wel weer gebroken. Maar het is dus niet een en al treurnis op deze zondag de negenentwintigste.

Ik sluit zondag 29 oktober 2023 af met 'expeditie Grunnen', mijn favoriete tv programma waarin een busje door de provincie reist op zoek naar leuke mensen, evenementen en andere aardigheden. Ditmaal reed het busje voor het onvermijdelijke item naar Winschoten. Daar wonen Aaltje en Alie Koster en die zijn 70 jaar getrouwd. Een hele prestatie en u wilt natuurlijk weten hoe ze dat hebben geflikt. Wat is toch het geheim?

Aaltje verklapt het: 'Geven en nemen'.

Laten we dat dan maar als thema van de dag nemen.

Maar hoe dan? Ik denk er over na, maar het borrelt niet naar boven.

Uiteindelijk geef ik het op en *neem* een laatste glas wijn. Proost. Het was me het dagje wel.

Dansen op de vulkaan

01-11-2023 F. Op mijn bovenbeen trilt een spiertje, waardoor het net lijkt alsof ik steeds appjes ontvang, maar dit geheel terzijde.

Gelukkig leven we in een tijd waarin nog plaats is voor onschuldige gewoontes en rituelen. Niet alles gaat vreselijk mis of anders dan je het gewild zou hebben.

Op een bepaald moment in het jaar, liefst in het duister, samen met een aantal ingewijden, heerlijk griezelen, als skelet of als duivel verkleed, langs de huizen gaan en snoep aftroggelen van beminnelijke buurtbewoners. Ik heb er ook dit jaar weer niets van gemerkt en dat is maar goed ook, want ik heb geen snoep in huis. Eigenlijk nooit.

Het uit Amerika overgewaaid Halloweengedoe (31 Oktober) is in Nederland nog niet echt ingedaald. Dit in tegenstelling tot alle feestelijkheden rond zoiets onschuldigs als St-Maarten (11 November).

Dan sta ik steevast met kloppend hart, gewapend met een bak speciaal daarvoor aangeschafte zoete Haribo lekkernijen achter de voordeur te wachten op aanbellend kleuter- en dreumesgezag.

Nu kan het gebeuren dat mensen zo iets onschuldigs als Halloween verwarren met het werk van de duivel. Goede gelovigen, die het fantasievolle volksfeest verafschuwen en iedereen die het maar wil horen waarschuwen voor de verschrikkelijk consequenties van een dergelijke Duivelse dwaling. Het volgende stukje heb ik 1 op 1 overgenomen om te ervaren hoe het is om ergens een afslag gemist te hebben.

‘Halloween is het feest van de duivel. Het gaat op een speelse manier over de dood en verdoemenis. De dood wordt gevierd en wanneer je dit feest viert open je (onbewust) de deur voor de duivel en zijn demonenrijk. Wanneer je deze deuren opent geef je de sleutel van je eigen lichaam en geest over aan het rijk van de duisternis. Dit hoeft niet direct gevolgen te hebben, maar vroeg of laat ga je hier enorm (ernstig) last van krijgen en anders wel je (klein)kinderen. De satan is vanaf nu heer en meester over jou geworden en je bent nu zijn eigendom. Hij mag hierdoor doen en laten wat hij wil met jou. Dit zullen uiteindelijk geen zachtzinnige dingen zijn die je dan staan te gebeuren.

Halloween vieren is een verbond sluiten met de duivel! En denk je dat Halloween geen kwaad kan? Ik waarschuw je dat er dan een tijd komt voor jou en 5 generaties na jou die zonder enige rust zal zijn. Je zal vervloekt worden, nergens meer rust en vrede ervaren en je zal steeds meer verstrikt raken in het web van de duisternis.’

Tot zover de letterlijke weergave, ergens opgevestigd op het wereldwijdeweb. (Naam van de site is bij de redactie bekend, maar het wordt niet geschikt geacht voor verdere verspreiding.)

Niet alles gaat zoals je het verwacht en niet zelden gaat er ook van alles mis. Ik had me op een onoplettend moment aangemeld voor een collegereeks kunstgeschiedenis, waar experts vertellen over kunstenaars die ooit het verschil maakten.

Gisteren de eerste aflevering. Ik moest me via een link in de mail aanmelden voor een Zoom meeting. In beeld, een serieuze vrouw, bovengemiddeld intelligent, dat zag je meteen. Ze liet er geen gras over groeien en sprak snel, hijgend als een opgejaagd hert. Golven interessante weetjes klotsten verwoed tegen mijn hamer, aambeeld en stijgbeugel, terwijl die zich toch van geen kwaad bewust waren en zich veilig waanden.

Dit keer een verhandeling over Piero della Francesca, kunstenaar en wiskundige uit de 15^e eeuw. Ik was vooral geïnteresseerd in wat hij als schilder had voortgebracht, wetten aangaande de werking van het perspectief hebben me nooit geboid.

Ondanks de talrijke mails die aan het uur-U waren voorafgegaan, had ik me toch in de tijd vergist en meldde me een half uur te laat aan voor het online kunstfestijn. Ze bleef maar rebbelen over dat vermaledijde perspectief, verdwijnpunten, vooraanzichten en hoe je ervan opzij naar diende te kijken, etc. etc. In het verleden waren perspectivische inzichten wellicht wereldnieuws maar tegenwoordig word je er niet warm of koud van.

Moet je je voorstellen, je verwacht en hoopt op mooie kunstwerken, maar wordt 1½ uur geteisterd door een bevlogen wiskundige, die er niet voor terugdeinst jouw abstracte absorptievermogen gruwelijk te overschatten. Ik schoot er tenslotte maar van in de lach. Het komische was waarschijnlijk niet de bedoeling, maar wat kun je doen, zo iets hebt het niet in de hand.

Er gaat tegenwoordig van alles mis, te veel om op te noemen. Oorlogen, armoede, hongersnood, onheil door de losgebroken krachten van een opgewarmde, nukkige natuur. Hoe moet je je hier geestelijk toe verhouden? Als we ons nou eens laten inspireren door de Romeinse keizer Nero, die danste terwijl Rome afbrandde? Misschien is dat wel het antwoord en moeten we bij onze burens gaan aanbellen en gezamenlijk met Huub van der Lubbe van de Dijk in gezang losbarsten: ‘Dansen, dansen, dansen, dansen op de vulkaan!’. Snoepgoed gegarandeerd!

Mohammed

08-11-2023 L. Vandaag was er een filmpje te zien over Mohammed. Het filmpje heeft me diep geraakt en ik heb er enkele screenshots van gemaakt.

Mohammed is één van de kinderen die in Gaza woont. Hij is daar geboren en kan daar niet weg. Hij woonde daar met zijn ouders en kwam in een vreselijke hel terecht. Daar waar hij woonde bombardeerde Israël de boel plat. In het puin gingen Mohammed en zijn moeder zoeken naar hun vader en man.

Het eerste screenshot laat Mohammed zien aan het begin van de zoektocht. Hij is vreselijk bang en vreest voor het lot van zijn vader. Maar hij moet zoeken, dat is het enige dat hij voor zijn vader kan doen. Moedige Mohammed.

De zoektocht heeft resultaat, maar geen goed resultaat. Het lichaam van de vader van Mohammed wordt gevonden. Het leven van Mohammed stort in, zoals eerder de gebouwen rondom hem.

Het tweede screenshot laat Mohammed zien in zijn diepe verdriet.

Kon ik je maar troosten, Mohammed, maar ik kan het niet.

Wie is hier verantwoordelijk voor?

Is het Hamas die op 7 oktober moordend Israël in trok?

Is het Israël die vervolgens tienduizenden mensen afslachtte, waaronder de vader van Mohammed?

Is het de piloot die de bom liet vallen?

Is het de hele wereld die gewoon toekijkt?

Wat maakt het uit voor Mohammed.

Zijn leven is voor altijd veranderd.

Het derde screenshot laat opnieuw het verdriet van Mohammed zien.

Ik probeer te denken hoe het verder gaat.

Als Mohammed zijn verdriet omzet in diepe haat, en dat begrijp ik goed, dan is hij over 15 jaar misschien een 'terrorist' die een onschuldige Israëlische vader doodt.

Niemand herinnert zich dan dit moment waarop die 'terrorist' gevormd werd.

De zoon van de Israëlische vader wordt dan mogelijk weer een verbitterde piloot in het Israëlische leger.

De cirkel van het leven.

Maar misschien zet Mohammed zijn verdriet om in liefde en vergiffenis.

Zou je dat kunnen, Mohammed? Wat ben je dan ongelooflijk veel waard.

Je vader zou ongetwijfeld trots op je zijn.

Kon ik je maar troosten, Mohammed, maar ik kan het niet.

Soms zijn er geen woorden.

Geen woorden.

Helemaal niets.

De elfde van de elfde

11-11-23 F. Wat doe je op een zaterdagavond in het jaar 2023, wanneer zowel de maand als ook de dag geormerkt zijn met het gekkengetal 11. De elfde van de elfde, 11:11 uur, het startsein voor dubbelzinnige carnavaleske lulligheid, bierwinden, vette hamburgers, patat, heel veel bier en dan uiteindelijk de laatste ronde waarna de kots braaf in het bakkie verdwijnt.

Allemaal ter ondersteuning van het fabeltje dat deze dag zou draaien om prins Carnaval en helemaal niets van doen heeft met de lange benen van Nelly, de dochter van de keurslager, wiens rode lippen er in jouw dronken waas steeds spectaculairder uit beginnen te zien.

De elfde is ook de dag die nog 11 nachtjes slapen verwijderd is van de dag waarop er weer eens landelijke verkiezingen zijn. Naast de uitverkiezing van de echte prins dus ook de verkiezing van de prins of prinses die zijn of haar opwachting in het befaamde torentje mag gaan maken. Spannend! Ik heb een vaag idee op welke partij ik dit keer zal gaan stemmen, maar toch eens kijken wat het stemwijzerorakel hierover te melden heeft. Ik hoop maar dat ik niet door de mand zal vallen. Ik wil bevestigd worden in het idee dat ik politiek gezien over een loepzuivere intuïtie beschik en dus als belangrijk politieke duider wel degelijk een knip voor de neus waard ben, geen karakterloze draaikont, iemand die op maandag het ene beweert en op woensdag weer het andere van stal haalt. En ja hoor, de partij die ik al in gedachte had komt trots met 65% als overwinnaar uit de bus. Toch een hele opluchting. Bevestiging is een heerlijk gevoel. Vannacht weer tevreden onder de klamme lappen.

Even verderop in de wereld gaat het maar door met onzinnig bloedvergieten. Hier en daar, met tussenpozen, tussen alle gevechten door als Mozes door de Rode Zee, een humanitaire corridor. Mensen uit Gaza, jazekeer we hebben het nog steeds over mensen, mogen op gezette tijden vanuit het noorden naar het zuiden vluchten, weg van alle bommen en granaten. Echte bommen en granaten, geen kapitein Haddock bommen en granaten. Ook op deze 11^e van de 11^e, gaat het geweld gewoon door, maar dan zonder vaten bier en zonder de lange benen van Nelly van de keurslager. Wel met bloed, zweet en tranen, maar weer geheel anders dan wat onze dronken Hazes senior ooit voor ogen stond. Hoewel de woorden enige parallellen kunnen oproepen, staat dat wat daar aan de hand is mijlen ver af van de snik in de keel van de beroemde volkszanger.

Was er maar een bloemetjesgordijn waarachter ze zich voor even veilig konden wanen. Met een heerlijk helder koel glas bier in de hand, in gezamenlijkheid die hele pleuriszooi luidkeels van je af blèren.

Het blijft moeilijk. Hier, domme vrijblijvende ongein, door vele kelen het onbenullige bloed zweet en tranen horen zingen, terwijl elders op de wereld het echte bloed vloeit, het echte zweet en de echte tranen stromen. Vanavond vloeit hier alleen het bier en daarmee ook de goede bedoelingen en de o zo gekoesterde hoop op een betere wereld.

Onze betere wereld bestaat uit het afval netjes scheiden en met een verschrikkelijke kater in het stemhokje het verkozen democratische rondje roodkleuren. En dan door de regen weer gauw naar huis, naar dat heerlijke warme kopje koffie, dit keer eens zonder appeltaart. Het kan niet alle dagen feest zijn.

Maar het is nog helemaal geen 22 November. Het is nog steeds zaterdagavond, de 11^e van de 11^e, inmiddels 21:28 uur.

23:11 uur klinkt, wanneer je het hardop uitspreekt, net als 11:11 uur maar het voelt toch net even anders. Vannacht komt het moment waarop prins carnaval allang gekozen is, de meeste feestvierders inmiddels in bed aan hun dronken roes zijn begonnen en Nelly van de keurslager in geen velde of wegen meer te bekennen is. Misschien hebben haar lange benen het hazenpad gekozen en ligt ze ergens op de hei soezerig van haar prins op het witte paard te dromen. Voor haar geen Palestijnse prins, laat staan een bloedend, in elkaar gebeukt machtig wit paard. Als je goed luistert kun je haar zachtjes horen neuriën:

‘En Adam sleug Eva met de sukerbieten voor de kont, Holla-diee, Holla-dioo. Maar dat geeft allemaal niks, want wie holt van mekaar.’

Een waardeloze God

12-11-2023 L. In mijn vroegere stadstuintje in Voordorp had ik een piepklein vijvertje.

Het was eigenlijk een speciekuip waar ik wat waterplanten in had gedaan en vier goudvissen.

Het is volstrekt duidelijk dat in deze ‘vijver’ geen natuurlijk evenwicht tot stand kon komen en de vijver en haar bewoners (er kwamen zelfs kikkers bij!) waren afhankelijk van mijn interventies. Als de vijver troebel werd, dan ging ik naar het tuincentrum en druppelde dan wat verhelderend werkende chemicaliën in de vijver. Ik voerde de vissen ook een piepklein beetje bij zodat ze niet zouden verhongeren.

Eigenlijk was ik God en deze vijver was mijn schepping. Ik stelde me voor dat de vissen daar ook over spraken. Als ik me voorover boog om wat snippers voer aan mijn schepselen te schenken, dan zag ik wel eens een vis die omhoog keek. Als ik weer weg was en hij naar beneden zwom, dan zou hij zeggen:

‘Ik heb God gezien. Er is een hogere macht die ons lief heeft en voor ons zorgt.’

‘Larie’, zei de vis die altijd beneden bleef, ‘als die God van jou echt bestond, dan zaten we hier niet in een speciekuip.’ Maar de omhoogkijkende vis bleef een diep vertrouwen in zijn God hebben.

Op een gegeven moment landde er een reiger bij mijn vijver. Ik zag het gebeuren en vloog naar de vijver om mijn schepselen voor de dood te behoeden. Reigers vliegen heel statig op en dat deed deze ook.

Een mooi gezicht, maar je weet dat zo’n reiger terugkomt en niet rust voor je hele vijver leeg is.

Dus ging ik naar het tuincentrum om iets te kopen waardoor de reiger zou worden afgeschrikt.

Mijn oog viel op schrikdraad. Op de doos stond dat het ook katten zou weghouden en dat was mooi meegenomen.

Ik spande het schrikdraad lekker strak om de vijver heen en mijn vissen konden weer rustig zwemmen.

God keek naar wat hij had gemaakt en zag dat het goed was.

Maar de zoon van God, Erik dus, moest er natuurlijk weer de draak mee steken. Hij zag die oranje gekleurde visjes zwemmen, het om de vijver heen geknutselde schrikdraad en vroeg aan God: ‘Ben je Guantanamo Bay aan het spelen?’ En toen God even weg was, zette hij Lego-poppetjes rond de vijver. ‘Bewakers’, verduidelijkte hij. Dat soort humor had de zoon van God weer van zijn moeder.

Maar de reiger had mooi het nakijken. De vissen overigens ook, want na verloop van tijd had God veel andere dingen te doen en bekommerde zich te weinig om de vijver. Op een dag dreef er een dode vis in de vijver. Ik haalde hem weg en hoorde de vis die altijd beneden bleef zeggen: ‘Waar is die God van jou dan nu?’ En ik hoorde de omhoogkijkende vis antwoorden: ‘Heb vertrouwen, God bestaat en zal terugkomen.’ God voelde zich schuldig.

Uiteindelijk heb ik de twee overgebleven vissen uit de speciebak gehaald en in de vijver van een kennis geplompt. Daar hadden ze een andere God die beter voor ze zou zorgen.

In onze tuin hebben we nu weer een vijver, maar dan wel een hele grote. Iemand had daar 10 goudvissen in gegooid en later had een dorpsgenoot stiekem de vissen uit zijn vijver er ook nog eens bij gegooid. Ik heb er een groot net over gedaan tegen de reiger.

Maar de vissen plantten zich in hoog tempo voort, zodat het al snel krioelde van de vis. Het water werd troebel en ik haalde er een deskundige bij. 'Er zit veel te veel vis in die vijver', zei hij, 'die poepen allemaal en het water wordt veel te slecht van kwaliteit'. Ja, dat wist God natuurlijk ook wel. 'Een filtersysteem?', opperde God. De deskundige schudde het hoofd en herhaalde: 'Er zit gewoon veel te veel vis in die vijver.' 'Wat stel je voor?', vroeg God en de deskundige antwoordde: 'Je moet gewoon het net er af halen en dan doet de reiger het werk wel'. God beseftte dat de deskundige gelijk had, maar ik kan het niet over mijn hart verkrijgen om die arme visjes te voeren aan de reiger. Ik ben gewoon een waardeloze God.

Gratis af te halen, honderden hele lieve goudvissen!

Van de dingen die voorbijgaan

15-11-23 F. Afgelopen zondag leek het me een goed idee om er eens op uit te trekken, een heerlijk dagje in de buitenlucht. Ik had me voor de gelegenheid goed ingepakt. Het zonnetje scheen, geen regen, dus wat kon me gebeuren. Na een half uurtje op de scoot was ik, hoe ze dat in het Zuiden des lands zo mooi omschrijven, 'compleet doorrild'. Wij zeggen gewoon 'tot op het bot verkleumd'. Halverwege de rit heb je geen keus, je moet door.

Thuisgekomen kreeg ik visioenen van me in de radiator van de verwarming nestelen. 's Nachts begon het koortsig rillen en ik overwoog om de afspraken van maandag wegens ziekte maar af te zeggen. Dinsdag stond er ook nog een coronaprik op het programma. Ook die afspraak liep gevaar. Ik had me er bij neergelegd. Zo gaan die dingen nou eenmaal.

De volgende morgen was ik echter weer zo fit als een hoentje, althans, zo fit als het hoentje met een progressieve ziekte zijn kan. We moeten niet overdrijven. Dat is voor niemand leuk.

Dinsdag met argusogen de weersomstandigheden bestudeerd. Zo'n bevroren avontuur wil je niet nog eens meemaken. Ik had eerder de prikafspraak al eens verzet. Toen wegens al te onstuimige weersomstandigheden. Vandaag leek er geen vuiltje aan de lucht. Maar ik was gewaarschuwd om dit niet voetstoots voor waar aan te nemen. Toch waagde ik het erop. Ik had op Google-maps de route verkend, 34 minuten. Er was geen indicatie voor de scoot als vervoersmiddel, dus nam ik voor de gelegenheid maar het teken van de fiets.

Na zo'n 40 minuten rustig doorkachelen doemde in relatief gunstige weersomstandigheden de GGD-locatie op. Het bleek tot mijn verbazing bekend terrein. Niet vanwege de ooit zo roemruchte hoerenstandplaats of de locatie van de Praxis, maar vanwege de zgn. MAXX-flats, waar Karim ooit een woning huurde. Heden ten dage vind je er geen schroeven en hamers meer, noch rumoer van enig hoerenbezoek. Wat blijkt, de hoerenstandplaats hebben ze al in 2021 opgedoekt en de Praxis heeft dit jaar haar deuren moeten sluiten. Ik las dat voor de hoeren naartoe naar een nieuwe locatie wordt gezocht, maar het lijkt erop dat ze achter het net vissen. Voor hen geen nieuwe locatie. Protesten van omwonenden, je kent dat wel.

Ik ben de tel inmiddels kwijtgeraakt. Is het nou de 4^e of de 5^e prik? De dag van de eerste coronaprik staat me nog helder voor de geest. Het was een koude donkere morgen in Januari 2021. De schrik onder de bevolking zat er goed in. Eindelijk zouden we van het levensbedreigende virus verlost zijn. Dachten we. Via het vaccin zouden we volgens Jaap van Dissel van het RIVM groepsimmunititeit kunnen gaan opbouwen. Goedgelovig schaarden we ons achter de bebaarde wetenschapper. Wie weet nu nog wie Jaap van Dissel is? Zou de man nog in leven zijn?

Hij blijkt nog springlevend. Daar stond het, Prof. Dr. J.T. van Dissel, Hoogleraar Inwendige Geneeskunde, in het bijzonder de infectieziekten. Zo'n belangrijk man mag je niet in hetzelfde rijtje scharen als Praxis-klussers en hoerenmadammen. Onkruid vergaat niet. Wat waren we opgelucht dat er een werkend vaccin beschikbaar was. Aan de oproep om je te laten vaccineren werd dan ook massaal gehoor gegeven. De volgorde, eerst de ouderen en mensen met een onderliggend lijden, dan de fitten en vitalen, van oud naar jong.

In 2021 heerste er op de priklocatie een intense en serieuze sfeer. Er had zich buiten in de vrieskou een rij gevormd. Vanwege de zielig ogende rolstoel mocht ik midden in de rij plaatsnemen. Gelukkig bestaan er nog mensen die de voorrangeregels aan hun laars lappen.

Hoe anders was de sfeer vandaag. Er heerste een rustige, nonchalante en opgeruimde sfeer. Geen spoortje intensiteit of ongerustheid te bekennen. In lange rijen zaten ouderen, en zij die behept zijn met een onderliggend lijden, rustig op hun beurt te wachten. Ik voelde me omringd door soortgenoten. Aan de verkeerde kant van de zestig, dan wel gebukt onder een onderliggend lijden of een combinatie van beide. Het viel me op dat er niet gesproken werd. Voor mij in de wachtrij een bejaarde kakmadam en voor haar een dove oude man, die niet meer zo goed begreep hoe de dingen allemaal werkten. Een vriendelijke vrijwilliger sprak hem rustig toe. Na het verplichte kwartiertje weer opgelucht huiswaarts gekeerd. Nu een dag later gelukkig geen last van vervelende bijwerkingen, zoals toen na die eerste keer in 2021.

Dadelijk een welverdiende warme kibbeling met saus. Alles wijst op een zorgeloze dag.

Maar net als met het weer, het blijft natuurlijk oppassen geblazen.

Vol verwachting klopt ons Nederlandsche hart

22-11-23 F. Vanochtend vroeg de kou getrotseerd, terwijl de duisternis met tegenzin het nachtelijk uur de rug toe keerde. In mijn warme binnenzak drie stembiljetten, waarvan twee met volmacht. Ik hobbelde in de elektrische rolstoel naar het dichtstbijzijnde stemlokaal dat in de lagere school haar zitting had genomen, alwaar een vriendelijke man de deur voor me openhield. Na even wat drempel-gehots knots zoefde ik de gewijde ruimte in. Achter de tafel, drie serieus kijkende mannen. Om de sfeer te breken deed ik een poging om zo nonchalant mogelijk over te komen en net te doen alsof drie stemmen uitbrengen de gewoonste zaak van de wereld was. Na het checken van de geloofsbrieven mocht ik gewapend met drie enorme vellen papier en een rood potlood naar het stemhokje rollen dat door de verlaagde desk toegankelijk was gemaakt voor kleine mensen, kreupelen en invaliden. Het invullen was een koud kunstje, het ordentelijk opvouwen van die enorme stemvellen papier bleek godzijdank ook mee te vallen. Kortom niets aan het handje.

Het viel me op dat iedereen zijn beste sociale beentje voorzette, net als op een begrafenis, maar dan zonder nazit met cake, gesorteerde broodjes, koppen soep en dampende koffie.

Er be kroop me een onaangenaam gevoel mee te werken aan een poppenkast waar Wilders de rol van Jan Klaassen voor zich had weten op te eisen. De ruk naar rechts was aanstaande. Je kon het zien aan de vertwijfelende blik van Timmermans, die wel wilde, maar niet overtuigde. Je kon aan hem merken dat hij ook beseftte dat het niet meer zoveel zou uitmaken wat hij er inhoudelijk allemaal van vond. De strijd was gestreden.

Of we het nu leuk vinden, verstandig of niet, logisch of irrationeel, het wordt naar alle waarschijnlijkheid een kabinet over rechts, met Ome Wilders of Tante Yesilgöz aan het roer. Wat gaat er toch om in de hoofden van al die PVV-stemmers? Binnenlandse problemen, crises en schandalen te over, de wereld staat in brand en dan Nederlanders horen zeggen dat ze de Nederlandse Nederlanders weer op 1 willen zetten?!

Maar gelukkig is er ook ruimte voor kleiner leed. Ik was laatst in winkelcentrum de Gaard en zag daar een meisje van een jaar of twee met in haar handen een kleurig voorleesboek. Het boek was net zo groot als zij lang was en ze had dan ook moeite om het grote plaatjesboek in haar kleine knuistjes stevig te omarmen. Ze stond midden in een grote plas. En je raadt het al, ze liet het boek vallen, midden in de plas. Ik zag het gebeuren, maar kon niets uitrichten. Ze stond er beteuterd bij te kijken. De moeder suste haar met de geruststellende woorden: 'Geef maar hier schatje, dan is het zo weer droog'. Als kind kun je niets anders dan vertrouwen. Mama heeft het immers gezegd, het boek zal snel weer droog zijn. Er is geen reden om als 2-jarige iemand die je zo vertrouwt in twijfel te trekken. Je beschouwt moeder als een oppermachtig wezen, iemand met superkracht. Je hoeft niet bang te zijn, ook al lijkt de wereld soms eng en stom. Door haar kracht en warmte wordt alles veilig en vertrouwd. Vanavond zal ze, zoals iedere avond gewoon weer een stukje gaan voorlezen. Het lampje zal wat langer aan moeten omdat mamma ook wel geschrokken zal zijn. Ze heeft beloofd om aan Sinterklaas te vragen of ze haar schoentje een keer door de week mag zetten. Mamma is lief en kijkt heel vriendelijk. 'Zeker joh', zei ze 'voor zielige meisjes zoals jij maakt Sinterklaas graag een uitzondering.'

Zo zit de PVV-kronkel in elkaar. Vol vertrouwen opkijken naar de almachtige vaderfiguur en zeker weten dat hij als enige in staat zal zijn om de Nederlandsche pijn te verzachten, Nederland weer aan de Nederlanders terug te geven en al het onrecht ongedaan te maken dat de hardwerkende Vaderlander is aangedaan.

Het wordt wel eens tegengesproken, maar ook Sinterklaas is er niet voor alle kindjes in Nederland. Stoute kinderen moeten wat hem betreft verbannen worden naar een ver Spaans buitenland, nadat ze met een rood striemende roede eerst nog even venijnig bewerkt zijn.

Vanavond, zit ik met kloppend hart vol verwachting gekluisterd voor de buis. Wilders de baas in Nederland?! Dat bestaat toch niet!

De krantenbezorger

29-11-23 F. Het moet ongeveer een jaar geleden zijn. Ik had er genoeg van om de ochtendkrant ongelezen in de prullenbak te mieteren. Zonde van het geld en zonde van het nodeloze afval. Ik kon me er niet meer toe zetten om al het nieuws iedere dag weer tot me te nemen.

Ik heb een geschiedenis met de Volkskrant. Naast het ontbijtbord steevast de V-ochtendkrant. De herinnering stamt uit het pre-internet tijdperk. We waren voor onze nieuwsgaring afhankelijk van het 8 uurjournaal en van de kwaliteitskrant, zoals kranten als de Volkskrant zich wensen te afficheren.

De Volkskrant is politiek gesproken voor het type mens dat zich solidair voelt met de minder bedeelden, dus dat zit wel snor.

In mijn studententijd woonde ik op een studentenflat, samen met nog 14 andere universitaire en hbo-wijsneuzen. Door mijn levensstijl die ik als bohemien zou willen omschrijven stond ik 's morgens veel later op dan mijn mede-IBB-genoten waardoor ik in alle rust van m'n krantje kon genieten.

Een term als 'nietsnut' gaat wat mij betreft te ver, hoewel de gedachte aan de oppervlakte kan komen gezien de toenmalige drankiname en ledigheid des levens.

Het was een week geleden, op een avond. Ik kreeg opeens heimwee naar de tijd die ik samen met de Volkskrant had doorgebracht. Het voelde alsof ik een familielid de deur had gewezen. In een impuls heb ik me toen aangemeld. Wanneer ik 's ochtends de krant in de brievenbus zie hangen kan ik een moment van ontroering dan ook nauwelijks onderdrukken.

De krant wordt om 4:45 uur bezorgd, door een donkere man. Ik schat dat hij zo'n 40 jaar oud is. Nu moet je niet denken dat ik om 4:45 uur voor de ramen sta om te zien wie de krant bezorgt. Ik weet wie hij is omdat hij me, jaar in jaar uit, vergast op een nieuwjaarsgroet, een vodje papier met daarop: 'Gelukkig nieuwjaar gewenst namens uw bezorger'. Het is de bedoeling dat je hem een gepast bedragje toestopt, als dank voor zijn vroege bezorgdiensten. Ik keek hem wat bedremmeld aan en stamelde: 'Ik heb geen contant geld in huis. Volgende keer beter'. Met 'volgende keer' had ik 'volgend jaar' in gedachten, dus was verbaasd hem de volgende dag weer op mijn stoep te zien. En wederom moest ik hem teleurstellen. Het jaar daarop heb ik hem ter compensatie maar wat extra's toegestopt.

De man vervult al jaren de rol van krantenbezorger. Ik was nieuwsgierig geworden en zocht op hoeveel een krantenbezorger verdient. Dat hangt af van de grootte van de wijk, maar gemiddeld zo'n €400 per maand. Daarvoor moet hij iedere dag om 3 uur zijn bed uit, om 4 uur bij het verdeelpunt zijn om de kranten op te halen om ze daarna bij de abonnees te bezorgen. Ik hoor het krant-door-de brievenbus-geluid wel, maar draai me dan nog eens lekker om, om 5 uur later uitgeslapen naast mijn bed te staan.

Ik heb hem ook wel eens overdag bezig gezien. Dan met reclamefolders. Misschien heeft hij daarnaast ook nog ander bronnen om zijn bestaanszekerheid te garanderen, maar een vetpot zal het niet zijn.

Ik vermoed dat hij alleen is. Misschien heeft hij ergens op de wereld vrouw, familie of verre vrienden, maar op de een of andere manier lijkt het alsof hij zich alleen door het leven slaat. Hij spreekt nauwelijks Nederlands en beweegt zich als een mol in het vroege aardedonker, tijd en plaats waarop geen beroep wordt gedaan op andere kwaliteiten die hij ongetwijfeld ook in huis zal hebben. Iedereen kan meer dan krantjes in brievenbussen stoppen. Het is een harde werker, iemand met een migratieachtergrond die zich door onverdroten doorzetten een plek heeft weten te veroveren in de Nederlandse samenleving. Ik zou niet met hem willen ruilen. Zoveel inzet en dan zo weinig perspectief en inkomen. Geen energie meer om kennis en vaardigheden te ontwikkelen, laat staan sociale contacten op te bouwen. Voor hem geen lepe kruiwagens die hem op een buitenkansje wijzen.

Misschien zie ik het allemaal te somber en vindt hij het prima zo. We mogen dit niet uitsluiten. Wat doet het met hem wanneer hij mensen hoort roepen dat Nederland weer aan de Nederlanders zal toebehoren? Al jaren in Nederland, zich ijverig kwijtend van zijn taak, een persoon die iedereen in zijn waarde laat en dan dat boze geluid dat als een giftige slang door de Nederlandse samenleving kronkelt, waardoor je je heel alleen en opeens niet meer zo veilig voelt.

Blue pale dot

03-12-2023 L. Toen ik van de stad Utrecht naar het dorp Westerlee in Groningen verhuisd was, waren er twee dingen die mij opvielen. De eerste was de stilte. In Utrecht was het geluid van de A27 altijd wel aanwezig op de achtergrond, vervolgens hoorde je bij ongunstige wind ook nog eens de treinen richting Amersfoort en dan was er natuurlijk de stadse drukte van een buitenwijk met krappe, aan elkaar gelegen tuintjes. Je hoorde de burens praten, BBQ-en en Hilversum III bestond nog steeds.

In Westerlee is het 's avonds stil. Geen snelweg, geen treinen en geen hoorbare burens. Rust.

Het tweede dat mij opviel was de enorme sterrenhemel. In Utrecht is er een flinke lichtvervuiling en als ik dan in mijn stadstuin van 10 bij 5 stond, dan zag ik een enkele ster. In mijn dorps tuin van 30 bij 30 in het Dark Sky Park van Westerlee zag ik de Melkweg en drong het besef van de eindeloze ruimte een beetje door. Een beetje maar, want het menselijk brein kan het onmetelijke niet bevatten.

Zo weten we bijvoorbeeld dat er drie dimensies zijn (lengte, breedte, hoogte) en de vierde dimensie (tijd) kunnen we ons ook nog voorstellen. Maar dat er nog zeven andere dimensies zijn, dat wil er niet in.

Dat zijn namelijk opgerolde dimensies en die kunnen we zien noch bevatten.

In mijn dorps tuin fantaseer ik over dat onvoorstelbare universum. Ik stel me dan bijvoorbeeld voor dat onze aarde een elektron is dat om het atoom de zon draait. Alle sterren zijn niet meer dan atomen. En alle sterren samen vormen dan misschien wel een lichaam, zoals de atomen van mijn lichaam mij weer vormen. Misschien zijn we wel een fractie van een enorme dinosaurus. We kunnen dat niet zien, zoals de wetenschappers op het elektron in mijn lichaam ook niet kunnen bevroeden dat ze onderdeel zijn van een Goddelijk lichaam.

Voor het geval u nog met mij meedenkt en probeert mij te volgen heb ik de volgende gedachtenkronkel. Stel, u bent een astronoom en u zit samen met een andere astronoom op een elektron dat om een atoom draait. U kijkt in uw ruimte en ziet de andere atomen als sterren. U beschrijft ze, maar u beseft niet dat datgene dat u beschrijft slechts een bladgroenkorrel is in het blad van een boom.

Uw universum is een bladgroenkorrel en u bent onwetend dat er ontelbare andere bladgroenkorrels in het blad zitten...in een boom met ontelbare bladeren...in een bos met ontelbare bomen...op een planeet met ontelbare bossen...in een Melkweg met ontelbare planeten...in een universum met ontelbare Melkwegen. En dat universum vormt samen met ontelbare universums rondom zich weer een elektron dat zweeft rondom een atoom in een bladgroenkorrel.

Goed, ik ben u kwijt. Misschien moet ik ook niet de grootte van het ons omringende proberen voor te stellen, maar het minieme dat wij zijn.

In 1977 werd de Voyager 1 gelanceerd die de buitenste planeten van ons zonnestelsel moest fotograferen om vervolgens ons zonnestelsel te verlaten en uiteindelijk de interstellaire ruimte in te vliegen.

Bij het verlaten van ons zonnestelsel in 1990 draaide de Voyager 1 zijn camera nog even op de aarde en nam als groet nog een laatste foto om vervolgens de camera uit te doen.

Een foto van buiten het zonnestelsel.

We zijn een nietig stipje, nog geen pixel groot, in een enorme ruimte. Alles wat we hebben bevindt zich op dat kleine stipje.

We zouden het moeten koesteren en delen. Helaas zijn we bezig om dat kleine stipje te vernietigen. Om dat te voorkomen (kan dat nog?) is er op dit moment een klimaatconferentie in Dubai en is men druk aan het compromissen sluiten om het tij te keren. Ik wens de deelnemers heel veel wijsheid toe.

Meloenijs met bastognekoekkruimels

10-12-2023 L. In Nederland worden asielzoekers opgevangen in Ter Apel, een plaatsje in het wingewest Groningen.

De situatie loopt daar volkomen uit de hand. WC's en dixies daar zijn veel vuiler dan op een Zeeuwse camping tijdens de Brabantse bouwvak. Mensen slapen op stoelen in wachtruimtes of op matrassen die niet gereinigd worden.

De GGD rapporteerde een opeenstapeling van hygiëne-problemen.

De Inspectie Justitie en Veiligheid publiceerde ook een rapport en noemde de situatie 'onveilig en onhoudbaar'. Aan de basale eisen wordt niet voldaan, de brandveiligheid is niet op orde en het aantal gewelddadige incidenten neemt toe.

De UNHCR, de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties, noemt de situatie in Ter Apel 'rondt zorgwekkend en een symptoom van een failliet opvangsysteem'.

Het Rode Kruis noemt de situatie 'schrijnend'. Mensen die naar Nederland komen na een lange en vaak heftige reis hebben recht op menswaardige opvang.

Groningen smeekt de rest van Nederland om hulp maar, zoals altijd in de geschiedenis, worden de noodkreten uit Groningen genegeerd. Geen lessen uit het verleden. Er worden knopen geteld, er wordt wat op handen gezeten en achterover geleund. Er worden duimen gedraaid en naar andere kanten gekeken.

Ik heb besloten dat het zo niet langer kan. Wat moeten die asielzoekers wel niet denken als ze naar een van de rijkste landen ter wereld vluchten? Ze krijgen een heel verkeerd beeld van ons land!

Ik heb daarom besloten om een statement te maken. Een klein gebaar naar alle asielzoekers toe.

We hebben een 'fine dining' gereserveerd in een duur restaurant, en daarbij een uitgebreid wijnarrangement genomen. Omdat het daarna niet meer verstandig is om auto te rijden, hebben we een nachtje in een luxueus hotel geboekt met de volgende ochtend een uitgebreid en fantastisch ontbijtbuffet.

Zo kunnen we de asielzoekers laten zien dat het ook anders kan in Nederland. Zo kun je ook worden opgevangen! Er is meer dan de ellende waar ze in terecht zijn gekomen. Ik geef ze hoop, een klein flakkerend kaarsje in deze donkere dagen.

En ik moet zeggen, de gangen in het restaurant waren prima. Uitgelezen gerechtjes, goed van smaak.

De bijbehorende wijnen waren uitstekend. Witte wijn met tropische en rijpe tinten. Vriendelijke rode wijn met een fruitig karakter en een soepele structuur. Wat waren we blij dat we dit voor de asielzoekers konden doen.

Maar toen kwam de laatste gang...

De mensen aan het tafeltje naast ons hadden een gang minder dan wij (armoedzaaiers!) en terwijl wij ons hoofdgerecht geserveerd kregen (van de vork vallende sucadelapjes) haptten zij hun nagerecht weg.

Toen wij op ons dessert gingen wachten, waren die mensen klaar. Het bleek dat zij de serveerster, tevens uitbaatster, kenden en er ontwikkelde zich een geanimeerd gesprek. Niet erg, maar het duurde wel lang.

Vervolgens liep onze serveerster mee naar de gang voor de jassen en ging het gesprek daar verder.

Nu begon het wel wat erg lang en vervelend te worden. 'Willen jullie de keuken nog even zien', hoorde ik zeggen en de vrolijke stemmen verdwenen, minder luid wordend, naar de keuken.

Er werd een rondleiding gegeven in de keuken waar mijn eten werd bereid!

We hebben vijftig minuten op ons dessert moeten wachten. Maar toen kregen we dan ook wel iets. Een bolletje meloenijs in bastognekoekkruimels. Fantastisch.

En dat wil ik dan ook aan alle asielzoekers meegeven: In Nederland kan er heel veel, maar je moet gewoon wat geduld hebben! Het komt vast wel goed met jullie, je bent in Nederland.

Nou ja, in Groningen dus. De rest van Nederland steekt zijn middelvinger op.

Verdieping en onder ons

12-12-23 F. Het had me al geruime tijd bevreemd, dat woord. Verdieping waar verhoging bedoeld wordt. Vandaag heb ik het maar eens opgezocht. Mijn nieuwsgierigheid was om te snijden. Waarom zoek je zoiets nu pas op? Al die jaren ben ik er van uit mijn doen geweest. Ik vermoed een bijzondere betekenis. Hoe kan het dat iets wordt aangeduid met een schijnbare tegenstelling? Dat is dezelfde waanzin wanneer je rood als de kleur blauw door het leven te laten gaan. Verwarring alom. Maar ik heb er nooit iemand, buiten mezelf dan, over horen mekkeren, terwijl hier toch wel degelijk belangrijke zaken op het spel staan, te weten een eenduidige en transparante communicatie. Zonder een heldere grip op de betekenis van woorden wordt het wezen van de mens teruggebracht tot een beetje doelloos in een hangmat liggen. En? Wat stond er allemaal voor moois te lezen?

‘Het is inderdaad opvallend dat we spreken van de begane grond en daarna van de eerste verdieping, en niet van de eerste verhoging.’ Oké, ze zijn het dus met me eens. En verder?

‘De oorsprong van de benaming verdieping ligt in de Late Middeleeuwen, zo vermeldt het Etymologisch Woordenboek van het Nederlands. De huizen hadden tot die tijd vaak alleen een begane grond en een zolder. Die zolder (vlak onder de kap van de woning) was een lage ruimte: je kon er niet staan. Doordat men de vloer van de zolder ging verlagen (‘verdiepen’), werd de ruimte hoger en werd de zolder daardoor bruikbaar. Zo’n zolder met een lagere vloer werd een zolder met verdiep genoemd. Toen er huizen kwamen met meer etages, raakte verdieping in gebruik voor alle woonlagen van een huis of gebouw.’

Van die ooit zo machtige gordiaanse knoop blijft slechts een lullig slap draadje over. Toch een zegen dat googelen.

Nog zoiets, ‘hij is onder ons’. Je zou gemakkelijk in de valkuil van de letterlijke betekenis kunnen lopen. ‘Onder’, iets waar je overheen loopt. Je zou je dus kunnen vergissen en kunnen aannemen dat hij overleden is, begraven, en voor eeuwig onder ons in de grond ligt. Maar het tegendeel is waar. Met de zegswijze wordt bedoeld dat hij springlevend is en zich tussen ons begeeft, onder ons is.

Ik vind het maar verwarrend. ‘Onder’ zeggen waar ‘tussen’ bedoeld wordt, een woord als ‘verdieping’ gebruiken voor ‘verhoging’.

Over ‘verdieping’ heb ik zelf ook een ideetje, eentje die mij heel aannemelijk lijkt. Je loopt een flatgebouw binnen en bij iedere etage verdiep je je als het ware in het gebouw. Het gebouw verlaten kan alleen door terug te keren naar het oorspronkelijke 0-punt. Dat afdalen zou je verwarrend genoeg ook weer verdiepen kunnen noemen, maar dat brengt ons geen stap dicht bij een heldere verklaring, het doel waarna we allen streven.

Ook je verdiepen in een probleem kan zo heel eenvoudig verklaard worden. Je vertrekt vanuit het 0-punt, het onbegrip. Door heel hard na te denken verlaat je de uitgangspositie, waar alles nog vaag en inconsistent is. Om een oplossing te vinden ‘verdiep’ je je dus in een probleem. Dat is tenminste logisch.

Nog eentje dan. Het Engelse woord ‘flat’ dat in zwang is om een hoog gebouw met vele etages aan te duiden. Ook dit heb ik maar eens opgezocht. Het is 17:11 uur en ik heb verder toch niets te doen, dus kom maar op met die verklaring.

‘Flat is het Engelse woord voor plat. Het duidt als woningnaam ook op de hoogte van de gelijkvloerse woning. In het Nederlands is deze Engelse term vooral in gebruik als aanduiding voor een hoog gebouw met etagewoningen.’

Oorspronkelijk was de term 'flat' dus gereserveerd voor gelijkvloerse woningen (wat ik begrijp) maar in het Nederlands vinden we het blijkbaar gepast om verwarring te zaaien.

Begrijpend lezen is er door de jaren heen niet gemakkelijker op geworden. Ik begrijp die 15-jarigen wel. Wat nou slecht zijn in begrijpend lezen! De Nederlandse jeugd, op 1 na het slechts scorend van alle landen! Maar het zijn de leerlingen niet, aan hen ligt het niet. Het is de Nederlandse taal, die laat zich niet begrijpend lezen. Daar zou iets aan gedaan moeten worden!

Laat ze het cijfer van de leerlingen maar eens vermenigvuldigen met de complexiteit van de taal, dan wil ik die ranglijst nog wel eens zien!

De notenkraker

13-12-2023 L. Wat er voorafging:

Een van onze 'oudste' en liefste dagbesteders is S. We begeleiden haar ook. S wil graag bij ons komen wonen, maar dan heeft ze een indicatie nodig voor de WLZ. En om die indicatie te krijgen is er weer een 'keukentafelgesprek' nodig waarin een indicatiesteller gaat beoordelen of het wel terecht is. Naast het slachtoffer zijn daar dan mensen uit de omgeving bij aanwezig die het verhaal consistent en aannemelijk moeten maken. S heeft cognitieve problemen door een herseninfarct in het verleden en die problemen nemen in de loop van de tijd toe. Bij het keukentafelgesprek waren Inge, namens ons, de broer van S en een vriendin van S aanwezig. Om S te helpen dikten ze de cognitieve problemen lekker aan. Het gesprek was een succes, maar S zat het met toenemende onthutsing aan te horen. Na afloop zei ze dat ze geen 73 was geworden om zoiets aan te moeten horen.

Ze stopte met de dagbesteding, met de begeleiding, en haar broer en vriendin hoefden ook niet meer te komen. Iedereen probeert haar nu al dagen te bereiken, maar de telefoon wordt niet opgenomen.

Vandaag zou het een gezellige dag moeten worden. De mensen van de dagbesteding zouden het sinterklaasspel spelen en wij gingen met de bewoners naar de kerstmarkt in Leer (D).

Ik had echter slecht geslapen. Om vijf uur lag ik al wakker te peinen over S. Ze was niet te bereiken en ik maakte me ongerust. Misschien had ze zichzelf wat aangedaan of had ze door de stress en haar hoge bloeddruk een beroerte of zo gekregen.

'We moeten bij haar langs gaan', zei ik die ochtend tegen Inge. 'Daar hebben we geen tijd voor', zei Inge, 'bovendien komt haar hulp vanochtend, dus als er iets mis is dan horen we dat wel'.

Dat was zo, maar het zat me toch niet lekker.

We gingen met twee auto's naar Leer. We hadden de bewoners verdeeld en mijn taak was om met M rond te lopen. M is verstandelijk beperkt, dwangmatig en gepreoccupeerd met eten. Het was druilerig weer en we liepen naar het centrum van Leer toe. Er stond een grote notenkraker op straat, u weet wel, zo'n militair figuur. 'Vanaf hier gaat iedereen zijn eigen weg en om één uur verzamelen we ons hier weer en dan gaan we lunchen', zei Inge. 'Je weet dat Leer ook wel de notenkrakersstad wordt genoemd en dat er rond kerst tientallen notenkrakers in de stad worden geplaatst?', vroeg ik. 'Let maar niet op hem, hij probeert weer grappig te zijn', zei Inge.

We gingen allemaal een kant op. M en ik liepen in de druilerige regen over de kerstmarkt. Een kerstmarkt in Duitsland is voornamelijk eten. Spekrepes, pannenkoeken, champignons, poffertjes, peperkoeken (Lebkuchherzen), maar vooral duizenden en duizenden kilo's Bratwürst und Currywürst. M liep langs de kraampjes, snoof de geuren op en keek mij aan. 'Nee, straks gaan we lunchen', zei ik. Want M zit al over zijn gewicht en ik ook. Streng zijn! M keek op zijn horloge. 'Het is nog vroeg', zei hij. 'Yep' zei ik. En we liepen weer door. Tantalus en zijn vriend, langs de kraampjes met het Nectar en Ambrozijn.

Het begon iets harder te regenen. M bleef maar op zijn horloge kijken. Uiteindelijk was het dan zo ver dat we weer richting notenkraker gingen. Bij de stoplichten naar rechts, dacht ik, en daarna weer naar links, veronderstelde ik. M liep achter me aan, met druppels aan beide kanten van zijn brillenglazen, want het was harder gaan regenen. 'We zijn er bijna M', zei ik om de stemming er in te houden, ondertussen wanhopig zoekend naar herkenningspunten.

'Het is al half twee', antwoordde M. We dwaalden verder.

Toen ging de telefoon. Het was Inge. 'Waar zijn jullie in godsnaam?', vroeg ze. 'We zoeken de notenkraker, maar ze hebben hem weggehaald', antwoordde ik, hij is onvindbaar. 'Dat is hij niet', zei Inge, 'want iedereen staat hier bij de notenkraker op jullie te wachten'.

'Dan klopt het', zei ik, 'want jullie zijn ook onvindbaar'.

Inge loodste ons door de inmiddels stromende regen naar de notenkraker toe. En rond twee uur zaten M en ik als compensatie achter een groot bord pommes frites met een enorme currywürst. Zo werd het toch nog gezellig. Na de lunch deden we nog een klein rondje en reden toen weer terug naar onze Heimat waar ons dagbesteders het sinterklaasspel speelden. Ik deed de deur open en stapte naar binnen.

Ik keek recht in het gezicht van S.

'S je bent er!' riep ik enthousiast. 'Ja, natuurlijk', zei S, 'er is hier toch een feestje?'

Dat was er zeker. Het was een hele feestelijke dag vandaag!

De onzin van 2023

20-12-2023 L. Aan het einde van het jaar blikken we graag terug en gaan we dingen bedenken om dat terugblikken op te leuken. Zo hebben we ooit het 'woord van het jaar' bedacht. Dat is uiteraard een onbelangrijk en nietszeggend woord, want anders had het woord al veel langer bestaan. En uiteraard vergeten we het woord weer snel, want het is immers onbelangrijk en nietszeggend. In die zin klopt het dan wel weer, het 'woord van het jaar'. Ik heb het even opgezocht en in 2022 was het winnende woord 'klimaatklever'. Geen flauw idee meer wat dat betekent. Mijn eerste gedachte was dat als je op de linkerbaan van de snelweg rijdt en er hecht zich een elektrische auto aan je bumper, zo'n arrogante Tesla bijvoorbeeld, dat je dan last hebt van een klimaatklever. Maar het is niet zo. Een klimaatklever is een milieuactivist die zich vastplakt, meestal aan een kunstvoorwerp.

Dit jaar is het woord 'graaiflatie'. Dat is wanneer bedrijven op allerlei manieren proberen om hun prijzen extra te verhogen. Dat kan bijvoorbeeld zijn door minder van het product in de verpakking te doen waardoor de prijsverhoging minder opvalt. Zo is de 'Bertoli pastasaus in zak Piccante' dit jaar 90% duurder geworden, enerzijds door een schandalige prijsverhoging en anderzijds door geen 500 gram meer in het pak te doen, maar 460 gram. En voor de Leerdammer gatenkaas betaalt u nu 40% meer. Misschien nog wel meer, als ze de gaten ongemerkt wat groter hebben gemaakt.

Eigenlijk is graaiflatie niet het goede woord voor dit jaar, want het is al in 2022 bedacht door de FNV.

En bovendien zal graaiflatie eeuwig blijven bestaan. Dat hoort niet bij een woord van het jaar.

Maar wat is nu de zin van 2023? Ik heb het niet over een spirituele beschouwing. Dit jaar is net zo zinvol geweest als alle andere jaren. Wat zinvol inhoudt, dat mag u zelf invullen.

Ik bedoel letterlijk de zin van 2023. Geen woord maar een zin.

Er zijn natuurlijk zinnen die zich in ons denken hebben vastgezet. Ik ga er een paar voor de helft benoemen en u mag ze aanvullen:

Zin uit de literatuur: To be or not to be, that....

Zin uit de politiek: Ich bin ein....

Zin uit de wetenschap: Een kleine stap voor de mens, een gigantische....

Zin uit de sport: Ieder nadeel heb....

Zin uit uw dagelijks leven: Wacht tot het rode licht gedoofd is, er....

En dan nu de bekendmaking van de zin van 2023. Na lang juryberaad bleven er twee zinnen over.

De tweede plaats was voor de zin: 'De wachttijd is langer dan u van ons gewend bent'.

Deze zin heeft u al tientallen keren aan moeten horen en het is (een) onzin. Hoezo, ik heb u nooit eerder gebeld! Hoezo, houdt u bij hoe lang ik vorige keer heb moeten wachten? Hoezo, heeft u een telefoniste ontslagen en doet u dat iedere week opnieuw zodat ik volgende keer nog langer moet wachten en de zin actueel blijft?

Het is een volkomen flauwekul zin waarmee men eigenlijk zegt: onze service is nog slechter dan u van ons gewend bent. Deze zin is op de tweede plaats geëindigd.

Maar de winnende zin van het jaar 2023 is geworden (aanzwellend tromgeroffel): GENIET ER VAN!

Te pas en te onpas krijg je deze zin toegebeten. Bestel een glas cola op een terras: Geniet er van!

Komt er bij een begrafenis een schaal broodjes met kleffe kaas en vochtige ham langs: Geniet er van!

Staat u bij de kassa van de benzinepomp een verdroogde frikadel af te rekenen die te lang in het warmhoudkastje heeft gestaan: Geniet er van!

Komt de postbode u een blauwe enveloppe bezorgen: Geniet er van!

Steekt iemand u een mes tussen de ribben: Geniet er van!

Deze zin mag vanaf 1 januari 2024 niet meer worden uitgesproken.

Of u geniet of niet, dat beslist u voortaan zelf wel. Verder wens ik u een fijne dag. Geniet er van!

Storm Leo

22-12-23 F. Storm PIA raast door het land. Bomen worden in hun bestaan bedreigd, net als degene die er onderdoor lopen. Ik las dat PIA haar eerste dodelijke slachtoffer heeft gemaakt. De 39-jarige vrouw zat op de fiets toen er een boom op haar viel. Dat gebeurde in het Gelderse dorp Wilp, vlakbij Deventer waar de vrouw vandaan kwam. Ze werkte bij een zorginstelling als begeleider van mensen met een verstandelijke beperking. Tijdens het ongeval was ze ook aan het werk: ze maakte een fietsritje met een cliënt die ook op de fiets zat.

M. wilde eigenlijk 's avonds de deur niet meer uit, maar Leo hield voet bij stuk: 'Na het eten gaan we gezellig samen met de honden nog even de bossen in.' M. had het niet zo op het duister. Dan kan er van alles gebeuren. Ook dingen die je niet verwacht. Zijn ogen gingen schichtig heen en weer. 'Het is beter dat ik thuisblijf. Ga jij maar alleen met de honden.' M. was heel standvastig. Hij had nare verhalen gehoord over storm PIA. Pia deed hem terugdenken aan zijn boze overbuurvrouw. Hij had door schade en schande ondervonden dat je haar naar beter geen strobreed in de weg kunt leggen. Nu de storm met dezelfde naam trotseren, was vragen om moeilijkheden. 'Nee, ga jij maar alleen. Dat is beter'.

Met de honden aan zijn zijde voelde Leo zich nooit alleen en het duister kon hem verder niet deren. De regen was hooguit irritant, maar geen reden om het te mijden. Leo liet op dit avondlijke uur zijn levendige fantasie de vrije loop. 'Ze zouden eens een storm naar mij moeten noemen. Niet van dat laffe code geel of code oranje gepruttel, maar een echte storm, eentje met een windkracht 11 of hoger. Ik zou het dan opnemen tegen dondergod Thor, die eigenwijze huilebalk.' Ja, eenmaal op drift geraakt gingen de slierten van zijn verbeelding alle kanten op. Het was een gek gevoel om de Stormgod in zichzelf te voelen. Zijn harige krullen dienden een gratieverzoek in, maar moesten stevig op hun plek blijven zitten. Het leek alsof er weerlichten door zijn ogen schitterden, energie die zich wild en heftig om machtige bomen heen wilde draperen. In zijn hand een klauwhamer, die hij in de gauwigheid van tafel had gegrist. Het was een impuls van hem geweest. Inge vroeg nog: 'Wat ga je met die hamer doen? Laat dat ding toch thuis. Voor je het weet gebeuren er ongelukken.' Ze wist hoe onhandig hij kon zijn. Een kastje repareren eindigde niet zelden in een drama met bebloede vingertoppen. Dan was hij heel zielig en moest ze hem weer met lekkere hapjes en een wit wijntje komen verwennen. Die hamer betekent alleen maar kommer en kwel. Maar hij zat al in zijn zak, de steel fier omhoog gericht. Indien nodig kon hij het wapen ter verdediging met een snelle beweging tevoorschijn toveren. Je weet maar nooit welke duivelse types je op je pad kan tegenkomen. Dan is het goed om je te kunnen verdedigen. Met zo'n hamer voel je je net even sterker. En het past goed bij stormgod Leo, vond Leo, zo'n hamer. Het ontbrak hem aan een vurige strijdswagen waarmee hij door de nacht zou kunnen vliegen, links en rechts bomen neermaaiend, maar toch voelde het alsof alles op deze avond anders was.

Hij zou het niet met zekerheid kunnen zeggen of storm PIA de reden was voor zijn plots opkomende stormgodengevoel. De energie die hij tijdens de stormachtige avondwandeling door zich heen voelde stromen was een bekend gevoel geweest. Hond Femke keek hem met haar grote donkere ogen aan, maar rende toen weer onstuimig samen met haar vriendje Alex door een wolk opwaaiende bruine bladeren.

200 km daarvandaan lag ik op mijn bed en luisterde naar het kraken en piepen van het huis, geluiden die alleen bij nacht en ontij tevoorschijn kwamen. Met een schok zat ik plotseling rechtop in bed. Hoorde ik daar inbrekers de trap opkomen? Op het nachtkastje lag een klauwhamer, daar ooit neergelegd voor noodgevallen. Zou ik in staat zijn hiermee iemand te verwonden? Ik vermoedde van niet. Tel daarbij op dat ik me heel moeilijk kan bewegen. Zo'n aanval heeft dat natuurlijk gelijk in de gaten. Ik suste mijn angstige voor gevoel in de wetenschap dat het naar alle waarschijnlijkheid helemaal geen inbreker was, maar dat het gewoon nukken waren van storm Leo, die samen met de honden Femke en Alex aan zijn komen waaien.

Je weet zoiets natuurlijk nooit zeker, maar vertrouwen is een groot goed.

Thema

23-12-2023 L. Inge en ik doen een paar dagen Leeuwarden. Of Ljouwert zoals ze in Friesland zeggen. Of Liwwadden zoals ze in Leeuwarden zeggen. Of Luwt zoals ze in de Friese polderstreek Het Bildt zeggen. Tegenwoordig is het al zo erg dat ik in mijn gedachten bezig ben met een stukje voor ons boek en de eerste gedachte is dan wat het thema moet zijn. Dat je Leeuwarden op zoveel manieren kunt uitspreken, en het Fries in het algemeen, zou op zich een thema kunnen worden, maar het is zo uitgekauwd. We zien wel, er komt vanzelf een thema.

We slapen in Post Plaza, het oude hoofdpstkantoor van Leeuwarden. Een mooi gebouw dat terecht een rijksmonument is met een prachtige houten kap boven grote pilaren. Op een beduimd oud karton in het hotel lees ik het verhaal dat de Duitsers aan het einde van de oorlog het gebouw op wilden blazen, maar het verzet (Theo en Jan) hadden de trotylblokjes vervangen door namaak, waardoor het gebouw gespaard bleef. Het verhaal eindigt met een proost ('tsjoch') op de gezondheid van Theo en Jan.

Dat lijkt mij 80 jaar later wat onwerkelijk, maar als dit verhaal op karton al tientallen jaren de ronde doet en iedereen heeft trouw getsjocht op de gezondheid van deze helden, dan zijn ze misschien nog onder ons. De oorlog als thema? Nee, we hebben dit jaar al genoeg oorlog.

Tegenover ons hotel staat een gebouwtje met de naam 'Utrecht' en de mededeling dat het 's middags te bezichtigen is. Als Utrechter is dat dan natuurlijk een 'must' en zo staan wij die middag in het schitterende voormalige bijkantoor van de levensverzekeringsmaatschappij 'de Utrecht'. Prachtige gebrandschilderde glas-in-lood ramen. Het gebouw is opgekocht door een rijke familie, gerestaureerd en zo behouden. Wat fijn dat dit is gebeurd. Het hoofdkantoor van 'de Utrecht' stond uiteraard in de Domstad. Dat prachtige gebouw is in 1974 gesloopt ten behoeve van Hoog Catharijne. Daarbij gingen ook de schilderijen van Co Breman en het tapijt met Jugendstil-motieven verloren. Ook het ernaast liggende archief en het vermaarde hotel Terminus gingen in deze 'BeeldenGebouwenstorm' ten onder. Het zou een thema kunnen zijn, maar het vernietigen van kunst hebben we al besproken.

Die avond eten we in een Indiaas restaurant en ondanks dat het niets met Friesland te maken heeft, smaakt het uitstekend. We zitten naast een tafeltje met twee mannen. Ik schat hen in als broers die met kerst op familiebezoek komen en samen even gaan eten. Eentje voert duidelijk de boventoon. Hij werkt bij de GGZ en ergert zich aan collega's die met vooroordelen over de cliënten spreken. Zijn collegae zijn minder hoog opgeleid, vertelt hij zijn broer, en ze zijn dan ook gemakkelijk te manipuleren. Zelf heeft hij daar geen last van, want hij weet het wanneer hij gemanipuleerd wordt. Deze opmerking kan natuurlijk niet. Op het moment dat je weet dat je gemanipuleerd wordt, is er geen sprake meer van manipulatie. Een domme opmerking.

We doen de volgende dag een stadswandeling en het moet gezegd worden dat Leeuwarden een prachtige plaats is dat terecht in 2018 de culturele hoofdstad van Europa is geweest. We komen langs het huis van 'Mata Hari' en het geboortehuis van Escher. Onder veel andere.

Er is één ding dat Leeuwarden gemeen heeft met alle andere plaatsen en dat is de grote hoeveelheid kauwgom die op de straat geplakt is.

Vooraf bij de putten (kennelijk toch een mikobject) is het raak.

Ik zou van 'straatvervuiling' het thema kunnen maken, maar daar staat mijn hoofd niet naar. Dan maak ik er toch maar liever 'onbedoelde kunst' van, waar Fred al eerder over geschreven heeft. Dat past ook wel bij een culturele hoofdstad.

Daarna gaan we naar een slijter, want we hebben een nieuwe vitrinekast en daar hebben we onze drankvoorraad in gemaakt. De bovenste plank is echter net te laag voor flessen en ik heb besloten om die dan vol te zetten met mini flesjes. Deze slijter heeft daar een hele stelling van en samen met de verkoopster zoek ik de mooiste etiketten uit. Ik moet 80 cm breed aan flessen hebben.

We gaan aan de slag en na een tijdje vraag ik aan de verkoopster hoeveel het nu is .

'In centimeters of in euro's?', vraagt ze. 'Centimeters', antwoord ik. We maken onze prachtige rij flessen af met een fles 'Kozakken Ruter' waar Inge mee aankomt.

De volgende dag moeten we weer afscheid nemen van het schitterende hotel en de prachtige stad. Als Inge de deur van de hotelkamer achter zich wil sluiten, vraag ik aan haar: 'Niets vergeten?'

Een domme opmerking, want op het moment dat je weet dat je iets vergeten bent, is er geen sprake meer van vergeten. Kijk, zo komt er dan toch vanzelf een thema: Domme opmerkingen.

Het laatste stukje

27-12-23 F. Het zit erop, althans dat heb ik zo besloten. Dit stukje is het laatste wat ik zal bijdragen aan ons 2023 schrijfproject. Ik wil de regie over het laatste stukje behouden en zal zelf besluiten dat dit toch echt mijn laatste stukje is. Voor je het weet kom je niet toe aan het besluit en blijkt dat wat je ooit eens schreef het laatste te zijn.

Hiermee hebben we gelijk twee belangrijke categorieën van het fenomeen ‘laatste’ te pakken, 1) bewust aangewezen en 2) eentje die je overvalt, die met terugwerkende kracht het predicaat laatste voor zich opeist. De laatstgenoemde categorie is de meest voorkomende. Veel vaker dan de eerste word je je opeens bewust dat het voorbij is en kun je je van wat voorbij is alleen nog maar een herinnering vormen.

De laatste peuk bijvoorbeeld, wanneer was dat? Er moet ooit sprake zijn geweest van een laatste haal, waarna, om de sigaret te doven, de overvolle asbak over zijn oevers stroomde, zonder te beseffen dat het deze ene sigaret was die de eer te beurt was gevallen de laatste te mogen zijn.

Er was op het moment suprême geen sprake van vuurwerk of kanonslagen, muziek van Bach, Bowie of Beethoven. Het was een moment zoals zovele. Misschien was ik op dat moment wel afgeleid door iets wat mijn aandacht trok, een voorbijvliegende zwaan of een sloom wiekende reiger, of werd mijn aandacht opgeëist door het vrolijke getingeltangel van een Italiaanse ijscoman. Of misschien was ik in gepeins verzonken en probeerde in gedachten iets recht te zetten wat in werkelijkheid compleet ontspoorde.

Het kan ook gebeuren dat iemand je de hand schudt na een genoeglijk samenzijn, overspoeld met ettelijke alcoholische consumpties en dat je dan later van een gemeenschappelijke kennis moeten horen dat hij in elkaar is gezakt en niet meer te redden was, het vertwijfeld roepen en schreeuwen van onthutste voorbijgangers, hartmassages en AED-schokken ten spijt. Dan realiseer je je met een schok dat die gezellige avond de laatste was en dat de kans verkeken is hem aan het lachen te maken met die grap waar je zelf laatst zo hard om hebt moeten lachen.

Terugdenken en concluderen dat iets het laatste is geweest gaat niet gepaard met allerlei exotische afscheidsrituelen, zoals het geval kan zijn wanneer je je bewust bent van het besluit. Dan wordt een uitleg wel op prijs gesteld.

De aankondiging kan verrassen omdat er wellicht andere verwachtingen zijn gewekt. Misschien lagen er zelfs harde afspraken aan ten grondslag. Bij een plotseling afbreken, de categorie van een onaangekondigde laatste, wordt er gek genoeg geen punt gemaakt van harde of zachte afspraken. Dan wordt er een impliciet beroep gedaan op overmacht, in welke gedaante die overmacht zich verder ook kenbaar wenste te maken.

Het jaar 2023 is bijna voorbij. Er resten nog enkele dagen. Misschien gebeurt er in die laatste dagen nog iets van belang, een laatste column waardig. Ook dan hecht ik aan mijn besluit dat dit toch echt mijn laatste stukje moet zijn, de bewuste laatste.

Het voordeel van een bewuste laatste kan schuilen in de rust waarin zoiets beleefd kan worden. Geen opgefokte emotionele reactie op iets wat je overvalt. Wat zou me in hemelsnaam in die laatste dagen nog kunnen overvallen? Een door de lucht scherende zeemeeuw? Een oude man die iets onaardigs tegen een klein kind zegt, waardoor de verontwaardigde moeder in het geweer komt en met een rood hoofd de man van repliek dient en hem woedend te lijf wil gaan? Of de zuchtende en steunende natuur die gebukt gaat onder de machtsdrift en het vernuft van de zelfzuchtige mens? Of het verdwaald zijn, het onveilig voelen dan wel het gebrek aan saamhorigheid in de samenleving? Niets nieuws onder de zon. Allemaal oude koeien.

Kan er überhaupt sprake zijn van een laatste? Ik bedoel, wanneer alles zich herhaalt dan zal ook die laatste wel weer eens van zich laten horen. Misschien vermomd, compleet met valse baard en plaksnor, gehuld in oude lappen.

Ter afsluiting nog een Bijbels orakel. 'Vele laatsten zullen de eersten zijn'. Geen idee wat het betekent, maar het geeft dit laatste stukje net dat stukje onzinnigheid mee waar zo'n laatste stukje recht op heeft.

Het allerlaatste stukje

31-12-2023 L. Onderwerpen genoeg voor het allerlaatste stukje.

Neem het wingewest Groningen: Niet alleen gas wordt hier uit de bodem gehaald, maar ook zout. En dat veroorzaakt een bodemdaling in Heiligerlee, het dorp naast ons. In de vergunning staat dat die bodemdaling maximaal 20 centimeter mag bedragen, maar dat gaan we niet redden. De teller staat op 22,8 centimeter en zal wellicht nog stijgen. Staatssecretaris Vrijlief (u weet wel, die zo betrokken is bij Groningers) heeft daarom de vergunning aangepast. Er mag nu 24 cm bodemdaling zijn. Dan klopt het weer. De staatssecretaris stelt dat de risico's voor schade en veiligheid niet veranderen, maar wil wel nader onderzoek doen naar de gevolgen van de bodemdaling voor dit gebied.

Neem de klik van Rutte: Cora van Nieuwenhuizen (VVD uiteraard) was als minister van infrastructuur betrokken bij topperleg met de energiesector. In augustus 2021 maakte ze de overstap naar de energiesector. Vier dagen voor haar overstap regelde ze via een bepaalde rekenmethode dat het bedrijf RWE, waarvoor ze dus onder andere ging werken, later honderden miljoenen kreeg. Premier Rutte zat deze vergaderingen voor, maar zal daar geen actieve herinnering meer aan hebben. Oud nieuws dat pas nu bekend is geworden omdat het Ministerie, ondanks dwangsommen, weigerde de stukken openbaar te maken.

Neem de genocides: De Turkse premier Erdogan beschuldigde de Israëlische premier Netanyahu van genocide in Gaza. Netanyahu schamperde terug dat Erdogan niets mag zeggen omdat Turkije genocide pleegt op de Koerden. Het nare is dat ze allebei gelijk hebben.

Neem het klimaat. 2023 was het warmste en natste jaar ooit gemeten.

Onderwerpen genoeg, maar ze zijn allemaal negatief. Het laatste stukje moet positief zijn.

Ja, de beurs had een topjaar en de grote bedrijven maakten megawinsten in dit land waar bestaanszekerheid het verkiezingsthema was. Ik heb daar dan toch een gemengd gevoel bij.

Ik lees de kranten en zoek op internet, maar ik kan eigenlijk helemaal niets positiefs vinden.

De laatste dag van 2023 deel ik met Jos, die ik al ken vanaf de middelbare schoolleeftijd.

'Kun jij niet iets positiefs over 2023 bedenken?', vraag ik hem. 'Dat het voorbijgaat', antwoordt hij.

'Nee, serieus', dring ik aan. 'Nou ja, positief is dat de uitzonderlijke regenval van de laatste maanden de lage grondwaterstanden van de zomer weer volledig heeft gecompenseerd', vervolgt hij sarcastisch.

Aan hem heb ik dus ook niets. Ik zoek in de regionale nieuwsapps. Ik heb nog een paar uur te gaan.

Er zal toch wel weer ergens iemand 60 jaar getrouwd zijn of 100 zijn geworden, hoop ik.

Maar nee, ook regionaal is er op deze 31-12-2023 geen positief nieuws te vinden.

Dan ben je een heel jaar bezig met een boek en dan wordt het op de laatste dag verkloot, denk ik bitter.

En dan voel ik een poot op mijn been. Het is Femke. Eén van de twee liefste honden die ik heb. Ik denk terug aan het begin van 2023 toen Femke opeens van achteren verlamd was en we voor het ergste vreesden. Maar ze knapte op en ze heeft heel 2023 met haar bal spelend doorgebracht. Heeft achter katten aangejaagd en geblaft naar andere honden. Opende deuren die ze eigenlijk niet mocht openen en at stiekem de voerbakjes van Alex leeg. Ik heb een fantastisch jaar gehad met Femke. Het jaar 2023 was een topjaar!

Dat is eigenlijk het gekke van 2023. Het jaar waarin ik op de televisie bijna live getuige mocht zijn hoe duizenden mensen werden afgeslacht. Natuurlijk vond ik dat erg, maar dat mijn hond weer gezond werd, maakt het jaar weer helemaal goed. En dat er duizenden diersoorten op uitsterven staan, is natuurlijk verschrikkelijk. Maar eigenlijk, en ik schaam me om het te zeggen, is dat voor mij onbelangrijk omdat ik één hond, maar dan wel Femke, naast me had in 2023.

Bizar eigenlijk dat het kleine geluk in mijn eigen omgeving zoveel zwaarder weegt dan het onvoorstelbare leed dat over de wereld gonst. Stof tot nadenken.

Hoe eindig je een laatste stukje? Hoe eindig je het enige boek dat je zult schrijven?

Misschien met het antwoord voor mensen die met vragen zitten.

Het antwoord is 'Liefde'.

Nawoord

Leo:

Het was één januari 2024 en de schrijver zat op de bank. Hij staarde wat voor zich uit.

De vorige avond had hij het boek afgerond. Hij was er een jaar mee bezig geweest. Het boek had als een rode kabel door zijn 2023 gelopen. Maar gisteravond waren de laatste woorden getypt, was de laatste pagina gesaved en werd het beeldscherm van de laptop neergeslagen.

En nu was er de oorverdovende stilte van 2024.

De schrijver moest er even aan wennen. Geen thema meer bedenken. Niet meer de email checken om te kijken of er een stukje van de co-auteur was gearriveerd. Alleen stilte.

Ik ging naast de schrijver zitten. Hij had dat niet eens door, hij was in gedachten. Ik kuchte en de schrijver keek op.

‘Was het zwaar om dat boek te schrijven?’, vroeg ik.

‘Best wel’, antwoordde de schrijver. ‘Soms ging ik zitten en dan ontstonden de stukjes als vanzelf, maar het kwam ook voor dat het maar niet wilde komen en dat ik een avond voor het beeldscherm zat. Wat typen, deleten, weer wat typen, weer deleten. En dan had ik het soms te druk of mijn hoofd stond er niet naar. Eigenlijk was 2023 best wel een beetje een tropenjaar. Zeg maar dat 2023 een persoonlijk klimaatrecord was.’

De schrijver zuchtte en vervolgde: ‘Het begin was enthousiast, maar in zo’n jaar gebeuren er ook dingen waardoor je hoofd niet bij een boek staat. Bijvoorbeeld toen mijn schoonzus overleed. Of toen we onze horeca gingen openen. Dan leg je de focus elders en wordt het heel lastig om stukjes te schrijven. Gelukkig is mijn co-auteur Fred niet alleen een beminnelijk mens, maar ook een geduldig mens. Hij wist me weer over mijn dode punten heen te helpen.’

Ik knikte. ‘Zou je het nog een keer willen doen?’

De schrijver keek me aan. ‘Weet je’, zei hij, ‘het is een beetje als het beklimmen van de Mount Everest. Je start zonder te beseffen waar je aan begint. En als je eenmaal onderweg bent, dan wil je niet opgeven. Als je dan uiteindelijk weer beneden bent en ze vragen je of je het nog een keer wilt doen, dan zeg je: ‘Nee, natuurlijk niet’. Maar je bent dan wel heel trots dat je het hebt gedaan. Het leuke van mijn beklimming was dat ik het samen deed met Fred. Hij klom rustig door als ik even stil viel en dat pepete me dan weer op. Tjonge, wat kon die man soms mooi klimmen.’

‘Wat ga je nu doen?’, vroeg ik de schrijver.

Hij keek me aan. ‘Ik ga het nawoord schrijven’, zei hij, ‘en daarna zie ik wel verder’.

Fred:

En daar kwamen ze dan, via de e-mail, de eerste van jou en de volgende van mij, enzovoorts. We hadden afgesproken dat de stukjes maximaal 1 pagina mochten beslaan. Nu denk je misschien dat dat goed te doen is, maar bedenk maar eens dat je én telkens weer een leuk onderwerp uit de hoge hoed moet toveren én het dan ook nog eens leuk moet opschrijven. Niet zelden zat ik uren te prutsen op die ene pagina. Begrijpend lezen kan lastig zijn, begrijpend schrijven is dat zeker. Corrigeren is net als sla wassen, hoe goed je de blaadjes ook afspoelt er blijven altijd wel korreltjes zand achter.

Ons schrijfproject heeft me veel gebracht en ik zou het daarom ook voor geen goud hebben willen missen. Bedankt Leo, dat je me hiervoor gevraagd en uitgedaagd hebt.